

Nur Tefsiri

Nur Tefsiri

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin
Hacı Şeyh
Muhsin KIRAATİ

3. Cilt

Çeviri Kadri ÇELİK

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Önsöz

Hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Allah'ın rahmeti efendimiz Hz. Muhammed'e ve masum Ehl-i Beyt'ine olsun.

İlmiye havzalarında yüksek tahsilimi yaptıktan sonra Kur'an'la daha fazla düşüncesine kapıldım. Bazı dostlarımla tefsir çalışmaları yapıyor, her birimiz bir tefsiri inceleyerek birlikte müzakere ve münazara ediyorduk. Buradaki çalışmalarımızın özetini not alıyordum. Bu çalışmam birkaç cüze kadar bu minval üzere devam etti.

Nur Tefsiri

O esnada Ayetullah Mekarim Şirazi'nin bir grup alimle ortak bir tefsir yazmak istediğini duydum. Ayetullah Mekarim Şirazi, benim aldığım bu tefsir notlarım gördüler, beğendiler ve böylece ben de o gruba katıldım.

27 ciltlik Tefsir-i Numune tam 15 yıl sürdü; şimdiye kadar bir çok baskı yapmış ve bir çok dile tercüme edilmiştir. Bu tefsirin daha yarısı bitmişti ki İmam Humeyni önderliğinde İran İslam Devrimi gerçekleşti. Ben o ilk yıllarda Merhum Allame Şehit Mütahhari'nin emriyle televizyon çalışmalarımı başlattım ve bugün tam 19 yıldır televizyonda "Kur'an Dersleri" adı altında her Cuma akşamı program yapıyorum. Elbette Tefsir-i Numune'nin sonuna kadar da işbirliğimiz devam etti ve bu arada halkın genelinin anlayacağı bir dille radyoda tefsir dersleri vermeye başladım. Bu işte Tefsir-i Numune'nin yanı sıra ondan fazla tefsirden de notlar aldım. Tam 8 yıldır haftada bir gün, Ramazan aylarında ise her gün radyoda "Aine-i Vahiy" (Vahiy aynası) adında yaptığım program devam etmektedir.

Defalarca radyoda verdiğim tefsir derslerimi kitaplaştırmamı istediler. Bunun üzerine yazdıklarımı Ayetullah Hacı Seyyid Mehdi Ruhani ve Ayetullah Misbah Yezdi'ye okudum. Böylece Kur'an'ı tefsir metoduma ve algılayış biçimime olan güvenim arttı ve notlarımı yeniden yazmaları için Hücet'ül İslam Muhammediyan ve Muhaddisi'ye verdim. Yazıldıktan sonra da Ayetullah Ustadi'nin gözetiminde basılması ve okuyuculara takdimi için "Derrah-i Hak Müessesesi"ne verdim.

Yardımcılar

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

Kur'an'ın ilk dört cüzünde Hüccet'ül-İslam Dehşiri ve Caferi tefsirleri araştırma noktasında bana yardımcı oldular.

Beşinci cüzünden onaltıncı cüzüne kadar da Hüccet'ül İslam Seyyid Cevad Beheştî ve Şeyh Mahmud Mutevessil beyler bu işte bana yardımcı oldular.

Bu Tefsirin Özellikleri

1- Bu tefsirde sadece belli bir grubun anlayabildiği teknik, edebi, fıkhi, kelami ve felsefi kavramlardan kaçınmış, Kur'an'dan sadece dünya dillerine tercüme edilebilecek ve bir işaret ve mesaj olabilecek derslere yer verilmiştir.

2- Bu tefsirde rey üzere tefsirden kaçınılmış, sadece Kur'an'ın metninden ve Peygamber'in (s.a.a) Ehl-i Beyt'inden menkul hadislerden istifade edilmiştir.

3- Çoğu mesaj ve nükteler muteber Şii ve Sünni tefsirlerinden istifade edilmiş, bazen de değerli yardımcıların veya kendimin uygun gördüğü nüktelere yer almıştır.

Allah'tan hepimize ihlas; düşünce, amel, tebliğ ve Kur'anî ilimleri yayma başarısını ve bu kutsal işi bitirmeyi nasip buyurmasını ve Kur'an'ı dünya, berzah ve kıyamette bizlere bir nur kılmasını dilerim.

Halkımızdan da Kur'an'ın sadece tilavet, tecvid ve tertili ile yetinmemesini, asıl olarak Kur'an'la amel ve Kur'an'ı düşünme konusuna önem vermesini istiyorum.

Alimlerden de tebliğ ve tedrislerinde Kur'an'a özel bir teveccüh göstermelerini ve ilmi/kültürel merkezlerde, cami ve medreselerde, Kur'an-ı Kerim'in tefsir derslerini düzenlemelerini istiyorum.

Beni İslam, Kur'an ve Peygamber'in Ehl-i Beyti'yle tanıştıran herkese teşekkür ediyorum ve onlara için; özellikle de üstatlarım, babam ve annem için Mennan olan Allah'tan hayırlı mükafatlar diliyorum.

Nur Tefsiri

Bu tefsirin telifi, baskısı, editörlüğü ve yayınlanması konusunda yardım edenlere ve bu işin en güzel şekilde bitmesi için faydalı ve olumlu birtakım öneri veya eleştirilerini esirgemeyen herkese teşekkür ediyorum.

Muhsin Kıraati

03. 08. 1374

29 5. 1415

25. 10. 1995

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Maide Suresi

Giriş

Maide suresi İslam peygamberinin vefatından iki ay önce nazil olmuştur ve ayetlerinden hiç birisi nesh olmamıştır.

Bu sure 114. ayette yer alan semavi sofranın nazil olması için Hz.Musa'nın (.s) yaptığı dua sebebiyle "Maide" (sofra) diye adlandırılmıştır.

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

Bu suresi 120 ayete sahiptir. Ve bu suredeki hitapların çoğu “Ya eyyuhellezine amenu” (ey İman edenler!) diye başlamaktadır. Örneğin bakara suresinde bu hitap 11. defa yer almıştır ama bu surede 16 defa yer almıştır.

Bu sure, velayet ve rehberlik teslis inancını reddetme, ahde vefa, adalet üzere tanıklık etmek, öldürmenin haram oluşu yiyeceklerin hükümleri abdest teyemmüm sosyal adalet.. gibi bir çok meseleleri ihtiva etmektedir.

Nazil olan on sure olduğu hasebiyle de suresinin başındaki “ufu bil ukud” (Ahitlere sözlere vefa gösteriniz) cümlesi bütün sözleşme ve taahhütleri yerine getirmeyi tavsiye niteliğindedir.

Bismillahirrahmanirrahim

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ
إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحَلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ
مَا يُرِيدُ (1)

1. Ey iman edenler! Akitleri yerine getirin. İhramda iken avlanmayı helal görmeksizin, size bildirilecek olanlar dışında, hayvanlar helal kılındı; Allah dediği hükmü verir.

Mesajlar

1- Müslümanlar bütün sözleşmelere ve herkes ve her grupla yaptığı anlaşmalara bağlı kalmak zorundadır. Bu sözleşmeler ve anlaşmalar ister sözselsel ister yazısal ister ameli (pratık) ister siyasi ister iktisadi ister toplumsal ister

ailevi ister güçlü ister zayıf ister dost ister düşman¹ ister Allah’la adak ve ahit gibi ister halkla ister bireyle ister toplumsal ister çocukla ister büyükle ister bölge ülkeleriyle ister uluslar arası ve isterse de uluslar arası tüm sözleşmelere vefa göstermek gerekir. **Ahitlere vefa gösterin**” ayetindeki “ukud” (ahitler) kelimesi bütün sözleşmeleri ihtiva anlamını veren elif ve lam harfiyle zikredilmiştir: **“el-ukud”**

2- Ahde vefasızlık ve zulüm mahrumiyetlerin sembolü olduğu gibi ² sözleşmelere bağlı kalmak e ahitlere vefa da insanın nasiplenme etkenidir. **Akidleri yerine getirin...sizlere helal kılındı.**” Sözünde durmak, insanın rızkının güzelleşme sembolüdür. Nitekim halk arasında şöyle bir deyim vardır: “Hesabı ve kitabı güzel olan insan halkın malının ortağıdır.”

3- Semavi kitaplar da Allah’ın ahdidir. Bu ahidde de vefa göstermek gerekir. Ahd-i Kadim (Tevrat), Ahd-i Cedid, İncil ve ahd-i Ahir (Kur’an) ilahi sözleşmelerdir. Nitekim hadiste şöyle yer almıştır: “Kur’an Allah’ın ahdidir.

¹ Kur’an müşriklerle yapılan anlaşmalara bağlı kalmayı bile gerekli görmektedir. **“Onlarla yapılan ahitleri tamamlayın.”**

Hatta Kur’an; facir ve kötü insanlarla yapılan sözleşmeye bile vefa gösterilmesini gerekli görmektedir. Nitekim İmam Sadık’tan (s.a) Kafi c. 2, s. 162 bir hadiste bunu emretmektedir.

Hakeza bir Müslüman’ın işaretiyle düşmanlar yapılan sözleşmelere dahi bağlı kalmak gerekir. Örneğin bir kafir, bir müslümanın işaretiyle her hangi bir gölgeye girecek olursa emandadır. Mustedrek’ul Vesail, c. 2, s. 250

² Nisa suresi 154 ve 159. ayetler ile En’am suresi 145. ayete işaretir.

4- İman ahde vefanın esas ve temelidir. Nitekim Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur. “ Ahdi olmayan kimse- nin dini yoktur.”¹ Eğer ahidlerle amel edilmezse toplumun esası ve insanların birbirine olan güveni ortadan kalkar ve toplum büyük bir kargaşaya sürüklenir.

5- Mekke'nin güvenini korumak için birazda mahrumi- yet ++ tatmak ve avlanmanın++ “avlanmayı helal görmeksizin”

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا
الْهُدْيَ وَلَا الْفَلَائِدَ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن
رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَن
صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ
وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ (2)

2. Ey iman edenler! Allah'ın nişanelerine, hürmet edilen aya, (Kabe'ye) hediye olan kurbanlığa, gerdan- lıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bol nimet ve rıza talep ederek Beyt-i Haram'a gelenlere sakın hürmetsizlik etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescit-i Haram'dan menettiği için bir topluluğa olan kininiz, aşırı gitmenize sebep olmasın; iyilikte ve kötülükten sakınmakta yardımla-

¹ Nihar'ul Envar , c. 16, s. 144

şın, günah işlemek ve aşırı gitmekte yardımlaşmayın. Allah'tan sakının, Allah'ın cezası şiddetlidir.

Mesajlar

Ayette geçen “hediye” kelimesi hac için hediye edilen nişane sayılardır ve yine ayette geçen “gelaid” **“gerdanlıklar takılan hayvanlara”** kelimesi ise nişaneli hayvanlar anlamındadır.

Mesajlar

1- İlahi ++ birlik ve mukaddesatı çiğnenememek gerekir. **“Allah'ın nişanelerine (şiarlarına) saygısızlık etmeyin.”**

2- Tüm zamanlar aynı değildir. Bazı günler ve eyyamullahın (İlahi günlerin) özel bir saygınlığı vardır. **“hürmet edilen aya...”**

3- İlahi hedefler yolunda yer alan hayvanlar da saygındır. **“Hediye olan kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara”**

4- Allah'ın evinin yolcularına da saygılı davranmak gerekir. **“Beyt-i Haram'a gelenlere...”**

5- Hac dünya ve ahireti elde etmek için bir yoldur. **“Rablerinden bol nimet ve rıza talep eder.”**

6- Hacda yolculuğun asıl hedefi Kabe'yi kastetmektir.+ Diğer faaliyetler ise bunun kenarında yer almaktadır. **“Beyt-i Harama gelenler.”**

7- Bütün İslami ülkeler için Mekke'den ithal etmek, ihraç etmek, ticaret yapmak ve iktisadi faaliyetlerde bulun-

mak serbesttir. **“Rablerinden bol nimetler talep ederek.”**

8- Bir dönemde başkalarının yaptığı düşmanlıklar bizim başka bir zamanda zulüm ve saldırganlıkta bulunmamıza ruhsat teşkil etmez. **“Aşırı gitmenize sebep olmasın.”**

9- İlahi haremın mukaddesatını ve hürmetini korumak yardımlaşmayı gerektirmektedir. **“Allah'ın nişanelerine hüürnetsizlik etmeyin...yardımlaşın.”**

10- Başkalarının hatalarını görmezlikten gelmek de iyilik üzere yardımlaşmak ve kaynaşma yollarından biridir. **“Aşırı gitmenize sebep olamasın. Yardımlaşın.”**

11- İslami devlet ve toplum uluslararası acı ve tatlı olaylar ve zalim ve mazlum sahneleri karşısında faal bir aktif bir teşebbüs içinde bulunmalıdır. Gerektiği yerde savunmalı ve gerektiği yerde de kınamalıdır. **“İyilikte yardımlaşın.”**

12- Faziletleri tüm boyutlarıyla geliştirmek için ortamlar sağlanmalı ve bu hedef yolunda karşılıklı yardımda bulunulmalıdır. **“iyilikte yardımlaşın.”¹**

13- Kabile bölge, ırk, dil ve anlaşmalı ülkeleri savunma yerine hakkı savunmalı ve iyilik üzere yardımlaşmalıyız. **“İyilikte yardımlaşın.”**

14- İslami toplumda iyilik sahipleri yalnız değildir. Ve zalimin yardımcısı yoktur. **İyilikte yardımlaşın.. yardımlaşmayın...”**

¹ Örneğin ilim tahsil etmek bir iyiliktir. Bunun için gerekli ortam ise okul yapmak, kütüphane teşkil etme, laboratuvar kurma, kitap, nakli araçları, üstat ve öğrenciyi teşvik etmek gibi faaliyetlerin tümü iyilikte yardımlaşın emrinin birer örneğidir.

15- Toplumda fesadın kökünün kazınması için zalim ve günahkarların yüzüne tüm günahlar kapatılmalıdır.¹

16- İlahi nişanelerin (şiarların) kutsiyetine saygısızlık eden ve kötülöklere yardımda bulunan kimse kendisini şiddetli bir ilahi azaba hazırlamalıdır. **Allah'tan sakının, Allah'ın cezası şiddetlidir.**²

¹ Örneğin şarap yapan insana üzüm atmamak gerekir. Zalime silah vermemek gerekir. Komplocu bir insana faaliyet izni vermemek gerekir. Tağuta hatta Mekke'ye gitmek için bile olsa nakliye araçları vermemek gerekir. Kapasitesiz insanlara sır söylememek ve günahkar kimselere tebessüm etmemek gerekir.

² Bakara suresi 177. ayette iyiliğin örnekleri beyan edilmiştir. **“Yüzlerinizi doğudan yana ve batıdan yana çevirmeniz iyilik değildir; Lakin iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, Kitaba, peygamberlere iman eden; yakınlarına, yetimlere, düşkünlere, yolculara, yoksullara ve kölelere sevdiği halde mal veren; namaz kılan, zekât veren ve ahitleştiklerinde ahitlerine vefa gösterenler, zorda, darda ve savaş alanında sabredenlerdir. İşte onlar doğru olanlardır ve takva sahipleri ancak onlardır.”**

Kısacası iyilik Allah'a kıyamete, peygamberlere semavi kitaplara ve meleklerle iman etmek toplumdaki mahrum insanlara yardımcı olmak anlaşmalara bağlı kalmak, işlerde sabırlı olmak ve iyilikler üzere yardımlaşmaktır. Bir çok rivayetlerde iyilikler üzere yardımlaşmak mazlumlara ve mahrumlara yardıma koşmak tavsiye edilmiş ve zalimle her türlü yardım yasak kılınmıştır. Biz bu hadislerden teberrük oldun diye bir kaçını zikrediyoruz: “Müslümanın (mahrum insana) yardım etmesi bir ay müstahap oruç tutup itikafa girmesinden daha iyidir. (Vesail c. 11. s. 345.)

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her kim mahrum insalara yardım için bir adım atacak olursa mücahit insanın sevabını elde eder. (Vesail c.8. s. 602)

Bir başka hadiste ise şöyle okumaktayız: İnsan halka yardım düşüncesinde oldukça Allah da ona yardım eder.” (Vesail c. 8, s. 586)

Hakeza: “Her kim bir zalime yardım ederse kendisi de zalimdir.”(Vesail c. 11, s. 345)

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ لِغَيْرِ اللَّهِ
بِهِ وَالْمُنْخَفَةُ وَالْمَوْقُودَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا
مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكَ
فِسْقُ الْيَوْمِ بِيَسِّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ
الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ
الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (3) ¹

3. Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilenler, canları çıkmadan önce kesmemişseniz, boğulmuş, bir yerine vurularak öldürülmüş, düşüp yuvarlanmış, başka bir hayvan tarafından süsülmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş olanları dikili taşlar üzerine boğazlananlar ile fal oklarıyla kismet aramanız size haram kılındı; bunlar fâsıklıktır. Bugün, küf-

Bizlere cami yapma hususunda bile zalime yardım etmememiz tavsiye edilmiştir. (Vesail c. 12, s. 130)

¹ Cahili adet esasınca bir hayvanı şartlaştıktan sonra satın alıyor ve kesiyorlardı. Ardından bir torbaya bırakılan fal oklarıyla yedi ok üzere yeniyor ve üç ok üzere yenilmiş sayılıyorlardı. Sonra kura çekilerek torbadan bir ok çekiyorlardı. Kesilen hayvanın tüm etleri yenen kimsenin adına yazılmış o yedi oka ait oluyor ve hayvanların parasını yenilen üç kişi ödüyordu ve etten hiç bir pay almıyorlardı. Kur'an böyle bir hayvan etini haram kılmıştır. O halde ayette geçen "ezlam" kelimesi kendisiyle kura çekilen fal okları anlamındadır.

redenler sizi dininizden etmekten umutlarını kesmişlerdir, onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün, size dininizi kemale erdirdim, üzerinize olan nime-timi tamamladım, din olarak sizin için İslam'ı beğendim. Açlıktan darda kalan, günaha kaymaksızın yiyebilir. Doğrusu Allah bağışlayandır, merhametli olandır.

Nükte

Surenin başında sonradan beyan edilecek olan haram kılınmış, hayvanlar dışında tüm hayvanların etinin helal kılındığı yer almıştı. Şimdi bu ayette haram kılınmış olan on et çeşidi beyan edilmektedir.

Ayette geçen “mun henike” ister insan ister başka bir hayvan veya kendi kendisine boğulmuş hayvan demektir.

“Mevkuze” ise darbe işkence veya hastalık sebebiyle can veren hayvan demektir.

Araplarda adet olduğu üzere bazı hayvanları putlara saygı olsun diye can verinceye kadar dövüyor ve bunu bir tür ibadet sayıyorlardı. (Tefsir-i Kurtubi)

Mütereddiye ise düşüp yuvarlanarak ölmüş hayvan demektir.

“Netihe” ise başka bir hayvan tarafından süsülmüş ölü hayvan demektir.

- Bu ayette söz konusu edilen yiyeceklerin haram kılınışı Kur’anda defalarca En’am ve Mekke’de nazil olan Nahl sureleri ile Medeni olan Bakara suresinde yer almıştır. Ama bu ayette tüketimleri haram olan çeşitli ölü etlerinden örnekler verilmiştir.

Gerçekte iki ayet bir tek ayette beyan edilmiştir. Bir ayet sadece mecburi durumlar dışında haram kılınmış etler ile ilgilidir ve gerçekte tahrim kanunu ve mecburi durumların iznini beyan etmektedir. Diğer ayet ise tümüyle bağımsız olan **“bu gün size dininizi kemale erdirdim.”** Sonuna kadar yer alan cümlelerdir. Bu bölümün tümüyle bağımsız olduğunu delileri ise şunlardır:

1- **“Bugün”** cümlesi ayetin sonuna kadar kaldırılacak olursa ayetin önceki anlamına hiçbir zarar vermemektedir.

2- kafirlerin dinden umutlarını kesmesinin ölü eti yiyip yememesi ile hiçbir ilişkisi yoktur.

3- Sünni ve Şii yoluyla bu ayetin nuzülü hususunda nakledilen rivayetler **“bugün küfredenler sizi dininizden etmekten umutlarını kesmişlerdir... bugün size dininizi kemale erdirdim.”** Cümlelerini beyan makamındadır; önceki ve sonraki ayetlerle ilgili değil.

Ayetin bu bölümü çok hassas olduğundan ve muhalifler arasında kıskançlık uyandırdığından ve peygamberin (s.a.a) emriyle haram kılınan çeşitli ölü etleri ile ilgili ayet arasına yerleştirildi ki muhaliflerin tahrifinden korunsun ve fazla dikkat çekmesin. Tıpkı korumak için mücevheratını başka mallar arasında gizleyen ve onu başkalarının elinden güvende kılan kimse gibi.

- Sünni ve Şii rivayetlerde yer aldığı üzere **(Bugün)** Ali bin Ebi Talib'in Gadir-i Hum'da imamet makamına tayin edilmesinden sonra nazil olmuştur. Nakli delillerin dışında akli yorumlarda bunu ifade etmektedir. Çünkü **“bugün...”** için dört önemli özellik beyan edilmiştir:

- 1- Bütün kafilerin ümitsizliğe kapılması,
- 2- dinin kemale erdiği gün,

Nur Tefsiri

3- Tüm insanlara ilahi nimetin tamamlandığı gün,

4- İslam'ın insanların dini ve kamil bir din olarak Allah tarafından beğenildiği gün.

İslam tarihindeki tüm günleri inceleyecek olursak; biset günü, hicret günü, Fatıma'nın (a.s) doğum günü, savaşlarda galibiyet, veda haccı... gibi hiçbir günün önemi sahip oldukları bütün değerlere rağmen ayette geçen bu dört önemli sıfatı kapsamamaktadır. Hatta veda haccı bile bu öneme sahip değildir. Zira hac dinin bir parçasıdır. Dolayısıyla bu sıfatlara sahip olan tek gün Gadir-i Hum günü ve Ali'nin (a.s) Peygamberin yerine halife olarak tayin edildiği gündür. Ve bu da Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra önderliğin önemini ifade etmektedir.

Mesajlar

Kur'an'da Önderliğin Rolü

1- Mektebin kıvamı doğru bir rehberliğe bağlıdır ve doğru bir rehberlik sayesinde kafirler ümitsizliğe kapılır. Başka bir şey sebebiyle değil.

2- Eğer Gadir ve velayet rehberi toplumda varoldukça Müslümanlar hiçbir korkuya kapılmamalıdır. **“Onlardan korkmayın.”**

3- Kafirlerin ümit besledikleri en oneli odak Müslümanların önderinin ölümüdür. Müminlerinin Emiri'nin (a.s) rehberliğe tayini bu kapıyı kapamıştır. **Bu gün...umutlarını kesmişlerdir.”**

4- Dış düşmanlar sizi bıraksa bile iç düşman ve batını günah ortamı mevcuttur ve Allah'tan haşyet ve korku duyarak ona karşı koymaya çalışmak gerekir. **“Onlardan korkmayın, benden korkun.”**

5- Öndersiz din kamil değildir. **“Size dininizi kemale erdirdim”**

6- Eğer ilahi nimetlere önderlik vesilesiyle yön verilmezse bütün nimetler boşa gitmiş ve eksik kalmış olur. **“Üzerinize olan nimetimi tamamladım.”**

7- Öndersiz ekol Allah'ın beğendiği ve hoşnut olduğu bir ekol değildir. **“din olarak size islamiyeti beğendim.”**

8- Eğer dinin kemale erdirilmesi, nimetin tamamlanması, hakkın rızayeti ve kafirlerin ümitsizliği bir günde vücuda geliyorsa, bütün bu özellikleri kendinde barındıran Gadir-i Hum günü bir yana, bugünün bile eyyamullahtan olması kafidir. Bu delil esasınca kitap ehli şöyle demiştir: “Eğer böyle bir gün bizim kitabımızda yer almış olsaydı, biz o günü bayram ederdik.” Ehl-i Bey'ten (a.s), rivayetlerinde de Gadir-i Hum günü en büyük bayramlardan sayılmıştır.

9- Kafirler kamil dinden korkar ve müslümanlardan ümitsizliğe kapılırlar. Kafirler önderliği teslimiyet, cihadı tatil, kaynakları yağma ve insanları dağınık olan bir dinden korkmaz. **“Bugün umutlarını kesmişlerdir...Bugün size dininizi kemale erdirdim.”**

10- Eğer kafirler sizden ümitlerini kesmemişlerse, o halde dininizde bir eksiklik var demektir. **“Bugün umutlarını kesmişlerdir... Bugün kemale erdirdim.”**

11- Kafirler, gadir önderi olmaksızın bir takım ümitler peşindedir. Gadir önderinin tayini ile ümitlerini kesmektedirler. O halde, bütün kafirler bir tarafa, Ali b. Ebi Talib (a.s) ise diğer bir tarafa (Ali b. Ebi Talib –a.s- tek başına bütün kafirlere denktir)

12- Bütün nimetler ilahi önderlik olmaksızın noksanlık içindedir. **“Bugün... Üzerinize olan nimetimi tamamladım.”**

13- Kafirlerin İslam ve Müslümanlara pusu kurduğunu görünce toplumun önderliğini islah etmeye çalışın. **“Bugün küfredenler, umutlarını kesmişlerdir.”**

14- Din kamildir, ama insanlar kamil değildir ve insanlar kendilerine dikkat etmek zorundadır. **“Dininizi kemalle erdirdim... O halde benden korkun.”**

15- Müslümanlar kafirlerin umutlarını keseceği günün beklentisi içindeydiler ve gadir o günün gerçekleştiği gündür.¹

16- Hz. Ali'nin (a.s) imamete tayini nimeti tamamlamaktır ve onun velayetini terketmek bu nimete küfranda bulunmaktır. Nimetlere küfranda bulunmanın ise çok kötü sonuçları vardır.² **“Allah'ın nimetini tanrılar sonra onu inkar ederler.”**

17- Eğer müslümanlar, gadir önderliğinin çizgisinden el çekmemiş olsalardı, tarihte kafirler tarafından hiçbir tehdit ile karşı karşıya kalmazlardı. **“Onlardan korkmayın.”**

18- Kur'an'ın en önemli uyarıları rehberliğin sapması hakkındadır. **“Sadece benden korkun.”** Hakeza **“Allah sizi kendisinden sakındırır.”**³

¹ Bakara suresi, 109. ayette kafirlerin müslümanları yollarından saptırma arzusu içinde olduğu söz konusu edilmiş ve Allah- u Teala şöyle buyurmuştur: “+” Dolayısıyla Müslümanlar kafirleri ümitsiz kılacak kesin bir hükmün beklentisi içindeydiler.

² Kur'an-i Kerim'de şöyle yer almıştır: “+” (Nahl suresi, 112. ayet)

³ Al-i İmran suresi, 28. ayet

19- Bazen şeyler tüm parçaların toplanmasıyla vücuda gelir. Örneğin oruç hususunda, eğer bir an bile ezandan önce iftar edecek olursak, oruç batıl olur. Bu yüzden de (oruç ile ilgili ayette) “tamamalama” kelimesi kullanılmıştır. **“Orucu akşama kadar tamamlayın.”** Bazen de bir şeyin tüm parçalarının kendine has bir etkisi vardır. Örneğin Kur'an ayetlerini tilavet etmenin kemali, tümünü tilavet etmektir. Ama bunun her ne kadar okunursa sevabı vardır. Bazen de parçalar öyle bir şekildedir ki biri olmadığı taktirde, tüm parçaları noksandır. Her ne kadar tüm parçaları var olsa da durum değişmemektedir. Örneğin pilot ve şoför olmadığı taktirde, uçak ve arabanın varlığı etkisiz ve faydasızdır.

Hakkın önderlik ve velayeti de işte böyledir. Velayet ve önderlik insanı Allah'a bağlar ve bu olmadığı taktirde ise yaratılmışlar ve tüm nimetler birer azaba dönüşür ve insanı Allah'a ulaştırmaz. Şimdi de ilk ayeti ele alalım ve yiyecekler ve etkiler hakkında bir takım bilgiler verelim:

Mesajlar ve Nükteler:

Yiyeceklerin Hayattaki Rolü

1- Yiyeceklerin cisim ve ruhtaki rolü öyle bir şekildedir ki Kur'an'da defalarca önemle vurgulanmıştır.

2- İslam kapsamlı bir dindir ve insanın doğal ve ruhsal tüm ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmuş, hakkında açık hüküm vermiştir. **“Haram kılınmıştır.”**

3- Tüm halet ve şartlarda, normal, zorunlu ve karmaşık durumlarda bile bütün insanlara teveccüh eden kanun kamil bir kanundur.

4- İslam hükümlerinde çıkmaz diye bir şey yoktur.

“Açlıktan darda kalan”

5- Özel zaruri şartlar günah işlemeye ortam hazırlamamalı ve mutlak özgürlüğe sebep olmamalıdır. Aksine zaruret miktarının ortadan kalkmasıyla iktifa edilmelidir.

“Açlıktan darda kalan, günaha kaymaksızın”

6- Tevhidi düzende hayvan kesimi de ilahi renge bürünmelidir. Aksi taktirde haramdır. **“Allah’tan başkası adına kesilenler”**

7- Her ne şekilde olursa olsun şirkin tüm çeşitleriyle savaştık gerekir. **“Dikili taşlar üzerine boğazlananlar”¹**

8- İslam adalet mektebidir. Dolayısıyla ne batılılar gibi ette israfı tavsiye etmektedir ve ne de budistler gibi eti haram bilmektedir ve ne çinliler gibi her türlü hayvanın etini her şekliyle yemektir. İslam et tüketimi için bir takım şartlar ve sınırlar ortaya koymuştur. Örneğin:

a-) Etobur hayvanların etini yemeyiniz. Bu belki de etobur hayvanların sürekli olarak murdar ve leş eti yemelerindedir.

b-) Yırtıcı hayvanların etini yemeyin. Zira bu et sizlerde katılık ve yırtıcılık ruhunu icad eder.

c-) Genel nefret ettiği hayvanların etini tüketmeyin.

d-) Kesildiğinde üzerine Allah’ın mübarek ismi zikredilmeyen hayvanların etini yemeyin.¹

¹ Putlar belli bir şekle sahip olan heykeller idi. Dikili taşlar ise Ka’benin etrafına dikilen şekilsiz taşlar idi. Bu taşlar karşısında hayvanlar kurban olarak kesiliyor ve üzerlerine hayvan kanı sürülüyordu.

9- Eti haram olan hayvanlardan ise sadece domuzun adı zikredilmiştir. Çünkü domuzun tüketimi çok yaygın idi.

10- Kan içmek, kalbin katılaşmasına ve birçok hastalıkların bulaşmasına sebep olduğu için haramdır. Ama kan vermenin ve kan aşılamanın sakıncası yoktur.

Ayetteki Beslenme ve Et Yeme Olayına Bir Bakış

- İmam Sadık (a.s) ölü eti hakkında şöyle buyurmuştur: “Ölü etine yaklaşan kimde, zayıflık, takatsizlik, gevşeklik, soyu kesilme, kriz ve ani ölümlere düşer olmuştur.”

- Kan içme bir cahiliye adeti idi. Bu iş kalbin katılaşmasına ve merhametin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Çocuk baba ve anneyi öldürmeye kadar varmaktadır. Kan içmek dost ve arkadaş tanımamaktadır. Domuz eti yemek hakkında da bir çok rivayetler yer almıştır. (el- Mizan)

Et Yemek

Budistler et yemeğe karşıdırlar. Bazıları ise her hayvanın (köpek, domuz, kurbağa, yengeç, yılan...) her türlü etini yemekte dirler. Acaba etini yemek ile hayvanı öldürmek merhamet ile uyuşur mu?

¹ Çünkü hayvanların ölüm anında kan her şeyden daha çok bozulmuş ve bir tür zehirleme bölümü ortaya çıkmıştır. Bu yüzden boğulmuş, başka bir hayvan tarafından süsülmüş, yüksek bir yerden yuvarlanmış, dövülmüş ve parçalanmış hayvanlar can verdikleri anda kanları da dışarı çıkmazda, İslam'da haram kılınmıştır. (Tefsir-i Numune)

Cevap:

1- Yaratılışın esası değişim ve başkalaşım üzeredir. Toprak bitkiye dönüşmekte, bitki ise hayvana dönüşmektedir. Hayvan eti de insana dönüşmektedir. Bu bir değişimdir ve bu değişimlerin neticesi ise insanın kemale ermesi ve gelişimidir.

2- Sindirim sisteminin niteliği ve dişlerinin durumu insanın yiyeceğini neler olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

3- Adalet her zaman güzeldir. Ama merhamet her zaman iyi değildir. Aksi takdirde ne bir savaş ve ne de bir kıyas söz konusu olurdu.

4- Boğazlamada riayet edilmesi gereken hususlar huşunet ve şiddete karşıdır. Örneğin, keskin bir bıçakla kesilmesi, hayvana eziyet edilmemeli, boğazlamadan önce hayvana su içirilmeli ve can vermeden önce organları parçalanmamalıdır.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ (4)

4. Sana, kendilerine neyin helal kılındığını soruyorlar, de ki: “Size temiz olanlar helal kılındı; Allah’ın size öğrettiği üzere alıştırıp yetiştirerek öğrettiğiniz avcı hayvanların sizin için tuttıklarını yiyin ve

üzerine Allah'ın adını anın. Allah'tan sakının, doğrusu Allah hesabı çabuk görür."

Nükteler:

Şia inancına göre, "mükellebin" (alıştırıp yetiştirerek öğrettiğiniz avcı hayvanları) kelimesi esasınca sadece eğitilmiş av köpeklerinin avladığı hayvanlar helaldir. Başka bir hayvanın avlayıp getirdiği hayvan helal değildir. Aynı zamanda bu av köpeği avın peşice gönderilmiş ve böylece avı yakalamış olmalıdır. Kendi kendisinin avladığı, parçaladığı ve geriye kalanı sizlere bıraktığı avlanmış hayvan eti helal değildir.

"Cevarih" kelimesi "carihe" kelimesinin çoğu olup "cerh" kelimesinden üremiştir ve kazanmak, elde etmek ve yara anlamındadır. Av köpeği hayvanlarına da "carihe" denmektedir. Zira o da avını yaralamaktadır veya sahibi için av elde etmektedir. Bu açıdan kazanma ve çaba göstermesi vesilesi olan bedendeki organlara da "cevarih" denmektedir.

Mesajlar:

1- Peygamberler toplumun tüm doğal ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamaktadırlar. **"Sana soruyorlar"**

2- Bilmediğiniz şeyleri Peygamberlere ve varislerine sormalıyız. **"Sana soruyorlar"**

3- Asıl ve tümel kanun, bütün temiz ve beğenilir şeylerin helal olduğudur. **"Size temiz olanlar helal kılındı."**

4- Haram kılınan her yiyecek ve amel, açık veya gizli bozukluğu ve pislikleri sebebiyledir. **"Size temiz olanlar helal kılındı."**

5- İslam fitri bir din olduğu için kalbin beğendiği ve hiçbir fesat içermeyen şeyleri helal kılmaktadır. **“Size temiz olanlar helal kılındı.”**

6- Eğitim ve öğretim sadece insanlara özgü değildir. Hayvanlar da eğitim ve öğretimden geçirilebilir ve insanlara müsahhar kılmışlardır. **“Alıştırıp yetiştirerek öğrettiğiniz”**

7- İlim köpeğe bile değer vermektedir ve yaptırım gücünü arttırmaktadır.

8- Köpek bile az bir eğitimle bir ömür avını öğretmesine hediye etmektedir. **“Sizin için tuttukları”** Ama herşeyini Allah’tan öğrenen kimseler, Allah için nasıl bir hediye hazırlamışlardır. **“Allah sizlere öğretir”**

9- Beslenme olayı çok önemlidir ve bunu basite almak gerekir. Bu yüzden haram avdan, israf olan avdan ve heva ve heves üzere yapılan avdan sakınmak gerekir. **“Allah’tan sakının”**

الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلٌّ لَكُمْ
وَطَعَامُكُمْ حَلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ
غَيْرِ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ
حَبَطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ (5)

5. Bugün, size temiz olanlar helal kılındı. Kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeğiniz de onlara helaldir. İman eden hür ve iffetli kadınlar ve sizden önce kitap verilenlerin hür ve iffetli kadınları

zina etmeksizin, gizli dost tutmaksızın ve mehirlerini verdiğiniz takdirde size helaldir. Kim imanı küfrederse, şüphesiz amelleri boşa gider. O, ahirette de kaybedenlerdendir.

Nükte:

Team kelimesi her ne kadar tek başına her türlü yiyeceği ihtiva etse de hayvanların eti için kesilirken, Allah'ın adını anmayı şart koşan önceki ayet delili üzere ve hakeza Ehl-i Beytten (a.s) nakledilen rivayetler esasınca burada taamdan maksat buğday, arpa ve tahıl ürünleridir. İbn-i Kesir ve Halil gibi bazı lügat alimleri şöyle demişlerdir: Hicaz kültüründe buğdaya da taam denmektedir. (el- Mizan)

Bu ayet müslüman olmayan dini azınlıklara gidip gelmenin, onlarla yemek yemenin ve evlenmenin yolunu açtığından, bazı müslümanların yahudi veya hıristiyan kızları elde etmek için hergün onlara gidiş gelişlerini arttırmaları ve yavaş yavaş onların tefekkür ve adabının etkisinde kalmaları ve neticede İslam'dan ayrıлып küfre düşmeleri mümkün olduğundan ayetin sonunda bu konuda bir takım uyarılar yapılmaktadır.

“Ehdan” kelimesi “hind” kelimesinin çoğulu olup iki dost anlamındadır. Ama genelde gizli ve meşru olmayan dostlara (metrese) denmektedir. Ayette Müslümanlara Ehl-i Kitap ile ilişki kurmaları ve muaşeretinde bulunmaları hususunda izin verilmiştir. Çünkü Müslümanlar o zaman güç sahibi idiler ve kafirler Müslümanlardan ümitlerini kesmişlerdi. Dolayısıyla önceki sınırlandırmaların artık bir gereği yoktur.

Nur Tefsiri

Yiyecek meselesinde ayet her iki tarafa da (müslümanlara ve kitap ehline) birbirinin yiyeceğinden istifade etmesi noktasında izin vermektedir. Ama evlilik hususunda İslam kitap ehlinden kız almaya izin vermekte ama onlara kız vermeyi caiz görmemektedir. Çünkü genelde kadınlar, duyguları sebebiyle erkeklerin tesiri altında kalırlar. Kitap ehlinin kadınları İslam'a yönelirlerse bu kendileri için bir rüşt ve gelişimdir. Ama müslüman bir kadın onlara yönelecek olursa bu bir çöküştür. Bu yüzden ehli kitaba kız vermek caiz değildir.

Ehli kitapla evlenmekten maksat geçici evliliktir. Bunun da iki delili vardır:

1-) Çeşitli rivayetler deliliyle

2-) Daha çok geçici evliliğin mehri hakkında kullanılan “ucuruhunne” (ücretlerini) kelimesi kullanıldığı deliliyle

3-) Zira ayette geçen zina yapılmaması ve metres tutulmaması şartı daha çok geçici evlilikle uyum içindedir. Daimi evlilikte zina meselesi ve metres tutulması genellikle söz konusu değildir. Elbette bazı şii ve sünni alimler, Ehli Kitap ile yapılan her türlü evliliğin sakıncası olmadığına inanmaktadırlar.

Mesajlar:

1- Hüküm ve kanunlarda zaman faktöründen gaflet etmemek gerekir. **“Bugün”**

2- Tüm nimetlerin helal veya haram kılınışı tedrici bir şekilde de gerçekleşebilir. Nitekim şarap ve faizin haram kılınışı tedrici bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu değişim de bir hikmete dayalıdır. Bazı helaller ise İsrailoğullarının yaptıkları zulüm sebebiyle kendilerine haram kılınmıştır.

(Bakara, 159) Hz. İsa (a.s) da bazı yasakları helal kılmıştır. Bu ayet tümel olarak temiz şeyleri helal kılmaktadır.

3- Evlilik ilişkilerinde iktisadi ve ticari ilişkilerden daha çok fikri tesir altında kalma tehlikesi mevcuttur. O halde dikkat edin ve kitap ehline kız vermeyin.

4- İffet her dinde bir değer ifade etmektedir. **“İman eden hür ve iffetli kadınlar ve sizden önce kitap verilen kimselerin hür ve iffetli kadınları”**

5- İffet hem erkekler için ve hem de kadınlar için gerekli bir şarttır. **“İffetli erkekler, iffetli kadınlar”**

6- Kadın, ister müslüman olsun, ister gayri müslim özel mülkiyet hakkında sahiptir. **“Mehirlerini”**

7- Gayri müslimler hakkında dahi aldatma ve sahtekarlık yasaklanmıştır. **“Mehirlerini verdiğiniz taktirde”**

8- Kitap ehline karışmak, onların bölgesinde yaşamak ve ülkelerine yolculuk etmek birer sürçmedir. Bu yüzden ayette ilişki izni verildikten sonra, müminleri imanlarına dikkat etmeleri hususunda uyarmaktadır.

9- Dost tutmak ve metres edinmek gayri müslimler hakkında dahi yasaklanmıştır. **“Gizli dost tutmak”**

10- Dikkat edin, iktisadi ve ailevi ilişkiler inançlarınızı değiştirmesin ve bir şehvete erişmek için imamlarınızı yitirmeyin. **“Kim imana küfredirse”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ
وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ
وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ

أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً
فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (6)

6. Ey iman edenler! Namaza kalktığınızda yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın. Başlarınızı ve topuk kemiklerine kadar ayaklarınızı meshedin. Eğer cünüpseniz yıkanıp temizlenin; şayet hasta veya yolculukta iseniz veya ayak yolundan gelmişseniz yahut kadınlara yaklaşmışsanız ve su bulamamışsanız temiz bir toprağa teyemmüm edin, yüzlerinizi, ellerinizi onunla meshedin. Allah sizi zorlamak istemez, Allah sizi arıtıp üzerinize olan nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz.

Nükteler:

Nisa suresi 43. ayette gusül ve teyemmüm meselesine işaret edilmişti. Burada ise bu ikisinin yanısıra abdest meselesine de işaret edilmektedir.

“Kıyam” kavramı “ıla” harfiyle birlikte olduğu taktirde irade etmek anlamındadır. **“Kumtum ile’s- Selat”** (namaza kalktığınızda). Yani namaz kılmayı irade ettiğinizde.

Ayette geçen cünüp kelimesi ise, kadın erkek, fert veya grup hakkında aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu ayette cünüpten maksat ihtilam olmak ve kadınlara dokunmaktan maksat ise cinsel ilişkide bulunmaktır.

“Fettehheru”, “yıkayıp temizlenin” kelimesi ise gusül etmek anlamındadır. Nisa suresi 43. ayette “fettehheru” kelimesi yerine “teğtesilu”, “gusledin” diye buyurulmuştur.

“ile'l merafik” kelimesi ise el yıkamanın miktarını (kemiyyetini) niceliğini beyan etmektedir; niteliğini değil. Yukarıdan aşağıya veya parmak uçlarından dirseklere kadar.

Teyemmümde ibadet ruhu gizlidir. Çünkü elini toprağa vurmak ve bedenın en yüce organı olan alınına sürmek, Allah karşısında bir tür tevazu ve alçak gönüllülüktür. Su pislikleri giderdiği gibi temiz toprak da kendisine güneş vurduğu için mikropları öldürme özelliğine sahiptir.

“Said” kelimesi ise “sovt” kökünden üremiş olup yüce, yüksek toprak anlamındadır. Yüksek topraklar, her türlü kirlilikten uzaktır veya maksat yeryüzünde ve yeryüzünün yüksekliğinde bulunan toprak anlamındadır.

Mesajlar:

- 1- Taharet namazın şartıdır. **“Yıkayın”**¹
- 2- Kur'an'a temas etmek, temizlere özgü olduğu gibi² Allah ile temas kurmak da temiz olmayı gerektirir.
- 3- Kirlilik ve pislik Allah'a yakınlaşmaya engeldir.
- 4- Namaz için cenabet guslü farzdır. **“Namaza kalktığınızda...Eğer cünüp iseniz yıkayıp temizlenin”**
- 5- Namazın şartları ve koşullarında indirip yapılabilir ama tatil edilemez.

¹ Bir hadiste şöyle yer almıştır: Namaz sadece taharetle (ve abdestle) doğrudur.

² Ona sadece temiz olanlar temas eder.

6- Kirli önkoşullarla, temiz ve münezzeh olan Allah'a ulaşmak mümkün değildir. **“Temiz bir toprağa”**

7- Hem yiyecekler temiz olmalıdır ve hem de Allah'a teveccüh temiz toprağa teyemmümle birlikte olmalıdır.

8- Konuşmalarda asıl ve tümel kanun edebe riayet etmektedir. **“Kadınlara dokunmuşsanız”** Sadece bir hak zayi olmasın diye hukuki işlerde kanunlar perdesiz ve açık bir şekilde beyan edilir. Örneğin, mehriye ve kadınların hakları hususunda “deheltum bihinne” (kendilerine (girdiğiniz) diye buyurmuştur. Hakeza Hz. Meryem'e yapılan ithamları reddetmek için de şöyle buyurmuştur: “Cinsel organı iffetlidir”

9- Bazen konuşmanın anlamı, sadece bir kelimeyle değil, bir tek harflede altüst olmaktadır. “Femsehu bi ruusikum” (başınızın bir bölümünü mesh edin” kelimesi eğer “ruusekum” şeklinde olsaydı, bütün başın mesh edilmesi gerekirdi, sadece bir bölümün değil.

10- Dinde zorluk ve sıkıntı yoktur. **“Zorlamak istemez”**

11- Abdest, gusül ve teyemmümden maksat, manevi temizlik ve Allah ile ilişki kurmaya bir tür hazırlıktır. **“Allah sizi arıtıp”**

12- İlahi teklifler insan için bir nimettir. **“Üzerinize olan nimeti tamamlamak”**

13- Teklifleri yerine getirmek Allah'ın şükrüdür. **“Şükredesiniz”**

وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ نِعْمَةً اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (7)

7. Allah'ın size olan nimetini ve “işittik, itaat ettik” dediğinizde sizi andına bağladığı sözünü anın. Allah'tan sakının, Allah içinizde olanı elbette bilir.

Nükteler:

Gerçi bu ayet tümel ve genel bir uyarıdır, ama bir takım deliller esasınca, İslam toplumunun önderine itaat ile ilgili meseleler de kastedilmiş olabilir. Bu deliller şunlardır:

1- İlahi önderlik, ilahi bir ahit ve sözleşmedir. Hz. İbrahim'in kıssası, kendi nefsi için imamet makamını istemesi ve Allah'ın, **“Zalimler ahdime (imametine erişmez)”** diye cevap vermektir.

2- Gadir-i Hum'da Hz. Ali'nin (a.s) imamet makamına tayin edildikten sonra ayet nazil oldu ve şöyle buyurdu: **“Bugün sizlere olan nimetimi tamamladım”**

3- Gadir-i Hum'da insanlar Hz. Ali'ye (a.s) biat ettiler ve “duyduk ve itaat ettik” dediler. Belki de burada gadir-i humda söz konusu edilen önderliğe bağlılık ve vefa göstermeye davet edilmişlerdir. Ayetin evvelinde ahde vefanın gereği söz konusu edilmiştir. Üçüncü ayette rehberliğin tayini vesilesiyle dinin kemale erdirildiği bildirilmiş, bu ayetin sonunda da ruhların derinliğinden ve batının sırlarından haberdar olan Allah'tan korkmaya davet edilmiştir.

İşitmek ve itaat etmek hususundaki sözleşme (işittik ve itaat ettik) insanların doğal, fitri, sözlü veya ameli olarak Peygamberlere verdiği tüm sözleri kapsamaktadır ve onla-

rın tevhid ve nübüvvet hakkındaki şahadetleri ve biatları gibidir.

Mesajlar:

1- Nimeti hatırlamak nimetin şükrüdür.

2- Büyük ve tam nimet (önceki ayette buyurulan) önderlik nimetidir. Bu nimeti hatırlamak ise, müslümanların emir sahibine itaat etmektir.

3- Bu ayetin gadir-i hum ile ayetin hemen ardından nimet, sözleşme, duyma, işitme kalplerde olanı bilme gibi kavramlara vurguda bulunması üçüncü ayetin muhtevasını unutmama ve gadir-i hum çizgisinden sapma konusunda bir uyarı mahiyetindedir. Nitekim İmam Bakır (a.s) bir hadiste bunu açıkça ifade etmiştir. (Nur'us- Sakaleyn tefsiri)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا
يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (8)

8. Ey iman edenler! Allah için adaleti ayakta tutup gözeten şahitler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz sizi adaletsizliğe sürüklemesin; adil olun; bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının, doğrusu Allah işlediklerinizden Haberdardır.

Nükteler:

Az bir farklılıkla bu ayetin benzeri, Nisa suresi, 135. ayettir. “+” Yani kinleriniz sizi adalet yolundan uzak düşürmemelidir.

İnsanların kinini görmezlikten gelmek, zor olduğu hasbebiyle de bu ayette birkaç emir ve teşvik beyan edilmiştir.

Mesajlar:

1- Sosyal adalet sadece Allah'a ve ahirete iman sayesinde teşekkür etmektedir. **“Ey İman edenler...adil olun”** Aksi taktirde başlangıcı ve sonu olmayan, sahibi ve hesabı bulunmayan bir düzende insan neden var olsun ve neden adaletli davranıp öfkesini yensin.

2- Eğer insan öfkesi üzere hareket ederse, işlerinde ihlas olmaz. Eğer insanın kıyamı Allah için olursa, kinlerinin hiçbir etkisi bulunmaz.

3- Adalet, meleke ve adet şeklinde sürekli olduğu takdirde bir değer ifade eder; anlık adalet değil.

4- Adalet, sadece ahlaki bir değer değil, ilahi ve kesin bir emirdir. **“Olun”**

5- İntikam ve kin tutmak, adaletten sapma sebeplerindedir. **“Bir topluluğa olan öfkeniz”**

6- İç ve dış siyasette ve hatta düşmanlara karşı adil olunuz. **“Bir topluluğa olan öfkeniz”**

7- Müminler hem Allah ile irtibat halindedir (Allah için sürekli kıyam etmek) ve hem de insanlar ile ilgili olarak adalet üzere şahadette bulunurlar. **“Adaleti ayakta tutup gözeten şahitler”**

8- Teklif her ne kadar büyük olursa tavsiye ve teşvik de o kadar fazla olmalıdır. Zira insanların düşmanlıklarını görmezlikten gelmek çok zor bir iştir. Bu yüzden ayette **“Olunuz” , “Adil olunuz”, “sakınınız”**

9- Ayette geçen kıst ve adalet bir tek anlama gelmektedir. Çünkü bu ayette kıst kelimesi de adalet diye tefsir

edilmiştir. **“Adaleti ayakta tutup gözeten şahitler...Adaletli olun”**

10- Kin taşıyan ve komplekse kapılan insan asla adil olamaz.

11- Adalet ve insaf sahibi insanlar takvaya daha yakındırlar ve Kur’an onlar için hidayet sebebidir.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ
(9)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ (10)

9. Allah, İman edenleri ve yararlı işler işleyenlere mağfiret ve büyük ecir olduğunu vad etmiştir.

10. Küfredenler ve ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

Nükteler:

- Kur’an’da birkaç tür ecir ifade edilmiştir, kerim olan ecir, büyük olan ecir ve azim olan ecir.

- Allah’ın vaatleri mutlaka yerine gelir. **“Şüphesiz Allah sözünden caymaz.” (Al-i İmran suresi/9)**

- “Cehim” kelimesi “cehm” kökünden olup ateşin şiddetle alevlenmesi anlamındadır. İbrahim’in (a.s) kıssasında yer aldığı üzere onu “cehim”e (şiddetle alevlenen ateşe) atmışlardır. Ashab’ul- Cehim ise, sürekli cehennemde kalacaklardır.

Mesajlar:

1- İman ve salih amel geçmişi telafı ve geleceği temin eder. **“Mağfiret, ecir”**

2- Akibeti hatırlamak ve akıbeta teveccüh etmek, insanın aldığı kararlarda çok önemli bir role sahiptir.

3- Mağfiret sevabın ön hazırlığıdır. **“Mağfiret ve ecir”**

4- Kafirlerin ve Allah'ın ayetini yalanlayanların cezası ebedi cehennemdir.

1 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ
أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى
اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (11)

11. Ey iman edenler! Allah'ın üzerinize olan nime-tini anın: Hani bir topluluk size tecavüze kalkışmıştı da Allah onlara mani olmuştu. Allah'tan sakının, İman edenler Allah'a güvensinler.

Nükteler

Gerçi bu ayetin hangi olayla ilgili olduğu hususunda ihtilaf vardır, ama bu ayet, Müslümanların, düşmanların su-i kasti veya saldırısı karşısında Allah'a dayanarak zafere ulaştığı ve kurtuluşa erdiği tüm hususları kaplayabilir.

Mesajlar:

1- Allah'ın nimetlerini hatırlamak bir tür şükürdür. İnsandan gurur ve gafleti uzaklaştırmakta, insanın rabbine olan aşkını çoğaltmaktadır.

2- Müslümanın tehlikelerini salmak, Allah'ın en önemli nimetlerindedir.

3- Takva, tevekkül ve imanla Allah'ın lütfünü elde edin ve düşmanların tehlikesini def edin. (Aynı şekilde günah ise insana Allah'ın düşmanlığını kazandırır, Allah'a teveccüh ise düşmanları def etmeye sebep olur.)

1 وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (12)

12. And olsun ki, sizi içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyarım. Bundan sonra sizden kim küfrederse şüphesiz doğru yoldan sapmış olur” dedi.

Nükteler:

- İsrailoğullarının başkanları on iki kişi olup, Hz. Musa'nın (a.s) vezirleri ve İsrailoğullarından on iki taifenin başkanları idiler. Allah Resülü'nün (s.a.a) şöyle rivayet ettiği nakledilmiştir: “Benden sonraki halifeler İsrailoğullarının başkanları miktarınca on iki kişidir.”¹ Ehl-i Beyt yolunun muhalifleri boş bir çaba içine girerek bu sayıyı raşit halifeler, Ümeyye oğullarının halifeleri ve Beni Abbas'ın halifelerine uyarlamaya çalışmışlardır. Ama bu

¹ Müsned-i Ahmet b. Hanbel, c. 1, s. 398 ve diğer kitaplar

sayı onların hiçbir şekliyle örtüşmemektedir. Oysa Allah Resulü'nün dilinden nakledilen onlarca hadis, bu on iki kişinin adını da zikretmektedir ve bunların ilki, Ali b. Talib, sonuncusu ise Hz. Mehdi'dir (a.f).

- Ayette geçen “Ezzertumuhum” kelimesi “ezr” kökünden türemiş olup, büyük bir saygı eşliğinde yardımcı olmak anlamındadır. Ta'zir ise, suçlu insanın suçları terk etmede kendisine bir tür yardımda bulunmaktır. Dolayısıyla İslami cezalarda terbiye boyutunu önplandadır, intikam değil.

- Hakeza ayette geçen “Seva'es- Sebil” kelimesi de yolun ortası anlamında olup, bu yoldan sapmak, uçuruma yuvarlanmak anlamını ifade etmektedir.

Mesajlar

1- Allah'ın bizimle birlikteliğinin birkaç şartı vardır: Namaz, zekat, iman, Peygamberlere yardım, infak... Bunlar olmadığı takdirde Allah'ın lütfü kesilir.

2- Namaz, zekat ve infak, bütün ilahi dinlerin programlarında yer almıştır.

3- Sadece Peygamberlere iman etmek yeterli değildir, onlara yardımcı olmak da gerekir. **“Onları desteklerseniz”**

4- Sadece farzları yerine getirmek yeterli değildir, farz ve müstahapları bir arada, bütün olarak yerine getirmenin faydası vardır. (Namaz, zekat ve infak)

5- Allah'ın yaratıklarına yardım etmek, gerçekte Allah'a yardım etmektir. **“Allah'a güzel borç verirsiniz”**

6- Dini önder, Allah tarafından tayin edilmelidir. **“Göndermiştik”** Seçilmiş peygamberler bile Allah’ın eliyle tayin edilmelidir.

7- Namaz, zekat ve infak önderlik ve velayetin yanısıra anlam kazanmaktadır ve de sadece bazılarını değil, tüm Peygamberlerin velayetini kabul etmekle bir değer ifade etmektedir.

8- Önder, halkın kendisinden olursa başarılı olur. **“İçlerinden göndermiştik”**

9- Cenneti bir değer karşısında taktim ederler, bir bahaneye karşılık değil! Eğer namaz, zekat, Peygamberlere iman, yardıma koşma ve infak olduğu takdirde, cennet de vardır. Bunlar olmadığı takdirde cennet de yoktur.

10- Cennet kirli insanların yeri değildir. Önce temizlenmeli ve ardından cennete girilmelidir. **“Örtelim...koyarım”**

11- İlahi bağışa ulaşmanın yolu, iman ve salih ameldir. Sözleşme, hücceti tamamlama ve ilahi lütüfleri elde etmenin şartlarını beyan ettikten sonra, hiçkimse için özür ve bahane yolu kalmamaktadır.

فَبِمَا نَقَضْتَهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ
الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى
خَائِنَةٍ مِّنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ (13)

13. Sürekli sözlerini bozdukları için onlara lânet ettik, kalplerini katılaştırdık. Onlar sözleri yerlerinden

değiştirirler. Kendilerine belletilenin bir kısmını unuttular. İçlerinden pek azından başkasının daima hainliklerini görürsün, onları affet ve geç. Allah iyilik yapanları şüphesiz sever.

Nükteler:

1- Bu surenin ilk ayetinde ahde vefa, önceki ayette ise Allah'ın İsrailoğullarıyla yaptığı sözleşme ve onların ilahi sözleşmeye karşı lakaytlığı beyan edilmişti. Bu ayet, söz konusu ahdi bozmanın neticelerini beyan etmektedir. Bu surenin adına, ahd suresi de denilmiştir, ayetlerin tertibi de ahdi bozma hususunda çok önemli uyarılarda bulunmaktadır.

Mesajlar:

1- Ahdini bozmak, ilahi lütuftan mahrumiyet sebebi ve kalbin katılaşmasına bir nedendir. **“Onlara lanet ettik...Kalplerini taş gibi kas katı kıldık.”**¹

2- Ahdi bozmak, kalbin katılaşmasına ve kalbin katılaşması da dinde tasarruf ve tahrifte bulunmaya sebep olmaktadır. **“Kalplerini katılaştırdık, onlar sözlerini yerlerinden değiştirirler.”**

3- İsrailoğulları sürekli sözlerini bozdukları için hıyanet ehli olmuşlardır.

¹ Tövbe suresi 77. ayette de, ahdi bozmanın, nifakın ortaya çıkış sebebi olduğunu beyan etmektedir.

4- İsrailoğullarının ahitlerini bozmasından ve bunun kötü sonuçlarından ibret alınız. **“Sürekli sözlerini bozdukları için”**

5- Dini tahrif eden kimse kendileri için söz konusu olan büyük bir payı unutmıştır. Onlar sözleri yerlerinden değiştirirler, kendilerine belletilenlerin bir kısmını unuttular.

6- Bağışlama ve görmezlikten gelmek, ihsanın en iyi türündendir. **“Affet... iyilik yapanları”**

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (14)

14. **“Biz Hıristiyanız”** diyenlerin bir kısmından söz almıştık; onlar, kendilerine belletilenin bir kısmını unuttular, bu yüzden aralarına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık. Allah, yapmakta olduklarını kendilerine haber verecektir.

Nükteler:

1- Önceki ayette İsrailoğullarının ahdi bozması sözkonusu edilmişti. Burada ise Hıristiyanların ahdi bozması söz konusu edilmiştir. Orada Kur'an-i Kerim, İsrailoğullarının tümünü ahdini bozanlar olarak tanıtmıştı. **“İçlerinden pek azından başkası”** Burada ise onlardan bir grubunun ahdi bozduğunu ifade etmektedir. **“Diyenlerin bir kısmından”** Buradan da anlaşıldığı üzere Yahu-

dilerden sapıklığa düşenler, Hıristiyanlardan daha çok olmuştur.

2- “Nasara” kelimesi, “nasrani” kelimesinin çoğuludur. Hz. İsa'nın Havarilerinin sloganı, “Nehnu Ensarullah” (biz Allah'ın yardımcısıyız)¹

3- Ayette geçen “beğza” kelimesi, düşmanlığın kalbi boyutunu ifade etmektedir. Ama “adavet” zahiri düşmanlığı açığa vurmaktır.

4- Kendilerine belletilenin bir kısmını unutmak, tevhid sınırını aşır, teslise düşmeleri ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) davetini kabul etmek yerine onun apaçık nişanelerini gizlemeleridir.

Mesajlar:

1- İddia çoktur; ama amel ve gerçek azdır. **“Biz Hıristiyanız diyenler”**

2- Tefrika ve fitnenin kökü, Allah'ı unutmaktır ve vahdet, tevhidin ürünüdür. **“Unuttular... bu yüzden saldı”**

3- İlahi uyarıları unutmanın ve gerçekler ile İncil ve Tevrattaki müjdeleri gizlemenin neticesi, tefrika ve düşmanlıktır.

4- Başkalarının ahdi bozmasının kötü sonuçlarından ibret alın. **“Biz Hıristiyanı diyenlerin bir kısmından söz almıştık. Onlar kendilerine belletilenin bir kısmını unuttular. Bu yüzden aralarına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldı.”**

5- Yahudiler ve Hıristiyanlar, kıyamete kadar baki olacaktır ve ortadan kalkmayacaklardır. **“Kıyamete kadar”**

¹ Saf suresi, 14. ayet

6- Tefrika ve düşmanlık ilahi azaplardandır. **“Unuttular... Bu yüzden saldı”**

7- Tüm işleriniz Allah’ın gözetimi altındadır. Buna karşılık sevap veya ceza göreceksiniz. **“Allah yapmakta olduklarınızı kendilerine haber verecektir.”**

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ
وَكِتَابٌ مُبِينٌ (15)

15. Ey Kitab ehli! Kitaptan gizleyip durduğunuzun çoğunu size açıkça anlatan ve çoğundan da geçiveren peygamberimiz gelmiştir. Doğrusu size Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitab gelmiştir.

Mesajlar:

1- İslam evrensel bir dindir ve dolayısıyla tüm dinleri hakka ve kendisine davet etmektedir. **“Ey Kitab Ehli”**

2- İnsanları hatta ahdini bozan kitap ehlini bile irşad ve davet etmekten ümitsizliğe kapılmayın. **“Ey kitap ehli”**

3- Peygamberlerin görevlerinden biri de, gizletilmiş şeyleri beyan etmektir. **“Size açıkça anlatan”**

4- Gizletilmiş konuları beyan etmek, gayp ilminin nişanesi ve Peygamberleri tanıma yollarından biridir. (el- Mizan tefsiri)

5- Tevrat ve İncil tahrif edilmiştir. **“Gizleyip, duyduğunuzun çoğunu”**

6- İslam, dinlerin en kolay ve en ılımlısıdır. **“ve çoğundan da geçi veren.”**

7- İrşad metodlarından biri de konuları ihtiyaç miktarınca beyan etmektir; rüsva etmek ve darbe vurmak ölçüsünce değil. **“Ve çoğundan geçi veren”**

8- Kur'an olmadığı taktirde insanlık alemi karanlıktır. **“doğrusu size Allah'tan bir nur gelmiştir”**

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (16)

16. Allah, rızasını gözetenleri onunla, selamet yollarına eriştirir ve onları, izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Onları doğru yola hidayet eder.

Nükteler

- Selam Allah'ın isimlerinden biridir. **“Selamet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır...”** Cennete de “Dar'us- Selam”, selam ve esenlik yurdu denmiştir. O halde selamet yollarına hidayet etmek Allah ve cennet yoluna hidayet etmek demektir. Selamın bu iki yoluna erişmek, hak takipçilerine özgü olan selam (selamet) yollarından biridir.

- Selam fert ve toplumun, aile ve soyun, fikir, ruh ve namusun esenliği ve selametidir.

Mesajlar:

1- Sadece Allah'ın rızayetini elde etmeye çalışanlar hidayete erişebilir; makam, mal, nefsanî heva ve hevesler ve intikam peşinde koşuranlar değil.

Nur Tefsiri

2- Allah'ın hoşnutluğuna tabi olanların apaçık örneği, Gadir-i Hum çizgisini takip edenlerdir. Zira, **“Sizlere, din olarak islamı seçtim”** Ayeti o gün nazil olmuştur. (Etyeb'ul- Beyan tefsiri)

3- Saadet ve esenliğin tüm yolları Allah'ın rızayetini elde etmektedir. Her kim Allah'tan başkasını razı etmeye çalışırsa, sapıklık içine düşmüştür.

4- Nur tektir, karanlıklar ise çok çeşitlidir. (Karanlıklar ve nur)

5- Hak yolunda bütün ferî yollar asli vahdete ulaşır. Selam yolları sıratı müstakim ile sonuçlanır. Farklı şartlarda çeşitli görevlerini yaparak, Allah'ın rızayeti peşinde koşturanların tümü, sonunda tek bir yola ulaşırlar.

6- Sadece nur ve kitap yeterli değildir. Allah'ın lütüf ve iradesi de gereklidir. **“İzni ile”**

7- Hedef tek bir hedeftir, ama bu hedefe ulaşma yolları çeşitlidir. (Esenlik yolları ilahi hoşnuluk ile sonuçlanır)

8- Kur'an ve vahy mektebi, fert ve toplumun, düşünce ve sistemin her türlü esenliğini garantilemiştir. **“Selamet yolları”**

9- İnsan Kur'an sayesinde, hayatta sefa ve barışa ulaşır. **“Selamet yolları”**

10- Kur'an tüm karanlıklar karşısında şifa veren bir ilaçtır. Şüphe, şehvet, sapma, cinayet ve ızdırap karanlıklarının tümüne şifa verir.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (17)

17. “Şüphesiz Allah ancak Meryem oğlu Mesih’tir” diyenler and olsun kafir olmuşlardır. De ki: “Öyleyse Allah Meryem oğlu Mesih’i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmeyi dilerse kim O’na karşı koyabilir?” Göklerin, yerin ve arasındakilerin hükümlerini Allah’ındır, dilediğini yaratır. Allah her şeye kadirdir.

Nükteler:

- Hristiyanlar, Allah hakkında temelsiz bir takım iddialarda bulunmaktadır ve Kur’an burada onlara işaret etmektedir:

1- Teslis ve üç tanrı inancı **“Üçtür demeyin”**¹

2- Yarattıcı olan Allah (haşa) üç tanrıdan biridir. (Baba olan tanrı) Kur’an bunu şiddetle reddetmektedir. **“Şüphesiz Allah için üçüncüsüdür diyenler...”**²

3- Allah mesih ve ruh’ul- Kudus’un bir oluşu inancı. Bu ayet söz konusu inancı şiddetle reddetmektedir.

- **“Allah dilediğini yaratır”** cümlesi, İsa’nın babasız yaratılışına ve Adem’in, anne ve babasız yaratılışına işaret etmektedir.

Mesajlar:

¹ Nisa suresi, 171. ayet

² Maide suresi, 73. ayet

1- İslam hangi ekolde olursa olsun, küfür, şirk ve hurafelere karşıdır. (Aşırılık da bir tür küfürdür)

2- Haşa eğer Mesih Allah ise o halde (sizin inancınıza göre) nasıl olur da öldürülmüş, çarımığa gerilmiş ve mazlumiyet sembolü olmuştur. Allah başkalarının suikastine ve saldırısına maruz kalmaz!

3- Allah bir kadının karnında yer alamaz. (Meryem oğlu Mesih)

4- Fani ve yok olma ihtimali Allah'ın vacib'ul- vücut oluşuyla uyumluluk arzmemektedir.

5- İsa, annesi ve yeryüzündeki tüm insanlar, insanlık hususunda eşittirler. **“Meryem oğlu Mesih’i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini”**

6- İlahi kudret belli bir sistemle sınırlı değildir ve hatta baba olmaksızın da çocuk yaratabilme gücüne sahiptir. **“Allah herşeye kadirdir”**

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُل فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ (18)

18. Yahûdiler ve Hıristiyanlar, **“Biz Allah’ın oğulları ve sevgilileriyiz”** dediler. Öyleyse günahlarınızdan ötürü size niçin azâb ediyor? Bilakis siz O’nun yarattığı insanlarsınız” de, Allah dilediğini bağışlar, dilediğine azâb eder. Göklerin, yerin ve ikisinin ara-

sındakilerin hükümranlığı Allah'ındır. Dönüş O'nadır.

Nükteler:

- Allah Resulü (s.a.a) bir grup Yahudileri İslam'a davet edince şöyle dediler: "Biz Allah'ın çocukları ve dostuyuz."

¹ (Tefsir-i Numune, Fahr'ur- Razi'nin Tefsirinden naklen)

- Yahudiler ve Hıristiyanlar kendilerini Allah'ın gerçek çocukları bilmiyorlardı. Kendileri için göstermelik bir tür üvey evlatlık makamına sahip olduklarına inanıyorlardı. "Allah'ın oğulları" tabiri, onların sebepsiz ve yersiz beklentilerinden ve aşırılıklarından kinayedir.

Mesajlar:

1-ırkçılık, ayrımcılık gözetmek, sadece kendisini, partisini ve grubunu hak üzere bilmek ve kanun yerine ilişkileri önemsemek yasaktır. **"Bilakis siz onun yarattığı insanlarsınız"**

2- Hiçbir fert, kavim, ırk ve ümmet Allah'ın mağfireti ve bağışı hususunda güven içinde olmamalı ve Allah'ın rahmetinden ümidini kesmemelidir. **"Allah dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder."**

3- Küstah Yahudiler yaptıkları bütün cinayetlere ve gördükleri bütün ilahi ayetlere rağmen, yinede kendilerini Allah'ın özel dostları kabul ediyordu. Bu kadarına da pes doğrusu!²

¹ Allah'ın çocuğu ve dostu olma iddiası Yuhanna İncil'i, 8. bölüm, 41. cümlede de yer almıştır.

² Peygamberleri öldürmek, İslam peygamberinin geleceği ile ilgili müjdeleri gizlemek, ahidini bozmak, semavi kitapları tahrif etmek,

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِّنَ
الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ
وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (19)

19. Ey Kitab ehli! Peygamberlerin arası kesildiğinde, “Bize müjdecî ve uyarıcı gelmedi” dediniz diye, size açıkça anlatacak peygamberimiz geldi. Şüphesiz O, size müjdecî ve uyarıcı olarak gelmiştir. Allah her şeye kadirdir.

Nükteler:

- Hz. Mesih ile Hz. Muhammed (s.a.a) arasındaki zaman müddeti ve fetret dönemi 600 yıl sürmüştür.

- Peygamberin gönderilmediği dönemlerde de yeryüzü Allah'ın hüccetinden boş kalmamıştır. Peygamberlerin vasileri sürekli var olmuştur. Hz. Ali'nin (a.s) tabiriyle: “Asla yeryüzü, kudreti olsun veya olmasın Allah'ın hüccetinden boş kalmaz. Çünkü Allah'ın yolu, kendisini talep edenler için gizli kalmamalıdır.¹ O halde fetret günleri insanların başı boş bırakıldığı anlamında değildir.

Mesajlar:

şehire girmekten korkmak, buzağıya tapmak, bahane peşinde koşmak, midesine düşkün olmak, bir tür yiyeceklere sabretmemek Çeşitli cinayetleri, kendileri hakkındaki ilahi gazap, dağ parçasının yerinden kopması, kırk yıl göçebelik, meshedilme, zillet ve benzeri birçok hususlar, onların ilahi nimetlere küfranda bulduklarının birer göstergesidir.

¹ Nehc'ül- Belağa, 147. hikmet

1- Peygamberlerin risaleti gizletilen veya tahrif edilen ya da unutulmuş gevşekleri beyan etmektir. **“Size açıkça anlatacak”**

2- Kısa veya uzun süreli aralıklar ve fetret dönemleri ilahi pedagojik sistemde, faydalı programlardan biridir.¹

3- Peygamberlerin bi'seti, insanın yüzüne her türlü özür ve bahane yüzünü kapamaktadır. **“Bize müjdecî ve uyarıcı gelmedi”**

4- Peygamberlerin tebliğ metodu müjdeleme ve uyarımadır.

5- Hz. Muhammed'in (s.a.a) ilahi risaletinde şekke düşmeyin. Ders okumamış bir insan nasıl gizletilmiş gerçekleri ve dini tahrifleri apaçık bir şekilde ortaya koyabilir. Şüphesiz Allah herşeye kadirdir.

6- İnsan yol seçiminde özgürdür. Peygamberler sadece müjdelemekte ve insanları uyarmaktadır.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ أذكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ وَجَعَلَكُم مَّلُوكًا وَأَتَاكُم مَّا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ (20)

20. Mûsa, Kavmine: “Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini anın: içinizden peygamberler çıkarmış ve sizi hükümdar yapmıştı, dünyalarda kimseye vermediğini size vermişti.”

¹ Tarihteki örnekleri ise şunlardır: Musa'nın kavminden ayrılması, Peygamberlerin itikafa girmesi, Peygamber'e vahyin kesilmesi, Gaybeti suğra ve Gaybet-i Kübra dönemleri

Mesajlar:

1- Nimetleri hatırlamak, aşk ile bağlanma, şükür ve ibadet ehli olma sebebidir.

2- Nimetlerin en büyüğü nübüvvet, hükümet, kudret ve özgürlük nimetidir.

3- İnsanları davet için duyduğu manevalesından da istifade etmek gerekir. **“Ey Kavmim!”**

4- İnsanları işe ve birlikteliğe davet etmeden önce kendilerine ilahi lütufları zikrederek hazırlayın. (Bu ayette nimetler zikredilmiş, sonraki ayette ise önemli bir emir beyan edilmiştir)

5- Nimetler arasında, özel nimetleri hatırlayın. **“Dünyalarda kimseye vermediğini size vermişti.”¹**

6- Peygamberlerin görevlerinden biri de insanlara ilahi nimetleri hatırlatmaktır. **“Allah’ın size olan nimetini anın”**

7- Tarihten ibret alınız. Musa’nın kavmi özel ilahi lütüflara sahip olduktan ve hükümete eriştikten sonra da zillet ve horluğa düşer oldu. **“Dünyalarda kimseye vermediğini”**

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ (21)

¹ Nil nehrinden karşıya geçmek, Tur dağının yerinden koparılması, Bıldırcın eti ve kudret helvasının indirilişi, on iki pınarın çıkarılması, İsrailoğullarına özgü nimetlendendi.

21. “Ey kavmim! Allah’ın size yazdığı kutsal yere girin, ardınıza dönmeyin, yoksa kaybedenler olarak dönersiniz” demişti.

Nükteler:

- “Arz- ı Mukaddes”, ya bütün Şamat (Suriye, Ürdün, Filistin...) bölgesidir veya maksat Beyt’ül- Mukaddestir.
- Gerisin geriye dönmek, ya hareket halinde yoldan dönmek, ya da ilahi emir ve hükümlere geriye dönüş yapmamaktır.

Mesajlar:

- 1- Önder ve halkın ilişkisi, derin ve duygusal olmalıdır. **“Ey Kavmim!”**
- 2- Yeryüzünün heryeri aynı değildir. Bazı yerlerin kutsallığı daha çoktur. **“Kutsal yer”**
- 3- İsrailoğulları, isyancı bir ruha sahip olduğundan, gerisin geriye dönmemeleri emredilmiştir. **“Ardınıza dönmeyin”**
- 4- Allah’ın kullarına olan lütufları şartlıdır. (Bu ayette kendilerine mukaddes toprakların mukadder kılındığı beyan edilmiştir. **“Allah’ın size yazdığı”** Başka bir ayette ise o bölgeden kırk yıl mahrum kaldıkları beyan edilmiştir. **“Şüphesiz orası onlara kırk yıl haram kılındı”**)
- 5- İrtidat ve dinden kaçışın sonu hüsrandır.
- 6- Mukaddes toprakları ehil olmayan kimselerin elinden almak gerekir. **“Kutsal yere girin”**

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَن نَدْخُلُهَا حَتَّى
يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ (22)

22. “Ey Mûsa! Orada zorba bir kavim vardır, onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz, eğer çıkarlarsa, biz de gireriz” demişlerdi.

Nükteler:

- “Cabbar” kelimesi “cebr” kökünden türemiş olup bir şeyi zor ve baskıyla düzeltmek anlamındadır. Ayrıca bazı yerlerde şu iki anlamda da kullanılmıştır:

- 1- Telafi etmek
- 2- Kahır ve galebe çalmak

Allah hakkında, her iki anlamda da kullanılmıştır. (Tefsir-i Numune)

- “Cabbar ve zorba kavim” sami +ırkından olan Amalika kavmidir. Amalika kavmi Arabistan’ın kuzeyinde, Sina çölünde yaşıyorlardı. Mısır’a saldırdılar ve orada beşyüz yıl boyunca hükümet kıldılar. (Dairet’ul- Mearif, Ferid Vecdi)

Mesajlar:

1- Bir yerde ehil olmayan kimselerin varlığı salih insanların uzlete çekilmesinin sebebi olmamalıdır, düşmanı oradan çıkarmak gerekir ve onlar dışarı çıkıncıya kadar sabretmek doğru değildir.

2- Rahatına düşkünlük yasaklanmıştır. Hemen teşebbüse geçmeli ve düşmanı dışarı çıkarmak için yardım istenmelidir.

3- Savaşta yenilgi ve gevşemenin sebebi, kendini küçük görmek ve korkudur. **“Biz oraya girmeyeceğiz.”**¹

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ
الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ (23)

23. Korkanlar arasında bulunan, Allah'ın nimete erdirdiği iki adam: “Üstlerine kapıdan yürüyün, oradan girerseniz şüphesiz galip gelirsiniz; eğer inanıyorsanız Allah'a güvenin” demişlerdi.

Nükteler:

“Tefsirlerde şöyle yer almıştır: “Ayette geçen iki adam, Yuşa b. Nun ve Kalib b. Yufna adında olup İsrailoğullarının on iki başkanından idiler. Bunların adı Tevrat'ta, Tesniye seferinde yer almıştır. (Tefsir-i Numune)

el- Mizan tefsirinde şöyle yer almıştır: “Kur'an'da nimet kelimesi, tümel olarak kullanıldığında, maksat, velayet ve nübüvvet nimetidir.)

Mesajlar:

1- Allah'tan korkmak ilahi nimetlerin ve lütufların elde ediliş ortamını sağlamaktadır. **“Korkanlar arasında bulunan, Allah'ın nimetine erdiği iki adam”**

¹ Başka bir yerde okuduğumuz üzere bu kavim şöyle demişti: **“Biz bugün Calut ile savaşıma gücüne sahip değiliz.”** (Bakara suresi, 247. ayet)

2- Allah'tan korkan kimse diğer güçlerden asla korkmaz. **“Korkanlar ... üstlerine kapıdan yürüyün.”**

3- Sizden hareket Allah'tan ise bereket ve nusret. **“üstleri kapıdan yürüyün. Galip gelirsiniz.”**

4- Saldırı esnasında savaşçılara moral vermek gerekir. **Yürüyün... şüphesiz galip gelirsiniz.**

5- Tevekkül ihlas üzere ve sadece Allah'a olmalıdır. **“Allah'a güvenin.”**

6- Hem cesaret ve saldırı gerekir ve hem de takva ve sorumluluk duygusu taşımak. **“Korkanlar... yürüyün.”**

8- Başarıda temel ilke iki şeydir: 1- İman ve tevekkül
2: Karar ve cesaret. Sadece maddi imkanlar yeterli değildir.

9- Tevekkül çaba ile birlikte olmalıdır. **“yürüyün... güvenin**

10- Düşmana ihlas üzere saldırmak tevekkül ile birlikte olduğu taktirde nihai zaferi garantiler.

11- İlahi korku ve takva insana olayla hakkında apaçık ve doğru bir tahlili gücü ve basiret verir. **Korkanlar...Şüphesiz galip gelirsiniz.**

12- Tevekkül sadece sözde değildir. Aksine imandan kaynaklanan bir ruh halidir. Eğer inanıyorsanız Allah'a güvenin.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا أَبَدًا مَّا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنتَ
وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ (24)

24. “Ey Mûsa! Onlar orada oldukça biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın, doğrusu biz burada oturacağız” demişlerdi.

Nükteler

Mekke ve Beyt'ül Mukaddes İn her ikisi de mukaddes topraklardır. Ama Musa (a.s) kavmine şöyle buyurdu: “Oyara girin ve düşmanla savaşın.” Onlar ise bahane bularak Musa'nın emrine isyan ettiler. Ama Müslümanlar umre niyetiyle Peygamberle birlikte Mekke'ye yaklaşınca Peygamber (s.a.A) engellemeseydi Müslümanlar şehre saldırıcaklardır. Bu yolcukta Hudeybiye barışı gerçekleşti. Evet her iki toplulukta iki mukaddes şehrin kapısına dayandılar ama bu iki topluluktan biri korkak ve diğeri ise cesur ve yiğit idiler.

Mesajlar

1- İsrail oğulları edepsizlik bahanecilik zaaf ve refah düşkünlüğünün en açık örnekleriydiler.

“İnna” (biz asla) ifadesiyle kendilerinin üstün olduğunu iddia ediyorlardı.

“lem yedhuleha” (oraya girmeyeceğiz.) ifadesi ise onların Allah'ın emri (önceki ayette geçen,” (yürüyünüz) karşısında ki küstahlıklarını açığa vurmaktadır.

“Ebeden” (Ebedi olarak, asla) ifadesi ise küstahlık hususundaki ısrar ve inatlarını göstermektedir.

“izheb” (Git) ifadesinde ise Hz. Musa'ya (a.s) hakaret duygusu içinde oldukları gözlemlenmektedir.

“Rabbuke” (Senin Rabbin) ifadesinde ise Allah- u Tealanın zatına ibadet göze çarpmaktadır.

“Kaidun” (:Burada oturacağız) ifadesinde ise onların izzeti değil refaha düşkün olduğunu gözler önüne sermektedir.

2- Bizzat toplumu ıslah etmeye koyulacakları yerde Allah ve dini önderlerden ıslah beklentisi içinde bulunuyorlardı. **Savaşın, doğrusu biz burada oturacağız.”**

3- O topluluk zafer elde etmek için yerinde hareket etmeye dahi yanaşmıyordu. **“Burada”**

4- İsrail oğullarını düşmanla savaşta göstermiş oldukları gevşeklik o kadar meşhurdu ki Müslümanlar da (H. İkinci yılda Bedir savaşı başlamadan önce ve H. 6. yılda kafirlerin engel oldukları ve Hudeybiye barışının gerçekleştiği Mekk'e'ye giriş esnasında şöyle diyorlardı: Biz İsrail oğulları gibi **(doğrusu biz burada oturacağız)** demiyoruz. Biz sürekli senin yanında savaşa hazırız.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ
الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ (25)

25. Mûsa: “Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime malikim; artık bizimle bu yoldan çıkmış milletin arasını ayır” dedi.

Nükteler

- Hz. Musa'nın duası İsrail oğullarının harekete geçmesinden ümidini kestikten sonraydı.

- Aralarının ayrılmasını istemek ilahi kahır ateşinin Musa'nın dostlarını yakmaması ve düşmanların cezasını gör-

mesi içindi. Veya Hz. Musa (a.s) ölümle kendilerinin ve düşmanlarının arasını ayrılmasını istiyordu.

- Hz. Musa'nın neden sadece kendisini ve kardeşini zikrettiği ve Musa ile birlikte olup insanların şehire girmeye davet eden o iki takva sahibini anmadığı hususunda müfessirlerin çeşitli görüşleri vardır. Bu cümleden:

Tefsir-i Meragı de şöyle yer almıştır: "Musa o iki kişinin inancında sabit kalacağı hususunda güven duymuyordu.

El Mizan tefsirinde ise şöyle yer almıştır: "Musa yardım ve şikayet makamında olduğu için kendisini kimsesiz ve taraftarsız takdim etmek istiyordu.

Etyeb'ul Beyan tefsirinde ise şöyle yer almıştır: O iki şahıs o inatçı halkın kendilerini taşılayacağı tehdidiyle karşı kaşıya kalınca Musa şöyle buyurdu: Allah'ım benim hiçbir gücüm yoktur hatta o iki kişi dahi tehlikeyle karşı karşıyadır.

Mesajlar

1- Peygamberlerin tebliğ hususunda ki metodu zorlama esasına dayalı değildi. **"Ben anacak kendime malikim."**

2- Allah'a şikayette bulunmak ve beddua etmek insanların itaatinden ümidini kestiği zamanda yapılmalıdır.

3- Peygamberlere itaatten yüz çevirmek fisk ve günahdır.

÷

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ (26)

26. Allah: **“Orası onlara kırk yıl haram kılındı; yer yüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen, yoldan çıkmış kavim için tasalanma”** dedi.

Nükteler

- “Yetiune” (Şaşkın şaşkın dolaşacaklar) kelimesi “tîh” (kökünden türemiş olup şaşkınlık anlamındadır. Ama zamanla “tîh” İsrail oğullarının şaşkın şaşkın gezip dolaştığı kırk yıl boyunca maddi ve manevi nimetlerden mahrum içinde dolaşıp durduğu ve yeryüzünün bereketlerinden mahrum kaldığı Sina çölüne denmiştir.

- İsrail Oğullarının doğru yoldan çıkması, ilahi gazap ve kahır ve Tîh çölünde şaşkınlık içinde dolaşmaları Tevrat'ta Sayılar Seferinin dördüncü söz konusu edilmiştir.

- İmam Bakır'dan nakledilen bir rivayet esasınca kırk yıllık şaşkınlıktan ve Musa ile Harun'u kaybettikten sonra yine askeri bir saldırıyla bölgeye girdiler. Dolayısıyla onların bu refah ve rahatlık düşkünlüğü sadece şaşkınlığa düşmelerine ve mahrumiyetlerine sebep olmuştur.

- İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: İsrail oğullarının bir benzeri Müslümanlar için de ortaya çıkacaktır.

Mesajlar

1- Zaaf ve zillet içine girmenin cezası emre isyan edip savaştan kaçmanın karşılığı mahrumiyetler ve şaşkınca dolaşmalarıdır. **“Orası onlara haram kılındı.”**

2- Şaşkınlık içinde dolaşmak fasıklar için bir tür azaptır. Nur ve furkan sahibi olmak ise takva sahipleri için bir tür hediyedir.

3- Yerinde oturanlar ve savaş cephesinden kaçanlar bazı imkanlardan ve ayrıcalıklardan mahrum kalmalıdır.

“Orası onlara haram kılındı.”

4- Kırk sayısı bir semboldür ve ilahi kahır ve lütüf hususunda kullanılmaktadır.

5- Bazen yeni bir nesil yetiştirmek eski neslin ortadan kalkmasıyla mümkündür. **“Kırk yıl”¹**

6- Peygamberler insanlara acımakta ve onlar için tasalanmaktadır. **“Tasalanma.”**

7- Fasıklar için tasalanmayın. Suçlu insanı cezalandırmak fert ve toplumun esenliği için faydalı olan acı bir ilaç gibidir. **“Tasalanma.”**

وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنِي آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ
أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ
مِنَ الْمُتَّقِينَ (27)

27. Onlara, Adem'in iki oğlunun kıssasını doğru olarak anlat: ikisi birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki edilmemişti. Kabul edilmeyen, “And olsun seni öldüreceğim” deyince, kardeşi: “Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder” demişti.

¹ Musanın değerini bilmeyen Firavun düzenine aldanmış kimseler dünyadan gitmeli ve yepyeniş bir nesil özgür bir atmosfer içinde çöl hayatının sorunları içinde yetişmelidir ki şehirdeki hayatın ve semavi önderlerin gölgesinde yaşamanın değerini bilsinler. Bir hadiste yer aldığı üzere onalr tih çölünden dünyadan gittielr ve onalrın çocukları mukaddes topraklara girdiler.

Nükteler

- Doğru olarak anlatmak ve tilavet etmekten maksat belki de bu maceranın Tevrat'ta tahrif edildiğine, hurafelele iç içe girdiğine ve Kuranda olan şeyin ise hak olduğuna işarettir.

- İslami rivayetlerde ve Tevrat'ta Tekvin Seferi dördüncü bölümde şöyle yer almıştı: Habil hayvancılıkla uğraşıyordu. En iyi koyununu kurban için getirdi. Kabil ise tarımla uğraşıyordu ve ekininin en kötü ürününü kurbanlık için seçti. Kur'an da bu konuda şöyle buyurmaktadır: **“İsteddiğiniz şeylerden infakta bulunmadıkça asla iyiliğe ulaşamazsınız.”**

Mesajlar

- 1- Tarihi incelemek ibret almak için olmalıdır. **“Anlat.”**
- 2- Tarihin önemli olayları dile getirilmelidir. **“Kıssasını.”**
- 3- Tarihi efsaneden ayırt etmek gerekir. **Doğru olarak.**
- 4- Asıl önemli olan yakınlaşmaktır kurban sunmak değil. Kurban ne olursa olsun farketmez. **“Birer kurban.”**
- 5- Amellerin kabul edilip edilmemesinde hedefler ruh yapıları ve hasletlerin etkisi büyüktür.
- 6- Kıskançlığın sınırı insanın kardeşini öldürmesine dek varmaktadır. **Andolsun seni öldüreceğim.”**
- 7- Amellerin kabul edilmiş ölçüsü takvadır.ç ben ve sen değil. **Şüphesiz Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder.”**
- 8- Katliam ve kan dökmenin tarihi insanın yaratılış tarihine denktir. **“Ademin iki oğlunun kıssası”**

9- Kabul edip etmemekteki farklılık hikmet esasına dayalıdır. Ayrıcalık gözetmeye değil. **Sakınanların”**

10- Katil olan şahsa bile mantıklı bir cevap vermek gerekir. **Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder.**

11- Kendini yetiştirmek ve takva elde etmek her işten daha önceliklidir. **“Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder.”**

لَئِن بَسَطتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ
لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ (28)

28. **“Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam, çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım.”**

Mesajlar

Haset insan karşısında yavaş konuşunuz ve haset ateşini söz yumuşaklığı ile söndürünüz. **Beni öldürmek istemek üzere elini bana uzatırsan.**

2- Kötülükten sakındırmanın yollarından biri de günahkar insana kendisine saldırıda bulunmayacağın hususunda güven vermendir. **“Sana elimi uzatmam.”**

3- Habil onu öldürmeyi kastetmemiştir. Ama bu kendisini savunmadığı anlamında değildir. (çünkü öldürmek hususunda teslim olmak takva ile uygun değildir.)

4- Bir değer ifade eden şey Allah korkusu esasınca öldürmemektir; acizlik veya kabiliyetsizlik sebebebiyle değil. **“Çünkü ben Allah’tan korkarım.”**

5- Takva ve allah’tan korkam en hassas durumlarda birl gınahtan ve saldırıdan alkoyucu bir etkendir. **Çünkü ben Allah’tan korkarım.”**

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ
وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ (29) فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ
فَأَصْبَحَ مِنَ الخَاسِرِينَ (30)

29. Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim, zulmedenlerin cezası budur.”

30. Bunun üzerine, kardeşini öldürmekte nefesine uydu ve onu öldürerek, zarara uğrayanlardan oldu.

Nükteler

Habil başkasının günah yükünü yüklenmek istemiyordu. Bu yüzden kardeşini öldürmeye ve kan dökmeye yeltenmedi. Ayrıca kendi günah yükünü de katilinin omuzuna yükledi. Bir hadiste yer aldığı üzere imam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her kim bilerek bir mümini öldürürse Allah bütün günahlarını katilinin hesabına yazar ve öldürülen kimseyi bütün günahlardan tertemiz kılar.” Nitekim Allah- u Tealada şöyle buyurmuştur: **“Hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemöliklerden olmanımı isterim.”** (Tefsir- u Nur’us Sakaleyn)

Elbette ayetin manası günahlarımızı yüklenmesi için zaliminin zulmü karşısında susmak anlamında değildir.

Mesajlar

1- Öldürülen insanın günahları katile intikal eder. **“Benim günahımı yüklenip”**

2- Ahirete iman yeryüzündeki insanların ilk inançlarının bir parçası olmuştur. **“Cehennemliklerden”**

3- Kötülükten sakındırma metotlarından biri de zalime kendi zülümlerinin cezasının yanısıra mazlumların günah yükünü de yüklediğini hatırlatmak ve daha fazla azap göreceğini bildirmektir.

4- İnsanın nefsi eğer bir defada insanın rakibi olmasa da yavaş yavaş vesvese telkin ve süsleme ile insanı kendine boyun eğdirir teslim alır ve günaha sürükler. **“Nefsine uydu.”**

5- İnsanın temiz fıtratı insanı öldürmekten uzaktır ama nefis buy işi kendisine süsler ve insanı cinayet işlemeye sevkeder. **Nefsine uydu.”**

6- Yeryüzünde insanın ilk ölümü şahadetle başlamıştır. **“ve onu öldürerek”**

7- Katil hem kendisine zarar vermekte ve hem öldürülen insana ve hem öldürülen insanın ailesine ve hem de topluma zarar vermektedir.

Katil kendi içinden vicdan azabına maruz kalmakta ve hem de dışarıdan insanların intikamına maruz kalmaktadır. Hem kısas ve adalete düşer olmakta ve hem de mutluluk yüzü görmemektedir. **“Zarara uğrayanlardan oldu”**

8- Hak ve batıl arasındaki savaş tarih boyunca var olmuştur.

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْءَةَ
أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ
سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ (31)

31. Allah, kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere, ona yeri eşeleyen bir karga gönderdi. “Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar olmaktan aciz kaldım” dedi de ettiğine yananlardan oldu.

Nükteler:

- Büyük günaha bulaşan kabil, yırtıcı hayvanların öldürülmüş cesedin yanına üşüşüğünü görünce onu bir miktar omuzlarında taşıdı, sonra bir faydasının olmadığını görünce, öyle şaşkın bir şekilde kala kaldı. Başka bir kargayı gören bir karganın işini görünce, kardeşinin cesedini gömmeyi öğrendi.

Mesajlar:

1- Bazen hayvanlar da ilahi bir görev üstlenmektedir ve kuşların hareketi, Allah’ın emri ve istediği yolda gerçekleşmektedir. “Allah bir karga gönderdi”

2- Her hareketten bir ders çıkarmak mümkündür. Beşerin bir çok bilgileri, hayvanlardan ilham yoluyla elde edilmiştir.

3- Allah bazen gururlu kimseleri, küçük hayvanlarla aşağılamaktadır ki hüdhüd (çavuş kuşu) ve karganın da

insana eğitebileceğini anlatsın ve böylece insanın gurura kapılmasına engel olunsun.

4- İnsan sürekli olarak öğrenmenin peşice koşuşturmaktadır. Hatta hayvanlardan bile bir şeyler öğrenmektedir. Dolayısıyla asıl önemli olan şey, her kimden ve her nereden olursa olsun öğrenmektir.

5- Ölüyü yer yüzüne gömmek gerekir. (bir şişenin içine koymak, mumylamak, yakmak) doğru değildir.

6- Tarih boyunca tecrübe öğrenmenin çok uzun bir geçmişi vardır.

7- Pişmanlık fitratların hakkı talep etmenin göstergesidir. **“Ettiğine yananlardan oldu”**

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ
نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا
فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَ تَهُمُ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ
كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ (32)

32. Bunun için İsrailoğullarına şöyle yazdık: “Kim bir kimseyi bir kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diriltirse (ölümünden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur.” And olsun ki, onlara belgelerle peygamberlerimiz geldi, sonra buna rağmen, onların çoğu yeryüzünde taşkınlık edenler oldu.

Mesajlar:

1- Tarihi olaylar bazen ilahi emirlerin çıkış sebebi olmuştur. **“Bunun için”**

2- Tarih boyunca insanlar ve kaderleri birbiriyle bağlantılı olmuştur. **“Bunun için İsrailoğullarına şöyle yazdık”**

3- Bütün insanların canı hangi soy ve bölgeden olursa olsun saygındır. **“Bir kimseyi”**

4- İnsanları öldürmek sadece iki hususta caizdir:

a-)Katili kısas etmek için

b-)Bir fesadı ortadan kaldırmak için

5- İnsanların ortak bir geçiği veya tek bir ruhu vardır. Bir bedenın organları gibidirler. Dolayısıyla onlardan birini öldürmek, tümünü öldürmek gibidir. **“Bütün insanları öldürmüş gibi olur.”**

6- Rivayetler esasınca insanları doğru bir yola hidayet etmek bir tür ihya ve diriltmektir.¹ İnsanları saptırmak ise bir tür cinayettir.

7- Amellerin değeri ölçüsü, hedefler ve niyetler ile ilgilidir. Tecavüz maksadıyla birini öldürmek, bir toplumu öldürmek gibidir. Ama kısas olarak birini öldürmek, toplumun hayatıdır.

8- Bir insanın ölümü ve hayatı bazen bir toplumun ölüm ve hayatında etkilidir ve bazen de ferdi cinayetler, toplu cinayetlere ortam sağlamaktadır.

9- Eğer yer yüzündeki bütün insanları öldürmek önemli ise, bir insanı öldürmek ise aynı ölçüde tehlikelidir.

¹ Enfal suresi, 34. ayette de Peygamberlerin davetinin ihya özelliği hakkında şöyle okumaktayız. **“Sizi ihya edici şeylere davet eder.”**

10- Her insanda büyük bir toplum ve yeni bir nesil yaratma kabiliyeti vardır. Bu yüzden bir ferdi yok etmek, bazen bir nesli yok etmek ve öldürmektir.

11- Günahsız birini öldüren kimsenin azabı, bütün insanları şehit eden insanın azabı gibidir. Bir insanı kurtarmanın sevabı ise bütün insanları kurtarma sevabı gibidir. (Nur'us- Sakaleyn tefsiri)

12- Diri bir toplumun nişanesi darda kalanlara yardım ulaştırmak ve canları kurtarmaktır. **“Kim de onu diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur”**

13- İntihar ve düşük yapmak da intihar ve kürtaj yapmanın örneklerinden biridir ve haramdır.

14- Bir insanın haklarına tecavüz etmek, toplumun güvenliğine tecavüz etmek gibidir. **“Bütün insanları öldürmüştür gibidir.”**

15- Yeryüzünde fesat çıkaran veya insanların canına değer vermeyen kimsenin kanı da değersizdir. **“Kim bir kimseyi bir kimseye veya yer yüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan”**

16- İşleri insanların canlarını kurtarmak olan kimseler, örneğin doktorlar, bakıcılar, itfaiyeciler, kurtarma ekipleri, eczacılar... kendi değerlerini ve yaptıkları işin önemini bilmelidirler. **“Bütün insanları diriltmiş gibi olur”**

17- İnsan özgürdür, peygamberler geldiği halde yine de aykırı bir yola koyulabilirler. **“Sonra buna rağmen”**

18- İnsanların iman etmemesine üzülmeğin. Tarih boyunca hikaye hep böyle olmuştur. **“Onların çoğu yeryüzünde taşkınlık edenler oldu.”**

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (33) ¹

33. Allah ve peygamberiyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürölmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayakları kesilmek ya da yerlerinden sürölmektir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette büyük azâb vardır.

Nükteler:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle rivayet edilmiştir: Müşriklerden bir grup Medine'ye gelerek Müslöman oldular. Hasta oldukları için Peygamber-i Ekrem'in emriyle, suyu ve havası güzel olan Medine dışındaki bir bölgeye gittiler ve orada zekat develerinin sütünden faydalanmalarına izin verildi. Onlar sağlığına kavuşunca, Müslöman çobanları yakalayarak, el ve ayaklarını kestiler, gözlerini kör ettiler ve develeri yağmaladılar. Böylece İslam'dan da geri döndüler. Allah Resulü (s.a.a) onların emredilmesini ve çobanlara yaptıkları şeylerin kendilerine de yapılmasını emretti. Bunun üzerine yukarıdaki ayet nazil oldu.

¹ El ve ayakların kesilmesi, hırsız hakkında uygulanan miktardadır. Yani ellerin parmakları kesilmelidir, ayette geçen çapraz olarak kesilmesi ise, sırayla sağ elin parmakları ise sol ayak, veya sol el ile sağ ayak kesilmelidir.

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

- Ayette yer alan cezalar, Hakkullah'tır (Allah'ın hakkıdır) bağışlanması ve değiştirilmesi mümkün değildir.¹

Mesajlar:

1- Toplumunu islah etmek için hem öğüt gerekir ve hem de irşad gereklidir ve hem de kılıç ve hem de devrimci kesin tavrı. (Önceki ayet) Katile kültürel bir uyarı ve mesaj niteliğindedir. Burada ise isyankar ve fasit insanın cezası beyan edilmiştir.

2- Allah'ın yaratıklarıyla savaşmak, Allah ile savaşmaktır ve insanlara karşı duran kimse adeta Allah'a karşı durmuştur.

3- Toplumun güvenliğini bozanlar için birkaç tür ceza taktır edilmiştir. İdam, sürgün, el ve ayakların kesilmesi ve dar ağacına asılması

4- Cezalandırma da adaletle birlikte olmalıdır. Zira bozuk insanların bozuklukları ve özellikleri farklıdır. Cezaları da eşit değildir. Eğer bozukluk çok kötü boyutlarda olursa, cezası ölümdür. Eğer yüzeysel olursa, cezası sürgündür. Bu konu, rivayetlerden de açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin cinayetin cezası imandır. Korkutmanın cezası idamdır. Korkutmanın cezası sürgündür. Hırsızlığın cezası, el ve ayakların kesilmesidir. Silahlı soygunun cezası, el ve ayakların kesilmesi ve dar ağacına asılmasıdır. (Tefsir-i Safi)

5- Sürekli zulmedenler kimseler için çok şiddetli bir azap vardır; tesadüfen zulme düşen kimseler için değil.

“Savaşanların... uğraşanların”

¹ El- Mizan tefsirinde şöyle yer almıştır: “Dört cezadan birini seçmek, müslümanların imamının tercihine bağlıdır. Eğer öldürülenin velileri, affetse bile bu dört cezadan biri mutlaka uygulanmalıdır. +

Nur Tefsiri

6- Hükümlerin ve ilahi hadlerin icrası, islami bir hükümet ve sistem sayesinde mümkündür. Dolayısıyla din siyasetten ayrı değildir.

7- Düzen ve hükümetin görevi, şehirlerde köylerde, caddelerde ... toplumun güvenliğini korumaktır.

8- İslami devleti ortadan kaldırmayı amaçlayan ve ilahi bir sistemle savaşan, Allah Resulünün velayetinin muhalifleri, yerle bir edilmelidir.

9- Müslümanların imamına veya islami hükümete karşı isyan edenler, Allah ile savaşanlar hükmündedir.

10- İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Fasit insanın sürgün müddeti bir yıldır ve sürgün edildiği yer, insanlara bildirilmelidir ki bu sürgün olan kimseyle ilişkiler kesilsin. (Nur’us- Sakaleyn tefsiri)”

11- Kur’an ayeti esasınca, faiz yiyen kimse de Allah ile savaşan kimse hükmündedir. Çünkü toplumun güvenliğini bozmaktadır. Rivayetlerde ise Müslümanları aşağılamak ve onlara hakaret etmek de Allah ile savaşmak sayılmıştır. **“Her kim benim bir dostuma ihanet ederse, şüphesiz bana karşı savaş ilan etmiştir”**

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ (34)

34. Ancak, onları yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Biliniz ki Allah, bağışlar ve merhamet eder.

Nükteler:

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

- İsyankar ve fasit insanın tövbesi sadece tehdit ve korkutma cezasını ortadan kaldırır, cinayet ve hırsızlığın cezası değil. Yani tövbenin Allah'ın hakları hususunda etkisi vardır, insanların hakları hususunda değil. Çünkü insanların hakkı hak sahiplerinin rızayetine bağlıdır. İsyancı insanın, hesabı ile katil ve hırsız insanın hükmü ayrıdır. (Tefsir-i Numune)

Mesajlar:

1- Tövbe kapısı herkesin yüzüne açıktır.

2- Sadece suçlu yakalanmadığı, mahkemeye düşmediği bilinçli bir şekilde, özgür iradesiyle ve zorlama olmaksızın yaptığı tövbe bir değer ifade eder. (Diğer günahlar hususunda da tövbe ölüm öncesine kadar faydalıdır. –Nisa suresi, 18. ayet)

Ayrıca bilmemiz gerekir ki cezaların ortadan kalkmasında, tövbe edildiği hususunda kesin bir ilim gereklidir. Yani ya suçlu insanın ahlakından, davranışlarından ve sözlerinde değişiklik görmeli veya adil insanlar tanıklık etmelidir.

3- İlahi cezaların fert ve bireyin terbiye ve islah edilme boyutu vardır. İntikam boyutu değil. Bu yüzden günahkar insanın tövbesi etkilidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا
فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (35)

35. Ey iman edenler! Allah'tan sakının, O'na ulaşmaya yol arayın, yolunda cihat edin ki kurtulasınız.

Mesajlar:

1- Mutluluk ve kurtuluşun yolu, iman, takva, cihat ve şefaattir. **“Ki kurtulasınız”**

2- Kurtuluşa ermek için hem günahı terk etmek gerekir, hem de itaat etmek. **“Allah'tan...arayın.”**

3- Hayırlı işlerin tümü, mutluluğun araçları ve ortamlarıdır. O halde günahlarla bu ortamları ortadan kaldırmaya dikkat etmeliyiz. **“Umulur ki kurtulasınız”**

4- Ehl-i Beyt (a.s) sağlam ip ve Allah'a yakınlaşma vesilesidirler.¹

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ

¹ Masumlardan (a.s) nakledilen rivayetlerde, ayette geçen “vesile” kelimesi, imam diye mana edilmiştir. “Tukerribu bi'l- İmam” Yani imama yaklaşınız” (Tefsir-i Safi) ve rivayetlerde de şöyle yer almıştır. *“Onlar ehl-i beyt sağlam bir kulp ve Allah'a doğru bir vesilesidirler.”* (Safi)

Tevesül konusu Ehl- i Sünnet'in bir çok kitaplarında da (örneğin, İbn-i Hacer'in Sevaik, Beyhaki'nin Sünen ve Daremi'nin Sahih kitaplarında) bir çok ilgili rivayet nakledilmiştir. Hakeza cefa'ul-vefa, c. 3, s. 1371'e müracaat ediniz.

Ayrıca Nisa suresi, 64, Yusuf suresi, 97 ve Tevbe suresi, 114. ayetler de tevesül konusunun senedi konumundadır.

أَلَيْمٌ (36) يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّتِمِّمٌ (37)¹

36. Doğrusu, yeryüzünde olan bütün şeyler ve onların bir katı daha kâfirlerin olsa da, kıyamet gününün azabından kurtulmak için fidye verseler kabul edilmez. Onlara elem verici azâb vardır.

37. Ateşten çıkmak isterler, çıkamazlar. Onlara sürekli azâb vardır.

Mesajlar:

Malın sadece dünyada bir faydası vardır, ahirette servetin hiçbir etkinliği yoktur. **“Kabul edilmez”**

2- İlahi adalet sisteminde cehennemden kurtuluş için fidye kabul edilmez. **“Kabul edilmez”**

3- Kafir kesinlikle cehennemlidir ve hiçbir şekilde bağışlanmayacaktır.

4- Saadet sebebi insanın içinde gizlidir. (İman, takva ve cihat) dışında değil (mal ve servet)

5- Kafirlerin daimi azabı, ne fidyeyle ortadan kalkar ve ne de zaman aşımına uğrar. **“Çıkamazlar”**

6- Kafirler için bütün kurtuluş kapıları kapalıdır. İlahi rahmetten hiçbir nasipleri yoktur. Zira ilahi rahmet takva ehline mahsustur. Nitekim A'raf suresi, 157. ayette şöyle buyurulmuştur: “+” Kafirler için şefaathet söz konusu değildir. Zira şefaathet Allah'ın kendisinden hoşnut oldu-

¹ Hac suresi, 22. ayette de okuduğumuz gibi, onlar cehennemden çıkmak ve yüzünden kurtulmak istediklerinde, yeniden cehenneme döndürülürler. +

ğu kimseler için geçerlidir. Nitekim, Taha suresi, 109. ayette şöyle yer almıştır: “+” Kafirler için ölüm de söz konusu değildir. Onlar sürekli diri olarak ateştedirler ve ölüm istekleri de kabul edilmez. Nitekim Zuhuruf suresi, 77. ayette şöyle buyurulmuştur: “+”

7- Dünyada bütün bu delil ve burhana rağmen şirk ve cehalet karanlığından dışarı çıkmayanlar ahirette de cehennemden dışarı çıkmayacaklardır. **“Onlara elem verici azap vardır.”**

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءَ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (38)

38. Erkek hırsız ve kadın hırsızın, yaptıklarından ötürü Allah tarafından ibret verici bir ceza olarak, ellerini kesin. Allah Güçlüdür, hikmet sahibidir.

Nükteler:

- Burada önce hırsız erkeğin ve ardından hırsız kadının (sarık ve sarıka) adı sikredilmiştir. Ama zinakar insanın hükmü beyan edildiği Nur suresi, 2. ayette ise önce zinakar kadının, daha sonra zinakar erkeğin adı zikredilmiştir. (Zaniye ve zani) Bu belki de hırsızlıkta erkeğin rolünün daha çok olduğu ve zina da ise kadının rolünün daha etkili olduğu sebebiyledir.

- Merhum Seyyid Murtaza Alem'ül- Hüda'ya bundan bin yıl önce şöyle sordular: “Neden beşyüz miskal altın diyeti olan el, bir miskalin dörtte biri çalındığı sebebiyle kesilmektedir?” Alem'ül- Hüda şöyle cevap vermiştir:

“Emanet elin değerini yükseltir, hıyanet ise elin değerini azaltır.”

- Nihayetler esasınca elin kesilme miktarı dört parmaktır. Baş parmak ile elin ayası kesilmemelidir. Hırsızın elinin kesilmesine sebep olan çaldığı mal miktarı da en azından bir dinarın dörtte biri (bir miskal altının dörtte biri) olmalıdır. Bu mal korunmuş bir mekanda olmalıdır. Kervan saray hamam mescid ve genel mekanlarda değil. Hüküm icra edildikten sonra mal sahibine geri verilmelidir. Hırsız da elin kesilmesi kanunundan haberdar olmalıdır. Aksi takdirde eli kesilmez. Hakeza eğer hırsız insan kendi ortağının malını çalar veya kıtlık yıllarında mecburiyetten ötürü bir yiyecek maddesi çalacak olursa eli kesilmez. Hakeza babanın çocuğunun malını, kölenin sahibinin malını, bulüğe ermeyen kimse, deli ve malı alma hakkına sahip olduğunu sanan kimsenin yaptığı hırsızlık elinin kesilmesine sebep olmaz. Elbette elin kesilmediği bu tür hususlarda da başka cezalar söz konusudur.

- Bir hadiste İslam Peygamberi en kötü hırsızlığın namaz hırsızlığı olduğunu beyan etmiş ve bu hırsızlığın rukü ve secdeleri eksik yerine getirmek olduğunu söylemiştir. (Tefsir-i Kurtubi)

Bazı büyükler ise şöyle buyurmuşlardır: Neden bir grup Müslüman hamd suresini tilavet edince bismilahirrahmanirrahim cümlesini çalmaktadır.

- Elin kesilmesi birinci aşama içindir. İkinci defa sol ayak inci kemiğinin altından kesilir. Üçüncü defa ebedi hapsedilir ve dördüncü defa idam edilir. (Tefsir- u Safi, Mecme'ul Beyan)

Mesajlar ve Yan Nükteler

1- Hırsızın engelleyen en büyük etken büyük ve ağır cezadır. **“Ellerini kesin.”**

2- İslamın cezayı kanunlarında cismi darbenin yanısıra haysiyet darbesi de söz konusudur ve bu insanı daha çok sakındırıcıdır. (Halkın gözleri önünde kırbaçlanmak ve elinin kesilmesi...)

3- İslamın cezayı kanunlarında suçlu insanın cezalandırılmasının yanısıra başkalarının da ibret alması söz konusudur. (Hadlerin uygulanmasında insanların hazır bulunması.) ayrıca insan birinin elinin kesildiğini görünce hırsızlığın şiddetli bir cezası olduğunu görür ve açık bir şekilde kendine gelir.

4- İlahi hadleri icra etmede duyguların tesiri altında kalmamak gerekir. **“Kesin.”**

5- Dünyanın ceza sistemi sadece hapse ve mali cezalara dayalıdır. Dolayısıyla da hırsızlıkla mücadelede aciz kalmaktadır. Verilen tüm cezalar hırsızlığın rakamlarını aza indirmemiştir.

6- Elin kesilmesi bizzat suçlu kimse için de sürekli bir uyarıcı ve yeniden hataya düşme hususunda bir alıkoyucu bir etkidir.

7- Hırsızlık el ve ayakla gerçekleştiği için ilk aşamada el ikinci aşamada ayak kesilmelidir ki hırsızlık tekrarlanmasın.

8- Elin kesilmesi için gerekli şartların tümü oluşmadığı takdirde diğer uyumlu cezalar uygulanır.

9- Hırsızlık amacı mal elde etmek ve servet toplamaktır ve geleceğini garantilemektir. Ellerin kesilmesi bu amaçları

gevşetmektedir. Ama hapis ve kırbaç bu etkiye sahip değildir.

10- Hırsız insan elinin kesilmesinin yanısıra çaldığı malın da kefilidir.

11- Şahsi mülkiyet ve toplumsal güvenlik o kadar önemlidir ki bu sebeple müslümanın eli bile kesilmektedir.

12- Bu hükümlerin icrası bir hükümetin kudretin sistemin ve teşkilatın varlığını gerektirir. O halde islamın hükümet ve siyaset dinidir.

13- Fakirlik hırsızlığı caiz kılmaz ve ona bahane teşkil etmez. / (İslam el kesmeden önce çalışmanın gereği ve önemini belirtmiş fakirlerin geçiminin beyt'ül malden yakın akrabalarından karz'ul haseneden ve yardımlaşma yoluyla temin edilmesini önemle ifade etmiştir. (Fİ- Zilal'il Kur'an)

14- İlahi cezalar birer intikam değildir. Aksi taktirde insanı alıkoyucudur. (Ayette geçen “nekalen” kelimesi “dizgin” anlamında olup alıkoyma vesilesidir.)

15- Rivayetleri buyurduğu üzere sağ el kesilmektedir ki sol el tuvalette temizlik için baki kalsın. Bu da sağlığın önemi sebebiyledir. (Tefsir-i Safi ve Mecme'ul Beyan)

16- Kudretini uygulamaya geçirmek bri hesap ve hikmet üzere olmalıdır. **“Allah güçlüdür hikmet sahibidir.”**

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ

غَفُورٌ رَحِيمٌ (39)

39. Ettiği zulümden sonra tövbe edip düzelen kimse, bilsin ki Allah onun tevbesini kabul eder. Allah şüphesiz Bağışlayandır, merhametli olandır.

Nükteler

İslamda cezalar irşat terbiye ve davetin yanısıra yer almıştır. Önceki ayette hırsız insanın cezası beyan edilmiştir. Burada ise tövbeye, gafur olan Allah'ın dergahına dönme ve insanın kendi kötülüklerini ıslah etmeye bir davet mahiyetindedir. Bu da Allah'ın lütfünü kullarına yeniden dönmesine sebep olmaktadır.

Mesajlar

1- Hata eden insan için sürekli dönüş ve ıslah yolu açıktır. **“Tövbe edip”**

2- Tövbe sadece batını bir pişmanlıktan ibaret değildir. Aksine geçmiş bozuklukları da telafî etmekle birlikte olmalıdır. **Düzelen.**

3- Eğer insan tövbe eder ve dönerse Allah da kesilmiş olan lütuflarını kendisine geri çevirir. **“Allah onun tövbesini kabule der.”**

4- Eğer hırsız kimse yakalanmadan ve mahkemeye düşmeden önce tövbe eder ve çaldığı malı geri verirse hem dünyada bağışlanır ve hem de ahirette. Ama yakalandıktan sonra had icra edilir ve tövbenin rolü sadece kıyamet için geçerlidir.

5- Hırsız kimse hem kendine hem de topluma zulmetmekte kendi ruhunu ve toplumdaki güvenliği çiğnemektedir.

6- Suçlu insanları sürekli olarak mümkün olan her dille Allah yoluna davet etmek ve ümitli kılmak gerekir. **“Tövbesini kabul eder..bağışlayandır, merhametli olandır.”**¹

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (40)

40. Göklerin ve yerin hükümranlığının Allah'ın olduğunu bilmiyor musun? Dilediğine azâb eder, dilediğini bağışlar. Allah her şeye kadirdir.

Mesajlar

1- Allah'ın kulun tövbesine ihtiyacı yoktur. Çünkü bütün varlık alemi onundur. **“Gökler ve yerler onun mülküdür.”**

Göklerin ve yerin hükümranlığının Allah'ın olduğunu bil miyor musunuz?

2- Hırsızlar ve suçlular bilmelidir ki hiçbir kaçış yolları yoktur ve mutlaka Allah'a dönmeleri gerekri. **Gökler ve yerler onun mülküdür.”**

3- İnsan sürekli olarak korku ve ümit arasındaki bir hâle üzere olmalıdır. **“Dilediğine azap eder ve dilediğini bağışlar.”**

¹ Bir hadistede şöyle yer almıştır: Bir hırsızın eli kesildi peygambere ekreme şöyle sordu: “Acaba benim için tövbe yolu açık mıdır?” peygambere (s.a.a) evet! Sen bugün annenden doğduğun gibi oldun.” (EL Mizan Tefsiri)

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ
الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا
سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ
مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتَوْهُ
فَاخْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ
الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّر قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (41)

41. Kalpleri inanmamışken, ağızlarıyla, “inandık” diyenler, Yahûdilerden yalana kulak verenler ve başka bir topluluk hesabına casusluk edenlerden küfre koşanlar seni üzmesin. Sözleri asıl yerlerinden değiştirirler de, “Böyle bir (fetva) size verilirse alın, verilmezse kaçının” derler. Allah’ın fitneye düşmesini dilediği kimse için Allah’a karşı senin elinden bir şey gelmez. İşte onlar Allah’ın, kalplerini arıtmak istemediği kimselerdir. Dünyada rezillik onlarıdır. Onlara ahirette de büyük azâb vardır.

Mesajlar

1- Peygamberler sapık insanlara karşı merhametlidir ve tasalanırlar. “Seni üzmesin.”

2- Başkalarını küfre düşüşü Peygamberin (s.a.a) hal ve kararı üzerinde hiçbir etkisi olmamalıdır. **Seni üzmesin.**

3- İman kalbi bir kabullenıştır. Dille izharda bulunmak değil. **Ağızlarıyla... kalpleri”**

4- Münafıklar ve Yahudiler bir arada tek bir hedefi takip etmektedirler. **“Yahudilerden**

5- Dinlemek önemli değildir, dinleme sebebi önemlidir. **“Yalana kulak verirler”**

6- Kafırların müslümanların arasında casusları ve nüfuz etme etkenleri vardır. Dini tebliğciler kendini dinleyen herksin güzel niyet taşıdığını sanmamalıdır. **“başka bir topluluk hesabına casusluk edenler.”**

7- Tahrif Yahudilerin kültürel hıyanetidir. **Sözleri asıl yerlerinden değiştirirler.**

8- Biz gerçeklere ve Allah'ın emirlerine teslim olmalıyız. Dini gerçekleri kendi isteklerimiz uyarınca kabul etmeye kalkışmamalıyız. **“Alın ...kaçının”¹**

9- Günah insanı hidayet liyakatinden mahrum bırakır. Allah'ın fitneye düşmesini dilediği kimse...

10- Resulullahın (s.a.a) bile inatçı ve hevesine düşkün bağnazlar için hiçbir etkisi yoktur. **“senin elinden bir şey gelmez.”**

11- Katı ve inatçı kalp hakkın lütuflarını elde etmekten mahrumdur.

12- Düşmanlar küfür ve nifaka doğru koşuştururlar o halde müslümanlar neden hak yolda gevşek davranırlar. **“küfre koşanlar.”**

13- Casusların yalana kulak vermesi küfre koşuşlunun nişanesidir.

¹ Bazıları kendi istediklerine uyan taklit mercilerine alimlere mahkemelere ve kanunlara başvurmaktadır. Ayet işte insanı bundan sakındırmaktadır.

14- Takvadan uzak raportörlük de tehlikeli mesleklerden biridir. **“Yalana kulak verenler... sözleri asıl yerlerinden değıştirirler**

15- Münafıklar hem dünyada sefalet içindedirler (yalana kulak vermek casusluk tahrif ve menfaate dayalı din talepleri) ve hem de kıyamette kendilerini büyük bir azap beklemektedir. **Onlara ahirette de büyük azap vardır.**

سَمَاعُونَ لِّلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِّلْسِحْتِ فَإِن جَاؤُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُم أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَن يَصُرُوكَ شَيْئًا وَإِن حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (42)

42. Onlar yalana kulak verirler, haram yerler. Eğer sana gelirlerse aralarında hükmet, yahut onlardan yüz çevir; yüz çevirirsen sana bir zarar veremezler. Eğer hükmedersen aralarında adaletle hüküm ver. Allah adil olanları sever.

Nükteler

- Evli oldukları halde zina eden bazı yahudiler taşlanma cezasından kurtulma ümidiyle –ki yahudi dininde de bu hüküm vardı-¹ hakemlik için Peygamberin yanına geldiler. Onlar, İslam’ın da zina eden kimsenin taşlanmasına hükmettiğini bilmiyorlardı. Sonunda İslam’ın da aynı hükmü verdiğini görünce onu kabul etmeye yanaşmadılar.

- “Suht” kelimesi rivayetler esasınca bir işi yapmak için verilen rüşvet ve hediyelerdir. “suht”un lugat anlamı ise

¹ Tevrat, Tesniye seferi, 23. bölümde zina hükmü beyan edilmiştir.

helak olmak veya insanın helak olmasına sebep olan şey demektir.

Mesajlar:

1- Yahudi alimleri rüşvet yiyen kimselerdi. **“Haram yerler”** Sıradan halk ise yalana kulak verenlerdi. **“Yalana kulak verirler”** Bu ayette de “semmaun” (kulak verenler) kelimesinin tekrar edilmesi belki de bu metodun yavaş yavaş onların hasleti haline geldiğine işaret içindir.

2- Müslümanların kitap ehliyle birlikte yaşaması öyle bir konumdaydı ki onlar hüküm için İslam Peygamberi'nin yanına geliyorlardı.

3- Peygamberler bazı meselelerde Allah tarafından bir takım özgürlüklere sahip idiler ve salah gördükleri şekilde amel ediyor, vahyi beklemiyorlardı. **“Hükmet... yüz çevir”**

4- Adalet her zaman için ve kimden olursa olsun bir değer ifade etmektedir. **“Aralarında adaletle hüküm ver.”**

5- Eğer hakim veya İslami devlet, islami olmayan ülkeler arasında hakemlik veya aracılık için seçilecek olursa, adalet, cesaret ve açıklığa tümüyle riayet etmelidir. **“Aralarında hüküm ver”**

6- Yargı ve hüküm işlerinde, ırkçı, bölgesel, toplumsal grupsal yobazlık, şahsi temayüller ve tehditlerin etkisi olmamalıdır. **“Adaletle”**

7- Eğer maslahatı hakemlikten yüz çevirmede görürseniz o halde yüz çevirin ve korkmayın.

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ (43)

43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken, ne yüzle seni hakem tayin ediyorlar da sonra bundan yüz çeviriyorlar? İşte onlar iman etmiş degillerdir.

Mesajlar:

1- Tevrat'ın tümü tahrif olmamıştır. **“Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat”**

2- Yahudiler için önemli olan şey refah ve cezaların indirimidir; kanuna iman etmek ve görevini yerine getirmek değıl. (bu sebeple Tevrat kanunu bulunduğu halde daha düşük bir ceza yolunu bulmak için senin yanına geliyorlar.

3- Keşke ehli kitap en azından kendi kitaplarında yer alan hükümlere bağıl olsalardı. **“Tevrat yanlarında iken”**

4- İmanın alameti, kanun karşısında teslim olmaktır. **“İşte onlar iman etmiş degillerdir”**

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ
أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ
كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْا وَلَا
تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْكَافِرُونَ (44)

44. Doğrusu biz yol gösterici olarak Tevrat'ı indirdik. Kendisini Allah'a teslim etmiş peygamberler, Yahûdi olanlara onunla ve Rabbe kul olanlar, bilgilerin de Allah'ın Kitab'ından elde mahfuz kalanla hükmederlerdi. Tevrat'a şahittiler. O halde insanlardan korkmayın, benden korkun, ayetlerimi az bir değerle değiştirmeyin; Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar kâfirlerdir.

Nükteler:

- “Rebbani”, “eştan” (susayan) gibi “rebban” kökündendir ve terbiye edici anlamına gelmektedir. Bazılarına göre Rebbani, alemlerin rabbına bağlanan, bundan başkasıyla ünsiyet kuramayan, ilim ve ameliyle ilahi renge bürünen ve insanların terbiyesini üstlenen kimse demektir.

- “Hibr” iyi eser anlamındadır. Toplumdaki alimler de iyi etkinin kökü olduğundan, kendilerine Hibr ve ehbar denilmektedir.¹

Mesajlar:

1- Tahrif edildiğini itiraf etmekle birlikte semavi kitabın aslını da övmek gerekir.

2- Her ne kadar Tevrat Musa'ya (a.s) nazil olmuşsa da bütün Peygamberler ve kendisinden sonraki bütün pey-

¹ Hz. Ali'den (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Ben bu ümmetin rabbanisiyim” (Tefsir-i Meraği) Hakeza İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuştur: “Rebbaniyyun Ehl-i Beyt imamlarıdır” (Tefsir-i Safi) İbn-i Abbas'a da Hibr'ul- Ummet (ümmetin alimi) lakabı verilmiştir.

gamberler ve alimler Tevrat hükmünce amel etmekle görevli idiler.

3- Eğer Peygamberler teslim olmuşlarsa, o halde biz neden Allah'ın hükmüne teslim olmayalım. **“Allah’a teslim etmiş”** Peygamberlerin kendi kendilerine bir hükümleri yoktur. Onlar Allah'ın hükmüne teslim olmuşlardır.

4- İslam herkesin dinidir. İsrailoğullarının Peygamberleri de “teslim olmuşlardır” cümlesiyle nitelendirilmiştir; yahudilik veya hıristiyanlık ile değil.

5- Her ümmetin alimleri halk arasında ilahi hükümleri icra etmek ile sorumludurlar ve velayet-i fakih'in kökleri her dinde bulunmaktadır. Peygamberler de onunla hükmederlerdi.

6- Derece sıralamasına riayet etmek gerekir: Peygamberler, rabbaniler (imamlar), ahbar ve hibregan (din adamları)

7- Peygamberler, Tevrat'ın tümünü biliyorlardı. Ama alimler ve ahbar kendilerine ısmarlanan miktarından haberdar idiler. **“Bilginler de Allah'ın kitabından elde mahfuz kalanla”**

8- Hakim ve davetçi kimseler dini meselelerden haberdar olmalıdırlar ve bildikleri miktarınca müdahale de bulunmaktadırlar. **“Allah'ın kitabından mahfuz kalanla hükmederlerdi, Tevrat'a şahittirler.”**

9- Alimler hükümlerin icrası husunda tam bir kontrol mekanizmasına sahip olmalı ve mektebi tümüyle koruma altına almalıdır. **“Tevrat'a şahittirler”**

10- Allah alimlerden ve kadılardan, iki söz almıştır:

a- İnsanların korkusundan dolayı Allah'ın hükümlerini değiştirmeyecek ve az bir mal tamahıyla

b- Az bir mal tamamıyla gizleme ve sürçme hatasına düşer olmamalıdır.

11- Yargı hususunda sürçme küfürdür.¹

12- Yargı işlerinde açıklık, cesaret ve kesinlik gerekir ve söylentilerin ve tehditlerin etkisinde kalmamak lazım gelir.

“İnsanlardan korkmayın”

13- Allah için hesap açan kimse başkalarının hesabını kapatır. **“İnsanlardan korkmayın ve benden korkun”**

14- Tahrif, susmak, gizlemek, Allah'ın emrine aykırı hüküm vermek, her ne kadar bütün dünyayı elde etmek pahasına da olsa bir hüsrandır. Zira bütün dünya az bir metadan ibarettir. **“Az bir değer”**

15- Semavi kanunlara sahip olmakla doğu ve batı kanunlarının peşice gitmek küfürdür. **“Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyin”**

16- Kalbi inkar, ameli istikfar ve Allah'ın hükümlerini kasıtlı olarak değiştirmek küfürdür.

17- Tağutlar karşısında gizlemek ve sessiz kalmak, kapitalistler karşısında dinini satmak ve halkı aldatmak, alimleri tehdit eden tehlikelerdendir. **“Değiştirin...İnsanlardan korkmayın”**

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ
بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن

¹ Nitekim Allah Resulü'de (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim iki dirhem miktarınca da olsa haksız yere hükmedecek olursa, bu ayetin son cümlesine mazhar olacaktır. (Tefsir-i Safi)

تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (45)

45. Orada onlara cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe dişle ve yaralara karşılıklı ödeşme yazdık. Kim hakkından vazgeçerse bu, onun günahlarına kefarettir. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar zalimlerdir.

Nüktele:

- Beden, göz, kulak, diş ve diğer her hangi bir organa zarar vermenin kisası vardır ve aynıyla mukabelede bulunmayı gerektirir. Ayette zikredilen organlar birer örnek olsun diyedir, yoksa herhangi bir organa zarar vermenin mutlaka bir kisası vardır. (Etyeb'ul- Beyan)

Mesajlar:

1- Hangi soy ve kabileden olursa olsun, zengin ve fakir tüm insanlar kanun karşısında eşittir. Hiçkimsenin kanı diğerinden daha değerli değildir.¹

2- Kisas, önceki tüm dinlerde de var olmuştur.² İslam ve diğer dinler, benzeri bir takım adil hükümlere de sahiptir.

¹ Elbette kadın ve erkek, köle ve özgür, müslüman ve kafir arasında kisas hükmünde, fıkıh kitaplarında beyan edilen bir takım farklılıklar da vardır.

² Tevrat, çıkış seferi, 21., 23. ve 26. bölümler

3- Sadaka, sadece mali bir infaktan ibaret değildir. Suçlu insanı bağışlamak ve affetmek de bir tür sadakadır.

“Kim hakkından vaz geçerse”

4- Sizin affetmeniz, ilahi bağışı da beraberinde getirmektedir. **“Bu onun günahlarına kefaret olur”** Belki de maksat şudur ki, sizin bağışlamanız, suçlu insanın günahına da kefaret olur ve o kıyamet günü sizin affınız sebebiyle azaba düşer olmaz. (el- Mizan)

5- Ceza ile ilgili meselelerle birlikte ahlaki meseleler de söz konusudur. (Kıyas, af)

6- Tavratta diyet yoktur. Ya kıyas veya bağışlama söz konusudur. Ama İslam'da diyet meselesi söz konusu edilmiştir. (Tefsir-i Kurtubî)

7- Mali ceza ve hapis, tek başına suç engelleyici bir etken olamaz.

8- Eğer Allah'ın hükümleri uygulanmazsa, insanlık mazlum hale düşer. **“Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar zalimlerdir”**

9- Göz ve kulağın zikredilmesi, örnek olması açınsındır. Yoksa bedendeki her organın zarar görmesinin bir kisası vardır. (Etyeb'ul- Beyan)

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ (46)

46. Onların izi üzerine arkalarından Meryem oğlu İsa'yı, ondan önce gelmiş bulunan Tevrat'ı doğrularak gönderdik. Ona, yol gösterici, aydınlatıcı olan

ve önünde bulunan Tevrat'ı doğrulayan İncil'i sakınanlara öğüt ve yol gösterici olarak verdik.

Nükteler:

- Hem Kur'an takva sahiplerini hidayet edicidir (Bakara suresi, 1. ayet) hem de İncil, takva sahipleri için bir hidayet ve öğüttür.

- Belki de ayetin manası şudur ki İsrailoğullarının Peygamberlerinden sonra, İsa'yı gönderdik ve onun şahsi hususiyetleri, Tevrat'ta onun hakkında yer alan nişanelerle uyum içindedir. O halde İsa ve nişaneler, birbirini tasdik etmektedir.

Mesajlar:

1- Peygamberler ve Peygamberlerin kitapları, hepsi bir tek kaynaktan ve bir tek hedef için nazil olmuşlardır ve birbirlerini tasdik etmektedirler. **“Doğrulayarak”**¹

2- Tevrat, İncil ve Kur'an, her üçü de birer nur sayılmıştır.²

3- İnsanların hak olan inancına saygı gösteriniz. **“Önünde bulunan Tevrat'ı doğrulayan”**³

4- Her ne kadar Peygamberler ve semavi kitaplar, bütün insanların hidayeti için gelmişse de sadece takva ve

¹ Matta İncil'inde, 5. bab, 17. ayette şöyle yer almıştır: “Benim Tevrat'ı veya Peygamberlerin sahifelerini batıl etmek için geldiğimi sanmayın, ben onları tamamlamak için geldim.”

² Bu surenin 15. ayetinde, **“Kur'an nurdur”** buyurulmuştur. 44. ayette ise **“Tevrat nurdur”** buyurulmuştur. Bu ayette de **“İncil nurdur”** diye buyurulmuştur.

³ Kur'an'da, 17 defa semavi kitapların tasdik edilmesi meselesi söz konusu edilmiştir.

sakınma ehli olan kimseler, bu nur vesilesiyle hidayete erişirler.

وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (47)

47. İncil sahipleri Allah'ın onda indirdikleri ile hükmetsinler. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar fâsık olanlardır.

Nükteler:

- Bu ayet İslam Peygamberinin (s.a.a) gelişinden önce, Hz. İsa'nın (a.s) dinine teveccüh etmek ile ilgilidir. Aksi takdirde, İslam geldikten sonra, İslam ile amel etmek, herkesin ilk görevidir.

- İlahi kanunlar esasınca hükmetmeyen kimseler hakkında birbiri ardında şu birkaç ayette, zalimler, fasıklar ve kafirler tabiri kullanılmıştır ve bu konunun önemini göstermektedir. Zira bu kimseler, Allah'ın kanunlarını ayakları altına alma açısından kafirdirler, sorumlulukların sınırından çıktıkları açısından da fasıktırlar ve hakkında hüküm verilenlere zulmettikleri için de zalimdirler.

Yahudilere hitap eden 44 ve 45. ayet, onları zalim ve kafir kılmaktadır. Çünkü onlar kanunu değiştirmiş ve tahrif etmişlerdir. Dini az bir paha karşısında satmış ve Allah'tan korkma yerine insanlardan korkuya kapılmışlardır. **“İşte onlar kafir olanlardır”** ve aynı zamanda toplumdaki fertlerin haklarına da zulmetmişlerdir. **“İşte onlar zalim olanlardır”**

47. ayette ise Hıristiyanlar hakkında sadece İncil esasınca hükmetmedikleri söz konusu edilmiştir. “Ne kısas hakkında sessiz kalışları ve dini az bir pahaya satışları” (Bu yüzden de onlar fasıktırlar ve dinden çıkmıştırlar)

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ
وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا
جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لَيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا
الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ (48)

48. Kur'an'ı, önce gelen Kitab'ı tasdik ederek ve ona şahit olarak gerçekte sana indirdik. Allah'ın indirdiği ile aralarında hükmet; gerçek olan sana gelmiş bulunduğuna göre, onların heveslerine uyma! Her biriniz için bir yol ve bir yöntem kıldık; eğer Allah dileseydi sizi bir tek ümmet yapardı, fakat bu, verdikleriyle sizi denemesi içindir; o halde iyiliklere koşuşun, hepinizin dönüşü Allah'adır. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirir.

Nükteler:

- “Şir'e” kelimesi suya varan yol, “minhac” ise apaçık yol anlamındadır. İbn-i Abbas şöyle demiştir: “Şir'e, Kur'an'da yer alan hükümler, minhac ise Peygamber-i

Ekrem'in (s.a.a) sünnetinde yer alan hükümlerdir.” (Müfredat-i Rağib)

Mesajlar:

1- Kur'an semavi kitapların temel ilkelerinin, tanığı, koruyucusu ve tamamlayıcısıdır. **“ve ona şahit olarak”** (Kur'an, bütün ilk ve orta öğrenim kitaplarının üstünde bulunan üniversite kitapları gibi bütün semavi kitapların üzerindedir)

2- Kitap ehli arasında da Kur'an esasınca hüküm vermek mümkündür. **“Allah'ın indirdiği ile aralarında hükmet”**

3- Önderleri tehdit eden tehlike, insanların arzularına uymak ve hakkı görmezlikten gelmektir. **“Onların heveslerine uyma”**

4- İncil ve Tevrat kitabının semavi kitap olduğunu tasdik etmek, onların sürekli olarak baki kaldığı anlamında değildir.

5- Din birdir ama şeriatlar muhteliftir. Tıpkı kendisine çeşitli giriş yolları bulunan bir deniz gibidir.

6- İmtihan araçlarından biri de dinlerde olan farklılıklardır. Bu vesileyle kimin iman edeceği, kimin ise küfür ve bağnazlığa düşeceği açığa çıkmaktadır.

7- Olumsuz çekişmeler yerine hayırlı işlerde yarışın. **“İyiliklere koşuşun”**

8- +++

9- Kıyamette rezil olmadan önce ihtilaflarınızı halletmeye çalışın. **“O ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildiri”**

10- Fırsatları kaybetmeden önce, hayırlı işlere koşuşun.

11- Ahirete iman, ihtilafların ortadan kalkış sebebidir.
“O ayrılığa düştüğünüz şeyleri sizlere bildirir.”

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ
أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا
يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
لَفَاسِقُونَ (49)

49. O halde, Allah'ın indirdiği Kitab ile aralarında hükmet, Allah'ın sana indirdiği Kur'an'ın bir kısmından seni vaaz geçirmelerinden sakın, heveslerine uyma; eğer yüz çevirirlerse bil ki, Allah bir kısım günahları yüzünden onları cezalandırmak istiyor. İnsanların çoğu gerçekten fâsıktırlar.

Nükteler:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle denmiştir: Bir grup yahudi alimleri Allah Resülü'nün (s.a.a) yanına gelecek şöyle dediler: “Eğer falan mesele hakkında, bizimle diğerleri arasında bir ihtilaf çıkınca, bizim lehimize hükmedecek olursan sana iman ederiz ve bizim ardımızdan, bütün yahudiler de iman eder.” Bunun üzerine bu ayet nazil oldu.

Kurtubi şöyle diyor: “Bu ayette geçen fitneden (yeftuneke) maksat Allah'ın yolunu kapamak ve engel olmaktır.

Mesajlar:

1- Önemli ve hayati meselelerde mesajların tekrar edilmesi bir zarurettir. (Bu ve önceki ayette, **“Allah'ın indirdiği kitap ile aralarında hükmet ve insanların heveslerine uyma”** cümlesi tekrar edilmiştir.

2- Hedef vesileyi te'vil ve tevcih edemez. (Bir grup müslüman olacak diye haksız hüküm verme metoduna baş vurulmamalıdır. Nüzul sebebine teveccühen)

3- İlahi uyarılar, Peygamberin ismet ve korunma sebebidir. **“Onlardan sakın.”**

4- Allah Resulü (s.a.a) bile kafirlerin kültürel komplolarından sakınması ve korkması gerekiyorsa, bu konuda başkalarının hükmü çok açıktır.

5- Düşmanların kültürel nüfuz ve sızmasına dikkat ediniz. **“Seni vaz geçirmelerinden sakın”**

6- Bu kadar sert uyarılar (**Uyma, sakın, vaz geçirmesin**) İslam Peygamberinin sadakat ve açıklığını göstermektedir ve bu ayetlerin Allah tarafından nazil olduğunun en açık delilidir. Aksi taktirde insan kendisine bu kadar sert bir şekilde hitapta bulunmaz.

7- Günah, çöküş sebebi ve ilahi azaba, düçar olma nedenidir. **“Bir kısım günahları yüzünden onları cezalandırmak”**

8- Muhalifler de bazı ilahi emirleri beğenirler, diğer bazıları hakkında tahrif korkusu vardır. **“Sana indirdiği Kur'an'ın bir kısmından”**

9- Düşmanların kötü niyetlerinin kökü, kendi fiske ve günahlarındadır. Yoksa, sende ve dininde bir eksiklik yoktur ve sakın tasalanma. **“Eğer yüz çevirirlerse bil ki”**

10- Bütün insanların hidayete ermesini bekleme. **“İnsanların çoğu gerçekten fasıktırlar”**

أَفْحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ
(50)

50. Cahiliye devri hükmünü mü istiyorlar? Yakinen bilen bir kavim için Allah'tan daha iyi hüküm veren kim vardır?

Nükteler:

En iyi kanun, kanun sahibinin, aşağıdaki şartlara sahip olarak çıkardığı kanundur:

- 1- Bütün bir varlık aleminin ve insanın hali hazırda ve gelecekteki sırlarından haberdar olmalı
- 2- Hiçbir faydalanma hedefi gütmemeli
- 3- Kasten ve hata yoluyla sürçmesi bulunmamalı
- 4- Hiçbir kudretten korkmamalı
- 5- Herkesin hayrını dilemelidir. Bu şartların tümü Allah- u Teala'da mevcuttur. O halde Allah'tan daha güzel hüküm veren kimdir.

Mesajlar:

- 1- İlahi hükme sahip olduğu halde beşeri kanunların peşice gidenler cahiliye yoluna adım atmış kimselerdir.
- 2- Allah'ın hükmüne aykırı olan her beşeri kanun cahili hükümdür. (Çünkü bu kanunlar heva ve hevesler, korkular, tamahlar, cehaletler, hatalar ve hayaller üzere ortaya konmuştur)
- 3- Cahiliye zamanı belli bir döneme özgü değildir. İnsanların Allah'tan ayrıldığı her zaman cahiliye dönemidir.

4- Vicdanlarınıza sorunuz. **“Allah’tan daha iyi hüküm veren kim vardır”**

5- Yakın sahibi olan kimseler, Allah’ın hükmünden başka bir hükmün peşice gitmezler. Dolayısıyla beşeri kanunlara göz dikenler, iman ve yakınlerinde şek etmelidirler. **“Yakinen bilen bir kavim için”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (51)

51. Ey iman edenler! Yahûdileri ve Hıristiyanları dost olarak benimsemeyin, onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onlara dost olursa o da onlardandır. Allah zulmeden kimseleri doğru yola erdirtmez.

Mesajlar:

1- Dış siyaset ve ilişkilerde kafirlerin müslümanlar üzerinde sultanı ve velayeti yasaklanmıştır. **“Dost olarak benimsemeyin”**¹ İster uzman, ister işbilir, ister bağımlı ve ister gezgin ünvanıyla olsun her türlü sulta yasaktır.

2- Düşmandan uzak durmak, İmanın şartıdır. **“Ey iman edenler, dost edinmeyin”**

3- Kafirlerin velayetini ve sultanını kabul eden devletler kafirlerden sayılır. **“O da onlardandır”** Herkes veya

¹ Yahudi ve Hıristiyanların zikredilmesi örnek babındandır. Yoksa hiçbir kafirin velayetini kabul etmemek gerekir.

gruplar kurulan dostluk, insanı onların bir parçası haline getirir.

4- Kafirler sizin aleyhinize birleşirler. **“Onlar birbirielerinin dostudur”**

5- Kafirlerin velayetini kabul etmeyin, çünkü onlar sadece kendilerini düşünürler. **“Onlar birbirlerinin dostudurlar”¹**

6- Ne kafirleri kendinize veli edinin, ne onların sultasını kabul edin ve ne de kafirlerin velayetini kabul eden kimselele velayet ilişkilerinde bulunun. **“O da onlardandır”**

7- Kafirlerle velayet ilişkisinde bulunmak, Allah ile velayet ilişkisini koparmak anlamındadır. **“Allah zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez.”**

8- Kafirlele dayanmak müslüman topluma ve İslami düzene yapılan zulümdür. **“Zulmeden kimseler”**

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى
أَنْ تُصِيبَنَا دَآئِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ
فِيُصِيبُحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ (52) وَيَقُولُ الَّذِينَ
آمَنُوا أَهْؤُلَاءِ الَّذِينَ أَفْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ
حَبَطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ (53)

¹ Elbette Kur'an'ın diğere ayetlerinden de anlaşıldığı üzere kafirlerin et dışındaki yiyeceklerinden istifade etmek veya onlarla geçici evlilik gerçekleştirme, ticaretle bulunmak ve barış içinde yaşamak caizdir. Bunların hiçbirisi de kafirlerin sultasını kabul etmek anlamında değildir.

52. Kalplerinde hastalık olanların, “Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz” diyerek onlarda koştuğunu görürsün. Olur ki Allah bir zafer verir veya katından bir emir getirir de kalplerinde gizlediklerine içleri yananlara dönerler.

53. İman edenler, “Sizinle berâber olduklarına bütün güçleriyle Allah’a yemin edenler bunlar mıdır?” derler. Onların amelleri boşa gitmiş ve kaybeden kimseler olmuşlardır.

Mesajlar:

1- İmanı gevşek olan hasta kalpli kimseler, süratle kafir düşmanlarla dostluk ilişkisini kurmaya koşuşurlar. **“Kalplerinde hastalık olanların koştuğunu”**

2- Hasta kalpli, imanı zayıf ve münafık kimseler kafirlerin bir parçasıdır. Onlarda (koştuğunu) diye buyurmuştur, onlara değil.

3- Süpergüçlerle kurulan zillet ilişkilerinin nedeni, iman zayıflığı ve Allah’tan başkasından korkmaktır. **“Korkuyoruz diyerek”**

4- Müslümanlar, İslam’ın zaferine, yayılmasına ve münafıkların ifşa edileceğine ümit bağlamalıdır. **“Olur ki Allah bir zafer verir.”**

5- Siyasi izzet, iktisadi kudret ve askeri zafer, tümüyle Allah’tan ve Allah’ın elindedir. **“Bir zafer verir veya katından bir emir getirir.”**

6- Kudretler ve hükümetler, elden ele dolaşır. **“Dönerler”**

7- Gelecekte korku içinde olmak, kalp hastalığının, iman ve tevekkül zayıflığının bir nişanesidir.

8- Korkuyu bir bahane edinmek, gerçekçi olmayan bir yorumdur. **“Korkuyoruz diyerek”** Eğer korku gerçek olsaydı, evvela pişmanlık duymazlardı, ikinci olarak da “insanlardan korkuyoruz” derlerdi.

9- Kafirlerle, velayet ilişkilerine sahip olmayın ki Allah’ın gaybi yardımları, sizlere doğru aksın. **“Katından bir emir”**

10- Nifakın sonu, amellerin boşa çıkması, rezillik ve utançtır. **“İçleri yananlara”**

11- Münafıkların yalan yeminlerine aldanmayın. **“Allah’a yemin edenler”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ
بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ
يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ
يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (54)

54. Ey iman edenler! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O’nu sevdiği, İman edenleri karşı alçak gönüllü, küfredenlere karşı güçlü, Allah yolunda cihat eden, yerenin yermesinden korkmayan bir kavim getirir. Bu, Allah’ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

Nükteler:

Bir rivayette şöyle yer almıştır: “Bu ayet nazil olduğunda, İslam Peygamber’i eliyle Selman-i Farsî’nin omuzuna

vurdu ve şöyle buyurdu: “Senin kavmin o ayetin en açık örneğidir.” (Nur’us- Sakaleyn Tefsiri)

Önceki ayetlerde, kafirlerin ve münafıkların sulta tehlikesi söz konusu edilmişti. Burada ise irtidattan söz edilmiştir. Belki de bunun anlamı, kafirler ile kurulan ilişki, dostluk ve nifakın irtidatla sonuçlanmasıdır.

Mesajlar

1- Batını Sefaya sahip olan bir önder, takipçilerinin irtidat edeceği ve dinden döneceği ihtimalini de vermelidir.

“Aranızdan dininden kim dönerse.”

2- Her mümin, kendi güzel akıbetini düşünmelidir.

“İman edenler...Kim dönerse”

3- Kesin bir önderliğin gereği, “Takipçilerin dönüşü, yolumuza hiçbir zarar veremez” diye ilan etmesidir.

4- İrtidat din ve Allah’ı tanımamanın ve sevgi duymamanın meyvesidir. **“Allah sevdiği ve onların O’nu sevdiği bir kavim getirir.”**

5- Allah, kendi dostlarını getirir ve sizlere hiçbir ihtiyacı yoktur. O halde Allah’a minnet etmeyin. **“Allah bir kavim getirir”**

6- İman ve cahili adet ve gelenekleri kırma yolunda düşmanların kınamasından, ayıplamasından ve kötü tebliğinden korkmamak gerekir. İnsan, içinde bulunduğu atmosferin, çevrenin, halkın ve çoğunluğun etkisinde olmamalıdır. **“Yerenin yermesinden korkmayan”**

7- Müslümanın davranışı, dini kardeşlerine yumuşak, düşman karşısında ise sert olmalıdır. Şiddet ve yumuşaklığın hiçbirisi, mutlak bir ilke değildir. (görenidir) **“Alçak gönüllü...Güçlü”**

8- Allah'ın fazlı ve ihsanı sadece mal ve makam değildir. Allah sevgisi, Allah yolunda cihat etmek ve dini hususunda uzlaşmazlık da Allah'ın lütuf ve fazlının bir göstergesidir.

9- Kul ve Allah arasındaki karşılıklı dostluk, beşerin kemalindedir. **“Allah sevdiği ve onların onu sevdiği”**¹

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ (55)

55. Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun peygamberi ve namaz kılan, zekât veren ve rüku eden müminlerdir.

Nüktele:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle yer almıştır: “Bir fakir Allah Resülü'nün (s.a.a) mescidine girdi ve insanlardan yardım istedi. Hiçkimse ona bir şey vermedi. Ali (a.s) namazla meşgul olduğu bir halde ona işarette bulundu. Rüku halinde yüzüğünü o fakire verdi ve bu ayet onun bu bağışını taktir etmek üzere nazil oldu.”

- Yukarıdaki bu olay, İbn-i Abbas, Ammar, Cabir b. Abdullah, Ebuzer, Enes b. Malik, Bilal ve bunun gibi on

¹ Şii ve sünni rivayetlerde yer aldığı üzere İslam peygamberi Hayber savaşında, önceki komutanların düşman kalesini fethetmekte başarısız kalmasından sonra şöyle buyurmuştur: “Allah'a yemin olsun ki yarın bayrağı Allah ve Resülü'nün sevdiği ve onun da Allah ve Resülü'nü sevdiği ve zafer elde edecek birine vereceğim.” (İhvak'ul- Hak, c. 3, s. 200) ve ardından bayrağı Ali'ye (a.s) verdi.

sahabiden nakledilmiştir. Şii ve sünni alimleri bu nüzul sebebi hakkında görüş birliği içindedirler.¹

Ammar Yasir bu konuda şöyle diyor: “Namazda yüzü-ğünü infak ettikten ve bu ayet nazil olduktan sonra, Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.” (el- Mizan)

- İslam Peygamberi (s.a.a) Gadir-i Hum'da Hz. Ali'nin (a.s) makamını beyan etmek için bu ayeti tilavet buyurdu. (Safi) Bizzat Ali (a.s) da kendi hakkaniyetini ispat etmek için defalarca bu ayeti okumuştur. (el- Mizan) Bu olaya tanık olan Ebu Zer de Mescid'ül- Haram'da insanlar için bu olayı olduğu gibi nakletmiştir. (Mecme'ul- Beyan)

- Veli kelimesi, dost ve yardımcı anlamında değildir. Çünkü dostluk ve yardımcı olma, bütün insanlar ile ilgilidir, sadece rüku halinde infakta bulunan kimse için değil. Rivayetler esasınca, maksat Ali b. Ebi Talib'in (a.s) bizzat kendisidir ve **“İman edenler”** kelimesinin mutlak olarak çoğul şeklinde kullanılması ve iman edenler lafzının bir kişi hakkında kullanılması, onun ehemmiyetini göstermektedir. Tıpkı mübahale ayetinde olduğu gibi. **“Kendimizi ve kendinizi”**

Mesajlar:

1- İslam hem velayet dinidir ve hem de beraat dinidir, hem çekiciliği vardır, hem de iticiliği. Önceki ayetler Yahudilerin ve Hıristiyanların veli olarak kabul edilmeleri

¹ El- Gadir, c. 2; İhkak'ül- Hak, c. 2, s. 400; Kenz'ul- Ummal, c. 6, s. 391

yasaklanmıştı. Burada ise şöyle buyurulmaktadır: “Allah, Resul ve Ali’yi (a.s.) veli olarak benimseyin.”

2- Allah, Resul ve Ali’nin (a.s) velayet ruhu birdir. **“Veliniz”** aksi taktirde, “velileriniz” diye buyururdu.

3- Genellikle namaz ve zekat yan yana söz konusu edilmektedir. Ama bu ayette her ikisi birbiriyle karışmış haldedir. **“Rüku halinde zekat vermek”**

4- Namaz ve zekat ehli olmayan kimselerin, halk üzerinde velayet ve önderlik hakkı yoktur.

5- Mahrum insanlara yardımcı olmanın namazda bile sakıncası yoktur. Fakir insan, Müslümanlar topluluğundan eli boş geri dönmemelidir.

6- Allah için insanlara teveccüh etmek, insanın ihlasına bir zarar vermez. **“Rüku halinde zekat vermek”**

(Allah olmaksızın halkı düşünmek, Marksizimdir. Halk olmaksızın Allah’a yönelmek Ruhbanlık. Allah yolunda halka teveccüh etmek ise İslam’ın metodudur.

7- Fakirlerin ahına karşı ilgisiz davranan kimse, sizin önder ve rehberiniz olmamalıdır.

8- İnfak gibi cüz’i işler namazı batıl etmez.

9- Kur’an, hem müstahap sadakaya ve hem de yüzüğe zekat tabirini kullanmıştır. **“Zekat verenler”**

10- Müslümanlar üzerinde velayet hakkı, önce Allah’ın, sonra Peygamber’in, sonra İmam’ın, sonra da veliyy-i fakihin hakkıdır.

11- Allah Resulü’nden (s.a.a) sonra bütün dünya Müslümanlarının önderi sadece Ali’dir.

12- En iyi tanııtma metodu, birinin nitelik ve hususiyetlerinin söylenmesi ve muhataplarının bizzat bunun örne-

ğini bulmalarıdır. (ayette Ali'nin - a.s- adı anılmamış, sadece nitelikleri ve fiilleri zikredilmiştir)

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
الْغَالِبُونَ (56)

56. Kim Allah'ı, Peygamberini ve İman edenleri dost edinirse bilsin ki, şüphesiz Allah'tan yana olanlar üstün gelirler.

Nükteler:

“- İman edenler” ifadesinin açık örneği önceki ayette beyan edilmiştir.

- Hizbullahın sıfatları mücadele Suresi 22. ayette beyan edilmiştir.

- Allah Resul ve iman edenlerin velayetini kabul etmeyi beyan eden bu ayetteki “**Veliniz**” ifadesinden maksadın yönetici ve hakim olduğunu anlatmaktadır; dost ve yardımcı değil. Çünkü hizbulalh tabiri ve hizbullahın galip oluşu güçlü bir düzene ve hükümete işarettir.¹

- Hizb kudretli ve güçlü bir grup demektir. (Mucem'ul Vesit)

Mesajlar

¹İmam Sadık'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Ali'nin Gadir-i Hum'da on iki bin şahidi vardı ama yine de hakkını alamadı. Oysa şahidi olan her Müslüman hakkını alabilir! Nur'us Sakaleyn Tefsiri

1- Hizbulalh sadece Allah'ın velayetini peygamberin önderliğine ve Ehl-i Beytin liderliğini kabul eden kimselerdir.

2- Hem İslam dünyayı kaplayacaktır “+ ve hem de dünyada nihai galibiyet Şiilerin olacaktır. **“Dost edinirse.. üstün gelirler.”**

3- Zafer bir teşkilat müdüriyet kudret vahdet ve cesaret olmaksızın mümkün olmadığı için Hizbullah da hakimiyet ve galebe için bu sıfatlara sahip olmalıdır.

5- İslami üstünlük bir tür mantıkla iç içe bulunan kurtuluş izzet ve mukavemettir; sadece güç ve ihtilal değil. **“Allah'tan yana olanlar üstün gelirler.”** Ve **“Allah'tan yana olanlar kurtuluşa erenlerdir.”**

6- Allah galip olduğu için **“ve Allah emrine galiptir.”** ona bağlı olanlar da galiptir. **“Allah'tan yana olanlar üstün gelirler.”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا
مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (57)

57. Ey iman edenler! Kendilerine sizden önce kitab verilenlerden, dininizi alaya ve eğlenceye alanları ve küfredenleri dost olarak benimsemeyin. İnanıyorsanız Allah'tan sakının.

Mesajlar

1- Allah'ın dinini ve mukaddesatını küçümsemek ve alaya almanın cezası ilişkileri kesmektir. **“Dost olarak benimsemeyin.”**

2- Sini küçümsemek kafirlerin işidir.

3- İmanın şartı dini gayrete sahip olmak ve ehil olmayanlardan uzak durmaktır.

4- Kafirler ve dini alaya alanlarla ilişkinizi kesmekten korkmayınız. Eğer iman sahibiyseniz Allah'tan korkunuz.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَّا يَعْقِلُونَ (58)

58. Namaza çağırdığınızda onu alay ve eğlenceye alırlar. Bu, onların akıl etmeyen bir topluluk olmasındandır.

Mesajlar

1- Ezanı alaya alan kimselerle ilişki kurmaktan ve dostluk içinde bulunmaktan sakının.

2- Namaz dinin çehresi ve modelidir. (Önceki ayette dini alaya alma söz konusu edilmiş burada ise namazı alaya alanlar ve küçümseyenler ele alınmıştır. Yani namaz dinin siması ve çehresidir.

3- Namaz için herkes için toplansın diye yüksek sesle ezan okumak gerekir. Namaz açık bir şekilde olmalıdır. **“namaza çağırdığınızda”**

4*İslami toplumda namaz için çağırmak tebliğ etmek olmalı ve insanlar rahatsız da edilmemelidir.

5- Akıllı insanların metodu akıllı davranış biçimidir. Akıl sahibi olmayanlar alay ederler. **“bu onların akıl etmeyen bir topluluk olmasındandır.”**

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقُمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ
إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ (59)

59. De ki, “Ey kitab ehli! Allah’a, bize indirilene ve daha önce indirilene inanmanızdan ve çoğunuzun fâsık olmasından ötürü mü bizden hoşlanmıyorsunuz?”

mesajlar

Muhaliflere karşı da güze bir şekilde mücadele etmek gerekir. Yani duygusal sorularla iç içe olan deliller ortaya koymak icap eder. **“olmasından ötürü bizden hoşlanmıyorsunuz.”**

2- Düşmanların bize düşmanlık etmesi sadece imanımız sebebiyledir. **“İnanmamızdan ötürü mü?”**

3- Tarih boyunca kitap ehli birze bir çok zulümler yapmıştır. **“Ötürü mü bizaden hoşlanmıyorsunuz.?”**

4- Düşmanın baskıları karşısında adalet ve insaf üzere olmalısınız ve herkesi eşit ve fasık kabul etmemelisiniz. **“Çoğunuzun fasık olmasından”**

5- Hakkı inkar etmek ve hak ehline eziyette bulunmak fısktır. **“Çoğunuzun fasıklar olmasından**

قُلْ هَلْ أَنْبِئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَن لَّعَنَهُ اللَّهُ
وَوَغِضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ
أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ (60)

60. “Allah katında bundan daha kötü bir karşılığın bulunduğunu size haber vereyim mi?” De, Allah ki-me lânet ve gazâb ederse, kimlerden maymunlar, domuzlar ve şeytana kullar kılsa, işte onlar yeri en kötü ve doğru yoldan en çok sapmış olanlardır.

Nükteler

Müslümanların din ve namazını alaya alanlar ve Müslümanlara imanları sebebiyle eziyet edenler neden kendilerinin karanlık ve utanç dolu geçmişlerine bakmıyorlar oysa onlar ilahi kahır sebebiyle başka şekillere sokulmuşlar ve rüsva olmuşlardır. Gerçi peygamber zamanında Yahudiler domuz ve maymun şeklinde değillerdi. Ama İsrail oğulları kendilerine bir tek kavim bir tek toplu hüviyet sahibi bildikleri ve geçmiş kıvançlarını kendilerine isnat ettikleri için öncekilerin rezaletlerini beyan etmek onların da gururunu kırmaktadır.

Mesajlar

Düşmanların kötü tebliğinden ve yaralamasından korkmayınız. Çünkü onların da rezalet dolu bir tarihi vardır.

2- Saygı göstermeyen kimsenin bir saygınlığı yoktur.

3- Eğer kitap ehli alaya alama ve eziyet etme yoluna koyulurlarda bizde onların kötü geçmişlerini ihya ederiz. (Maymun ve domuz olmak tağuta tapmak)

4- Alaya almanın kökü (gurur ve kendini üstün görmek) düşmanın utanç dolu geçmişini beyan etmekle kuru-tulmalıdır.

5- Tağuta itaat edenler yaratılışları değiştirilenler ile aynı makamdadırlar.

6- hem eleştirmek mantıklı olmalıdır ve hem de temiz kalpli kimseler tarafında yapılmalıdır. (nceki ayet mantıksız oluşu bu ayet ise onların temiz kalpli olmadığını beyan etmektedir.)

وَإِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ (61)

61. Size geldiklerinde “inandık” derler, oysa yanınıza kafir olarak girmiş ve yine kafir olarak çıkmışlardır. Gizlemekte olduklarını Allah daha iyi bilir.

Mesajlar

1- İnsanların iman izharında bulunması sizleri aldatmasın.

2- Küfre ıkış ve çıkış kalbin katışlığının göstergesidir.

3- evre ve toplum insanı bir şeyi kalben kabul etme zorunda bırakmamalıdır.

4- Allah düşmanların gizlemesinden haberdardır.

5- Allah insanların içinde olanı kendilerinden daha iyi bilir. “**Daha iyi bilir.**”

6- Bazen islami bir toplumda bazı kimselerin dini toplantılara katılması belli bir niyetleri ve rüşte hazırlıklı oldukları esasınca değildir.

وَتَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ
السُّحْتِ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (62)

62. Onlardan çoğunun günaha, düşmanlığa ve haram yemeğe koşuştuklarını görürsün. Yaptıkları ne kötüdür!

Nükteler

Önceki ayette kafirlerin ruh haleti beyan edilmişti burada ise onların ahlaki ve toplumsal ve iktisadi bozuklukları beyan edilmektedir.

Mesajlar

1- Sapık insanları eleştirmekte insafı olmak gerekir.
“Onlardan çoğunun”

2- İslami toplumun çehresi hayırlarda yarışmaktır küfür ve nifak toplumun çehresi ise fesatta yarışmaktır. **“Hayırlara yarışırlar, günaha ve düşmanlığa koşuşurlar.”**

3- Münafıkların asıl hedefi ve tavrı, şehvet servet ve kudrettir. **Günah, düşmanlık ve haram.”**

4- Günahdan daha kötüsü günahı açığa çıkarmaktır. **“Görürsün.”**

5- Ahlaki bozukluk olan günahdan, toplumsal bozukluk olan düşmanlıktan ve idari bozukluk olan rüşvet ve ha-

ramdan daha kötüsü fesada alet etmektir **yusariune** – **Koşuşurlar-** kelimesi sürekliliğe delalet etmektedir.

6- Günaha bulaşmaktan daha kötüsü günaha batmaktır.

Günahta

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّائِيُونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِنَّمِ وَأَكْلِهِمُ
السُّحْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (63)

63. Rabbe kul olanlar ve bilginlerin onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları ne kötüdür!

Nükteler

Hz. Ali (a.s) Nehc’ul Belağa, 192. hutbenin (Kasia) sonlarında şöyle buyurmuştur: Allah önceki topluluklara iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmayı terkettikleri için gazap etmiştir. Allah günahkar halkada ve susan alimlere lanet etsin.

Mesajlar

1- İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak sorumluluğu ilk etapta alimlerin görevidir. Alimler sadece öğüt vermek ve dini öğretmekle görevli değildir.

2- Alimlerin sessizliği ve lakayt kalışı fesadın yaygınlaşmasına ortam hazırlar.

3- Alimlerin bir gücü olmalıdır ki öğüt ve davetin yanısıra fesada da engel olabilsin. **“Yasak etmeleri”**

4- Eğer kötülükten sakındırmak günaha engel olmazsa da en azından hızını keser. “**Koşuşturalar, yasak etmeleri**”

5- Kitap ehli alimleri en küçük görevleriyle de amel etmediler. (Önceki ayette onların günah düşmanlık ve haram yemek günahları beyan edildi. Burada ise düşmanlık kelimesi yer almamıştır. Bu da belki de kitap ehli alimlerinin düşmanlığı önleme gücüne sahip olmasa da neden günah ve harama engel olmadıklarına işarettir.)

6- İlmin güzelliği izharında, çirkinliği ise susma ve gizlemededir. “**Ne kötüdür.**”

7- Fesat karşısında susan alim cinayet ,kar insandan daha kötüdür. Zira usta ve iş bilir olduğu halde hiçbir şey yapmamaktadır. ¹

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُوبَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ (64)

64. Yahûdiler, “Allah’ın eli sıkıdır” dediler; dediklerinden ötürü elleri bağlansın, lânet olsun. Hayır,

¹ Önceki ayette “ma kanu ya’ melun” (Yaptıkları) ifadesi yer almıştı bu ayete ise “Yesne’un” (yapmakta oldukları) yer almıştır. Feyzi Kaşani bu konuda şöyle diyor: “Sani” kelimesi amil kelimesinden ayrı bir şeydir. Sani’ tecrübe ve ustalıkla işini bilen ve işi kendisi için bir haslet ve meleke haline dönüşen kimse demektir.

O'nun iki eli de açıktır, nasıl dilerse infak eder. And olsun ki, sana Rabbinden indirilen sözler onların çoğunun azgınlığını ve küfrünü artıracaktır. Onların arasına kıyamete kadar sürecek düşmanlık ve kin saldık. Savaş ateşini ne zaman körükleseler Allah onu söndürür. Yeryüzünde bozgunculuğa koşarlar. Allah bozguncuları sevmez.

Nükteler

- Önceki ayette Yahudilerin aykırı ve uygunsuz sözlerine işaret edilmiş ve alimlerin engel olmamalarına işaret etmişti. Bu ayette ise ondan bir örnek olarak Yahudilerin şöyle dediği beyan edilmiştir: “Allah’ın eli sıkıdır.” Biz artık eskiden sahip olduğumuz gibi bir kudret ve şevket veremez.

Şianın rivayetlerinde de yer aldığı üzere bu ayet Yahudilerin kaza ve kader hakkındaki inancını beyan etmektedir. Çünkü Yahudiler yaratılışın başlangıcında Allah’ın elinin açık olduğunu ama her şeyi yarattıktan sonra ise Allah’ın elinin sıkı olduğuna inanıyorlardı.

Ayette geçen “el” kelimesi kudret anlamındadır. Arapçada “yed” ve farsça da “dest” (el kelimesi kudret ve nüfuzdan kinayedir. Örneğin şöyle diyoruz: falan kimsenin şu bölgede veya idarede eli vardır, falan kimsenin eli kesildi, falan kimseye elimiz ulaşmıyor...” rivayette de yer aldığı üzere Allah’ın velileri Allah’ın elidir. Yani Allah’ın insanlara olan lütfunun vasıtalarıdır.

Mesajlar

1- Kendi liyakatsizliğinizi ve ehliyetsizliğinizi yorumlamaya çalışmayın. (nitekim şeytan da kendi tekebbürünü ilahi aldatmaya isnat etmiştir.) + Yahudiler de salahiyetsizliklerini Allah'ın cimri olmasına isnat etmişlerdir. **“Allah'ın eli sıkıdır.”**

2- Dinde yanlış anlayış yasaktır. (Allame Tabatabai şöyle demiştir: Fakirlik açlık ve kıtlık ortaya çıktığında veya Allah' borç verme ayetleri nazil olduğunda Yahudiler şöyle diyordu: Bu kıtlık ve karz'ul hasenede karşılıksız ödünç verme ayeti Allah'ın elinin sıkı olduğunu nişanesidir.)

3- Ceza amel ile uyumlu olmalıdır. **“Allah'ın eli sıkıdır, Elleri bağlansın.”**

4- Başkalarının günahından razı olmak o günaha ortak olmaktır. (Yahudilerden bazıları Allah'ın elinin sıkı olduğunu söylemişlerdir. Ama diğerleri de bundan razı oldukları için b8u sapık düşünce tarzı tümüne isnat edilmiştir. **“Yahudiler dediler.”**

5- Cevabı şüpheden daha güçlü bir şekilde beyan etmek gerekir. (onlar Allah'ın eli sıkıdır dediler: Ayette ise şöyle diyor: **“Hayır onun iki eli de açıktır.”** Yani Allah kudretin kemaline sahiptir: (Yedullah - Allah'ın eli-yedahü -İki eli-)

6- Kur'an da zahirinin akılla uyuşmadığı herhangi bir kelime gördüğümüzde bunun sahih bir yorumunu elde etmeye çalışmalıyız. (Allah'ın eli olduğunu söylemek **“Onun iki eli de açıktır.”** Gibi. Oysa Allah cisim değildir ki eli olsun. O halde el ilahi kudretten kinayedir.

7- Kur'an takva sahipleri için nur ve hidayet olduğu gibi inat.1 kimseler için de tuğyan ve küfür sebebidir. **“Artıracaktır.”**

8- Tuğyan ve küfrün cezası düşmanlık ve kindir. **“onların arasına düşmanlık...”**

9- Yahudiler sürekli olarak fitne yapmışlar ve yenilgiye uğramışlardır. **“Savaş ateşini ne zaman körükleseler”**

10- Zahiren Yahudiler kıyamete kadar da varolacaktır. **“Kıyamete kadar”**

11- Müslümanlar Allah Resulüne itaat çizgisinde oldukları müddetçe Allah da Yahudilerin savaş ve fitne ateşini söndürmüştür. Ama Müslümanlar peygamberin yolunu ve ilahi nusreti bir kenara ittiği günden beri Yahudilerin fitne ateşinde yanmaktadır.

12- Hem kin ve düşmanlık salmak ilahi bir cezadır. Hem de savaş ateşini söndürmek Allah'tandır. **“Saldı, söndürür.”**

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَأَدْخَلْنَاَهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ (65)

65. Şayet kitab ehli iman edip karşı gelmekten sakin olsalardı, kötülüklerini örterdik ve onları nimet cennetlerine koyardık.

Mesajlar

1- Sert eleştirilerin ardından dönüş yolunu da açık tutunuz. **“şayet kitap ehli**

2- İman edip islamı kabul etmek önceki sapıklıkları ve meseleleri tümüyle yok etmektedir. (bir hadiste şöyle buyurmuştur: *(İslam önceki şeyleri yok eder.)* **“Örterdik.”**

3- Takva günahların keffaretidir. **“Sakınsalardı örterdik.”**

4- Takvasız imanın hiçbir faydası yoktur. **“İman edip karşı gelmekten sakınsalardı.”**

5- İlahi lütufları elde etmek için ilk önce temiz olmak gerekir. **“Örterdik... koyardık”** Allah bağışlamayı yanısıra lütüf ve ihsana da sahiptir **“koyardırk”**

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِمْ مِّن رَّبِّهِمْ
لَأَكَلُوا مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِّنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ
مِّنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ (66)

66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirilen Kur'an'a gereğince uygulasalardı, her yönden nimete ermiş olurlardı. İçlerinde orta yolu tutan bir zümre vardı, çoğunun işledikleri ise kötü idi.

Nükteler

Eğer diğer semavi kitapların takipçileri de Kur'an karşısında teslim olsalardı, Kur'an karşısındaki teslimiyetlerinin İsrail oğulları ırkının Araplar karşısındaki teslimiyeti saymasaydı, peygamberlerin temel öğretilerinin bir olduğunu ve Tevrat ve İncil'den sonra nazil olan şeye iman etmenin önceki dinlerin batıl olduğu değil bir üst sınıfa geçme sınıfı olduğunu bilselerdi bu taktirde kıyametteki uhrevi nasiplelerinin yanısıra bu dünyada da bir çok nimetlere sahip olurlardı.

Nur Tefsiri

- Önceki ayette imanın manevi ve uhrevi saadetteki rolü söz konusu edilmişti burada ise imanın dünyevi saadet ve iktisadi refahtaki rolü beyan edilmiştir.

- Önceki ayet Yahudilerin Allah'ın elinin sıkı olduğu hakkındaki inançlarını söz konusu etmişti burada ise şuna işaret edilmiştir ki sizler semavi kitaplara yönelin sonra Allah'ın elinin sıkı olup olmadığına hükmedin. Eğer azametiniz zillete dönüşmüşse bu sizlerin küfrü ve semavi emirlere sırt çevirmeniz sebebiyledir Allah'ın cimriliği sebebiyle değildir.

Mesajlar

Bütün Semavi kitaplar saygındır. **“Eğer Tevrat’ı ve İncili uygulasalardı.**

2- Başkalarını İslam’a davet etmek için onların doğru olan inanç ve mukaddesatlarına zarar vermeyin. **Tevrat’ı uygulasalardı.**

3- Semavi kitaplar birer anayasa ve tüm hareketlerin merkezi ve kılavuzudur. Ve tıpkı sürekli ayakta tutulması gereken savaş meydanlarının bayrağıdır. **“Uygulasalardı.”**

4- Dine ve dini emirlere yönelmek insanın maddi hayatını da düzene sokar. **“Her yönden nimete ermiş olurlardı.”¹**

6- Bozuk bir toplum insanı fesada zorlayamaz. Kötüler yığını arasında ılımlı bir grup da vardır. **“İçlerinde orta yolu tutan bir grup da vardı.”**

¹ A’raf Suresi 96. ayette bu konuya işaret etmektedir.

7- Varlık aleminde yeryüzü bulut, yağmur ekincilik ve ürünler hususunda imanın büyük bir rolü vardır. (EL Mizan Tefsiri)

8- Hiçbir zaman bir toplumun tüm bireylerini, ırkı bölgeyi ve dini hatalı saymayın. “**İçlerinde orta yolu tutan bir zümre.**”

9- Sadece Semavi kitapları tilavet etmek yeterli değildir onu uygulamak da gerekir.. “**Tevrat'ı uygulasalardı.**”

10- Kur'anın muhatapları bütün ümmetlerdi_; sadece Müslümanlar değildir. “**Rablerinden kendilerine indirilen**”

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا
بَلَغْتَ رَسُولَهُ وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ (67)

67. Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğru su Allah kâfirlere yol göstermez.

Nükteler

- Bütün Şii müfessirleri Ehl-i Beyt (a.s) rivayetlerine dayanarak Fahr- u Razi ve el Menar kitabının sahibi bazı Ehl-i Sünnet müfessirleri de bu ayetin Ali bin Ebi Talib'in velayeti ve Gadir-i Hum meselesiyle ilgili olduğunu söylemişlerdir.

- Ayetin tonu ve hitabı önceki ve sonraki ayetlerden ayırmaktadır. Bütün Kur'anda sadece bu ayette Peygambe-

ri Ekrem mesajı gizleme hususunda tehdit edilmiştir. Ve açık bir şekilde kendisine şöyle denmiştir: **“Eğer hakkı söylemezsen 23 yıllık risaletin boyunca söylediğin her şey ortadan kalkar.”** O halde bu şekilde ifade edilen önemli mesajın ne olduğuna bakmak gerekir.

- Bu ayette varolan birkaç nükte ayetin muhtevasının genel tutumunu a.çığa çıkarmaktadır:

1- Maide Suresi peygamberin (s.a.a) mübarek ömürlerinin sonunda nazil olmuştur.

2- Bu ayette Eyyuhen Nebiyy” (Ey Peygamber!) ifadesi yerine “Eyyu her Resul” (Ey Resul!) ifadesinin yer alması çok önemli bir risaletin nişanesidir.

3- “Ebliğ” (tebliğ et) emri yerine “belliğ” (kesin tebliğ et) tabirinin yer alması da önemli resmi ve kesin tebliğin ve ulaştırmanın nişanesidir.

4- Ayette Peygamber bu önemli mesajı ulaştırmadığı takdirde tehdit edilmiş ve söylemediği takdirde bütün zahmetleri boşa çıkarılmıştır.

5- Allah Resulu bir olaydan korkmaktadır ve Allah onu insanların şerrinden koruyacağı hususunda kendisine teselli vermektedir.

6- Peygamber kendi canından korkmamaktadır. Zira hem putlarla savaştığı o yalnızlık günlerinde ve hem de müşriklerle askeri çatışmalara girdiği savaşlarda hiçbir tehlikeden korkmuyordu. Oysa o günler taşlanıyor ve ashabı işkence görüyordu. Şimdi ömrünün sonunda ve bütün bu dostlarının yanında neden korksun ki?!

7- Önem açısından bu ayette nübüvvet ve risalet dönemindeki tüm mesajlara denk olan çok önemli bir mesaj vardır.

8- Bu mesajda ilahi terbiyenin devamlılığı gizlidir.
“Rabbinden”

9- Mesajın muhtevası çok esaslı bir mesele olmalıdır. Zira cüzi ve ferdi bir olay olsaydı bu kadar tehdit ve teselliye gerek olmazdı.

10- Ayetin mesajı tevhid nübüvvet ve ahiretle ilgili değildir. Bu ilkeler biseatin ilk günlerinde Mekke’de beyan edilmiş ve Peygamberin ömrünün son günlerinde bunca tavsiyeye gerek kalmamıştır.

11- Ayetin mesajı namaz, oruç, hac, zekat, hums, cihad.. ile de ilgili değildir. Çünkü bunlar Peygamberin davetin 23 yıl boyunca beyan edilmiş ve insanlar da onunla amel etmiştir. Bu konuda hiçbir korku söz konusu değildir.

O halde bu son sürede yer alan çok önemli mesaj nedir?

Şişi ve Sünni bir çok rivayetler bizleri şaşkınlıktan kurtarmakta ve bizlere yolu göstermektedir. Rivayetler şöyle diyor: bu ayet H. Onuncu yılda 18. Zilhiccede yapılan İslam peygamberinin Veda haccı yolculuğu ile ilgilidir. Peygamber Medine’ye dönerken Gadir-i Hum adlı bir yerde ilahi bir emir esasınca durmuş ve oradaki tüm Müslümanlar Gadir-i Humda bir araya toplanmıştır. O bölge hem Hicaz sıcaklığında büyük bir etkisi olan su ve ağaca sahipti ve hem de Mekke, Yemen Irak, Şam, Medine ve Habeşistan ehli ziyaretçilerinin kervanlarının ayrıldığı yerdirdi.

Orada Allah Resulu kalabalık dostları arasında deve hörgücünden yapılmış bir minberin üzerine çıktı ve çok uzun bir hutbe okudu. Konu çok önemli olduğundan hutbe de

Nur Tefsiri

uzun sürdü. Bunların o yakıcı hava sıcaklığında ve başlarını elbiseleriyle örttüğü veya altlarına elbiselerini serdiği sıcak yerde bu önemli mesajı duymaları gerekiyordu. Hutbenin muhtevasının ilki ya,eni bir şey olmayan tevhid nübüvvet ve ahiretle ilgiliydi. Yeni haber Peygamberin vefat edeceğini bildirmesiydi. Ve onların kendisi hakkında görüşünü bilmek istiyordu. Onların tümü de Peygamberin yüceliğini azametini hizmetini ve risaletini en yüksek mertebeye ikrar ettiler. Peygamber (s.a.a) sesinin her tarafa ulaştığından emin olunca da gelecekle ilgili önemli mesajını beyan etti: Bu gücen elde etmek gelecek için öngörü içindi çünkü vefatından sonra Hz. Fatıma insanların kapısına gidiyor ve Allah Resulünün Gadir-i Humda ne buyurduğunu işitmediniz mi orada değil miydiniz, Peygamber Ali'yi halkın önderi olarak seçmedi mi? Diye buyurmuştur. Onlar ise şöyle demişlerdi: “Biz Gadir-i Humda uzak bir yerde bulunuyorduk ve Peygamberin sesini işitmedik.” Bu saklamadan korkudan vefasızlıktan ve Peygamberin kızına yalan söylemekten Allah’a sığınırım. Allah resulü bu şartlar altında ve tarihin en hassas döneminde şöyle buyurdu: Ben her kimin velisi ve hakimi ise Ali bin Ebi Talib de onun hakimi ve velisidir.”

O halde bu önemli mesajın muhtevası Ali'nin (a.s) hilafeti imameti ve önderliği idi.

Mesajlar

1- Hitap türü hedef türü ile uyumlu olmalıdır. Çünkü hedef mesajın risaletidir. Ve hitap da “Eyyuher Resul” (Ey Resul!) şeklinde beyan edilmiştir.

2- İlahi mesajlar ve hükümler tek düzeyde değildir bazen bir cümleyi gizlemek tüm gerçekleri gizlemeye eşittir.

3- Mızraklar kılıçlar ve işkenceden korkmayın. En büyük korku dahili fitneler hakkındadır.

4- Eğer önderlik doğru bir şekilde gerçekleşmezse mektep ve ümmet boşa gider.

5- Yahudiler ve müşrikeler savaşıma tehlikesi hasadetlerin afetinden daha kolaydır

6- İslam'ın temel esası siyaset ve hükümetidir. **“elçiliğini”**

7- İslam'ın önderliğini seçmek Allah tarafından olmalıdır. **“Rabbinden sana indirileni”** (El Mizan Tefsiri)

8- Velayeti inkar etmek de bir tür küfürdür. **“Şüphesiz Allah kafirlere yol göstermez.”**

9- Zaman ve mekan faktörü tebliğde bulunan en önemli iki ilkedir. (Gadiri Hum)

10- İnsanlar iki şahitle haklarını elde edebilirler. Hz. Ali (a.s) onbinlerce şahide rağmen hakkını elde edemedi. Dünya sevgisinden ve hasadetten Allah'a sığınırız.”

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَةَ
وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ
مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (68)

68. “Ey Kitab ehli! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni gereğince uygulamadıkça bir temeliniz olmaz” de. And olsun ki Rabbinden sana indirilen, Kur'an, onlardan çoğunun azgınlık ve küfrünü artırır. Öyleyse kâfirler için tasalanma.

Mesajlar

1- Bütün semavi kitaplara iman etmek gerekir. **“Tevrat’ı, İncil’i ve Rabbinizden size indirileni gereğince uygulamadıkça”**

2- İman iddiasında bulunmak yeterli değildir. Kıyam ve ameli teşebbüste de bulunmak gerekir. **“Gereğince uygulamadıkça”** Amel etmeyen kimsenin dini yoktur. **“Bir temeliniz olmaz”**

3- Din hükümleri ve semavi kitapların kanunları amelin merkezi olmalı ve kudret tahtına oturmalıdır. (İktidarda bulunmalıdır) **“Uyguladılar”**

4- Bireylerin şahsiyet ve değeri, onların dini sorumluluklar ölçüsüne bağlıdır. **“Uygulamadıkça bir temeliniz olmaz”**

5- Tebliğ metodunda ilk önce başkalarının hak inançlarına saygı gösterin, sonra kendi yolunuzu gösterin. **“Tevrat, İncil, Kur’an”**

6- Bireylerin küfür ve isyanı, mektep ve sisteme bir zarar veremez, zararı kendilerinedir ve Allah dinin koruyucusudur. **“Tasalanma”**

7- İnatçı insanlar için gam yemek ve hüzünlenmek doğru değildir. **“Tasalanma”**

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ (69) ¹

69. Doğrusu İman edenler, Yahûdiler, Sabiiler ve Hıristiyanlardan Allah'a ve ahiret gününe iman eden, salih amel yapan kimselere korku yoktur, onlar üzölmeyeceklerdir.

Nökteler:

- İmam Rıza'nın (a.s) buyurduğu üzere Sabiiler, yıldıza tapanlardır. (Tefsir-i Etyeb'ul- Beyan)

- Ayet, kendi zamanlarındaki din takipçilerinin iman ve ameliyle ilgilidir ve yeni din geldikten sonra, yeni ilahi şeriate iman etmeleri gerekir. Aksi taktirde, sonraki Peygamberlerin bi'setinin bir anlamı olmayacaktır. Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğerleri de Müslümanlar gibi İslam'a iman eder ve salih amelde bulunursa, hiçbir korku ve hüznü olmayacaktır.

Mesajlar:

1-irkçılık, milliyetçilik ve dini bağnazlık yasaktır. **“İman edenler”**

2- Semavi dinlerin tümünde, saadet ölçüsü iman ve salih ameldir; iddialar ve adlandırmalar değil.

¹ Bu ayetteki ifadelerin bir benzeri, Bakara suresi, 62. ayette yer almıştır.

3- İman, amelden ayrı değildir. “İman edenler...Salih amel yapan kimseler”

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ
رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ (70)

70. And olsun ki İsrailoğulları'ndan söz aldık ve onlara peygamberler gönderdik. Nefislerinin hoşlanmadığı bir şeyle onlara her peygamber gelişte, bir kısmını yalanlarlar ve bir kısmını da öldürürlerdi.

Nükteler:

- Ayette geçen, “Misak” kelimesinden maksat, belki de Bakara suresi, 93. ayet ile Al-i İmran suresi, 81. ayette yer alan, Misak ve sözleşmedir.

- Kendi arzularına mutabık olmadıkları sebebiyle Allah'ın velilerini şehit etmeleri, ahdini bozmaları ve yalanlamalarının, Hz. Ali'nin (a.s) Gadir-i Hum'da velayet makamına tayin edilmesiyle ilgili ayetlerin hemen ardından beyan edilmesi, bir tesadüf değildir. Hakeza Gadir-i Hum sözleşmesinden sonra yer alan bu ayet ile ahitlere vefa ile başlayan bu surenin ilk ayetleri de bizlere bir takım mesajlar vermektedir.

Mesajlar:

1- Ahdini bozmak, Peygamberleri öldürmek, yalanlamak ve inatçılık, İsrailoğullarının en büyük özelliklerindedir.

2- Peygamberleri yalanlamanın kökü, nefsanî heva ve heveslerdir. **“Hoşlanmadığı bir şeyle”**

3- İsrailoğullarının Hz. Musa (a.s) dışında başka bir takım Peygamberleri de vardı. **“Peygamberler”**

4- İsrailoğullarının tarihini yakından bilmek, hem bir ifşa etme olayıdır, hem ibret, hem tehdit ve hem de tehlike çanlarını çalmaktır.

5- Yalanlanmak veya şehit olmak, bütün peygamberlere nasip olmuştur. **“Bir kısmını yalanlarlar, bir kısmını da öldürürlerdi.”**

6- Bozuk bir toplumda, ilahî şahsiyetler, ya şahsen terör ile ortadan kaldırılmakta (cinayet), ya da şahsiyeti terör edilmektedir. (yalanlama)

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِئْتَنَةً فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ

عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ (71)

71. Bir fitne kopmayacağını sandılar, körleştiler, sağırлаştılar; sonra Allah tövbelerini kabul etti, yine de çoğu körleştiler ve sağırлаştılar. Allah, işlediklerini görür.

Nükteler:

- İsrailoğulları imtihanların veya ilahî kahır ve gazabın, Hz. Musa'nın (a.s) dönemi ile ilgili olduğunu ve kendilerini kapsamadığını sanıyorlardı. Bu yüzden maddî hayata gömülmüş ilahî ayetler karşısında lakaytlığa ve refah düşkünlüğüne yuvarlanmışlardı.

Mesajlar:

1- Hiçbir zaman, fitneler (imtihanlar) ilahi gazap ve şirke bulaşma düşüncesinden gafıl olmayın. **“Bir fitne kopmayacağını sandılar”**

2- Gurur ve kendini yüce görmek hayal ve vehim insanı kör ve sağır kılmakta ve doğru bir tanımadan ve bilgiden mahrum kılmaktadır. **“Görleştiler”**

3- Hiçkimse imtihan edilmeden bir yere ulaşabileceği beklentisi içinde olmasın. **“Bir fitne kopmayacağını sandılar”**

4- İlahi lütuf o kadar yücedir ki insanın özür dilemesi bile olmaksızın, kendisine doğru akmaktadır. **“Allah tövbelerini kabul etti”**

5- Allah merhametlidir, ama insanlar inatçıdır. **“Sonra Allah tövbelerini kabul etti, yine de çoğu körleştiler.”**

6- Tövbelerini bozmak, İsrailoğullarının sürekli yaptığı işlerden biridir. **“Tövbelerini kabul etti, yine de çoğu körleştiler.”**

7- Gerçi insan, bir takım deliller sebebiyle, kör ve sağır hale gelmektedir, ama Allah bizleri tümüyle görmektedir. **“Allah işlediklerini görür”**

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ
الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
أَنْصَارٍ (72)

72. And olsun ki, “Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir” diyenler kâfir oldular. Oysa Mesih, “Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin; kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram eder, varacağı yer ateştir, zulmedenlerin yardımcıları yoktur” dedi.

Nükteler:

- Marks incili 12. bölüm, 29. ayette İsa (a.s) insanları, tevhide davet etmiş ve şöyle buyurmuştur: “Bizim Allahımız tek bir Allah'tır.”

- Hakeza Matta İncili, 6. bölüm, 22. ayette ise şöyle yer almıştır: “İnsanın, iki efendi ve sevgili sahibi olması mümkün değildir, hem Allah'a hem de başkasına hizmet etmesi mümkün değildir.”

Mesajlar:

1- Sapmalar karşısında kesin bir açıklamada bulunmak gerekir. **“Andolsun ki”**

2- Aşırılığa kaçmak ve hatta en iyi insanlar kalıbında da olsa, Allah'ın insanlara hulul ettiğine inanmak küfürdür. **“Kafir oldular”**

3- İsa'yı (a.s) Allah olarak kabul edenler, kafir, müşrik ve zalimdir ve de cennetten mahrumdurlar.

4- Annesinin karnından doğan bir insan nasıl Allah olabilir. **“Meryem oğlu Mesih”**

5- Kraldan daha kralcı olmayın, bizzat İsa (a.s) bile insanları Allah'a tapmaya davet etmiştir. **“ve mesih şöyle dedi”**

6- Müşrik, asla cennete giremez. **“Allah ona cenneti haram eder.”**

7- Allah’tan başkasını düşünmek, insanlık makamına zulümdür. **“Zulmedenlerin”**

8- İsa’nın (a.s) sizi kurtarmak için sizi feda ettiği düşüncesine kapılmayın. Bu düşünce faydasız bir hayaldir. **“Zulmedenlerin yardımcıları yoktur”**

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ
وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ (73)

73. And olsun ki, “Allah üçten biridir” diyenler kâfir olmuştur; oysa Allah ancak bir tek ilahtır. Dediklerinden vazgeçmezlerse, And olsun onlardan küfredenler elem verici bir azaba uğrayacaktır.

Nükteler:

- Önceki ayette, Allah’ın İsa’nın (a.s) kalıbına hulul ettiği hususundaki sapık inanç beyan edilmişti. Burada ise teslis inancının sapıklığı beyan edilmektedir. Zira her ikisi şirktir ve şirkle mücadele etmek gerekir.

- Yeni bir takım Hıristiyan din adamları şöyle diyorlar: “Teslis inancının ilmi bir itibarı ve değeri yoktur.” (el-Mizan tefsiri)

Mesajlar:

1- İslam tüm semavi dinlerin inançlarını düzeltmek sorumluluğunu taşımaktadır.

2- Şirk ve çok tanrı inancı (teslis) küfürdür. **“Kafir olmuştur”**

3- Sadece bilinçli bir şekilde inatla ve kusur üzere söylenen boş sözlerin cezası vardır. **“Onlardan küfredenler”**

4- Azaptan önce uyararak gerekir. **“Dedeiklerinden vazgeçmezlerse”**

5- Küfür ve şirkin neticesi ve sonucu azaptır. **“Elem verici bir azap”**

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (74)

74. Allah'a tövbe etmezler, O'ndan mağfiret dilemezler mi? Oysa Allah bağışlayandır, merhamet edendir.

Mesajlar:

1- Sapık inançlardan dolayı töve etmek gerekir. **“Tövbe etmezler mi?”**

2- Sapıkları, Allah'ın bağış ve rahmetini beyan ederek doğru yola davet etmek gerekir. **“Allah bağışlayandır, merhamet edendir.”**

3- Hatta küfür ve şirk bile tövbe ve tevhide inanmakla bağışlanır.

4- Allah hem bağışlar ve hem de merhamet eder. **“Allah bağışlayandır, merhamet edendir.”**

5- Azabın yanında (önceki ayette) tövbe edenler için rahmet de söz konusu edilmiştir.

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ
انظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ (75)

75. Meryem oğlu Mesih sadece peygamberdir, ondan önce de peygamberler geçmiştir, onun annesi dosdoğrudur, her ikisi de yemek yerlerdi. Onlara ayetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da bak ki nasıl yüz çeviriyorlar!

Nükteler:

Bu ayette Allah İsa'nın (a.s) tanrı olmadığını ispat etmek için üç delil beyan etmiştir:

- 1- İsa annesinden doğmuş ve Meryem'in oğludur.
- 2- O'nun benzeri Peygamberler de olmuş ve o eşsiz bir Peygamber değildir.
- 3- O da diğerleri gibi yiyecek ve bir takım ihtiyaçlara gereksinim duymaktadır. Gücünü bir lokma ekmekten elde etmektedir. O halde ilah olabilecek mutlak bir güce sahip değildir. Yiyecek ihtiyacı olan kimse, yiyeceğin yaratıcısı olamaz. Bunların Kur'an'ın açık ve insanların anlayacağı dilden beyan ettiği delillerdir.

Mesajlar:

1- Bir takım ayrıcalıklara sahip olmak, (mucizeler gibi) ve istisnalar, uluhiyetin ve ilah olmanın delili değildir. Diğer Peygamberlerin de bir takım mucizeleri vardı ve hatta Adem, hem babasız ve hem de annesiz olarak dünyaya gelmiştir. **“Ondan önce de Peygamberler geçmiştir”**

2- Meryem, Allah'ın evliya kullarındandır. Kur'an kadını övmekte ve Meryem'i Sıddıka (dosdoğru) olarak nitelendirmektedir. Başka bir ayette ise Meryem'in ilahi kelimeleri tasdik ettiği ve ibadet ehlinde olduğu beyan edilmiştir. +¹

3- Ölüm, bütün Peygamberler için kesin bir hükümdür. **“Geçmiştir”**

4- Allah ne cisimdir, ne muhtaçtır ve ne de bir mekanı vardır. İsa (a.s) ise bütün bunlara sahiptir, dolayısıyla ihtiyacı olmak, nerede, ilah olmak nerede!

5- Eğer inat söz konusu olursa, en açık deliller ve burhanların da hiçbir etkisi olmaz. **“Nasıl açıkladığımızı bir bak, nasıl yüz çeviriyorlar.”**

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (76)

76. **“Size zarar da fayda da veremeyecek, Allah'tan başka birine mi kulluk ediyorsunuz?”** De. Allah hem işitir, hem bilir.

Mesajlar:

1- İbadet ve tapmanın kökü ve merkezi, ihtiyacını gidermek, bir menfaat elde etmek ve herhangi bir zararı def etmektir. Dolayısıyla Allah'tan başka hiç kimse sizin ihtiyaçlarınızı karşılayamaz. **“Başka birine mi ibadet ediyorsunuz”**

¹ Tahrim suresi, 12. ayet

2- Zararı def etmek, bir menfaat elde etmekten önceliklidir. **“Zarar da fayda da”**

3- Şirk yolunu iptal etmek için, akıl ve vicdanlarınıza müracaat edin. **“Başka birine mi kulluk ediyorsunuz?”**

4- Allah’tan başka diğer ilahlar sizin ihtiyaçlarınızı işitmekten ve bilmekten acizdir. Nerde kaldı ki onları karşılayabilsin! Ama Allah hem işiten ve hem de bilendir. **“Allah hem işitir ve hem de bilir”**

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا
أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ
السَّبِيلِ (77)

77. **“Ey Kitab ehli! Haksız olarak dininizde taşkınlık etmeyin. Daha önce sapıtan, çoğunu saptıran ve doğru yoldan ayrılan bir milletin heveslerine uymayın”** de.

Nükteler:

- Bu ayetten de anlaşıldığı üzere Mesih’in ilah kabul edilişi, önceki toplulukların şirke bulaşmış düşüncelerinden kaynaklanan bir tür aşırılıktır. Tövbe suresi, 30. ayette Yahudi ve Hıristiyanların aşırılıkların kendilerinden önceki kafirlerin inancına benzediğine işaret edilmiştir.

Mesajlar:

1- Bütün dinlerde, fikri ve itikadi sınırlar korunmalıdır ve şahsiyetler hakkında aşırı gitmek yasaklanmıştır. **“Taşkınlık etmeyin”**

2- Rehber, bir mektep ve ekolün çehresidir, o halde rehber hakkında taşkınlık etmek, din hakkında taşkınlık etmektir. (Mesihi ilah olarak kabul ettiklerini beyan eden önceki ayetlere teveccühen)

3- İfrat ve tefrit yasaklanmıştır. **“Taşkınlık etmeyin”**

4- Eğer Allah'ın dininde ve Allah'ın evliya kullarına oranla taşkınlık yasaklanmışsa, diğerleri hakkında mübalağa etmek bile doğru değildir.

5- Körü körüne taklit etmek yasaklanmıştır. **“Uymayın”**

6- Taşkınlıkların kökü, heva ve heveslerdir. **“Taşkınlık etmeyin, heveslerine uymayın”**

7- Taşkınlık etmek, sadece İsa (a.s) ile ilgili değildi. Bazı Yahudiler, Uzeyr Peygamber hakkında da taşkınlık etmiş ve onu Allah'ın oğlu olarak kabul etmişlerdir. **“Ey kitap ehli”**

8- Antik sanatlar ve ilimler bir değer ifade etmektedir. Ama heva ve hevesler esasına dayalı olan geçmiştekilerin, eski inançları ve fikirlerinin hiçbir değeri yoktur. **“Daha önce sapıtan”**

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ (78) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ
عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (79)

78. İsrailoğulları'ndan küfredenlere, Davud'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lânetlenmişlerdi. Bu, baş kaldırmaları ve aşırı gitmelerindendi.

Nüktele:

Hz. Davud (a.s) İsrailoğullarına cumartesi günlerinin tatil oluşu hakkındaki sapmalarından ötürü lanetlemiştir. Hz. İsa (a.s) bu yüzden İsrailoğulları kalbi bir güven elde etmek için İsa'dan (a.s) semavi bir sofraya istedi ve bu sofraya, Hz. İsa'nın (a.s) duasıyla nazil oldu. İsrailoğulları bu sofradan yedikleri halde, yine de küfre saptılar. Böylece İsa (a.s) da onlara lanet etti.

Mesajlar:

1- İsrailoğulları üstün bir soy değildir. **“Lanetlenmişlerdi”**

2- Peygamberlerin duası müstecaptır. **“Diliyle”**

3- Peygamberler, sürekli şefaathçi değillerdir. Bazen beddua sebebi de olmaktadır.

4- Günah ve saldırı, ilahi lanete sebep olmaktadır. **“Baş kaldırmaları”**

5- Saldırı ve kanunları çiğnemek, İsrailoğullarının metotlarından biridir. **“Aşırı gitmelerindendi”**

6- Ey aziz Peygamber, sakın üzülme. İsrailoğulları önceki peygamberlerin kalbini de kılmış, onları üzümüştü.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنِ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (79)

79. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara mani olmu-yorlardı. Yapmakta oldukları ne kötü idi!

Nüktele:

- İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İsrailoğullarının iyileri, günah meclislerine girmiyorlardı, ama günahkarlara karşı tebessüm ediyor ve onlarla ünsiyet kuruyorlardı” (Nur’us- Sakaleyn tefsiri)

Mesajlar:

1- Fesada karşı lakayt olan kimse, Peygamberler tarafından lanetlenmiştir. **“Lanetlemişlerdi... mani olmuyorlardı”**

2- Kötülükten sakındırmak, İslam dinine özgü değildir. **“Fenalıklarına mani olmuyorlardı.”**

3- Kötülükten sakındırmak, toplumsal karşılıklı bir görevdir. **“Mani olmuyorlardı”**

4- İsrailoğulları ve yahudiler toplumunda fesat çok yaygın idi. **“Yapmakta oldukları ne kötü”**

تَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمْت لَهُمْ
أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ (80)

80. Çoğunun Küfredenleri dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin önlerine sürdüğü ne kötüdür! Allah onlara gazâb etmiştir, onlar azapta temellidirlen.

Nükteler:

Bu ayette bedduaya uğramalarına sebep olan başka bir hareketleri ve amelleri beyan edilmiştir ve o da İsrailoğullarının kafirlerle dostluk ve velayet ilişkileri içinde olmalarıydı.

Mesajlar:

1- Kafirlerin velayetini kabul etmek, ilahi gazap ve kaha-
ra sebep olmaktadır.

2- Kitap ehli olanlar kafirlerin sulta ve dostluğunu ka-
bul etmektedirler, ama İslam ile tam bir uzlaşmazlık sergi-
lemektedirler. (Hatta bir defasında, müşriklerin yolunun,
Müslümanlardan daha iyi olduğunu söylemişlerdi. **“Bun-
lar, iman edenlerden daha iyi hidayete ermişlerdir”**
(Mecme’ul- Beyan tefsiri)

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ
وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ (81)

81. Eğer Allah’a, Peygambere ve ona indirilen
Kur’an’a iman etmiş olsalardı, onları dost edinmez-
lerdi, fakat onların çoğu fâsıktır.

Nükteler:

Bu ayetin birkaç misdaki ve örneği olabilir. Bu cümle-
den:

a- Eğer yahudiler Musa’ya (a.s) ve Tevrat kitabına ger-
çekten iman etselerdi, asla müşrikleri kendilerine veli ola-
rak kabul etmezlerdi. (Tefsir-i Alusi)

b- Eğer kafirler ve müşrikler Müslüman olsalardı,
yahudiler asla onlarla işbirliğinde bulunmazlardı. (Tef-
sir’ul- mizan)

c- Eğer kitap ehli veya münafıklar, veya müslüman Allah'a veya resulüne gerçek bir şekilde iman etmiş olsalardı, kafirleri kendilerine veli kılmazlardı.

Mesajlar:

1- Kitap ehlinin iman etmesi o kadar uzaktır ki adeta bir arzuyu andırmaktadır. **“Olsalardı”**

2- Her müşrik, münafık veya kitap ehli, Allah'a veya Peygamberine kalben iman etmiş olsaydı, asla Allah'tan başkasının velayetini kabul etmeye hazır olmazdı.

3- İman kafirlerin velayeti ile uyum içinde değildir. Kafirlerin sultasını kabul eden kimse, uzlaşmacı, dinsiz ve fasıktır.

4- Fısk, imana en büyük engeldir. **“İman etmiş olsalardı...Fakat”**

5- Fısk ve imansızlık, kafirlerin velayetini ve sultasını kabul etme nedenidir.

6- Sapık insanlar arasındaki, dayanışma ve birlik sebebi onların küfrüdür. Onlardan her kim iman çizgisine gelirse, diğerleri onu terk eder.

7- Her kim hak çizgisinden sapsa, kafirler tarafından avlanır. (Fıskın anlamına teveccühen)

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَّوَدَّةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ
بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَّيْنَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ (82)

82. İman edenleri en şiddetli düşman olarak, insanlardan Yahûdileri ve Müşrikleri bulursun. Onlar-

dan, İman edenleri sevgice en yakın “Biz Hıristiyanız” diyenleri bulursun. Bu, onların içinde bilginler ve rahipler bulunmasından ve büyüklük taslamamalarındandır.

Nükteler:

- Ayetin nüzul sebebinin Habeşistan padişahı Neccaşi'nin ve o ülkedeki Hıristiyanların, muhacir Müslümanlara karşı güzel davranış ve karşılama olduğu söylenmiştir. Müslümanlar, Cafer b. Ebi Talib'in başkanlığında bi'setin beşinci yılında Mekke'den Habeşistan'a hicret etmiş ve Neccaşi'nin himayeti altında, müşriklerin ve elçilerinin ve Habeşistan'a gönderilen elçilerinin saldırısından korunmuşlardır. Yahudiler, gördükleri bütün mucizelere ve Peygamber'in yüce ahlakına rağmen iman etmiyor, müslüman aleyhine düzenlenen komplolara iştirak ediyor, ahitlerini bozuyor ve fitne çıkarıyorlardı. Ama Habeşistan'daki Hıristiyan alimleri, meryem suresinin ayetlerini işitince ağladılar ve Müslümanları himaye ettiler. (Mecme'ul- Beyan)

- Arapça'da Kıssis kelimesi, keşiş ve papaz anlamındadır.

Mesajlar:

1- İslam düşmanları ve müslümanların dışındaki insanlar, belli bir düzenlemeye tabi tutulmalı ve her birisine uygun, tavırlar sergilenmelidir.

2- Sizin tebliğ yönünüz, daha çok Hıristiyan ülkelere doğru olmalıdır.

3- Hıristiyanlar, sapkı teslis inancına sahip oldukları halde, daha salim bir ruhiyeye sahip oldukları hasebiyle, hakkı kabule daha çok hazırdırlar.

4- Toplumda gelişim ortamını sağlayan etkenler, üçtanedir: “Bilginler (kıssisin), zahitler (ruhbanlar) ve kibir ruhuna sahip olmamak

5- Yahudilerin müslümanlara karşı düşmanlığının çok eski bir kökeni vardır.

6- Yahudiler İslam'ın en azılı düşmanlardır.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ (83)

83. Peygambere indirilen Kur'an'ı işittiklerinde, gerçeği öğrenmelerinden gözlerinin yaşla dolarak, “Rabbimiz! İnanmış, bizi de şahitlerden yaz.” dediklerini görürsün.

Nükteler:

- Hıristiyanların şevkten dolayı döktükleri gözyaşının bir örneği, Cafer b. Ebi Talib'in Habeşistan'da Neccaşi için Meryem suresinin ayetlerini okuduğu zaman ve bir de Cafer ile birlikte bir grup Hıristiyan'ın Medine'ye gelip Ya-sin suresinin ayetlerini işittiği zaman görülmüştür. (Tefsir-i Numune)

Mesajlar:

1- Kalbi hazır olan bireyler hakkı işitir işitmez değışirler. Ama ehli olmayanlar, hakkı görseler bile hiçbir şekilde etkilenmezler. **“İşittiklerine”**

2- Şevk gözyaşı eğer tanıma ve marifetle birlikte olursa, kemalin göstergesidir. **“Gerçeği öğrenmelerinden”**

3- İnsanın ruh ve fitratı hakikate aşiktır ve sevgilisine erişince, şevk göz yaşları döker.

4- İman ve ikrar bir bilgi esasına dayanmalıdır. **“Gerçeği öğrenmelerinden”**

5- Yüzyıllık bir yolu bir defada kat etmek bir değerdır. İşitmek, **“İşittiklerinde”**, tanımak **“Gerçeği öğrenmelerinden”**, İkrar etmek, **“İnandık”** ve katılmak, **“Bizi de şahitlerden”**

6- İkrar ve imanın yanısıra, dua etmenin de etkisi vardır. **“İnandık, bizi de şahitlerden yaz”**

7- Geçici imanın etkisi yoktur. İman daimi ve kalıcı olmalıdır. **“Bizi de şahitlerden yaz”**

8- İman ehli bir insan güzel akıbeti ve sonuna kadar imanının devamı için endişe içinde olmalı ve sürekli dua etmelidir. **“Bizi de yaz”**

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا
رَبِّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ (84) فَأَتَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ
(85) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ
(86)

84. “Rabbimizin bizi iyi milletle birlikte buldurmasını umarken niçin Allah’a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?”

85. Allah onlara, dediklerine karşılık, temelli kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler verdi. Bu, iyi davrananların mükâfatıdır.

86. Küfredip ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

Nükteler:

- Hakkı anladıktan sonra büyük bir cesaretle açıkça ve sadakatla onu ikrar eden, çevresinden ve dindaşlarından korkmayan kimseler en iyi iyilik sahipleridir. Çünkü bunlar hem kendilerine iyilik etmiş, hem kendilerini cehennem azabından kurtarmış ve hem de ikrarda bulunarak başkaları için bir yol açmış olurlar.

Mesajlar:

1- Tekamül yollarından biri de insanın kendi vicdanına dönüşü ve kendi kendisini sorgulamasıdır. **“Niçin”**¹

2- Cenneti ümit etmek, dış etkilerin ve amelin kaynağı olmalıdır. **“Umalım, iman edelim”**

3- Sadece Müslümanlar, salih ve layık bir topluluktur. **“İyi bir milletle”**

4- Allah’a iman, vahye imandan ayrı bir şey değildir. **“Allah’a ve bize gelen gerçeğe”**

¹ Başka bir ayette ise şöyle okumaktayız: **“Bana ne olmuş da beni yaratana ibadet etmeyeyim”**

5- İmanın mükafatı cennet, küfrün ve yalanlamanın cezası ise cehennemdir.

87 وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ
(86) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرُمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا
تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ (87)

87. Ey iman edenler! Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın, hûdudu da aşmayın, doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez.

Nükteler:

- Bir gün Allah Resulü (s.a.a) kıyamet ve mahşer sahneleri hakkında bir konuşma yapıyordu. İnsanlar, öyle bir etkilendiler ve ağladılar ki bazısı artık güzel yemek yemeye karar verdiler ve kendilerine rahatı haram kıldılar. Oruç tutup, eşlerinden ayrılmayı ve geceleri az yatmayı kararlaştırdılar ve bu kararları hususunda bir de yemin ettiler. Peygamber (s.a.a) bundan haberdar olunca insanları camiye topladı ve şöyle buyurdu: “Ben yemek yiyorum, geceleri yatıyorum, eşlerimi de terk etmiyorum. Bizim dinimiz, inziva ve ruhbanlık dini değildir. Ümmetimin ruhbanlığı cihattır. Her kim benim metoduma aykırı davranırsa Müslüman değildir.” Bunun üzerine bazıları, “yaptığımız yeminler hakkında ne yapmamız gerekir?” diye sorunca da sonraki ayetler nazil oldu.

Mesajlar:

1- İslam fıtrat dinidir ve fıtratını öldürmek yasaktır.
“Helal ettiğimiz şeyleri haram kılmayın”

2- İnziva, ruhbanlık, ifrat ve tefrit yasaktır. **“Haram kılmayın”**

3- Müslümanlar ilahi emre teslim olmuşlardır. Dolayısıyla ne helali haram kılarlar ve ne de haramı helal bilirler.

4- Yiyecekler ve giyecekler ve helal lezzetler insan için yaratılmıştır. **“Sizin için”**

5- Hellardan faydalanmak hususunda israf ve aşırılığa saplanmayın. **“Hududu aşmayın”**

6- Kur'an'ın apaçık sakındırmaları karşısında yapılan adak, ahit ve yeminlerin hiçbir değeri ve itibarı yoktur.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ
مُؤْمِنُونَ (88)

88. Allah'ın size verdiği rızıktan temiz ve helal olarak yiyin. İnandığınız Allah'tan sakının.

Nükteler:

- Genellikle Kur'an'da yer alan “Kulu” (yiyiniz) ifadesi, başka bir emir ve şartla birlikte yer almıştır. Örneğin:

“Kulu...veşkuru” (yiyiniz ve şükrediniz)

“Kulu ve'la tedğev” (yiyiniz ve isyan etmeyiniz)

“Kulu ve'emelu” (yiyiniz ve amel ediniz)

“Kulu...ve't-imu” (yiyiniz ve yediriniz)

“Kulu ve'la tettebiu hetevat'iş- şeytan” (yiyiniz ve şeytanın adımlarına uymayınız).

- Bir hadiste ise şöyle yer almıştır: “Allah insanların rızıkını helalden tayin etmiştir. İnsan her nerede harama yönelirse, kendi helal payı azalır” (Etyeb’ul- Beyan tefsiri)

Mesajlar:

1- Helallardan nasiplenmenin imanınızla bir çelişirliği ve aykırılığı yoktur. **“Ey iman edenler... yiyiniz...”**

2- Beslenme ile ilgili konulara dikkat ediniz. **“Helal, temiz, sakının”**

3- Rızıkınız Allah’ın elindedir. O halde aceleci, hırslı ve haram yiyici olmayın. **“Allah sizi rızıklandırmıştır”**

4- Takva imanın etkilerindedir. **“Kendisine iman ettiğiniz Allah’tan sakının.”**

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمْ
الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ
أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (89)

89. Allah size rasgele yeminlerinizden dolayı değil, bile bile ettiğiniz yeminlerden ötürü hesap sorar. Yeminin kefareti, ailenize yedirdiğinizin ortalamasından on düşkünü yedirmek yahut giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Bulamayan üç gün oruç tutmalıdır; yeminlerinizin kefareti budur. Yemin ettiğinizde yeminlerinizi tutun. Şükredesiniz diye Allah size böylece ayetlerini açıklıyor.

Nükteler:

- Boş yeminler, bir kasıt olmaksızın, hedefsiz teveccühler veya heyecan ve gazap halinde, doğru olmayan konular esasınca, veya doğru olmayan işleri yapma hususunda... yapılan yeminlerdir ve bunların kefareti yoktur. Ama bile-rek faydalı bir iş için yapılan yeminler, insanı bağlar ve bu yemini esasınca amel etmelidir. Aksi taktirde kefaret öde-melidir.

- Yeminin keffaresinde yer alan mahrum insanları giy-dirmek de her türlü yaz kış ve kadın erkek elbisesini kap-samaktadır.

- Ayette geçen “evset” (ılımlı) kelimesini bazıları en iyi yemek türü olarak tefsir etmişlerdir. Örneğin kalem sure-sinde şöyle buyurulmuştur: “Kale evsetuhum” (en iyileri ve üstünleri şöyle dedi)

Mesajlar:

1- İslam kolay bir dindir ve ciddi olmayan yeminler için keffare ödemeyi gerekli görmemiştir. **“Sizlere hesap sormaz”**

2- İslam'da mali cezalar da söz konusudur. **“Yedir-mek... yahut giydirmek”**

3-ılımlı olmak ve adalet, her yerde ve hatta her tür suçta bir tür değerdir. **“Ortalamasından”**

4- Suç bireylerin mali durumuyla uyumluluk içinde ol-malıdır. **“Ailenize yedirdiğinizin ortalamasından**

5- Ceza ve kefarete hususunda bireylerin sıradan günlük hayatın ortalaması ölçü alınmalıdır, istisnai günleri değil.

“Ortalamasından”

6- Kefarete ödeme hususunda fakirlerin şahsiyetini ve ruhunu incitmeyin, onları kendi ailenizden sayın. **“Ailenize”**

7- Evrensel ve sürekli bir dinin, kanun ve kararları elastikiyetli ve gelişmeye elverişli olmalıdır. Tıpkı bir köle azad etmek, veya fakiri yedirmek, veya bir yoksulu giydirmektir ve bu her zaman için her insanın, her yerde amel edebileceği bir husustur.

8- Suçlu insana yolu dar kılmayın ve onu ceza türünü seçme hususunda, (yedirmek, elbise ve köle azad etmek) özgür bırakın.

9- Yemininizi bozma küstahlığını oruç veya ceza ödeme zorluğu ile telafi edin. İslam’da ceza ödeme ve kefarete insanı terbiye edici bir programdır.

10- İslam köleleri azad etmek için her fırsattan istifade etmiştir. **“Köle azad etmek”**

11- Yeminleriniz ve Allah’ın mukaddes isimleri için bir saygı ve kutsallığa inanın. Dolayısıyla ya yemin içmeyin, ya kesin amel edin, ya da kefarete ödeyerek telafi edin. **“Yeminlerinizi tutun.”**

12- Biz yeminlerimiz karşısında sorumluyuz. Sermaye sahipleri her an yemin içmeye ve ceza ödemeye hakları bulunduğunu sanmasın. **“Yeminlerinizi koruyun”**

13- Mali yükü olmayan kimseler, bedensel gücünü ortaya koymalıdır. **“Bulamayan, üç gün oruç tutmalıdır.”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ
رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (90)

**90. Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal ok-
ları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçınm
ki saadete eresiniz.**

Nükteler:

- Arapların şiiir, şarap ve savaşa karşı çok şiddetli bir il-
gisi vardı. Dolayısıyla da şarabın haram kılınışı, tedrici ve
haram bir şekilde gerçekleşmiştir.

- Nazil olan ilk ayet, hurma ve üzümde hem rızık tem-
min edildiği ve hem de bunların sarhoş edici olduğu beyan
edildi. (Nahl suresi, 67. ayet) Bu ayette sarhoş edici oldu-
ğuna işaret edilmesi, onun kötü olduğunu beyan etmek-
teydi. Daha sonra nazil olan ayet ise, kumar ve şarabın
faydalarına ve günahının faydasından daha çok olduğuna
işaret etmiştir. (Bakara suresi, 219. ayet) Daha sonra nazil
olan ayet ise, sarhoşluk halinde namaz kılınmamasını em-
retmektedir. (Nisa suresi, 44. ayet) Sonra da yukarıdaki
ayet, şarabın, içki ve kumarın şeytan için pislikler olduğu-
nu ve haram kılındığını beyan etmiştir.

- “Hemr” kelimesi, “humr” (örtmek) kelimesiyle aynı
köktendir. Kadınların baş örtüsüne de “himar” denmek-
tedir. Çünkü o da başın saçını örtmektedir. Şarap da bu
açıdan adeta aklı örtmektedir.

- “Meyser” kelimesi de “yusr” (kolaylık) kökünden tü-
remiştir. Çünkü kumarda da insanlar hiçbir zahmet çek-
meden, kumar vesilesiyle para elde etmektedir.

- Ayette geçen “ezlam” kelimesi ise cahiliyye döneminde yaygın olan fal okları anlamındadır. (detaylı tefsir kitaplarına müracaat ediniz)

Mesajlar:

1- İman ve şarap içmek birbiriyle uyuşmamaktadır.

“İman edenler...pisliklerdir, bunlardan kaçının”

2- Şarap ve kumar putperestlikle aynı sırada yer almıştır. **“İçki, kumar, putlar”**¹

3- İslam’ın emir ve yasakları, delilsiz ve hikmetsiz değildir. **“Pisliklerdir, bunlardan kaçının”**

4- Sadece şarap içmemekle kalmayın, şarabın yanına bile yaklaşmayın. (Nitekim ayette “içmeyin” kelimesi yerine **“Kaçının”** kelimesi kullanılmıştır)²

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي
الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدُّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُنْتَهُونَ (91)

¹ Bir hadiste de şöyle yer almıştır: “Şarap içen kimse puta tapan kimse gibidir”

² Şarap hususunda, üretim, dağıtım ve tüketiminde her türlü yardımlaşma haramdır. İmam Bakır’ın (a.s) Peygamber-i Ekrem’den (s.a.a) naklettiği bir rivayette, şarap içme hususunda bir tür etkisi olan on gruba lanet edilmiştir: “Ekicisine, yetiştiricisine, sıkıcısına, içicisine, sunucusuna, taşıyanına, kendisine taşınana, satıcısına, müşterisine ve ürününi yiyene” Velhasıl bu konuda her hangi bir şekilde faydalanan kimseye lanet edilmiştir. (Nur’us- Sakaleyn tefsiri, bu ayetin tefsirinde)

91. Şeytan şüphesiz içki ve kumar yüzünden aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçersiniz değil mi?

Nükteler:

- Bir çok cinayetler, suçlar, trafik kazaları, boşanmalar, ruhsal ve böbrek hastalıkları, şaraptan kaynaklandığı halde, Kur'an şarabın haram kılınış felsefesini beyan ederken, iki hususu önemle vurgulamaktadır: Birincisi toplumsal zararı ve diğeri ise manevi zararı (düşmanlık, namazdan ve Allah'ın zikrinden gaflet)

Mesajlar:

1- Hükümlerin felsefesini beyan etmek de sözün etkin faktörlerinden biridir. **“Şüphesiz ister”**

2- Kin ve öfkenin tüm sebeplerine karşı koymak gerekir.

3- İnsanlar arasında kin ve düşmanlığa sebep olan her türlü hareket ve her şahıs şeytanidir.

4- Allah'ı zikretmekten ve namaz kılmaktan gaflete sebep olan her iş, içki ve kumar gibi kötüdür.

5- Kin ve düşmanlıktan bahsedildiği her yerde, maddi menfaatlerinden her ne olursa olsun el çekin. (Şarap ve kumarda da bir takım menfaatler vardır. Ama kötü etkileri sebebiyle haram kılınmıştır)

6- Ruhi ve manevi zararlar, cismi ve maddi zararlardan daha önemlidir. (şarabın fiziksel zararı olduğu halde, yine de düşmanlık ve gaflet nedenine işaret edilmiştir.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَآخِذُوا بِأَنْتُمْ فَأَعَلَّمُوا
أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ (92)

92. Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin, karşı gelmekten çekinin; eğer yüz çevirirseniz bilin ki, peygamberimize düşen sadece açıkça tebliğ etmektir.

Mesajlar:

1- Allah Resulü'nün (s.a.a) siyasi ve yöneticilik ile ilgili emirleri, Allah'ın emirleri gibidir ve itaati farzdır. ("Peygambere itaat edin" ifadesi "Allah'a itaat edin" ifadesinin yanında yer almıştır)

2- Apaçık davete evet, yalvarmak ve dalkavukluğa hayır. **"Eğer yüz çevirirseniz bilin ki Peygamberinize düşen sadece tebliğdir"**

3- İnsan, yol seçimi hususunda özgürdür. **"Eğer yüz çevirirseniz"**

4- Yüz çevirmek ve sapmakla sadece kendinize zarar verirsiniz. **"Peygamberinize düşen sadece tebliğdir."**

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا
إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا ثُمَّ اتَّقَوْا
وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (93)

93. İman edenleri ve salih amel işleyenlere, sakınırlar, inanırlar, yararlı işler işlerler, sonra haramdan sakınıp inanırlar ve sonra isyandan sakınıp iyilik ya-

parlarsa daha önceleri tatmış olduklarından dolayı bir sorumluluk yoktur. Allah iyi davrananları sever.

Nükteler:

- Şarabın haram olduğu ile ilgili ayetin nazil oluşundan sonra, bazı müslümanlar, daha önceleri dünyadan göçen bazı şarap içen kimseleri sorunca bu ayet nazil oldu.

- Ayette iki defa iman ve amel, iki defa takva ve iman ve iki defa da takva ve ihsan söz konusu edilmiştir. Bazı tefsirlerin dediği üzere iman ve takvanın dereceleri ve aşamaları farklı olduğu için tekrar edilmiştir. (Tefsir-i Numune) bazıları şöyle demiştir: “Tekrar etmek iman ve takvanın devamlılığı içindir.” (Kurtubi tefsiri)

Mesajlar:

1- Müminlerin önceki suçları, takva sahibi ile bağışlanabilir.

2- İnsanın masrafları, iman, amel ve ihsan ile birlikte olursa helaldir. Aksi taktirde nimetlere küfranda bulunmaktadır.

3- Maddiyat ve dünyadan faydalanmak için ahirete ve maneviyata da teveccüh etmek gerekir.

4- Takva tüm damarlarda bulunan kan gibidir.

Tüketimde takva + mektepte takva, sonra sakının ve iman edin.

Hizmette takva, sonra sakınıp iyilikte bulunurlar.

5- Ayet şöyle diyor: “Nereden getirdin?” (takva)

Nerede ve hangi hedefle harcıyorsun?” (salih amel)

Açlar ve mahrum insanlarla ne gibi bir ilgin vardır?” (ihsan)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْلُوَكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ
أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ
ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ (94)

94. Ey iman edenler! Gıyabında Kendisinden, kimin korktuğunu ortaya koymak için, (ihramlıyken) elinizin ve mızraklarınızın ulaştığı avdan bir şeyle Allah And olsun ki sizi dener. Bundan sonra kim haddi aşarsa ona elem verici azâb vardır.

Nükteler:

- Hac günlerinde ve ihram halinde hacca giden insanın avlanma hakkı yoktur. O günlerde bazen av insanın yanına kadar yaklaşır ve insan bir tek atılışla onu elde edebilir. Ama ilahi imtihan onu avlamak için el uzatmamızı emretmiştir.

- Kur'an'da karın ve mide ile ilgili meseleler, ilahi imtihanlardan biridir ve bir çok çeşitleri zikredilmiştir:

a- Adem ve Havva yiyecek hususunda yenilgiye uğradılar. **“Bu ağaca yaklaşma”**

b- İsrailoğulları Cumartesi günleri balık avlamanın haram oluşu hususunda yenilgiye uğradılar.

c- İsrailoğullarına tayin edilen ilahi önderlerden biri de askerlerinin bir bölgeden geçince ve nehre ulaştığı anda o sudan içilmemesini emretti. Ama çok azı dışında hepsi içtiler. **“Böylece çok acı dışında herkes ondan içti”**

d- Oruç tutmanın kendisi imtihandır.

e- Hacılara ihram halinde av yaklaştığı halde avlanma hakkında sahip değillerdir. **“Elinizin ulaştığı”**

f- İsa'nın havarileri bütün bu mucizeleri gördüğü halde yeniden Allah'ı imtihan etmek istediler, semavi bir sofraya istediler ve Allah da bu semavi sofrayı nazil buyurdu. Allah- u Teala sofrayı nazil buyurduktan sonra küfreden kimseleri azap edilecekleri hususunda tehdit etmiştir. (Bu surenin 115. ayeti)

Mesajlar:

1- İmtihan Allah'ın kesin bir sünnetidir. **“Sizi dener”**

2- İman ehli imtihan edilir, yoksa kafirlerin zaten bir iddiası yoktur. **“Ey İman edenler, sizi dener”**

3- Allah'tan korkmak günah ortamının olduğu ve insanın hata etmediği ortamlarda ortaya çıkar. **“Elinizin ulaştığı bir şeyle”**

4- Elinizin ulaştığı her şey, rızık ve helal olduğunun nişanesi değildir. **“Elinizin ulaştığı bir şeyle”**

5- Takvanın ölçüsü, deruni ve batını korkudur; zahiri haya değil. **“Gıyabında kendisinden kimin korktuğunu”**

6- Günlerce ve kilometrelerce hak aşkıyla yürüyen bir hacı adayını, bazen küçük bir av bile yoldan çıkarır ve isyana sürükler.

7- Sorumluluklar, tebliğden ve hüküm kendisine ulaşmasından sonradır. **“Bundan sonra”**

8- Bazen av da bir saldırı ve tecavüz sayılır. **“Kim haddi aşarsa”**

9- İbrahim'in İsmail'den geçtiği topraklarda, siz de avdan geçiniz.

10- Avlanma, bizzat elim bir azabın sebebi değildir. Elem verici bir azap, kanunlar çiğnendiği sebebiyledir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ
مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ
هُدًى بَالِغِ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكِ صِيَامًا
لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمِ اللَّهُ مِنْهُ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ (95)

95. Ey iman edenler! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden bile bile onu öldürene, ehli hayvanlardan öldürdüğü kadar olduğuna içinizden iki adil kimsenin hükmedeceği, Kabe'ye ulaşacak bir kurbanı ödeme, yahut düşkünlere yemek yedirme şeklinde kefaret ya da yaptığının ağırlığını tatmak üzere bunlara denk oruç tutma vardır. Allah geçmiştekileri affetmiştir, kim tekrar yaparsa Allah ondan öç alır. Allah güçlüdür, öç alıcıdır.

Mesajlar:

- 1- Haremin güvenliği, hayvanlar için bile korunmalıdır. **“Avı öldürmeyin”**
- 2- Amelden daha tehlikeli olanı bilinçli bir kötü niyet, hedef ve kasıttır. **“Bile bile”**
- 3- Cezalandırma da adil bir şekilde olmalıdır. **“Öldürdüğü kadar”**

4- Ceza ödeme çok dakik ve incelikli olmalıdır. **“İki adil kimsenin hükmedeceği”**

5- Suçlu insanı ceza ödeme türünde (kurbanlık, yedirmek, oruç) serbest bırakmak gerekir. Onun mali şartlarını ve bedensel gücünü görmezlikten gelmemeliyiz.

6- Ka'benin yanında yapılan günah, ka'be'nin yanında ceza ödemeye sebep olmaktadır. **“Ka'be'ye ulaşacak”**

7- İlahi cezaların pedagojik boyutları vardır ve insanın gururunu ortadan kaldırmaktadır. **“Yaptığının ağırlığını”**

8- Kanunları uygulamak, resmi olarak tebliğ edildikten sonradır. **“Allah geçmiştekileri affetmiştir”**

9- Günahı tekrar etmenin şiddetli bir azabı vardır. **“Kim tekrar yaparsa”**

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ
(96)

96. Deniz avı ve onu yemek size de, yolculara da, geçimlik olarak helal kılınmıştır. İhramlı bulunduğunuz sürece kara avı size haram kılınmıştır. Huzuruna toplanacağınız Allah'tan sakının.

Nükteler:

- Bu ayet esasınca İhram haletinde, hem denizde avlanma ve hem de ondan istifade etmek helaldir. Ama çöl (kara) hayvanlarını avlamak hususunda, hem avlanması ve

hem de tüketimi haramdır. (Mecme'ul- Beyan ve fihki kitaplar)

Mesajlar:

İhramda olan kimse için tüm yollar kapalı değildir.

“Helal kılınmıştır...haram kılınmıştır”

2- Deniz ürünleri ve faydaları sadece sahilde oturan kimselere özgü değildir. **“Yolculara da”**

3- Sahilde oturan kimseler denizden istifade hususunda öncelik hakkına sahiptir. **“Size de yolculara da”**

4- Helal veya haram kılmanın felsefesi, her zaman için zati değildir. Bazen bunu zaman ve mekanın şartları iktiza etmektedir. İlahi hükümlerde, tarih ve coğrafyanın da tefsiri vardır. **“İhramlı bulunduğunuz sürece”**

5- Ahirete iman takva sebebidir. **“Huzuruna toplanacağınız Allah'tan sakının”**

6- Kalabalık cemiyet ve siyasi, ibadeti merasimi yerine getirmek, hayvanların soyunu, tüketme, ağaçları sökmeye... vesilesi olmamalıdır.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ
وَالْهَدْيَ وَالْقَلْبَةَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (97)

97. Allah, hürmetli ev Kabe'yi, hürmetli ayı, kurbanı, boynu tasmalı kurbanlıkları insanların kıyama için ortaya koydu. Bu, Allah'ın göklerde ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın şüphesiz her şeyi Bilen olduğunu bilmeniz içindir.

Nükteler:

- Kıyam bir çadırın direği gibi ayakta kalma vesilesidir. (Mufredat-i Rağib)

- İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Beyt'ül- Haram, kafirlerin oraya girişinin haram oluşu sebebiyle (beyt'ül- haram) olarak adlandırılmıştır.” (Nur'us- Sakaleyn tefsiri”

- İşleri düzenlemek ve kıvamına getirmek, şu birkaç şeyi getirmektedir:

a- Merkeziliği

b- Emniyeti

c- Yiyeceği

Allah her üç şeyi de Ka'be de ve Beyt'ül- Haram'da karar kılmıştır. Orası hem merkezdir, hem orada çekişme hakkı yoktur ve hem de kurbanlar, müslümanların işini düzenleme vesilesidir.

- Ayette geçen “hediy” kelimesi, nişanesiz kurban anlamındadır. “Kelaid” kelimesi ise, nişanesi olan kurban anlamındadır.

- Haram aylar şunlardır: Recep, Zi'kade, Zi'hicce ve muharrem. Bu aylarda savaşmak yasaklanmıştır.

- O bölgede milyonlarca müslümanın bir araya gelmesi, hiçbir teşrifat, ayrıcalık olmaksızın, lafzi bir cedelleşme ve ameli bir çekişme bulunmaksızın, mukaddes mekanda bir araya toplanması, İslam'ın ayrıcalıklarındandır. Eğer hacın bereketiyle, gidip görmek ve görüşmek esnasında helallik dilemek, ticari kalkınma, hums ve zekatını ödeme, ilahi öğretiler ve ümmetlerle tanışma, her türlü teşrifatı, bir kenara iterek tevhidin en eski tevhid merkezinde bulunma,

Peygamberlerle aynı çağrıyla yapma, onların yürüdüğü yerlerde yürüme, Arafat ve Meş'ar çölünde tövbe etmek, kıyameti hatırlamak, siyasi manevra ve kafirlerden beraat ilanında bulunmak ve diğer bereketlere sahip olmayı göz önünde bulunduracak olursak, bu hac programlarının bütün varlık aleminden haberdar olan Allah'ın sonsuz ilminden kaynaklandığını anlarız. Zira şüphesiz sınırlı bir ilim, bu kadar cezzap ve çekici hükümler ve emirler, veremez.

Mesajlar:

1- Ka'be herkes içindir. **“İnsanlar için”**

2- Müslümanların kıyam ve sebatı hac iledir. **“İnsanların kıyamı için.”**

3- İşleri düzene sokmak, bir araya toplanmayı, vahdeti, ibadeti (ka'be) kutsallığı ve hürmeti (beyt'ül- haram), güvenliği (şehr'ul- haram) nişaneli ve nişanesiz işleri (hediye ve kelaid) ve ihtiyaç duyulan yiyecekleri temin etmeyi gerektirir.

4- Beyt'ül- Haram olan Ka'be sade taşlardan yapılmıştır ve bu da manevi değerlerin göstergesidir.

5- Tüm varlık aleminden haberdar olan kimse kanun koyabilir. **“Bu Allah'ın göklerin ve yerlerde olduğunu bildiğini”**

6- İlahi hükümlerin kaynağı, Allah'ın sonsuz ilmidir. Eğer sizler bir hükmün felsefesini bilmiyorsanız, bu onun boş olduğunu göstermez, çünkü Allah onu bilmektedir. **“Bu Allah'ın bildiğini”**

7- Allah'ın kanunların bazı sırları, gelecekte ortaya çıkacaktır. **“Allah'ın bildiğini”**

8- Hem mescid, hem de hayvanların kesildiği yer, birer kıyamdır. (Ka'be, hediy ve kelaid)

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (98) مَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ (99)

98. Allah'ın azabının şiddetli olduğunu ve Allah'ın Bağışlayan, merhamet eden olduğunu bilin.

99. Peygamberin görevi sadece tebliğ etmektir. Allah, sizin açtıklarınızı da gizlediklerinizi de bilir.

Mesajlar:

1- Teşvik ve tehdit, yanyana olmalıdır. **“Allah'ın bağışlayan, merhamet olduğunu”**

2- Sizler kendi işlerinizden sorumlusunuz. Peygamber, sizler üzerinizde bir zorlama ve sulta hakkına sahip değildir. Onun görevi sadece tebliğ etmektir. **“Peygamberin görevi sadece tebliğ etmektir.”**

3- Allah'ın ilmi kapsayıcı olduğu için, O'nun nezdinde gizlemeniz veya açığa vurmanız birdir. **“Gizlediklerinizi de bilir”**

4- Yönelmeniz veya yüz çevirmeniz, Peygamberde hiçbir noksanlık icad etmez. **“Peygamberin görevi sadece tebliğ etmektir.”**

قُلْ لَّا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (100)

100. De ki: “Helal ile haram, haram şeylerin çokluğundan hoşlansan bile, eşit değildir.” Ey akıl sahipleri, Allah’tan sakının ki kurtuluşa eresiniz.

Nüktele:

- Temiz ve pis kavramı, insanları , metotları, malları, gelirleri, yiyecekleri ve herşeyi kapsamaktadır.

Mesajlar:

1- Değer hususunda ölçü, hak ve batıldır, çokluk veya azlık değil.

2- Çoğunluk ve çokluk aldatıcıdır. Buna dikkat ediniz.

“Çokluğundan hoşlansan bile”

3- “Rezil olmak istemiyorsan, cemaatin rengine bürün” mantığı, Kur’an ile uyuşmaz.

4- Akıl ve zeka sahipleri hakka yönelen kimselerdir, çoğunluğa değil.

5- Takvasızlık, beyinsizliğin bir göstergesidir. **“Ey akıl sahipleri, Allah’tan sakının”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ
وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ
غَفُورٌ حَلِيمٌ (101) قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا
كَافِرِينَ (102)

101. Ey iman edenler! Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kur’an indirilirken onları sorarsanız size açıklanır, (ama üzülürsünüz). Al-

**lah sorduğunuz şeyleri affetmiştir. Allah bağışlayan-
dır, hilim sahibidir.**

**102. Sizden önce bir kavim onları sormuştu, sonra
da onları küfretmişlerdi.**

Nükteler:

- Peygamber (s.a.a) insanlarla hac hususunda sohpet ediyordu. Birisi şöyle sordu: “Hac her yıl mı, yoksa ömür boyunca bir defa mı farzdır?” Peygamber cevap vermedi. O bunu birkaç defa sordu. Sonunda Allah Resulü şöyle buyurdu: “Bütün bu ısrarların sebebi nedir? Eğer her yıl farz olduğunu söylersem, bu sizlere çok zor gelir. Ben bir konuyu beyan etmedikçe, siz sormayın. Önceki ümmetlerin helak oluş sebeplerinden biri de yersiz soru sormalarıydı.

- Bilmediğimiz şeyleri ehline sormak gerekir. **“Eğer bilmiyorsanız, zikir ehline sorun.”** Ama bazı soruların, cevabı açıkça belli olursa, fert veya toplumun zararına olur. Örneğin, başkalarının ayıplarını, ölüm anını veya askeri sırları sormak gibi.

Mesajlar:

1- Her ilmi elde etmek, ne gereklidir ve ne de faydalı! Dolayısıyla faydalı ilimleri elde etmemiz gerekir. **“Sormayın”**

(Toplumda rahatsızlığa, sürtüşmelere ve düzenin bozulup, bir çok sorunların ortaya çıkmasına sebep olan, bilgileri sormamak gerekir.)

Örnekler ve Misdaklar:

Nur Tefsiri

- Yönetici kimseler, bildikleri bazı şeyleri insanlara söylememelidir.

- Haber ve bilgiler, sınıflandırılmalı ve bölüştürülmelidir.

- Haberlerden bazısı, basın ve yayın organlarında yayınlanmamalıdır. Çünkü bu haberlerin bazısı insanların zararınadır. (Akıllı bir sansür uygulanmalıdır) **“Size açıklanır, ama üzülmünüz”**

- Bazı hususlarda takiyye metoduyla, yüz, sırlar ve inançları gizlemek gerekir ve bazı sorulara cevap vermek icap eder. **“Size açıklanır ama üzülmünüz”**

- Sadakat ve doğruluk güzeldir. Ama açıklık ve şeffaflık her zaman için faydalı değildir.

- Öğretmenler ve konuşmacılar, konuşma esnasında dinleyicilerin kapasitesini hesaba katmalıdır.

- Halkın sırlarını, devletin gizliliklerini ve düşmanın bildiği taktirde darbe vurma düşüncesine kapılacağı şeyleri ifşa etme hakkına sahip değildir. Örneğin istatistikler, askeri işlerle ilgili bilgiler, teşebbüs edilecek işler, el yazması kitaplar, doğal kaynaklar...

Doktor, hasta kimseye, hastalığın acılığını haber vermemelidir.

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

(103)

103. Allah, kulağı çentilen, salıverilen, erkek dişi ikizler doğuran, on defa yavrulanmasından ötürü yük

vurulmayan hayvanların adanmasını emretmemiştir; fakat küfredenler Allah'a karşı yalan uydururlar ve çoğu da akıl etmezler.

Tefsir:

Konuya girmeden önce söylememiz gerekir ki araplar, bir adet olarak defalarca doğurmuş, veya ikiz doğurmuş, veya çiftleşme için istifade edilmiş, erkek hayvanları, hastanın iyileşmesi veya yolcunun varması sebebiyle ve benzeri sebeplerle adanan hayvanları bir köle gibi azad ediyorlardı. Tüm insanların bu hayvanın azat olmasını bilmesi için de o hayvanın kulağını yarıyorlardı. Yani o hayvanla ne bir yük taşıyor, ne de eti tüketiliyordu. Bu ayet şöyle buyurmaktadır: “Sizin bu ameliniz bir hürafedir, hayvanın doğurması, çiftleşmesi veya her türlü hayır ve bereketi, onun haram olmasına sebep olmaz.”

Şimdi de kelimeleri, müfredat-i rağip kitabı esasınca açıklamaya çalışalım.

Mesajlar ve Nükteler:

1- Dini her türlü hurafe ve bid'atlardan temizlemek gerekir. **“Emretmemiştir”**

2- Allah tarafından, hayvanların haram kılındığına dair bir kanun ortaya konmadıkça, hayvanlar hususunda tümel kanun, onların helal oluşudur. **“Emretmemiştir.”**

3- Mahı zayı etmek ve hayvani başı boş bırakmak haramdır. (Hayvanların bile başı boş bırakılması caiz değildir, nerde kaldı ki insanlar başı boş bırakılsın!)

4- Dinde bid'at küfüdür. **“Fakat küfredenler”**

5- İlahi hükümlerin kökü, gerçek maslahatlardır, ama hurafeler, cehalet ve akılsızlık kökünden türemektedir.

“Akıl etmezler”

6- Allah’a yakın olmak, doğru ve ma’kul yollardan olmalıdır. Her türlü adap ve veya her türlü yolla Allah’a yakın olmak mümkün değildir.

(Cahiliye insanları, söz konusu hayvanları başı boş bırakmakla, Allah’a veya puta yakın olacaklarını sanıyorlardı. Hayvanlara bu saygının bir benzerini, günümüzde de Hindistan’da inekler hakkında müşahade etmekteyiz.)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا
حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا
وَلَا يَهْتَدُونَ (104)

104. Onlara, “Gelin Allah’ın indirdiği Kitaba ve peygambere uyun” dendiğinde, “Atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter” derler; ya ataları bir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyeler?

Mesajlar:

1- Asıl olan İslam kültürüdür, öncekilerin kültürü değil.
“Allah’ın indirdiği, atalarımız”

2- Hurafelere uyan kimseler, delil duymaya değillerdir.
“Bize yeter, derler.”

3- Ne muhafazakarlık ve ne de yenilikçilik, asıl değildir. Asıl olan ilim ve hidayettir. **“Bilmeyen, doğru yolda olmayan”**

4- Geçmişlere, saygı ve edepli davranmaya evet, onların cahili fikirlerine uymaya hayır! Körü körüne yapılan taklit, akılsızlığın bir göstergesidir.

5- Önceki ayette, akletmedikleri ve bu ayette ise atalar hususundaki bağınazlık söz konusu edilmiştir)

6- Cahilin Cahil Birini Taklit Etmesi Yasaklanmıştır. **“Bilmeyen”**

7- Hidayeti kabul eden cahil bir kimse, tehlikesizdir. Tehlike, cahillerin hidayeti kabul etmediği yerdedir. **“Bilmeyen, doğru yolda olmayan”**

8- Körü körüne taklit etmek, tüm insanlar için bir beladır. (Önceki ayette, “çoğu”, bu ayette ise “derler”, diye buyurulmuştur)

9- Vicdanlarınızı hakem kılmalısınız. **“Ataları bir şey bilmeyen kimseler idiyseleler”**

10- Kur'an tek başına yeterli değildir, sünnet, siret ve Allah Resülü'nün (s.a.a) hükümeti de amel ölçüsüdür. **“Gelin Allah'ın indirdiği kitaba ve Peygambere uyun”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا
اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

(105)

105. Ey iman edenler! Siz kendinize bakın; doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez. Hepi-

nizin dönüşü Allah'adır, işlemekte olduklarınızı size haber verecektir.

Nükteler:

- Denilebilir ki iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ve diğer toplumsal, sorumluluklar, vesilesiyle, toplumu korumak da, kendini korumanın örneklerinden biridir.

Mesajlar:

1- Hak yolunda yalnızlıktan korkmamak gerekir. **“Siz kendinize bakın, zarar veremez.”**

2- +++

3- Toplumun günaha ve sapıklığa düşmesi, bireylerin günah işlemesinin caiz olduğu anlamında değildir.

4- Başkalarının sapıklığı yüzünden, kendi ruh haletinizi kaybetmeyiniz. **“Size zarar veremez.”**

5- Başkalarını kurtarma yolunda, kendinizi batırmayınız. **“Siz kendinize bakın, size zarar veremez”**

6- Dışarıdan hiç kimse, size zarar veremez, eğer yenilecek olursanız, bu kendinizdendir.

7- Kıyamette, herkes kendi işinden sorumludur. **“Siz kendinize bakın.”**

8- İslam yolu o kadar mantıklı ve sağlam bir yoldur ki başkalarının şüphe ve sapıklığı ona hiçbir zarar veremez.

9- O kadar terbiye olmalısınız ki çevre ve toplumun fesadı, sizi asla etkilememelidir. **“Size asla zarar veremez”**

10- Önceki kendini, daha sonra toplumu yetiştirmek gerekir. **“Siz kendinize bakın.”**

11- Karanlık dünyada, sizler tek başınıza bir aydınlatıcı olun.

12- Başkalarının ayıplarını ifşa ve keşfetmenin peşice koşuşturmayın. **“Siz kendinize bakın.”** (Nur’us-Sakaleyn tefsiri)

13- Dokunulmazlık, elde etme yolunuz, hidayeti kabul edişinizdir. **“Doğru yolda iseniz.”**

14- Ataları takip etmek ve başkalarını taklitle yönelmek, insanı kıyametten kurtarmaz. Herkes kendi yol ve amelinin cevabını vermelidir. **“Size haber verecektir.”**

15- Ahirete iman, kendini yetiştirme faktörüdür. **“Hepinizin dönüşü Allah’adır”**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةٌ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ
حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ
ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ
بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ رَأَيْتُمْ لَا تَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ
ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذًا لَّمِنَ الْآثِمِينَ (106)

106. Ey iman edenler! Ölüm birinize geldiği zaman vasiyet ederken içinizden iki adil kimseyi; şayet yolculukta olup başınıza da ölüm musibeti gelmişse, namazdan sonra alıkoyacağınız, Şüpheleniyorsanız, **“Akraba bile olsa yeminle hiçbir değeri değiştirmeyeceğiz, Allah’ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa şüphesiz günahkarlardan oluruz”** diye Allah’a yemin eden sizden olmayan iki kişiyi şahit tutun.

Nüktele:

- İbn-i Ebi Mariye, adında bir müslüman, iki kardeş olan Temim ve Adıyy adında, iki Hıristiyan ile birlikte ticaret için yolculuğa çıktılar. Müslüman olan İbn-i Ebi Mariye, hastalandı. Vasiyetnamesini yazdı ve onu eşyaları arasına gizledi ve mallarını varislerine vermesi için o iki Hıristiyana teslim etti. İbn-i Ebi Mariye'nin ölümünden sonra o iki Hıristiyan, mallar arasında değerli bir mal görünce onu kendilerine aldılar ve Medine'ye döndükten sonra, gerisini varislerine verdiler. Varisleri eşyalar arasında tüm eşyaların adının yazıldığı o mektubu buldular. Bunun üzerine, alınan o malı iki Hıristiyandan geri istediler. Ama o iki Hıristiyan bunu inkar ettiler ve Peygamber'in huzuruna vararak şikayette bulundular. Bu esnada yukarıdaki ayet nazil oldu.

- Kafi kitabında yer alan hadis esasınca, Peygamber o ikisine yemin ettirdi ve onları serbest bıraktı. Ama mektup esasınca yalanları ortaya çıkınca Peygamber yeniden onları huzuruna çağırıldı ve varisleri, yemin ederek başka eşyaların da olduğunu söyledi. Onlar da o malı geri verdi.

Mesajlar:

1- Vasiyet esnasında, mümin gerekli olan dikkati göstermelidir. **“Ey iman edenler”**

2- Ölüm herkes için eşittir. **“Birinize”**

3- Ölüm eşiği, vasiyet için son fırsattır. **“Ölüm birinize geldiği zaman vasiyet ederken”**

4- İnsanların hakkını eda etmek için şahit tutunuz. **“İçinizden iki adil kimseyi”**

5- İnsanların hakkını eda etmek için bir tek şahitle yetinmeyin. **“İki adil”**

6- İnsanların hakkını eda etmek için herkese güvenmeyin. **“İki adil”**

7- İnsanların hakkını eda etmek için eğer bir Müslüman yoksa, gayr-i Müslim ile işi sağlama alın. **“Sizden olmayan”**

8- İnsanların haklarına riayet etmek, her yerde önemlidir. Bir mekana bağlı değildir. **“Yolculukta olup”**

9- Hakkı ödemek için her türlü şekki def ediniz. **“Şüpheleniyorsanız”**

10- Yemin de şekki ortadan kaldıran yollardan biridir. **“Yemin eden iki kişi”**

11- Sadece Allah adına yapılan yeminler değerli ve müteberdir. **“Allah’a yemin eden”**

12- İtham edilen kimsenin, uygun bir zamana kadar tutuklanması gerekir. **“Alı koyacağınız”**

13- Hakkı eda etmek için en iyi fırsatlardan istifade edin. **“Namazdan sonra”**

14- Sapıklığa düşmenin sebeplerinden biri de para elde etmektir. **“Değer”**

15- Sapıklığa düşmenin sebeplerinden biri de akraba ilişkileri ve sevgisidir. **“Akraba bile olsa”**

16- Yemin içme metninin vahy yoluyla dikte edildiği tek yer, insan haklarıdır. **“Hiçbir değeri değiştirmeyeceğiz”**

17- Hakkı gizlemek, adil kimseyi bile fasık eder. (iki adil kimse bile neticede günahkarlardan olmaktadır.)

فَإِنْ عَثَرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأَخْرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ
الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلِيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ
شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ (107)

107. Eğer bu şahitlerin günah işlemiş oldukları ortaya çıkarsa ölene daha yakın hak sahibi diğer iki kişi bunların yerine geçer ve “Bizim şahitliğimiz ikisinden de daha doğrudur, biz aşırı gitmedik, yoksa şüphesiz zulmedenlerden oluruz” diye Allah’a yemin ederler.

Nüktele:

- Bilinmesi gerekir ki ölünün ailesinin tanıklığı ve yemini, yolculuk esnasında veya dışında, malları hakkında önceden sahip oldukları bilgiler esasına dayalıdır.

Mesajlar:

1- Sizler araştırmak hakkına sahip değilsiniz. Ama eğer bir bilgi elde edilirse, o zaman görev değişir. (Mufredat’ın dediğine göre, tecessüs etmeksizin ve araştırmaksızın, elde edilen bilgiye “usr” denmektedir.)

ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَحَافُوا أَنْ تُرَدَّ
أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ (108)

108. Bu, şahitliği gerektiği gibi yapmalarını veya yeminlerinden sonra yeminlerin kabul edilmemesin-

den korkmalarını daha iyi sağlar. Allah'tan sakının, dinleyin. Allah fâsık kimselere yol göstermez.

Nükteler

- Bu ayet de iki ayet öncesinde söz konusu edilen tanıklıkta bulunmak veya şahit tutmak hususundaki dikkat ve sıkı tutmanın felsefesini beyan etmektedir. Namaz sonrası insanların huzurunda yemin ettirmek, tanıklıkların yalan değil, doğru olmasını sağlar. Zira şahadetleri kabul edilmediği takdirde yemin ve tanıklıklarının itibarsızlığı onların toplumda yüz suyunu döker.

Mesajlar

1- İnsanların hakkının zayi olmasına engel olan merasim ve teşrifatlar bir değer ifade etmektedir. **“Daha iyi sağlar.”**

2- Günahattan alıkoyucu sebeplerden biri de toplumda rezil rüsva olmaktan korkmaktır. **“Yeminlerin kabul edilmemesinden korkmalarını.”**

3- Bir grup insan fikirleri ve mallarınız hakkında öyle bir bilgiye sahip olsun ki adil görünümlü ehliyetsiz insanların yalan yeminle zahmetlerinizi boşa çıkaramayacağı bir şekilde yaşayın Böylece yanlış açıklamalarının daha iyi olan bir grup tarafından reddedileceğini bilmiş olsunlar. **“yeminlerinden sonra yeminlerinin kabule dilmemsinden”**

4- Bütün dikkatlere rağmen yine de takvalı olmaya çalışın.

5- Haksız tanıklık fıskın göstergesidir. “Allah fasık kimselere yol göstermez.”

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا
إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (109)

109. Allah peygamberleri topladığı gün, “Size ne cevap verildi?” der; onlar, “Bizim bir bildiğimiz yoktur, doğrusu görülmeyenleri bilen ancak sensin” derler.

Nükteler:

- Gerçek ilim Allah’ın ilmidir, her kimin bir ilmi varsa Allah’tandır, gaybi de sadece Allah bilmektedir ve Allah gayp ilmini istediği kimseye verir.

Mesajlar:

1- Kıyamet günü Peygamberlere de insanların kendilerine nasıl davrandıkları sorulur. “Size ne cevap verildi?”

2- Peygamberlerin ilmi bile, Allah’ın ilmi karşısında bir hiçtir.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى
وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدتُّكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا
وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ
الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ

الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ (110)

110. Hani Allah, “Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve anana olan nimetimi an” demişti, “Seni Ruh’ul Kudus ile desteklemiştim; beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşuyordun; sana Kitab’ı, hikmeti, Tevrat’ı ve İncil’i öğretmiştim. Hani sen iznimle, çamurdan kuş gibi bir şey yaratmış ona üflemiştin de iznimle kuş olmuştu; anadan doğma körü, alacalıyı iznimle iyi etmiştin. Ölülere iznimle diriltiyordun. İsrailoğullarına belgelerle geldiğinde, onlardan küfredenlere, “Bu apaçık bir büyüdür” demişlerdi de Ben onların sana zarar vermelerini önlemiştim.”

Nükteler:

- Bu ayetten surenin sonuna kadar ki bölüm Hz. İsa (a.s) ile ilgilidir.

- Bu ayette Allah’ın her türlü lütufları ve hepsinin başlangıcında Hz. Mesih hakkında Ruh’ul- Kudus ile teyid edilişi söz konusu edilmiştir.

- Belki de Hz. İsa’nın annesine verilen nimetten maksat, Hz. Mesih ile müjdelenişi ve Meryem’in melekler ile konuşmasıdır. (Al-i İmran suresi, 45- 50. ayetler: “**Hani melekler şöyle dediler: Ey Meryem!**”)

Mesajlar:

1- Allah'ın veli kullarına, lütuflarını hatırlamak hak takipçileri için bir teselli kaynağıdır. **“Hani”**

2- Peygamberler bile Allah'ın nimetlerinden gafil olmamalıdır.

3- Kadınlar, Peygamber ile yan yana zikredilecek bir makama ulaşmaktadır. **“Sana ve anana”** Hatta bir kadın ve Peygamber olan oğlu birlikte bir ayet olarak nitelendirilmiştir. (Başka bir ayette şöyle buyurulmuştur: **“O’nu ve oğlunu bir ayet kıldık”**)

4- Hz. İsa (a.s) beşikteki konuşmasıyla, hem kendi nübuvvetini ve hem de annesinin iffet ve ismetini ispat etmiş oldu.

5- İlahi irade, tecrübe, kudret ve zamana olan ihtiyacını yok etmiştir. Hz. İsa tecrübe, alıştırma ve zaman geçirmeksizin çocukluk döneminde yaşlılıkta söylemiş olduğu doğru sözleri söylemektedir. Çocukça sözler değil. **“Beşikte ve yetişkin iken”**

6- Peygamberler, hem ilim sahibi olmalıdırlar (kitap) hem de bakış açısına sahip olmalıdırlar. (Hikmet) Hem öncekilerin sözlerini bilmelidirler ve hem de yeni mesaja sahip olmalıdırlar (İncil).

7- Yaratılış tabiri, Allah'tan gayrisine de isnad edilir. **“Hani sen yaratmış”** Elbette bu yaratılış da Allah'ın izniyle gerçekleşmektedir.

8- Allah'ın izni çamurdan bir heykel yapmanın cevazı konumundaydı. **“İznimle”**

9- Allah'ın özel veli kullarının da, hem tekvini velayetleri vardır. (“Yaratmış”, “üflemiş”, “iyi etmiş” ve “diriltmiş” ifadeleri İsa'ya hitaben beyan edilmiştir.)

10- İsa'nın (a.s) mucizesinde hem onun Mesihi nefesinin ve hem de heykel yapma sanatının rolü olmuştur.

“Kuş gibi...üflemiştin”

11- Mesihi nefes, cansız varlıkları uçurmuş, ama İsrailoğullarının kalplerini harekete geçirememiştir.

12- Şirk tehlikesinin olduğu yerde, tevhidin tekrar edilmesi gerekir. (**“İznimle”** kelimesinin tekrar edilişi)

13- Allah- u Teala Peygamberlerine diriltme ve şifa verme gücünü vermişse, insanlara da tevessül, yöneliş ve yardım dileme hakkını caiz görmüştür. (Tevessüle muhalif olanlara şöyle diyoruz: “Allah birine güç verdiği halde, insanları ona teveccüh etmekten sakındırması mümkün müdür?”)

14- İnsanları diriltmek ve ric'at (bu dünyada dönüş) örneği, bu dünyada da gerçekleşmiştir. (Ölüleri diriltiyordun)

15- Mucize, muhalif kimselere, hiçbir şüphe bırakmayacak bir şekilde olmalıdır. **“Ölüleri diriltiyordun”**

16- İsrailoğullarının Hz. İsa (a.s) hakkındaki kötü niyetleri Allah tarafından def edilmiştir. **“Önlemiştin”**

وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا

وَأَشْهَدُ بِأَنَّنا مُسْلِمُونَ (111)

111. Havarilere, “Bana ve peygamberime iman edin” diye vahiy etmiştim, “inandık, bizim Müslimler olduğumuza şahit ol” demişlerdi.

Nükteler:

- Havarilere vahyedilişten maksat, ya kalplerine ilham edimesi veya Hz. İsa vasıtasıyla kendilerine vahy mesajının ulaştırılmasıdır.

Mesajlar:

1- Bazen Allah hazır olan kalplere de bir takım ilhamlarda bulunmaktadır.

2- Allah'a iman, Peygambere imandan ayrı değildir.

“Bana ve peygamberime”

3- Hidayet, batını ve ilahi olunca, derin ve çabuk etki yaratmaktadır. **“Vahy etmiştim...İnandık demişlerdi.”**

4- İçerden ilahi nur olmaksızın irşad etmek, ya hiçbir etkiye sahip değildir veya az etkisi bulunmakta ve geçici olmaktadır.

5- İnsanlara ilahi ilhamlar, peygamberlere ilhamın teyidi yolundadır, onların karşısında değil.

“Vahyetmiştim...Bana ve peygamberime iman edin”

6- Batını imanının nişanesi, kalbi imanının zahiri sloganların dayanağı olduğu gibi, dil ile yapılan izhar ve ikrardır.

“Bizim müslimlerden olduğumuza şahit ol.”

إِذْ قَالَ الْخَوَارِثُونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (112)
قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا
وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ (113)

112. Havariler, “Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gökten bir sofrayı indirebilir mi?” demişlerdi de, “inanıyorsanız Allah’tan sakının” demişti.

113. “Ondan yemeyi, kalplerimizin kanmasını ve senin bize doğru söylediğini bilmeyi, ona şahit olmayı istiyoruz” dediler.

Nükteler:

- Maide suresinin bu adlandırılışı İsrailoğullarının semavi Maide (sofra) istemesi sebebiyledir.

- Maide hem yemek anlamındadır ve hem de içinde yemek bulunan sofranın anlamına gelmektedir.

- Hz. İsa’ya (a.s) soru şekilleri biraz edepsizce olduğu için (onlar, “Ey Ruhullah! Ey Resulullah!” diyeceklerine, “Ey İsa” dediler. Hakeza, “acaba Allah lütfeder mi?” diyeceklerine “Allah indirebilir mi?” dediler ve hakeza “Rabbimiz” diyeceklerine, “Rabbin” dediler.) Allah tarafından, “Allah’tan sakının” cevabını işittiler.

Mesajlar:

1- Her ne kadar kötü niyetimiz olmasa da, hitap ve konuşmalarımızda, insanların hürmetini korumalıyız. (“Allah’tan sakının” cevabı)

2- Mümin insan, Allah’ı imtihana tabi tutmamalıdır. **“İndirebilir mi?”**

3- Kazanç ve geçimi harikulade işlere bağlamamak gerekir. Aksine çaba göstermeli, tevekkül etmeli ve doğal yolda yürümeliyiz. Burada da bir öğün yemek istenmiştir, sürekli değil. **“Bir sofrayı”**

4- Takva imanının göstergesidir. **“İnanıyorsanız Allah'tan sakının”**

5- Ey Peygamber! İnsanlar hakkında fazla bir beklenti içinde olma. İsa'nın havarileri kendilerine ilham edildiği, iman ve İslam ikrarında buldukları halde, yine de bizden bedava yiyecek ve arzuladıkları mucizeleri istiyorlardı.

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ
تَكُونُ لَنَا عِيداً لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ (114)

114. Meryem oğlu İsa, “Allahım! Rabbimiz! Bize ve bizden sonra geleceklere bayram ve senden bir delil olarak gökten bir sofrayı indir, bizi rızıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısıdır” dedi.

Nükteler:

- Kur'an duaları her yerde “rabbimiz” ifadesiyle başlamaktadır. Ama bu ayette iki kelimeyle, “Allah'ım! Rabbimiz!” ifadesi yer almıştır. Bu da belki olayın ve sonuçlarının önemiyledir.

Mesajlar

1- Allah'ın veli kullarından ihtiyacını dilemek, tevessül ve Peygamberler için tarih boyunca tüm insanlar ve soylar söz konusudur. **“Bize ve bizden sonra geleceklere”**

2- +++

3- İlahi nişanelerden sürekli olarak ders almak gerekir. **“Bize ve bizden sonra geleceklere”**

4- Kur'an'a göre bayram ve şenlik kutlamaları doğru bir şeydir. (Allah'ın veli kullarının doğumu ve Resulullah'ın (s.a.a) bi'seti de semavi sofranın inişinden daha az değerlidir.

5- Peygamber duasında yiyecek meselesi yerine sofranın ilahi olduğunun nişanesine teveccüh etmektedir.

“Senden bir delil”

6- Müminlerin özür ve yorumunu kabul ediniz. (Önceki ayette semavi sofraya isteme niyetleri beyan edilmişti, burada ise dua ve semavi sofraya istemekle onların dileğini ve özrünü kabul etmiştir.

7- İnsanların öneri ve isteklerini hem tamamlamalı ve hem de temin etmeliyiz. (Önceki ayet esasınca, insanların sofraya dilemesi, yemek ve güvene ermek sebebiyleydi ve bu yüzden yiyeceği daha önce beyan etmişlerdi. Hz. İsa (a.s) ise hem bayram olsun, hem güven elde edilsin, hem bir ayet olsun ve hem de yenilsin diye semavi sofrayı diledi. Hem bayramı ekledi ve hem de ayet/delil olmayı yiyecekten önce zikretti.

8- Başkalarının gevşek tabirlerini düzeltilmiş bir şekilde naklediniz. (Onların isteğine, “Rabbim indirebilir mi?” tabiri yer almıştı. Ama Hz. İsa'nın (a.s) duasında, bir kesinlik içinde ve daha yüksek bir hedef için sofraya istenmiştir ve şük ve gevşekliğin nişanesi olan şeyler ortadan kaldırılmıştır.

9- Dualarda, Allah'ı istemekle uygun olan sıfatlarıyla çağır. (Onlar, “Maide” (sofraya) istedikleri için “rızk ve renlerin en hayırlısı” tabiri beyan edilmiştir.

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزَّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ
عَذَابًا لَّا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ (115)

115. Allah, “Ben onu size indireceğim; bundan sonra içinizden kim küfrederse, dünyalarda kimseye azâb etmeyeceğim şekilde ona azâb edeceğim” dedi.

Nükteler:

- Semavi sofranın iniş hikayesi, Kur’an’da yer aldığı şekliyle İncil’de yer almamıştır. (Tefsir-i numune)

- Bazıları şöyle demişlerdir: “Havvariler, ayetin tehdidini işittiklerinde kendi isteklerinden vazgeçtiler ve semavi sofraya nazil olmadı. Ama bu ayetin zahirine ve rivayetlerin dediğine aykırıdır. (Etyeb’ul- Beyan tefsiri)

- Rivayetlerde şöyle yer almıştır: “Semavi sofraya nazil olduktan sonra, bazıları kafir oldu ve domuz şekline dönüştürüldüler.”

Mesajlar:

1- Peygamberlerin duası müstecaptır. **“Ben onu size indireceğim”**

2- Daha fazla bir ilim, yakın ve şuhut makamına erişenlerin daha ağır bir sorumlulukları vardır ve dolayısıyla yaptığı hataların cezası da şiddetlidir. **“Bundan sonra”** Bu ayet, insanları uyarmak için en çok tehdit içeren ayetlerden biridir.

3- Sıradan bir hayat yaşayanlar, Allah’ın gazabından uzaktırlar.

4- İlahi azap ve lütfün dereceleri vardır.

5- Daha fazla bir beklenti (semavi sofr) beklentisi içinde olanlar, da, daha fazla sorumluluk taşımalıdırlar, yüksek zirvelerin tehlikeli uçurumları da vardır.

Bilmemiz gerekir ki, İsa'nın (a.s) havarileri için semavi yiyecek inmişse, rivayetler esasınca, Allah Resulü (s.a.a) için de Hz. Fatıma'nın (a.s) yaratılış kaynağı olan cennet meyveleri nazil olmuştur.

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي
وَأُمَّيَّ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا
لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا
أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (116)

116. “Allah, “Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara Beni ve annemi Allah’tan başka iki ilah olarak benimseyin dedin?” demişti de, “Sen münezzehsin, hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz; eğer söylemişsem, şüphesiz sen onu bilirsin; sen, benim içimde olanı bilirsin; ben senin içinde olanı bilmem; doğrusu görülmeiyeni bilen ancak sensin” demişti.

Nükteler:

- Bu surenin 109. ayetinde şöyle yer almıştı: “Allah Peygamberleri, kıyamet günü bir araya toplayacak ve onlara şunu soracaktır: “İnsanlardan cevap olarak ne işittiniz?” Bu ayet o gün, Allah ile insanın yapacağı konuşmasını beyan etmektedir.”

- Hıristiyanlar her ne kadar Meryem'in Allah olmadığına inanmasalarda, ama onun heykelinin karşısında ibadet etmeleri, onu mabut karar kılmaları, anlamındadır.

Mesajlar:

1- Bazen, gelin duysun diye oğula söylenir. Bazen suçsuz bir insanı kınama ve sorguya çekme, diğerlerini uyarlamak içindir. **“Sen mi dedin?”**

2- Allah'tan başka tabiri şirkin nişanesidir. Allah'ı red etme anlamına gelmemektedir. Yani Allah'ın yanısıra, İsa ve Meryem'i de mabut olarak kabul etmek, şirk ve teslistir. (Elbette Hıristiyanların şu andaki teslis inançları, baba, oğul ve Ruh'ul- Kudus'tür. İnsanlar için uluhiyet iddiası, batıl bir iddiadır. **“Bana yaraşmaz”**

3- +++

4- Peygamberler masumdur. Eğer söylemişsem, şüphesiz sen onu bilirsin.¹

5- +++

6- Allah için insanın bütün geçmiş sözleri ve batını sırları apaçık ve bellidir. **“Şüphesiz sen onu bilirsin, sen benim içimde olanı bilirsin.”**

7- Allah'ı tespih ve tenzihinin mukaddes zatına her türlü terbiyesiz ve uygunsuz isnattan uzak olması gerekir.²

¹ İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Benim hakkımda iki grup helak olacaktır, ama benim hiçbir suçum yoktur. Biri, aşırı ilgi duyanlar, diğeri ise sebepsiz yere kin tutanlardır” (Nur'us-Sakaleyn tefsiri, ilgili ayetin tefsirinde)

² Diğer ayetlerde ise şöyle yer almıştır: **“Rahman'ın çocuk edindiğini söylediler, o münezzehdir.”** (Enbiya suresi, 51. ayet); + (Nahl suresi, 57. ayet) Bu ayetler, Allah'ı müşriklerin inancı esasında kız ve oğul edinmekten, münezzeh kabul etmektedir.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ اْعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ
وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ
الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (117)

117. “Ben onlara sadece Rabbim ve Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin diye bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında şâhidim beni aralarından aldığıında onları sen gözlüyordun. Sen her şeye şahitsin.”

Mesajlar:

1- Peygamberler masumdur ve sadece Allah’ın emirlerini yerine getirirler. Allah’ın vahyi hususunda hiçbir değişiklik ve tasarrufta bulunmazlar.

2- Hz. İsa (a.s) kendisini de diğer insanlar gibi Allah’ın terbiye ettiği bir kimse olarak kabul etmektedir. “**Rabbim ve Rabbiniz**”¹

3- Peygamberler, insanların amellerine gözcülük etmektedir. “**Şüphesiz sen onu bilirsin**”

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبْدُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ (118)

¹ Nisa suresi, 172. ayette okuduğumuz üzere İsa (a.s) Allah’a ibadetten asla çekinmemiştir.

118. **“Onlara azâb edersen, doğrusu onlar Senin kullarıdır; onları bağışlarsan, Güçlü olan, hikmet sahibi olan şüphesiz ancak Sensin. “**

Nükteler:

- Ebu Zer’in naklettiği rivayet esasınca, Allah Resulü bir gece sabaha kadar bu ayeti tekrarladı. Rûku ve secdele-
rinde tilâvet buyurdu ve Allah’tan şefaât talep ettiği mikta-
rınca ve Allah’tan kendisine verilinceye kadar şefaât talep
etti. (Tefsir-i Merağî) Peygamber bu ayeti tilâvet edince,
mübârek ellerini havaya kaldırdı ve ağlar bir halde ümme-
tine dua etti.

Mesajlar:

1- Peygamberler, rablerine teslimdir.¹

2- Allah’ın kahır ve sevgisi hikmet esasıncadır. **“Hik-
met sahibi”**

3- Şüphesiz, dua metodunda rahmet talep etmeyi
unutmamalısınız. **“Senin kullarıdır”**

4- Siz kendi görevinizi yerine getirin, akîbetler Allah’ın
elindedir.

5- Peygamberlerin şefaât makamı vardır. Ama bazen
günah ve suç da öyle bir haddedir ki onlar da bu işten
ayaklarını çekerler. **“Onlara azap edersen, doğrusu on-
lar senin kullarıdır”**

¹ Allah’ın işini sormak olmaz: **“Yaptığından sorulmaz”** (Enbiya
suresi, 23. ayet)

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
(119) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
(120)

119. Allah, “Bu, doğrulara doğruluklarının fayda verdiği gündür; ebedi ve temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler onlarındır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah’tan hoşnut olmuşlardır, bu büyük kurtuluştur” dedi.

120. Göklerin, yerin ve onlarda bulunanların hükümlerini Allah’ındır, Allah her şeye kadirdir.

Mesajlar:

1- Müminler eğer sadakatleri esasınca dünyada bir takım problemlere tahammül ederse ahirette sadakatleri kendileri için ahirette de sadakatleri kendileri için etkili olacaktır.

2- Sadece doğru kimseler faydalanmaktadır; iddiacılar, slogan atanlar ve riyakarlar değil!

3- Değerli olan şey, Allah’ın insandan razı oluşudur, sadece kendi işinden değil. (Nice bozuk insan iyi iş yapar. İş iyidir ama kendisi Allah’ın gazabına uğramıştır.) **“Onlarda bulunanların”**

4- Allah’ın rızayeti yanında, cennet, bahçe ve nehir, büyük bir kurtuluştur.

5- Doğru olan, alemin saltanatını ve varlık aleminin mutlak kudretini elinde bulunduran kimseye ibadet etmektir; İsa, Meryem ve benzeri kimselere değil.

Maide Suresinin Sonu

En'am Suresi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bismillahirrahmanirrahim

Bu sure Kur'an'ın 69. suresi olup, tüm ayetleri bir defada Mekke'de ve özel bir teşrifatla nazil olmuştur. Cebrail bu sureyi, yetmiş bin meleğin uğurlamasıyla Allah Resulü'ne (s.a.a) nazil buyurmuştur.

Bu surenin 165 ayeti vardır ve ayetleri, genelde itikadi meselelerin temellerini içermektedir. Bu surenin yetmiş yerinde Allah'ın adı zikredilmiştir.

Bu surenin fazileti ve bu sureyi tilavet etmekle, hacetlerin giderileceği hususunda çeşitli rivayetler vardır. Örneğin İmam Sadık'tan (a.s) nakledilen bir rivayete göre her kim (iki selamla) dört rekat namaz kılar, sonra bu sureyi ve ardından bir dua okursa, tüm hacetleri karşılanır. (Etyeb'ul- Beyan Tefsiri)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bismillahirrahmanirrahim

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ
وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ (1)

1. Hamt, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Öyle iken, küf-
redenler Rablerine başkalarını eşit tutuyorlar.

Nükteler:

- Bütün Kur'an'da "Nur" kelimesi tekil olarak kullanılmış, "Zulumat" kelimesi ise çoğul olarak kullanılmıştır. Zira hak birdir, batıl yollar ise çoktur. "Nur" vahdetin sembolü, zulumat ise dağınıklığın sembolüdür.

Nükteler ve Mesajlar:

1- Bu surenin ilk ayeti varlık düzenine, ikinci ayeti insanın yaratılışına, üçüncü ayeti ise insanın davranış ve amel sistemine işaret etmektedir.

2- Allah hem yoktan var etmektedir, hem var olan varlıklardan yeni nitelikler ve yenilikler vücuda getirmektedir.

"Yaratan, varan eden"

3- Tevhid asıl ve fitri bir yoldur. Şirk ise daha sonra ortaya çıkmıştır. "Öyle iken"

4- Hz. Ali'nin (a.s) buyurduğu üzere bu ayet sapıklardan üç gruba cevap mahiyetindedir:

a- Yaratılışı ve yaratılışın ortaya çıkışını inkar eden maddecilere, "Gökleri yaratan"

b- Nur ve zulmet için iki yaratıcı olduğuna inanan seneviyecilere "Karanlıkları ve aydınlığı"

c- Allah için bir ortak ve benzer olduğuna inanan müşriklere “Öyle iken küfredenler, rablerine başkalarını eşit tutuyorlar”

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ
ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ (2)

2. O, sizi çamurdan yaratan, sonra size bir ecel tayin edendir. Belirli bir ecel O'nun katındadır; sonra bir de şüphe edersiniz.

Nükteler:

- Önceki ayette afaki meseleler ve yer ve göklerin yaratılışı söz konusu edilmiştir. Burada ise insanın yaratılışı ve enfusi meseleler söz konusu edilmiştir.

- Kur'an'da yirmiden fazla yerde “Ecel-i Müsemma” (Tayin edilen bir ecel) konusu ele alınmıştır.

- Allah insan için iki zaman taktir etmiştir. Biri kesin olan zamandır ki insan bütün bir dikkatle amel etse dahi, ömrü çorağın içindeki, gaz yağı gibi bitip tükenecektir. Diğeri ise Allah'ın amellerimiz ile ilgili olarak taktir ettiği zamandır ve bu da gaz yağı olduğu halde, şiddetli rüzgara karşı tutulan bir çırağı andırmaktadır.

- Rivayetlerde, sila-i rahim, sadaka, zekat ve dua ömrün uzamasına sebep olan faktörler olarak beyan edilmiştir. Sila-i rahimde bulunmamak ve zulüm ise ömrün kısalma sebebi olarak beyan edilmiştir.

- İbn-i Abbas'tan nakledildiğine göre, Allah insan için iki ecel taktir etmiştir. Biri doğumundan ölümüne kadar

olan zaman, diğeri ise ölümünden kıyamete kadar olan zaman. İnsan amelleriyle bazen birinden azaltır ve diğesine arttırır. O halde hiçkimsenin eceli değışmez. +

Mesajlar:

1- Varlığın yaratılışı, insanın yaratılışı ve tayin edilen belli bir ecel, tümüyle Allah'ın eliyle olduğı halde, insan neden yaratılış ve ahiret hakkında şekke düşmektedir.

“Sonra bir de şüphe edersiniz”

2- Ömrünüzün tarihi ve hayatınızın eceli, kendi elinizde değıldir. (Ömrün müddeti hiç kimse için belli değıldir. “Ayette geçen **“bir ecel”** kelimesinin nekire (belirsiz) olarak kullanılmasına teveccühen”

3- İnsanın iki eceli vardır. Birincisi şartlı ve değışebilir bir zamandır. (ecel) ve diğeri ise sorgusuz sualsiz ve hiçbir şekilde değışmeyen zamandır. (tayin edilen zaman) Eğer bu ecel gelip çatacak olursa, bir an olsun ne ileri ve ne de geri gidebilir.

Bilinmesi gerekir ki kanun yasama sisteminde, maslahatlar değıştiğı taktirde kanun da değıştiğı veya düzeltilip nesh edildiğı gibi yaratılış aleminde de maslahatlar değışmektedir ve kavram olarak beyan edecek olursak, “beda” hasıl olmaktadır. Bunun üzerine de ilgili bulunduğı mevzu ortadan kalkmaktadır. **“Allah istediğini ok eder ve istediğini sabit kılar”** (Ra'd suresi, 39. ayet)

4- Çamur nerede, Allah hakkında şek nerede? (Çamurdan, şüphe edersiniz)

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرُّكُمْ وَجَهْرَكُمْ
وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ (3)

3. O, göklerin ve yerin Allah'ı, içinizi dışınızı bilir, kazandıklarınızı da bilir.

Nükteler:

- Sapık çok tanrıcılık inancına (yağmur tanrısı, savaş tanrısı, barış tanrısı, yeryüzü tanrısı ve bikti tanrısı...) cevap olarak bu ayet nazil olmuştur: **“Her şeyin tanrısıdır ve her yerde bir tek olandır.”**

Mesajlar:

1- Allah'ın egemenlik alanı bütün varlık alanıdır.

2- Allah hem insanların yaratıcısıdır. **“Sizi çamurdan yaratan”** ve hem de insanları bilen ve tanık olandır. **“İçinizi dışınızı bilir.”** (Allah her yerde hazır, mekansal bir huzur ile değil, aksine Allah'ın ilmi kayyumi bir huzuru, sultanı ve ihatası vardır.)

3- Allah insanın işlerinin geleceğinden de haberdir. **“Kazandıklarınızı bilir”**

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ
(4) فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ (5)

4. Onlara Rablerinin ayetlerinden bir ayet geldikçe ondan yüz çevirirlerdi.

5. Gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar. Sürekli alaya aldıkları şeyin haberleri kendilerine gelecektir.

Nükteler:

- Bu surenin birinci ve ikinci ayetinde tevhide işaret edilmişti, burada ise ahiret ve nübuvete işaret edilmektedir.

- Belki de ayette geçen, gerçekten maksat, Mekke fetihinin haberi veya müşriklerin Bedir'deki yenilgisi ve benzeri şeyler olabilir. (Tefsir-i Merağî)

Mesajlar:

1- İnsanın çöküşünün üç aşaması vardır: Yüz çevirme, yalanlama ve alaya alma. Bu iki ayette her üçüne de işaret edilmiştir.

2- İnatçı kimse için delil ve ayetin türü etkili değildir, o sürekli olarak reddeder. **“Ayetlerinden bir ayet”**

3- İnatçılar ve kafirler işitmek, düşünmek ve araştırmak istemezler. Bir gerçek gelince hemen onu yalanlarlar. **“Gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar.”**

4- Kafirlerden huzur ve rahatlığı alın. **“Kendilerine gelecektir.”**

5- Hem yolları hak olan müminlere teselli vermek gerekir, hem de kafirleri kendilerine acı haberlerin geleceği hususunda tehdit etmek gerekir.

6- Alaya almak ve istihza, kafirlerin sürekli kullandığı bir metottur. **“Sürekli alaya aldıkları”**

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ مَّكَّانَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَّكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مَدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَا هُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا
آخَرِينَ (6)

6. Onlardan önce nice nesilleri yok ettiğimizi görmediler mi? Onları, sizi yerleştirmedığımız bir şekilde yeryüzüne yerleştirmiş, gökten bol yağmur yağdırmış, altlarından ırmaklar akıtmıştık. Fakat onları günahlarından ötürü yok ettik ve artlarından başka bir nesil yetiştirdik.

Nükteler:

- Ayette geçen, “kern” kelimesi tümüyle helak olan ve kendilerinden hiç kimsenin geride kalmadığı ümmet anlamındadır. (Ekreb’ul- Mevarid)

- Bir zamanda yaşayan halk için de “kern” kelimesi kullanılmaktadır ve bir nesil normalde altmış ila yüz yıl sürmektedir. Bu yüzden de “kern” kelimesi, altmış, seksen veya yüz yıl anlamına da gelmektedir. (el- Mizan ve fahr’ur- Razi’nin tefsiri”

Mesajlar:

1- Tarihten ve başkalarının kaderinden ibret alın. **“Görmediler mi”** Gerçek ve öğretici kıssalar nakletmesi, Kur’an’ın pedagojik metotlarından biridir.

2- Allah’ın verdiği imkanlardan kötü istifade edenlerin cezası helak olmaktadır. **“Nice nesilleri yok ettiğimizi”**

3- Allah ahiretteki azabın yanısıra, bu dünyada da cezalandırmaktadır. **“Nesileri yok ettiğimizi”**

4- Tatsızlıkların sebebi, insanın bizzat kendi amelleridir. **“Fakat onları günahlarından ötürü yok ettik”**

5- Kudret sahipleri dünyanın sürekli olarak istedikleri şekilde devam edeceğini sanmasınlar. Allah onların erine başkalarını getirir. **“Yok ettik...ve ardlarından başka bir nesil yetiştirdik”**

6- Nimetlerin yok oluşuna ve refat içinde yüzenlerin alaşağı edildiğine dikkat etmek, insanın gafletini ortadan kaldıran faktörlerdendir.

7- Eğer imkanlar zalih insanların elinde bulunursa, onlar namazı ikame ederler. **“Onları yerleştirecek olursak namazı ikame ederler”** Ama imkanlar ehil olmayan imansız kimselerin elinde olursa, onlar yeryüzünde fesat çıkarır ve günah işlerler. **“Yerleştirdik...Günahlarından ötürü”¹**

8- ++

9- Maddi imkanlar herkes için mutluluk sembolü değildir. **“”** (Alak suresi, 6. ayet)

10- Günah sebebiyle helak olmak, ilahi bir kanundur, belli bir gruba has bir şey değildir. **“Böylece tümünü günahlarından ötürü yakalayı verdik.”** (Ankebut suresi, 39. ayet)

11- İki türlü ölüm vardır: Ecelin gelmesiyle gerçekleşen doğal ölüm ve ilahi kahır veya beklenmedik olaylarla ger-

¹ Kafirler şöyle diyorlardı: **“Biz mal ve evlat olarak çokuz ve biz azaba uğrayacak değiliz.”** (Sebe suresi, 35. ayet)

çekleşen doğal olmayan ölüm. “Günahlarından ötürü tuttuk”

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ (7)

7. Sana Kitab’ı kağıtta yazılı olarak indirmiş olsak da, elleriyle ona dokunsalar, küfredenler yine de, “Bu apaçık bir büyüdür” derlerdi.

Nükteler:

- Müşriklerden bir grubu şöyle diyordu: “Biz kağıda yazılmış ve meleklerle birlikte bize nazil olacak bir kitaba iman ederiz” Gerçekte onlar yalan söylüyor ve sadece bahane peşinde koşuyorlardı.

- Ayette geçen “kırtas” kelimesi üzerine yazılan kağıt, ağaç, deri ve taş gibi şeylere denilmektedir ve bugün kağıt diye tabir edilmektedir.

- Görsel mucizelerde bile bahane peşinde koşanlar, apaçık bir büyüye uğradıklarını ve gözlerinde tasarrufla bulunduğunu iddia edebilirler. (Kur’an’ın tairi ile, “**Gözlerimiz mahmurlanmış**” diyorlardı.) Elbette bunlar, mucizeye elleri ile de dokunacak olsalardı, yine de iman etmezlerdi.

Mesajlar:

1- İnatçılık edildiği takdirde, hiçbir delilin faydası yoktur, hissedilebilir gerçekler bile inkar ederler.

2- Sihir, müşriklerin Peygambere isnad ettiği en etkili iftiraydı.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكَ لَقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ (8)

8. “Ona bir melek indirilmeli değil miydi?” dediler. Bir melek indirmiş olsaydık iş bitmiş olurdu da onlara göz bile açtırılmazdı.

Nükteler:

- Kafirlerin istediği melek eğer insan şeklinde olsaydı, Peygamber gibi olurdu, gerçek suretiyle tecelli edecek olsaydı, onlar görmeye güç yetiremez veya müşahede etmekle can verirlerdi. (Kurtubi, İbn-i Abbas'tan naklen; Tefsir-i Fahr'ur- Razi; Tefsir- u Nur'is- Sakaleyn)

Mesajlar:

1- Kibirli insanların şeytani ruh yapısı insanın kendisi gibi bir insana uymasına izin vermemektedir. (Neden Peygamberler bizim gibi yemek yiyor Pazar yerlerini dolaşiyor bizim gibi elbise giyiyorlar. Bazen ise şöyle diyorlar: **“Eğer kendiniz gibi bir insana uyacak olursanız şüphesiz o zaman hüsrana uğrarsınız.”**)

2- İlahi sünnet sürekli şöyle olmuştur: Mucize insanların isteği üzere gerçekleştiği halde insanlar bunu inkar etmişlerse kesin bir helak ve yok oluşa uğramışlardır. (Tefsiri Meraği)

3- İlahi davet metodu özgürlük seçim düşünce ve fırsatı olma esasına dayalıdır. Başak bir yolu dilemek (Örneğin bir meleğin veya semavi bir sofranın indirilmesini istemek veya taşın bağrından bir devenin çıkmasını arzulamak gibi)insandan her türlü fırsat ve seçim mühletini almakta ve sadece kabul yolunu bırakmaktadır. Aksi taktirde insan helak olmaktadır. “İş bitmiş olurdu.”

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلِيسُونَ

(9)

9. Biz onu melek kılsaydık, bir erkek şeklinde yapardık da, düşükleri şüpheyeye onları yine düşürmüş olurduk.

Nükteler

- İnsanların örnek olarak seçeceği model melekler olursa bu taktirde içgüdüler fırtınasına tutulan, yiyip içen ve şehveti bulunan insanları nasıl olgu ve model edinebilir.

- Elbette ayetin anlamı şöyle de olabilir: Eğer peygamber bir melek olsaydı gördüğünüz bir insan şekline bürünmesi gerekir ve bu da insanların, “Acaba insan mıdır yoksa melek midir?” diye şüpheyeye düşmesine sebep olurdu. “Düşükleri şüpheyeye onları yine düşürmüş olurduk.”

Mesajlar

1- Terbiye etmek ve davette bulunmak için insanlara davet ve amellerde öncülük edebilecek örnekler sunmak gerekir.

2- Peygamber erkek olmalıdır. **“Bir erkek şeklinde yapardık.”**

3- İlahi sünnetler hikmete dayalıdır. Dolayısıyla da onun veya bunun temayül ve arzularına göre değişmemektedir.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْءَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ (10)

10. And olsun ki, senden önce bir çok peygamberler alaya alınmıştı, onlarla eğlenenleri, alaya aldıkları şey mahvetti.

Nükteler

Bu ayet Allah Resulü için bir teselli kaynağıdır. Zira evvela önceki bütün peygamberlerde alaya alınmışlardır. **Senden önce bir çok peygamberler alaya alınmışlardır.”**

İkinci olarak sadece uhrevi azap değil Allah'ın dünyevi gazabını da alalaya alanları da çepeçevre saracaktır ve tehlikeli hileler bizzat hilekarların kendisini kuşatacaktır. (Başka bir ayet şöyle buyurulmuştur: **“Kötü insanın hilesi sadece ehlini kuşatır.”**

Mesajlar

1- Başkalarının sabrını ve problemlerini hatırlamak insanın sabrını artırır ve dolayısıyla din davetçileri muhaliflerin alaya almasından dolayı üzüntüye kapılmamalıdır.

2- Alaya alma düşmanın psikolojik savaşlarından biridir. Ve ilahi önderlerin ruh haletini zayıflatmak içindir.

3- Alaya alan kimseler neticede kendilerini zelil kılmakta ve alaya almaları bizzat kendilerini kuşatmaktadır. **“Alaya aldıkları şey mahvetti.”**

4- Alaya almak büyük günahlardan biridir ve alaya alan kimseye azap vadedilmiştir.

5- Başkalarına eziyet hususunda Allah fırsat vermekte ve tövbe etme imkanı sağlamaktadır. Ama peygamberleri alaya almak ve onları dille yaralamak hususunda Allah hemen ceza indirmektedir. (fehake) kelimesindeki “fa” edatı bir ivedilik ve aciliyet ifade etmektedir.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

(11)

11. De ki: “Yeryüzünde gezip dolaşın, sonra da, yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bir bakın.”

Nükteleler

Yeryüzünde gezip dolaşın” ifadesi Kur’anda altı defa yer almıştır ama ne yazık ki kafirler bu konuda bizden daha çok amel etmiştir. Onlar karşı karşı bütün İslam ülkelerini gezmişler kaynaklarını stoklarını zayıf ve güçlü noktalarını kültürel eserlerini el yazmalarını ve sanatlarını yakından görmüşler onları yağmalamışlardır ama bütün

bunlara rağmen malesef Müslümanlar gaflet uykusunda kalakalmışlardır.

Mesajlar

1- İlmî eğitici ve ibret everici yolculuklar övülmüştür ve de çok iyidir. **“Gezip dolaşın.”** (Tefsir-i Kurtubi)

2- Hakka muhalif olanların çöküşü ve yenilgisi kesindir. Eğer şek ediyorsanız tarihlerini okuyunuz ve yolculuk ederek eserlerini yakından görüp ibret alınız.

3- Geçici cazibeler önemli değildir. Önemli olan işin sonudur. **“Sonunun nasıl olduğuna bakınız.”**

قُلْ لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَي نَفْسِهِ
الرَّحْمَةَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (12)

12. De ki: “Göklerde ve yerde olanlar kimindir?” , “Allah’ındır” de. O, rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır; And olsun ki, sizi olacağı şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır. Kendilerine yazık ettiler; çünkü onlar iman etmezler.

Nükteler

- **“O rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır”** ifadesi Kur’anda iki defa ve her ikisi de bu sürede 12. ve 54. ayetlerde yer almıştır.

- **“Şüphe götürmeyen”** ifadesi ise hem Kur’an hakkında beyan edilmiş ve hem de kıyamet hakkında

- Allah- u Teala bizlere bir takım görevler yüklediği gibi kendisine de bir takım haklar üstlenmiştir. Bu cümleden **“Şüphesiz hidayet etmek bizim üzerimizdedir. , rızık vermek: “Rızık Allah’a aittir.”** Lütfetmek, **“O rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır.”** Ama elbette ki ilahi rahmetten nasiplenmenin şartı kullara merhamet etmektir. Nitekim hadiste şöyle yer almıştır: Rahmet etmeyen kimseye merhamet edilmez.” (Fizilal’il Kur’an) Allah’ın rahmeti çok geniştir. Bir hadiste Selman Peygamberden şöyle buyurduğunu nakletmiştir. Allah’ın rahmetinin yüz derecesi vardır bir derecesi Allah’ın dünyadaki bütün lütuflarının köküdür. Allah kıyamet günü insanlara yüz derece merhametle davranacaktır. (Fizilal’il Kur’an tefsiri ve Tefsiri Alusi)

- Delil isteme yerine heva ve heveslerini takip etmek, Allah’ın peygamberleri yerine tağutların huzuruna varmak, iman ve ahirete inanmak yerine küfre saplanmak ve nura teslim olmak yerine ateşe teslim olmak kafirlerin büyük bir hüsrandır.

Mesajlar

Tebliğ metotlarından biri her ne kadar bir kişi de olsa soru ve cevap şeklinde beyan etmektir. **“De ki: “...kimindir?”, “Allah’ındır.” De.”**

2- Varlık alemi rahmet esasına dayalıdır ve ilahi rahmet her şeyi ve her yeri kaplamıştır. **O rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır.”¹**

¹ ::Kur’an ilahi rahmetin her şeyi kapladığını ifade etmektedir. **Benim rahmetim her şeyi kaplamıştır.” (Araf Suresi 156. ayet)**

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (13)

ve bu rahmetin çok çeşitli mistakları ve örnekleri vardır. Bu cümleden:

Yağmur: **“Umutsuzluğa düşmelerinin ardından yağmuru indiren, rahmetini yayan O’dur.”** (Şura Suresi 28.a yet)

Rüzgar: **“Rahmetinin önünde, müjdecî olarak rüzgarları gönderen Allah’tır.”** (A’raf Suresi, 57. ayet)

Gece ve Gündüz: **“Allah’ın geceyi lütfedip vermesi ve gündüzü meydana getirmesi O’nun rahmetindedir. ötürüdür.”** (Kasas Suresi, 73. ayet)

Peygamber: **“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”** (Enbiya Suresi, 107.ayet)

Kur’an: **“Rabbinizden açık belgeler, yol gösterme ve rahmettir.”** (A’raf Suresi, 203. ayet)

Tevrat: **“Kur’an’dan önce, Mûsa’nın Kitab’ı, Tevrat, bir rahmet ve rehberdir.”** (Ahkaf Suersi, 12. ayet)

Özgürlük: **“Biz, rahmetimizle, Hûd’u ve berâberinde bulunanları kurtardık”** (A’raf Suresi, 72. ayet)

Eşe duyulan ilgi: +

Bitkiler ve meyvalar: **“Allah’ın rahmetinin belirtilelerine bir bak, yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor?”** (Rum Suresi, 50. ayet)

Tevbenin kabul edilişi: **“Alalh’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin.”** (Zümer Suresi, 53. ayet)

13. Gecede ve gündüzde bulunan O'nundur. O işitendir, bilendir.

Nükteler

Gece gündüz bir beşik gibi insanları ve varlıkları kendi kucağında huzur içinde yaşatmaktadır. Bazı varlıklar gece bazıları ise gündüz istirahatata çekilmektedir. Gizli ve açık olan her şey O'ndandır.

Mesajlar

1- Hem bütün bir varlık alemi Allah'tandır **gecede ve gündüzde bulunan**” Hem de onları nezaret etmek ve kontrol altında tutmak O'nun elindedir. **“O işitendir, bilendir.”**

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ اتَّخَذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ
وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ (14)

14. **“Gökleri ve yeri yaratan, beslenmeyip besleyen Allah'tan başka bir veli mi edinirim?”** de. **“Doğrusu ben ilk Müslüman olmakla emrolundum”** de; asla ortak koşanlardan olma!

Nükteler

Bu ayetin nüzül sebebi hakkında şöyle yer almıştır: Mekke ehlinde bir grup Peygambere şöyle dedi: “Sen fakirlik sebebiyle putlardan el çekmişsin bu yüzden bizlere

muhalefette bulunmaman için snei zengin kılmaya hazırız.”

+

Allah hem insanın yaratıcısı, hem de rızık vereni hem de ihtiyaçlarını karşılayıcı bir zat olduğundan dolayı bütün bu deliller esasınca ona ibadette samimi olmalı velayetini kabullenmeli ve Allah'a cezbolmalıyız.

Mesajlar

1- Tebliğ metotlarından biri de delilleri muhalife soru sorma şeklinde beyan etmektedir. **“Allah'tan başka.”**

2- Asıl velayet hakkı hem yaratıcı hem de rızık verici olan Allah'a mahsustur. **“Yaratan, besleyen.”**

3- Allah'tan başka bütün mabudlar ve yaratıklar ihtiyaç sahibidir. **“Beslenmeyip”**

4- Önder din hususunda öncü olmalı, ihlas ve teslimiyetin en yüce mertebesine sahip olmalıdır. **“İlk Müslüman olmakla”**

5- Ekonomi ve ekmek her kimin eline düşerse velayet ve sulta hakkı elde eder. **“Veli mi edinirim?”**

6- Allah'tan başkasının velayetini kabul etmek şirkidir. **“Başka bir veli mi...? asla ortak koşanlardan olma.”**

7- İşahi emir ve yaskalar akıl ve fitrat esasına dayalıdır. Allah'ın itaat ve teslimiyeti emretmesi ve şirkten sakındırması aklen yaratıcıya teslim olmanın hak oluşundan ve bunun dışındakinin ise batıl oluşundan kaynaklanmaktadır.

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ (15)

15. “Ben Rabbime karşı gelirsem, büyük günün azabından korkarım” de.

Nüktler

Korku iki çeşittir:

A: Çirkin korku, cihattan korkmak gibi.

B: Güzel korku, İlahi azaptan korkmak gibi.

Mesajlar

İlahi kanunlar herkes için eşittir. Allah’ın resulü bile haşa günah işleyecek olursa Allah’ın azabından korkmalıdır.

2- Allah’ın veli kullarının korkusu ilahi gazaptandır, tağutlardan ve insanlardan değil.

3- Korku insanı sapma ve hatalardan koruyan önemli bir etkidir.

4- Başkalarının vaadleri ve ihtirasa sürüklemeleri karşısında kıyamet gününün hesabı manivelasından istifade etmek gerekir. (Önceki ayetin nüzül sebebine teveccühen)

5- İlahi hüccet tamamlandığı halde (İşte Rabbimiz hem yaratıcı ve hem de rızık vericidir. Hem teslim olmayı emretmiş ve hem de şirkten sakındırmıştır.) Allah’ın emirlerinden sapmanın azabı vardır.

مَنْ يُصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ (16)

16. O gün kim azaptan alıkonursa, şüphesiz o kimse rahmete erişmiştir. Bu, apaçık bir kurtuluştur.

Nükteler

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

- Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Canım elinde olan Allah yemin olsun ki kıyamet günü hiç kimse kendi ameliyle cennete girmeyecektir.” Ashab, “Hatta sizde mi?” sorunca Resulüllah şöyle buyurmuştur: “Allah’ın rahmeti ve fazlı olmadığı taktirde hatta ben bile.” Daha sonra mübarek elini başınının üzerine koşdu ve bu ayeti tilavet etti: (Mecme’ul Beyan ve Nur’us Sakaleyn Tefsirleri)

Mesajlar

1- Tehlike herkesi tehdit etmektedir. İlahi azaptan kurtuluş herkesi kapsaması için özel bir lütf gerektirmektedir.

2- Sadece ilahi rahmet O’nun gazabını geri çevirmektedir. Bizim (iyi) amellerimiz ve Allah’ın veli kullarının şefaati de bu rahmetin bir izdüşümüdür.

3- Kurtuluş sadece Allah’ın kahrından kurtuluş ile mümkündür.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ
بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (17)

17. Allah sana bir sıkıntı verirse, O’ndan başkası gideremez. Sana bir iyilik verirse başkası onu engelleyemez. O, her şeye kadirdir.

Mesajlar

Bütün ümitler ve korkular Allah’a ve Allah’tan olmalıdır. “O’ndan başkası gideremez.”

2- Bütün işlerin kaynağı birdir. Hayırla bir kaynaktan şerle ise başaka bir kaynaktan kaynaklanmamaktadır.

3- İlahi kanunların istisnası yoktur. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) acı ve tatlı olaylarla karşılaştıklarında Allah'a tevessül etmek zorundadır.

(18) **وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ**

18. O, kullarının üstünde yegane tasarruf sahibidir. Hikmet sahibidir, haberdardır.

Nükteler

- Ondördüncü ayette Allah'ın yaratıcılığı ve rızık vericiliği söz konusu edilmiştir. On beşinci ayette ilahi kıyamet ve gazap söz konusu edilmişti. On altıncı ayette Allah'ın rahmeti ve kurtuluş söz konusu edilmişti. On yedinci ayette ise sorunların halli ve hayırlara ulaşma söz konusu edilmişti. Bu ayette ise Allah'ın mutlak kudreti söz konusu edilmişti.

- Eğer cehalet tefrika insanların zayıflığı sebebiyle bir takım kimseler birkaç günlüğüne başkalarına musallat olsa da Allah'ın kahriyeti ve yüceliği bütün bu egemenlikleri altüst etmekte ve Allah kudret ve kahhariyetinden hikmeti ve ilmi çerçevesinde istifade etmektedir.

Mesajlar

Ey Peygamber sakın insanlardan korkma. Zira Allah'ın kudreti bütün kudretlerin üstündedir. **“O kullarının üstünde yegane tasarruf sahibidir.”**

2- Allah'ın kudret ve kahrariyeti O'nun hikmet ve ilmişye beraberdir. **“Hikmet sahibidir. Haberdardır.”**

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ
إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ
آلِهَةً أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا
تُشْرِكُونَ (19)

19. “Şahit olarak hangi şey daha büyüktür” de. “Allah benimle sizin aranızda şahittir. Bu Kur’an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu; Allah’la berâber başka ilahlar bulunduğuna siz mi şahitlik ediyorsunuz?” De. “Ben şahadet etmem” de. “O ancak tek ilahdır, doğrusu ben ortak koştüğünüz şeylerden uzağım” de.

Nükteler

- Mekke müşrikleri peygamberden risaleti hakkında bir şahit ve delil istiyorlardı. Peygamberin nübüvvetini kabul etmiyor ve şöyle diyorlardı. “Yahudiler ve Hristiyanlar bile seni peygamber olarak kabul etmiyorlar.” Bu ayet Allah’tan ve Allah’ın yardımından ilham almış bir havada İslam’ın garip olduğu bir zamanda aydınlık ve ümit verici bir geleceği haber vermekte. Şirkten uzak olduğunu ilan etmektedir.

- :ok kısa bir cümlede üç defa tevhit ve şirkten uzak olma söz konusu edilmiştir. **“Şahadet etmem, tek bir ilah, doğrusu ben ortak koşmanızdan uzağım.”**

- İbn-i Abbas'tan naklen Peygamberi

Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Kur'an her kime ulaşırsa ben onu görmüş gibiyim. **“Ulaştığı kimseleri”**

Mesajlar

1- Kur'an diğer bütün mucizelere gaybi yardımlara ve komploları etkisiz hale getirmesiyle birlikte bizzat kendisi de peygamberin risaletine en büyük tanık konumundadır. **“Bu Kur'an.”**

Kur'an bizzat peygamber zamanında kitap olarak kendisine işaret edilmiştir. **“Bu Kur'an.”**

3- İnsanlar için uyarıcı olarak konuşmak daha etkilidir. **“Uyarmam için.”**

4- Hz. Muhammed'in risaleti evrensel ve ebedidir. Bütün asırlardaki insanlar ve nesiller içindir. **Bu Kur'an bana sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için.”**

5- Ebedi uyarılar ebedi uyarıcılarla birlikte olmalıdır. O halde ilahi önderlik ve imamet makamı da ebedi olarak Kur'anlar birlikte olmalıdır. (Tefsir-i Safi, ve Usul-i Kafi, İmam Sadık'tan naklen)

6- Gaflet unutkanlık hata ve sınırlılık hem insanın haber alma gücünü azaltmaktadır ve hem şahit olma kudretini azaltmaktadır. Alalh bu iki etkiden uzak olduğu sebebiyle de en büyük şahit konumundadır. **“Şahit olarak hangi şey daha büyüktür.”** De. **“Allah...”**

7- Semavi bir önde için gerekli olan şartlar şunlardır: Hedegfe olan iman. **“Bu Kur'an bana vahyolundu”**, gelecek hakkında ümitli olmak **“ve ulaştığı kimseleri”**, büyük bir metanet içinde olmak. **“Ben şahadet etmek”**

de.” Ve şirkten uzak olduğunu ilan etmek. “Doğrusu ben ortak koştuğunuz şeylerden uzağım.”

8- Genellikle insanlarda zararı def etme iç güdüzü menfaat celbetme cezbetme iç güdüsünden daha güçlüdür. Kru'an bir çok müjdelerin yanısıra uyarı meselesini de önemle vurgulamıştır. **“Uyarmam için.”** (başka bir takım ayetlerde ise şöyle yer almıştır: **“Sen sadece bir uyarıcısın.”** (Fatır süresi 23. ayet) **“ve şüphesiz ben apaçık bir uyarıcıyım.”** (Ankebut Suresi 50. ayet)

9- Müşrikler Allah'ı tanıyor ve biliyorlardı. Çünkü Kur'an şöyle buyurmuştur: **“Allah şahittir.”**

10 **“O ancak tek ilahtır.”** Cümlesiyle uyumlu olarak Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Eğer başka ilahlar olsaydı onlar da peygamberlerini gönderirlerdi.”(Nehc'ul Belağa)

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (20)

20. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Peygamberi) çocuklarını tanıdıkları gibi tanır; fakat kendilerine yazık ettiler, çünkü onlar iman etmezler.

Nükteler

- Bu ayetin benzeri Bakara suresi 146. ayettir.

- Hem İslam Peygamberinin (s.a.a) ismi ve nişaneleri, tevatrat ve İncil'de yer almıştır, hem de kitap ehli alimleri, onu hem vaad edilmiş bir peygamber olarak haber veriyor ve aynı zamanda kitaplarında da Peygamberinin ve asha-

bının hususiyetleri açıkça yer almıştı. **“Allah’ın elçisi Muhammed ve onunla birlikte olanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise merhametlidir... Bu Tevrat’ta olan örnekleridir.”** Ashabın yüzü ve özellikleri de Tevrat’ta yer almıştı.

- Çocuğunu tanımak, en asil ve en eski bir tanıma şeklidir. Çünkü onu, doğarken, yaşadığı yerin özelliklerinden ve nasıl doğduğundan... tanımaktadır. Ama insanın kardeşim babanın ve annenin insan hakkındaki bilgisi, doğumdan aylar sonraya aittir. Eşin tanınması ise evlendikten sonradır. Bu yüzden şöyle buyurulmuştur: **“O’nu (Peygamberi) çocuklarını tanıdıkları gibi tanır.”**

Mesajlar:

1- Peygamber hiç kimsenin kendisi hakkında şek etmeyeceği bir şekilde tanınmalıdır. **“Çocuklarını tanıdıkları gibi”**

2- İnsanı kurtaran şey sadece ilim ve tanıma değildir. Bir çok, Allah’a ve Peygamberi ve dini tanıyanlar hüsrandıdır. **“Fakat kendilerine yazık ettiler”**

3- Hakkı gizlemek büyük bir hüsrandır. **“Fakat kendilerine yazık ettiler”**

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (21)

21. Allah’a karşı yalan uyduran veya ayetlerini yalanlayanlardan daha zalim kimdir? Zalimler bunun için saadete ulaşamazlar.

Nükteler:

- Kur'an'da yaklaşık onbeş yerde “**Daha zalim kimdir?**” İfadesi yer almıştır. Bunların tümü de insanları mes-citlerden alıkoyanlar ve şahadet tanıklığı ve hakkı gizleyenler söz konusu edilmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere kültürel zulüm ve insanları gelişim de anlayıştan alıkoy-mak, topluma yapılan en büyük zulümdür. Taş ve tahta parçalarını Allah ile aynı sıraya koymak Allah'a karşı zu-lüm işlemektir ve onlara tapmak da insanlara zulüm sayıl-maktadır.

Mesajlar:

1- Mazlum her ne kadar, aziz ve mukaddes olursa, zu-lüm tehlikesi de o kadar fazla olur. Bu yüzden Allah'a ve Allah'ın evine karşı zulüm işlemek ve Allah'ın mukaddes zatına karşı iftirada bulunmak, zulümlerin en kötüsüdür. **“Daha zalim kimdir.”**

2- İnsanların düşüncesi ve kültürü hakkında yapılan zu-lüm, zulümlerin en kötüsüdür. Şirk, Allah'a iftirada bu-lunmak, yalan yere Peygamberlik iddiasında bulunmak, bid'at, kendi görüşü esasınca Kur'an'ı tefsir etmek ve hak-kı gizlemek bu tür zulümlerdendir.

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَائُكُمْ
الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ (22)

22. Bir gün hepsini toplarız, sonra puta tapanlara, “iddia ettiğiniz ortaklarınız nerede?” deriz.

Nüktele:

- Önceki ayette de beyan edildiği üzere iftira, yalanlama ve hakkı gizlemeyle bir yere ulaşan zalimler, asla kurtuluşa eremeyeceklerdir. Kurtuluşa eren kimse, kıyameti için verebileceği bir cevabı olan kimsedir. Kıyamet günü müşriklerin tüm hayalleri yok olacaktır.

- **“Cemien”** (hepsini) ifadesinden maksat, ya insanın tümüdür veya müşrikler ve putlardır. Çünkü başka bir ayette yer alan + ifadesinde yer alan dirilme hitabı, insanlara, eşlerine ve taptığı mabutlarıdır.

- Her ne kadar ayet, şirki söz konusu etmişse de Allah'ın velilerinden başkasının önderliğini kabul edenler ve ilahi velilere muhalefet gösterenler de bir tür müşriktir. Nitekim, camia ziyaretinde de şöyle yer almıştır: **“Sizlere muhalefet eden kimse müşriktir”** Hakeza bir ayette de şöyle yer almıştır: “Bizim sözümüzü ve yolumuzu reddeden kimse Allah'ın kelimasını reddeden kimse gibidir ve böyle bir kimse şirk haddine düşmüştür.

Mesajlar:

1- Allah'ın ilmi ve kudreti sonsuzdur. Hiçkimse unutulmaksızın tüm varlıklar ilahi adalet mahkemesinde hazır bulunacaktır. **“Hepsini”**

2- Kıyametteki adalet mahkemesi açıkça yapılacaktır. **“O gün hepsini toplarsınız, sonra deriz...”**

3- Şirk bir hayalden ibarettir. **“İddia ettiğiniz”**

4- Her inanç, aşk ve ibadetten önce, kıyamet günü cevap vermeye hazırlıklı olmak gerekir. **“Ortaklarınız nerede”**

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِشْتِهِمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ
(23) انظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ (24)

23. Sonra, “Rabbimiz Allah’a And olsun ki bizler şirk koşanlardan değildik” demekten başka çare bulamazlar.

24. Kendilerine karşı nasıl yalan söylediklerine bak; uydurdukları putlar da onlardan uzaklaştı.

Nükteler:

- Ayette geçen “fitne” kelimesi burada putlara aldanma ve şirk, ya da özür anlamındadır.

- Yalan söyleyen kimseler, hasletleri gereğince, kıyamet günü de yalan söylerler. “+” Nitekim Hz. Ali (a.s) da bu ayetin tefsiri olarak bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “Bu yalandan sonra ağızları mühürlenir ve diğer organları hakkı dile getirirler.”

Mesajlar:

1- Yalancılık hasleti, kıyamet günü bile ortaya çıkar. **“Rabbimiz, Allah’a andolsun ki bizler Allah’a tapanlar değildik.”**

2- İlahi mahkemede, ne yalanın bir faydası vardır ve ne de yeminin. **“Uydurdukları putlar da onlardan uzaklaştı”**

3- Kıyamet günü müşrikler kendi düşünce ve fikirlerinden bile uzak dururlar. **“Bizler puta tapanlar değildik”**

(Gerçi bunların kıyamet günü şirkten uzak durmalarının da bir faydası olmayacaktır.)

4- Kıyamet kesin olduğu şekliyle bugün de hazırdır. (Ayet-i Kerime, **“Bak”** diye buyurmaktadır, “göreceksiniz” diye buyurmamaktadır.)

5- Allah’tan gayri tüm dayanaklar ortadan kalkacaktır. **“Onlardan uzaklaştı.”**

6- Allah’tan gayri tüm dayanaklar birer hayalden ibarettir. **“Yalan söyledikleri”**

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلَّ آيَةٍ لَّا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا
جَآؤُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ
الْأُولَيْنَ (25)

25. Onlardan seni dinleyenler vardır, Kur’an’ı anlamlar diye kalplerine örtüler kulaklarına da ağırlık koyduk. Onlar her türlü mucizeyi görseler bile, yine de ona iman etmezler, nihayet sana geldiklerinde de seninle çekişirler. Küfredenler, “Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir” derler.

Nükteler:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle yer almıştır: Ebu Süfyan, Velid b. Muğire, Utbe, Şeybe ve Nazr b. Harris, Ka’be’nin kenarında Peygamberin Kur’an okumasına kulak veriyorlardı. Nazr’a, “ne okuyor?” diye sordular. O şöyle dedi: “Ka’be’nin rabbine andolsun ki ne okuduğunu

bilemiyorum. Ama okuduğu şey, öncekilerin efsanelerinden ve hikayelerinden başka bir şey değildir. Ben bu hikayelerin bir benzerini sizlere söylemişim.” Bunun üzerine bu ayet nazil olmuştur.

- Ayette geçen “ekinne” kelimesi “kinn” veya “kinan” kelimesinin çoğulu olup perde ve örtü anlamındadır. “Vekr” kelimesi ise ağırlık anlamındadır. “Esatir” kelimesi ise “usture” kelimesinin çoğulu olup, birbiri ardınca yer alan hayali konular anlamındadır.

- Kalplere örtülerin gerilmesi ve kulaklarına ağırlık konulması, müşriklerin inatçılık ruhu sebebiyledir. Nitekim Kur'an şöyle buyurmuştur: “+”

Mesajlar:

1- Kafirlerin tümünden ümidinizi kesmeyiniz. Onların bazıısı inatçıdır. **“Onlardan”**

2- Kur'an'ın sesini dinlemenin, kalbi etkilediği takdirde bir değeri vardır. **“Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler”**

3- Kafirlerin kalbine perdelerin konması, kendi inatları sebebiyledir. (Başka bir ayette yer aldığına göre Peygamberlere şöyle demişlerdir: “Ve, kalplerimiz bizleri çağırdığınız şeyler hakkında perdelidir ve kulaklarımızda bir ağırlık vardır” (Fahr'ur- Razi'nin Tefsiri”)

4- Semavi önder, her türlü iftira işitmeye ve kafirler tarafından küçümsenmeye hazırlıklı olmalıdır.

5- İnatçılık, ilaçsız bir hastalıktır. Dalgalı aynalar gibi en güzel yüzleri çirkin gösterir. **“Her türlü mucizeyi görse-ler bile yine de ona iman etmezler.”**

6- Eğer cedelleşmek niyetiyle kötü bir zanla, olumsuz bir ruhla ve önceki bir tutumla Peygamberle bile görüşecek olsanız, hiçbir nasibiniz olmayacaktır. **“Nihayet sana geldiklerinde de seninle çekişirler”**

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (26)

26. Onlar Kur'an'dan alıkorlar ve ondan uzaklaşırlar. Böylece yalnız kendilerini mahvederler de farkına varamazlar.

Nükteler:

- Ayette geçen “Yenevne” kelimesi “nea” kökünden türemiş olup uzaklaşmak anlamındadır.

- Ehl-i Sünnetten bazısı kendi tefsir kitaplarında bu ayeti, Ebu Talip hakkında olduğu ifade etmişler ve Ebu Talip'in insanları Peygambere eziyet etmekten sakındırdığı halde, iman etmediğini ve müslümanlardan uzaklaştığını söylemişlerdir. Onlar başka bir takım ayetlerin de bu konuda indiğine inanmaktadırlar. (Örneğin, tövbe suresi, 115. ayet ile Kasas suresi, 157. ayet) ama şia inancına göre Ebu Talip en iyi müslümanlardan biriydi. Onların müslüman olduğu bizzat kendi şiirlerinden bellidir. Ayrıca Fatıma binti Esed gibi müslüman bir kadın ömrünün sonuna kadar onunla yaşamıştır. Bu da onun müslüman olduğunun başka bir delilidir. (el- Gadir, c. 7 ve 8'e müracaat edilmiştir)

Mesajlar:

1- Kafirler ve müşrikler sürekli olarak işi bozmak ve hayır yolundan alıkoymak için çaba gösterirler.

2- Hakkı kabullenmekten uzak durmak, insanın kendini helak etmesidir.

3- Gerçek bilinç, hak yolu bulmaktır. Her kimden olursa olsun hak yolu şaşırarak ve hak önderi tanımamak, şursuzluk ve biliçsizliktir.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ
بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (27)

27. Onların, ateşin kenarına getirilip durdurulduklarında, “keşke dünyaya tekrar döndürülseydik, Rab-bimiz’in ayetlerini yalanlamasaydık ve İman edenlerden olsaydık” dediklerini bir görsen!

Nükteler:

- Kur'an ayetleri esasınca, dünyaya dönüş arzusu, hem ölüm anındadır, hem kabirde ve hem de kıyamette. **“Rabbim! Beni geri dönder, umulur ki salih amel işlerim”** (Müminin suresi, 101. ayet) ve hakeza şöyle buyurulmuştur: “+” (Müminin suresi, 107. ayet)

Mesajlar:

1- Dünya fırsatı olduğu müddetçe iman ediniz. Çünkü ahirette iman etme gücünü elde edemezsiniz.

2- Allah'ın ayetlerini yalanlamak, ahiret günü pişmanlığa sebep olacaktır. **“Olsaydık”**

3- Allah'ın ayetlerini yalanlamanın neticesi, cehennem ateşine yakalanmaktır. **“Ateşin kenarına... Yalanlamasaydık”**

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَّا كَانُوا يُخْفُونَ مِن قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا
نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ (28)

28. Hayır; daha önce gizledikleri onlara göründü. Eğer geri döndürülseler yine kendilerine yasak edilen şeylere dönerler. Doğrusu onlar yalancılardır.

Nüktler:

- Kıyamet günü insanların gizli sırların açığa çıktığı gündür ve Kur'an defalarca bu hakikate işaret etmiştir. Örneğin: “+” (Casiye suresi, 33. ayet) ve hakeza, “+”(Zümer suresi, 48. ayet)

Mesajlar:

1- Kıyamet günü bütün sırlar açığa çıkacaktır. **“Onlara göründü”**

2- Ahiretten dünyaya dönüş imkansızdır. **“Eğer geri döndürülseler”**

3- Bazı kimselerin iyileşeceği ve doğru yola koyulacakları hususunda hiçbir ümit yoktur. Onlar, (bizzat kendilerinin istediği) fırsatları elde etseler dahi, yine aynı oldukları şekilde kalırlar. İnsan defalarca şiddetli ve acı durumlarla karşı karşıya kaldığında, karar aldığı halde huzura kavuştu-

ğu an, herşeyi unuttur. **“Geri döndürülseler yine kendilerine yasak edilen şeylere dönerler.”**

4- İnsan, yalan söylemeyi haslet edildiği taktirde, kıyamet günü de yalan söyler ve yalan iddiasında bulunur. **“yalancılardır”¹**

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ (29) وَلَوْ تَرَى إِذِ وَقِفُوا عَلَى رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ (30)

29. “Hayat ancak bu dünyadakinden ibarettir, biz dirilecek değiliz” dediler.

30. Onları, Rablerinin huzuruna çıkarıldıkları zaman bir görsen! Allah: “Bu gerçek değil mi?” der; onlar, “Evet, Rabbimiz hakkı için gerçektir” derler. Allah da “Öyleyse küfretmenizden ötürü azabı tadın” der.

Nükteler:

- Bu surenin, 29. ayetinden de anlaşıldığı üzere müşrikler ahirete iman etmemişlerdi. Onların, **“Onlar şefaathçilerimizdir”**, cümlesi de putların şefaatine inandığının nişanesidir, ama bu şefaathlerin, dünyevi şefaathlerden olduğuna inanıyorlardı. (el- Mizan)

- İslam, insanın birden fazla hayatının olduğuna inanmaktadır:

¹ Bu surenin 23. ayetinde de okuduğumuz gibi Müşrikler şöyle diyeceklerdir: **“Rabbimiz Allah’a andolsun ki bizler putlara tapanlar değildik”**

- 1- Dünya hayatı
- 2- Berzah hayatı **“Onlar rableri nezdinde diridirler”**
- 3- Manevi hayat ve hidayet **“Sizleri ihya eden şeye çağırır.”**
- 4- Toplumsal hayat **“Sizler için kısıta hayat vardır”**
- 5- Temiz hayat **“Huzur dolu bir kalp ve kanaat sayesinde”**

- 30. ayet esasınca Allah suçlularla konuşacaktır. Bazı ayetler Allah’ın onlarla konuşmasını reddetmektedir. **“Allah onlarla konuşmayacaktır”** Bu ya kıyametteki farklı sahnelere işarettir, ya da onlarla güzel bir şekilde konuşmayacağı anlamındadır.

Mesajlar:

- 1- Müşrikler, hayatın sınırlarının dünyayla sınırlı olduğunu sanmakta ve dirilişi inkar etmektedirler.
- 2- Suçlular, zelil esirler gibi tutuklanırlar. **“Rablerinin huzuruna çıkarıldıkları zaman”**
- 3- Kıyamet günü kadı ve yargıç, ilk etapta bizzat Allah’ın kendisidir. **“Bu gerçek değil mi?”** der.
- 4- Suçluların hatasını kabullenışı, kıyametin sarsıcı sahnelerinden biridir. **“Evet”** derler.
- 5- Kıyamet günü yapılan itirafların hiçbir faydası yoktur. **“Öyle ise tadın”**

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ
بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ
عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ إِلَّا سَاءَ مَا يَزُرُونَ (31)

31. Allah'a kavuşmayı yalanlayanlar doğrusu kaybedenlerdir ki kıyamet saati onlara ansızın gelince, ağırlıklarını arkalarına yüklenerek, “Dünyada işlediğimiz büyük kusurlardan ötürü yazıklar olsun bize” derler. Dikkat edin, yüklendikleri şeyler ne kötüdür!

Nükteler:

- Ayette geçen “likaulah” kelimesinden maksat, kıyamette gerçekleşecek olan manevi mülakat ve batını şuhuttur. Çünkü kıyamette mal ve makama olan tüm bağılıklar ve insanın yakınları kendisinden kopar, ilahi ceza ve mükafatla karşı karşıya kaldığı için de Allah'ın mutlak hakimiyetini derk eder.

- Hasret menfaatleri kaybetmesi sebebiyledir. Pişmanlık ise insanın karşılaştığı zararlar nedeniyledir. (Etyeb'ül-Beyan tefsiri)

Mesajlar:

1- Kıyameti kabul etmeyen kimse, kendi varlığını fani dünyayla değiştirmiştir ve bu en büyük hüsrana ve kayıptır.

“Doğrusu kaybedenler”

2- Kıyamet aniden gelip çatar ve hiç kimse onun zamanını bilemez. O halde sürekli bir hazırlık içinde olmak gerekir. **“Kıyamet saati onlara ansızın gelince”**

3- Kıyamete “saat” denmektedir. Çünkü yıldırım gibi bir saat ve an içinde gerçekleşecektir. (Nitekim Nahl suresi, 79. ayette şöyle buyurulmuştur: “+”) Kıyametin kopması, bir göz açıp kapatıncaya kadar veya ondan daha yakındır.

4- Kıyamet günü, hasret günüdür. **“Yazıklar olsun bize”¹**

5- İtiraf ve hasret insanın amellerinde özgür olduğunun bir nişanesidir.

6- Kıyamet günü hasretler, sonuçsuz kalacaktır. **“Ağır-lıklarını arkalarına yüklenerek”**

7- Günahlar kıyamet günü tecessüm edecek ve insana yüklenecektir. **“Ağır-lıklarını arkalarına yüklenerek”**

8- Kıyameti yalanlamak veya unutmak kıyamet günü insanın vebali sayılacak bir takım günahları işlemesine sebep olmaktadır. **“Yalanlayanlar...Ağır-lıklarını”**

9- Suçlu insanların yükü, hayvanların yükünden daha kötüdür. Zira hayvan yükünü indirince istirahat eder. Ama suçlu insan sürekli günah yüküne maruzdur.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ
يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (32)

32. Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Müttaki olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hala akıl erdiremiyor musunuz?

Nükteler:

- Eğer dünya ahiretin tarlası olmasaydı, bir oyuncak olur ve insanlar da, mal ve makamdan ibaret olan oyun-

¹ Peygamber (s.a.a) bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Ateş ehli cennetteki yerini görür ve şöyle derler: “Yazıklar olsun bize” (Nur’us-Sakaleyn tefsiri)

caklarıyla oynayan çocuklara dönüşürdü. Tıpkı biri şahıs elbisesini giyen, diğeri onun uşağı rolünü üstlenen, üçüncüsü ise vezir kılığına giren bir tiyatro sahnesine dönüşürdü. Bir süre sonra da elbiseler ve roller kenara itilir, herkes bunun bir film ve hayalden öte bir şey olmadığını anlamış olurdu. (Oysa bunlar doğru değildir ve dünya ahiretin tarlasıdır”)

- Kur'an'ın diğeri ayetlerine teveccühen bu ayeti insanın ruhbanlığa ve dünyayı terk etmeye çağırıldığını sanmamak gerekir.

- Dünyanın oyun ve eğlenceye benzetilmesi bu dünyadadır:

a- Dünyada bir oyun süresi gibi çok kısadır.

b- Dünya da eğlence ve yorgunluğu olan bir oyun gibidir; acılar ve tatlılıklar ile iç içedir

c- Hedefsiz gafiller, oyunu meslek edinirler.

Mesajlar:

1- Dünyanın yaratıcısı olan Allah ahiretten gaflet etmeyi ve dünya ile iştiğal etmeyi bir oyun ve eğlenceden ibaret görmektedir. Neden biz bunun böyle olmadığına inanmıyoruz?

2- İşlerin sonunu görmek kimse için ahiret daha iyidir. (Çünkü ona inanmaktadır) ve ahırını gören insan için ise dünya daha iyidir. **“Daha hayırlıdır”** (Olanlar için ahiret yurdu daha hayırlıdır)

3- Ahiretsiz dünya tehlikelidir ve ahiretin bir tarlası, ticaret yurdu, geçiş yeri ve ön hazırlığı sayılan dünya, insanın gelişim meydanıdır.

4- Ahiret takva sahipleri için mutlak hayırdır. Onlar için ahiret, sıkıntıların olmadığı sürekli ve her türlü hayal ve vehimden uzak bir yurttur.

5- Düşünmek takva ve ahireti beğenmek birbirinin gerekleridir. **“Ahiret yurdu”** (ahiret yurdu, muttaki olanlar, akledenler)

6- Takva, uhrevi nimetlere erişme sebebidir. **“Muttaki olanlar için daha hayırlıdır”**

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ
الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ (33)

33. Onların söylediklerinin seni üzeceğini elbette biliyoruz; doğrusu onlar seni yalancı saymıyorlar, fakat zalimler Allah’ın ayetlerine bile bile küfrediyorlar .

Nükteler:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle yer almıştır: “Peygamberin (s.a.a) düşmanları bile kendisini emin ve sadık olarak kabul ediyor, ama şöyle diyorlardı: “Eğer onu onaylayacak olursak, kabilemiz ve konumumuz aşağılanmış olur” veya şöyle diyorlardı: “O sadık bir insandır ve kendisine vahyedildiğini sanmaktadır” Bu şekilde ilahi ayetleri yalanlıyorlardı.

Mesajlar:

1- Rehber olan insan muhaliflerin yalanlamasına üzülmemelidir.

2- Resulullah'ın bile teselli ve teşvike ihtiyacı vardır.

3- Mazlumun incinmesine ve düşmanları tarafından dile yaralanmasına karşı koymalı ve mazlum himaye edilme-
lidir. **“Biliyoruz doğrusu”**

4- Peygamberi yalanlamak, Allah'ı yalanlamaktır. Aynı şekilde Peygambere biat etmek de Allah'a biat etmektir.

5- Daha büyük sorunlara teveccüh ederek kendi sorun-
larınızı kolaylaştırın. **“Seni yalancı saymıyor-
lar...Allah'ın ayetlerine bile bile küfrediyorlar”**

6- +++

7- +++

8- Peygamber yalanlanma hususunda yalnız değildir. İlahi ayetin muhalifleri, bütün peygamberlere karşı muha-
lefet sergilemiş ve onları yalanlamışlardır. (Sonraki ayette
şöyle yer almıştır: **“Senden önceki peygamberler de
yalanmamıştır”**

9- İlahi ayetleri ve Allah'ın veli kullarını yalanlamanın
neticesi, hem iman etmedikleri için kendilerine zulmetme-
si, hem üzdükleri için Resulullah'a zulmetmesi, hem mek-
tebe zulmetmesi ve hem de gelecek nesillere zulmetmesi-
dir.

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأُوذُوا
حَتَّىٰ أَنَاهُمْ نَصَرْنَا وَلَا مَبَدَّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبِيٍّ
الْمُرْسَلِينَ (34)

34. Senden önce nice peygamberler yalanlandı ve kendilerine yardımımız gelene kadar yalanlanmalarına ve sıkıştırılmaya katlandılar. Allah'ın sözlerini

değiştirebilecek yoktur; And olsun ki peygamberlerin haberi sana da geldi.

Nükteler:

- Önceki Peygamberler ve sabretmeleri, bizler için bir örnek olmalıdır. Hud, Salih ve Lut gibi yalanlayan kavimlerin yok oluşundan da ibret almamış gerekir. İlahi program, elçilerin gönderilişi ve insanların seçim hususunda özgür oluşudur. “Allah kafirlere cezasını verir ve Peygamberlerine ise davet yolunda yardım ulaştırır.”

Mesajlar:

- 1- Hak yolu hiçbir zaman kolay olmamıştır.
- 2- Zorluklar karşısında en iyi direnme manivelalarından biri de tarihi ve ilahi sünnetleri yakından bilmektir.
- 3- Önderler, bütün insanların itaat beklentisi içinde olmamalıdır.
- 4- Zaferin asıl şartı sabırdır. **“Katlandılar”**
- 5- Düşmanlar, hak aleyhine hiçbir çabadan geri kalmadılar; örneğin yalanladılar ve eziyet ettiler. **“Yalanlanmalarına ve sıkıştırılmaya”**
- 6- Hak galiptir. **“Yardıımız”¹**
- 7- İlahi sünnetler asla değişmez. **“Allah’ın sözlerini değiştirebilecek yoktur”²**

¹ Başka ayetlerde de şöyle yer almıştır: “Ben ve elçilerim galip geleceğiz.”, “Müminlere yardım etmek bizlere bir haktır”, “Şüphesiz biz elçilerimize yardım ederiz”, “Şüphesiz Allah kendisine yardım edene yardımcı olur”

² Ayette geçen “kelimat” (sözler) kelimesinden maksat, ilahi sünnetlerdir: “+”

8- Sabrın miktarı ilahi yardım gelinceye kadar devam etmelidir. **“Kendilerine gelene kadar”**

9- Öncekilerin zahmetlerini ve sıkıntılarını hatırlamalı ve taktir etmeliyiz. **“Andolsun ki sana da geldi...”**

10- Herkes tarihteki benzer örneklerini yakından tanımalıdır. **“Peygamberlerin haberi”**

وَإِنْ كَانَ كَبِيرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي
الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ
عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ (35)

35. Onların yüz çevirmesi sana ağır gelince, eğer gücün yeri delmeye veya göğe merdiven dayamağa yetmiş olsaydı, onlara bir mucize göstermek isterdin. Allah dileseydi onları doğru yolda toplardı. Sakın bilmeyenlerden olma.

Nükteler:

- Bu ayetin nuzül sebebi hakkında şöyle yer almıştır: Kafirler Allah resulüne şöyle dediler: **“Biz asla yeryüzünü yarıp bizler için bir nehir akıtmadıkça veya göğe çıkmadıkça sana asla iman etmeyiz.”** + Bu ayet belki de onların yersiz isteklerine işaret etmektedir. Zira eğer yeryüzünü yarsan veya bir merdiven dayayıp göğe çıksan kendisini suya ve ateşe atsan bile yine de onlara hiçbir faydası olmayacaktır. Senin davetinde hiçbir eksiklik söz konusu değildir. Onlar inatçıdırlar. O halde onları irşat etmek için bu kadar tasalanma.

Mesajlar

1- Peygamber insanları hidayet etmek için çok merhametliydi ve onların yüz çevirmesinden dolayı üzülyordu.

Sana ağır gelince.

2- İslami eğitim ve öğretilerde hiçbir noksanlık yoktur. Sorun inatçı kafirlerin ruh yapısındadır.

3- Allah bütün herkese hidayet edebilir ama onun hikmeti insanın özgür olmasını gerektirmiştir.

4- Bahane peşinde koşanların isteklerini temin etmek ve temin etmeye kalkışmak ve davetçilerin sabırsızlığı bir cahalettir. **Sakın bilmeyenlerden olma.**

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ (36)

36. Ancak kulak verenler daveti kabul ederler. Ölülerini Allah diriltir, sonra O'na dönerler.

Nükteler

Allah defalarca inanmayan kimseleri ölü ve sağır diye anmıştır. Örneğin Neml Suresi 80. ayet ile Rum suresi 52. ayette şöyle okumaktayız.ç++

Mesajlar

1- İnsan yol seçiminde özgürdür. **Kulak verenler**

2- Hakkı işitmek ve kabul etmek manevi hayatın ve kalbin diri olduğunun nişanesidir.

3- Manevi hayatı olmayanlar ve hakkı kabul etmeyen kimseler ölüdürler. Çünkü hayat sadece yemek ve uyumak anlamına gelen bir hayata hayvanlar bile sahiptirler.

4- Hakkı arayan insanların kalbi senin kafirler ise benim uhdemdedir.

4- Dirilişten sonra onların hesabını ben göreceğim.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (37)

37. “Rabbinden ona (Muhammed’e) bir belge indirilseydi ya” dediler. De ki: “Doğrusu Allah bir belge indirmeğe kadirdir, fakat çoğu bilmezler. “

Nükteler

Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle demişlerdir.. Kureyş’ten önde gelen bazı kimseler bahane arayarak islam peygamberine Kur’anın bir mucize olarak yeterli olmadığını söylediler. Dolayısıyla da Musa İsa ve Salih gibi bir takım mucizeler getirmesini istediler: (Mecme’ul Beyan Tefsiri)

- Elbette ,önceki peygamberlerin mucizelerini hatırlatan bir Peygamber bizzat aynı mucizeleri gösterebilme gücünü de sahiptir aksi taktirde bu insanların kendisinden benzerini isteyeceklerini bildiği halde onlara önceki peygamberlerin mucizelerini hatırlatmazdı. Ayrıca Şia ve Sünni rivayetler esasınca Allah Resulü Kur’an dışında bir takım mucizeler de göstermiştir.

Mucize göstermekten maksat Allah ve Resulü arasındaki özel ilişkiyi göstermek ve Allah'ın sonsuz kudretini sergilemektir; İnatçı insanların sonsuz temayüllerini karşılamak değil. Elbette bazen mucizeler insanların istekleri üzere gerçekleşmiştir.

Mesajlar

1- Muhalif kimselerin bahanelerine kulak vermeyiniz. (Nitekim Kuranı kerim şöyle buyurmuştur: + (En'am Suresi 111. ayet)

2- Mucizeden maksat bürhan ve hüccet ikame etmektir. Onun veya bunun istekleri üzerine kudret gösterisine bulunmak değil

3- Tarihin de tanıklık ettiği üzere birbiri ardınca gösterilen mucizeler inatçı insanların hidayetüne sebep olmadığı gibi Allah'ın kahır ve cezasına sebep olmuştur.

4- Allah kadirdir. Aynı zamanda hikmet sahibidir. Allah'ın kudreti sadece hikmete dayalı olduğu taktirde tecelli etmektedir. **“Şüphesiz Allah kadirdir.”**

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَّمٌ
أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ
(38)

38. Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlar da ancak sizin gibi birer toplulukturlar. Kitapta biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık; onlar sonra Rablerine toplanacaklardır.

Nükteler

- Kur'anı Kerim hayvanların hayatına ve sıfatlarına büyük bir dikkat ve özen göstermiştir. Aynı zamanda onların yaratılışını şuuru ve sıfatlarını hatırlatarak hidayet yolunda insanlara insanları hidayet etmek yolunda istifadede bulunmuştur. Örneğin: **“+ (Casiye Suresi 4. ayet)**

Bir takım rivayetlerde ve insani tecrübelerde hayvanların şuuru ve derki hususunda bir çok örnekler mevcuttur.

- Ayette geçen **“kitap”** kelimesi Levh-i Mahfuz anlamında da olabilir.

Mesajlar

1- Yaratılış ve yaratılışın hedefi hususunda ilahi kudret bütün varlıklara oranla eşittir. **Yürüyen hayvanlar..uçan kuşlar”**

2- Yaratılışın bir hedef esasına dayalı oluşu ve toplumsal hayat ve düzen sadece inanlara özgü değildir. **Sizin gibi birer topluluklardır.”**

3- İnsanlar ve hayvanların tümü ilahi bir tedbire ihtiyaç duymaktadır. Allah bir takım maslahatlar esasınca onlara şuur vermiştir. Hepsi tesbih getirmekte, hepsi Allah'ın rızkindan yemekte ve hepsinin düzen ve intizamı bulunmaktadır. **Sizin gibi birer topluluklardır.”**

4- İnsanların hidayetine terbiyesine ve gelişimine sebep olan şeyler Kur'anı kerimde detaylı bir şekilde yer almıştır. **“Kitapta biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık.”** Hem vahiy olmadıkça insanların anlayamayacağı, hem insanların vahiy olmadıkça anlamayacağı bir takım meseleler ve hem insanların bilmesi gereken bir takım konular ve hem de genel öneriler ve tavsiyeler bulunmaktadır.

5- Bir takım benzerlikler bulmak ve hayvanların hayatını yakından tanımak için iyice bir düşünmek ve dikkat etmek gerekir. **“Ancak sizin gibi birer toplulukturlar.”** (Tefsiri Meragi)

6- Hayvanlara bile zulmetmeyin ve haklarını ihlal etmeye kalkışmayın. Onlarda sizin gibi birer toplulukturlar. **“Ancak sizin gibi birer topluluk”** (Tefsiri Kurtubi)

7- Kur’an kitapların en kamil olanıdır. **“Kitapta biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık.”¹**

8- Ahiret ve diriliş insanlara özgü değildir. **“Onlar sonra Rablerine toplanacaklardır.”**

Hayvanların Şuuru

Ayet rivayet ve tecrübelerden de anlaşıldığı üzere şuuru sadece insanlara özgü bir gerçek değildir. Bu konuda şu örneklerle dikkat ediniz:

Süleyman (a.s) ordusuyla bir bölgeden geçiyordu. Bir karınca diğer karıncalar şöyle dedi: Bir karınca diğer karıncalara şöyle dedi: + (Neml Suresi 18. ayet)

¹ başka bir takım ayetlerde de farklı tabirler yer almıştır. Örneğin: **“HER şeyi beyan etti.”** **“Hepsi apaçık bir kitaptadır.”** Ve bunların tümü de Kur’anın kamî olduğunu göstergesidir.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: Kur’anın kamil olduğunun önemli bir nişanesi Resulullah ve İmamların tüm sözlerinin kaynağının Kur’an oluşudur. O zaman her ne zaman bir söz söylersek bizden Kur’andaki senedini isteyiniz. Peygamber (s.a.a) bir hadisinde insanları sözlü atışmaktan malın fesadından ve birbirlerinden soru sormaktan sakındırmıştır. İmam Bakır’a (a.s) bu hadisin Kur’anı senedi sorulunca şöyle buyurmuştur: “Sözlü satışmadan sakınmanın senedi şu ayettir. “+” Mal fesadının yersiz soru sormanın senedi ise şu ayettir + (Nur’us Sakaleyn Tefsiri)

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

Düşmanı tanımak karıncanın içgüdüsünün parçasıdır. Ama adının Süleyman olduğunu ve yanındakilerin de ordusu olduğunu bilmek iç güdüden daha üstün bir bilinci gerektirir.

2- Hüdhüd göklerde yeryüzündeki insanların şirkinden haberdar olmuş ve Süleyman'ın yanına gelerek: Sebe bölgesindeki insanların Allah'a tapmadığını haber vermiştir. Ve bunun üzerine özel bir görevle görevlendirilmiştir.

Tevhidi, şirki, şirkin çirkinliğini ve Süleyman (a.s) haber vermenin zaruretini mesaj özel mesaj gönderme görevi içgüdüden daha üstün bir bilinci gerektirmektedir. (Neml Suresi 21. ayet) +

3- Hüdhüdün Hz. Süleyman'ın kendisine nereye kaybolduğunu sorması üzerine cevap olarak makbul bir özür ve delil ortaya koyması içgüdüden daha üstün bir bilince sahip olduğunu göstergesidir.

4- Biz Kur'anın bütün varlıklar Allah'ı tesbih eder ama sizler anlamazsınız. Ayetinde tekvini (yaratışsal) tesbihi anlıyoruz. Ama Kur'an başka bir tesbihten söz etmektedir.

5- Kur'an ayetlerinde Allah için secde bütün varlılara isnat edilmiştir.

6- Bazı hayvanlarda vefa duygusunun varlığı, bu cümleden köpeğin sahibine ve yavrularına gösterdiği vefa iç güdünün çok üstünde bir bilinci göstergesidir.

7- av köpeğini ve kaçak mal keşfinde veya yasak mal alımında kullanılan polis köpeklerinin eğitimi de onların özel bir bilince sahip olduğunun nişanesidir.

8- İslam bir hayavanın diğer hayvanların gözü önünde kesilmesini yasaklamıştır.

9- Kuşlar Hz. Süleyman'ın tatbikatına katılmışlardır. “+” (Neml Suresi 17. ayet)

10- Kuşların birbirleriyle konuşması ve Süleman'ın Allah'ın kendisine kuşların dilini öğrettiği ile övünmesi de bu bilincin göstergesidir. + (Neml Suresi 16. ayet)

11- Bazı rivayetlerde bazı hayvanlar için bri takım makamlar söz konusu edilmiştir. Örneğin: üç defa Mekke'ye giden devenin cennet ehlinde olduğu bildirilmiştir. (Tefsir-i Safi)

İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur: “Yedi yıl Arefe çölünde olan bir deve cennetteki hayvanlardandır. (Nur'us Sakaleyn Tefsiri)

12- + ayeti kıyamette hayvanların haşrolacağını beyan etmektedir.

13- + (Nur Suresi 41. ayet) ayeti de insan dışındaki bir takım varlıklar hakkında olup hayvanların bilinçli bir şekilde ibadette bulunduğu nişanesidir.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُومٌ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَن يَشَاءِ اللَّهُ
يُضِلَّهُ وَمَن يَشَاءِ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ (39)

39. Ayetlerimizi yalanlayanlar karanlıklarda kalmış sağır ve dilsizlerdir. Allah kimi dilerse onu saptırır ve kimi dilerse onu doğru yola koyar.

Nükteler

Gerçi hidayet ve delalet Allah'ın elindedir. Ama insanın iradesinin ve kendisindeki mevcut ortamlarında etkisi vardır. Allah'ın işleri ise hikmete dayalıdır. Allah yolunda cihat ilahi hidayete ortam sağlar. “+” İnsanların yaptığı zulümle rise dalalet düşmesine neden olur. “Allah zalimleri saptırır.”

Mesajlar

1- Küfür ve inat insanın kurtuluştan uzaklaşmasına sebep olan karanlık ve zulmettir. **“Karanlıklarda”**

2- Hakkı gizlemek dilsizliktir hakkı işitmek ise sağır-
lıktır. **“sağır ve dilsizdirler.”**

3- İnsanların yalanlamasının neticesi sapmak ve ilahi gazaptır. **“Yalanlayanlar...Allah kimi dilerse onu saptırır.”**

4- Doğru yolda hareket etmek duyan bir kulağı, hakkı söyleyen bir dili ve batini bir aydınlığı gerektirir.

فُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ
تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (40)

40. De ki, “Üzerinize Allah’ın azabı gelse veya kıyamet saati size gelse, Allah’tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru iseniz bana bildirin.”

Nükteler

Her ne kadar ayet ahireti inkar eden kafirlere hitap etse de bilmek gerekir ki onlardan bazıları kıyamete inanmaktadır. Ayrıca belki de **“saati size gelse”** ayetindeki saat kelimesinden maksat ölümün gelip çatması veya kıyametten önce bir takım korkunç olayların ortaya çıkmasıdır. Ayrıca farzetmek iman etmiş olmayı da gerektirmez.

Mesajlar

1- Perdelerin kenara çekildiği olaylar ve zorluklar esasında insan sadece Allah’a teveccüh eder. **“Allah’tan başkasına mı yalvarırsınız?”**

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا
تُشْرِكُونَ (41)

41. Hayır; sadece O'na yalvarırsınız; dilerse yalvardığınızı şeyi giderir, siz de O'na koştuğunuz ortakları unutursunuz.

Mesajlar

1- Fıtrat Allah'ı tanımaya giden dosdoğru yoldur. **“Hayır sadece ona yalvarırsınız.”**

2- Halis bir şekilde yapılan dua dünyada insanın tehlikelerden kurtuluş yoludur. (Kafirin kıyamet günü yapacağı duanın bir cevabı ve karşılığı yoktur.) **“+”**

3- Neden tehlike durumlarında Allah'a doğru yürüyor kendi hayali tanrılarımızı unutuyor ve normal şartlarda ise Allah'ın yoluna koyuluyorsunuz.¹

4- İlahi olmayan güçler normal şartlarda boy gösterirler ama ciddi bir tehlike arzettiğinde her şey unutulur.²

5- Allah dünya ve ahirette her türlü tehlikeyi ortadan kaldırma gücüne sahiptir. Elbette irade ve hikmete dayalı olma şartıyla. **“Dilerse yalvardığınızı şeyi giderir.”**

¹ İkinci dünya savaşında hurşçer ve Stalin bile zafere erişmek için kilise ve papaza sarılmak zorunda kalmışlardı. Nedne hiçbir özelliği olmayan tanrılarının peşice gidiyorsunuz ve tehlikeli anlarda unuttuğunuz geçici tanrılara uyuyorsunuz.”

² Hayali tanrılar sadece unutulmakla kalmaz. İnkarda edilirler. Nitekim başka bir ayette de şöyle okumaktayız. **“Allah Rabimdir.** (En'am Suresi, 23. ayet)

6- Azabın ortadan kaldırılması ya hücceti tamamlamak içindir. Ya da bir topluluğun durumunun haletini değiştirmek içindir.¹

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ
لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ (42)

42. Şüphesiz ki, senden önce ümmetlere peygamberler göndermiştik; onları yalvarsınlar diye darlık ve sıkıntıya sokmuştuk.

Nükteler

Ayette geçen “be’sa” savaş müşkülatı fakirlik, kıtlık, sel, zelzele ve bulaşıcı hastalıklar anlamındadır. “zerra” kelimesi ise gam, hüznün, yüz suyunu dökmek cahalet ve iflas etmek anlamlarına gelmiştir.

Mesajlar

1- Peygamberleri göndermek ve hücceti tamamlamak tarih boyunca ilahi bir sünnet ve ceryandır. **“Ümmetlere”**

2- Geçmiştekilerin tarihi gelecekteki nesillere bir ibrettir. **Senden önce”**

3- Terbiye ve irşat hususunda bazen baskıda gerekir. **“Darlık ve sıkıntıya sokmuştuk”**

4- Müşkület ve problemler Allah’a teveccüh edişi ve güç sahiplerinin boyun eğişi için bir yoldur.

¹ “İman edince kendileirnden dünya hayatındaki rüsvaşlık azabını kaldırdık. (Yunus Sursi 98. ayet)

5- Her refah ve asayiş içinde yaşamak lütuf değildir. Ve her sıkıntı da gazap değildir. **“Onları yalvarsınlar diye.”**

6- Bütün inatçı kimseler baskıya rağmen boyun eğmezler. **“Yalvarsınlar diye.”**

7- Bütün peygamberler inatçı kimselere maruz kalmışlardır o halde sakın rahatsız olma.

8- Müşkülatalara düşüldüğü zaman ihtiyaç elleri Allah’a doğru uzanır.¹

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (43)

43. Hiç değilse, onlara şiddetimiz geldiği zaman yalvarıp yakarmalı değil miydiler? Lakin kalpleri katılaştı, şeytan da yaptıklarını onlara güzel gösterdi.

Mesajlar

1- Uyarılara ve tehlike çanlarına dikkat göstermemek kalbin katılaştığının nişanesidir. **“Katılaştı.”**

2- İnatçı kimseler için ne tebliğin bir etkisi vardır ve ne de tenbih etmenin. **“Şiddetimiz geldiği zaman.”**

¹ Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: Eğer haksızlıklar sazmanında innsalar sadık bir şekilde Allah’a doğru yalvaracak olurlarsa Allah’ın lütfuna mazhart olurlar.” (Tefsir-i Safî ve Nur’us Sakaleyn) Mevlana da bu konuda şöyle demiştir: Hak nezdinde ihtiyaç üzere yapılan bir yalvarış bir ömür secde ve namazda geçen bir ömürden daha iyidir. Gücü bırak ve yalvarışı tur. Ey fakir merhamet yalvarışa gelir.”

3- Gururun kökü şeytanın süslemesidir. “Şeytanda yaptıklarını onlara güzel gösterdi.”

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَعْتَةً فِإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ (44)

44. Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, onlara her şeyin kapısını açtık; kendilerine verilene sevinince ansızın onları yakaladık da umutsuz kalıverdiler.

Nükteler

- Ayette geçen “iblas” kelimesi suçlu insanların .Allah’ın mahkemesinde verebilecek bir cevap bulamadıkları zaman içine düştükleri ümitsizlikle içeren bir hüznün ve gam anlamındadır. (El Mizan Tefsiri)

Mesajlar

1- Her zaman için refah dolu bir hayat rahmetin göstergesi değildir. Bazen cezaya sebep olur. “Unuttuklarında açtık”¹

2- Suçlulara mühlet vermek ve onlara her türlü refah ortamını sağlamakta ilahi sünnetlerden biridir.

3- Dünya ve nasipleri hem birer nimet olabilir ve hem de ceza. Bu nasiplerin kime nasip olduğu önemlidir. Nite-

¹ Kur’ını Kerimde şöyle yer almıştır: “Bir şeyi seversiniz de o şey size şerdir.” Bir hadiste ise Hz Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: Günah işlediğin halde münezzehten olan Rabbinin nimetlerinin birbiri ardınca sana indiğini görürsen sakın. Bu lütufların bir çoğunun akibeti güzel değildir.” (Nehc’ul Belağa 25. Hikmet)

kim Araf Suresi 94. ayette şöyle yer almıştır. + İman ve takva bu ayette ilahi bereketlerin sebebi sayılmıştır. Sözkonusu ayette dünya ise bir ceza olarak görülmüştür. ¹

4- Ölüm ve ilahi gazap aniden gelir o halde sürekli hazırlık içinde olmak gerekir. **“Ansızın.”**

5- Çabuk hüküm vermeyiniz ve nimetleri ilahi lütfün göstergesi sanmayınız.

6- Ayyaşların sevinç çılgınlıkları aniden ümitsiz feryatlara dönüşecektir. **“sevinince...umutuz kalıverdiler.”**

فَقَطَعَ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(45)

45. Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun ki, zulmeden milletin kökü böylece kesildi.

Mesajlar

1- Zulüm kalıcı değildir. **“kesildi.”**

2- Zulüm soyda da etki yaratmaktadır. **“Kökü”**

3- Zalimlerin yok oluşu ve ortadan kalkışı kesindir. **“Kökü böylece kesildi.”** Hakeza bir ayette de şöyle buyurulmuştur: +

4- Zalimler yok olunca Allah'a şükretmek gerekir. **“Kökü böylece kesildi...Allah'a hamdolsun.”**

5- Zalimlerin yok oluşu onların zulmünün bir cezasıdır. Aksi taktirde Allah övünmez. **“Allah'a hamdolsun.”**

¹ İman ve takva ehli için gök ve yeryüzünün bereketlerini indirir. Ama gaflet ise bütün hayır kapılarını insanın yüzüne kapatır.

6- Zalimlerin helak oluşu başkalarının terbiye sebebidir.
“Alemlerin Rabbi.”

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ
مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ
يَصْدِفُونَ (46)

46. “Gördünüz mü? Allah, işitmenizi, gözlerinizi
alsa, kalplerinizi kapasa, Allah’tan başka hangi ilah
onu sizlere getirebilir?” Ayetleri nasıl türlü türlü açık-
ladığımıza bir baksana, sonra da onlar yüz çevirirler.

Nükteler

Bu sürenin başlangıcından buraya kadar yaklaşık on de-
fa Allah soru şeklidен muhalifleri düşünceye davet etmiş-
tir.

Mesajlar

1- Allah için verdiği nimetleri geri almak çok kolaydır,
o halde dikkatli olun. “İşitmenizi alsa”

2- Hem yaratılış Allah’tandır, hem de işlerlik ve onları
an be an korumak, Allah’ın nimetidir. “İşitmenizi alsa”

3- Tefekkür ve Allah’ın nimetlerinde değişiklik farza,
Allah’ı ve nimetlerini tanımanın yollarından biridir:

Eğer ağaçlar yeşermeyseydi. +

Eğer sular acı ve tuzlu olsaydı. +

Eğer sular yerin dibine çekilseydi +

Eğer gece veya gündüz sürekli olsaydı... ne olurdu.

Bunların tümü Allah’ın birer nimetidir. +

4- İnatçı insanlar için her türlü açıklama etkisizdir. “Ayetleri nasıl türlü türlü açıkladığınıza bir baksana, sonra da onlar yüz çevirirler”

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا
الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ (47)

47. De ki: “Allah’ın azabı size ansızın veya açıkça gelirse, zalimlerden başkası mı yok olur? Bana bildirin. “

Nükteler:

1- Bu ayette sadece zalimlerin ilahi azaptan helak olduğu dile getirilmiştir. Başka bir ayette ise şöyle buyurulmuştur: “+” Bu ayette ise fitnenin kuşatıcılığı ve azabın alevleri herkes için söz konusu edilmiş ve insanlık uyarılmıştır. O halde bu iki ayetin anlamını bir araya toplayabilmek nasıl mümkündür. Fahr’ur- Razi ve Mecme’ul-Beyan tefsirinde buna cevap olarak şöyle denmiştir: “Her fitne helak değildir. Acı olaylarda, zalimlere ulaşan şey helak ve gazaptır. Müminlere ulaşan şey ise imtihan ve gelişmektir.

- “**Ansızın**” kelimesinden maksat, belki de “gece ve açıkça” kelimesinden maksat ise gündüzdür. Örneğin başka bir ayette şöyle buyurulmuştur: “+” (Yunus suresi, 24. ayet –Tefsir-i Alusi-)

- Belki de “**ansızın**” kelimesinden maksat, önhazırlıksız inen azaptır ve “**açıkça**” kelimesinden maksat ise, etkileri daha ilk günden belli olan azaplardır. Tıpkı,

ad kavmine inen tehlikeli bulutlar gibi. “+” (Ahkaf suresi, 23. ayet –Tefsir-i Etyeb’ul- Beyan)

Mesajlar:

1- Kendi isyanınızdan ve Allah’ın verdiği mühletten dolayı gurura kapılmayın. Allah’ın azabı ansızın gelip çatabilir. **“Ansızın”**

2- Allah’ın azabı gelince, helak olmak kesinleşir; ne kendiniz ve ne de diğerleri onu asla savuramaz. **“Allah’ın azabı, helak eder.”**

3- Allah’ın cezaları adil bir şekilde gerçekleşmektedir ve de insanların zulmü sebebiyledir. **“Yok olur, zalimler”**

4- Peygamberlerin davetinden yüz çevirmek zulümdür. **“+, zalimler”**

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (48) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
يَمَسُّهُمْ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ (49)

48. Peygamberleri ancak müjdeciler ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve nefsini ıslah ederse onlara korku yoktur, onlar üzülmeceklerdir.

49. Ayetlerimizi küfredenlere yoldan çıkmalarından ötürü azâb dokunacaktır.

Nükteler:

- Çeşitli ayetlerde Allah’ın veli kullarının hiçbir korkusu olmadığı beyan edilmiştir. **“Onlara korku yoktur”** Öte yandan ilahi velilerin özelliklerinden biri de Allah’tan

korkmalarıdır. **“Şüphesiz biz rabbimizden korkarız”**
Bu iki anlamı bir araya toplamak nasıl mümkündür? Buna cevap olarak şöyle denilebilir: Örneğin hasta bir kimse, cerrahı ve tedavi olmaktan korkar. Doktoru ona korkmaması gerektiğini söyler. Burada korkmaması gerektiği gerçeği ile hastanın endişelenmesinin bir aykırılığı yoktur. (Korkulmaması gerektiği halde hasta insan yine de endişe duyabilir.)

Mesajlar:

Peygamberlerin işinin genel metodu hep aynı olmuştur.

“Müjdecî ve uyarıcı”

2- İrşad ve terbiye, korku ve ümit, ceza ve mükafat diye iki temele dayalıdır. **“Müjdecî ve uyarıcı”**

3- İman ve amel birbirinden ayrı değildir. İman olmaksızın yapılan amelin hiçbir faydası olmaz. **“Kim inanır ve nefsinî ıslah ederse”**

4- Müminin işleri, sürekli ıslah yolunda olmalıdır. **“Kim inanır ve nefsinî ıslah ederse”**

5- Salih olmak tek başına yeterli değildir. İslah edici olmak da gerekir. **“İslah ederse”**

6- İman ve amel insanı sigortalar. **“Onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir”**

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ
لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ
وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ (50)

50. De ki: “Size Allah’ın hazineleri elimdedir, demiyorum; gaybı da bilmiyorum; size, ben meleşim demiyorum, ben ancak bana vahyolunana uyuyorum.” De ki: “Görenle görmeyen bir midir? Düşünmüyor musunuz?”

Nükteler:

- Bu ayette Peygamberin gaybi bir işi, başlıca ve müstakil bir şekilde reddedilmiştir. Ama bazen gayp aleminden bir takım bilgiler Peygambere verilmiş ve Allah defalarca, Hz. Yusuf, Meryem ve Nuh hakkında Peygambere şöyle buyurmuştur: **“Bunlar, sana vahyettiğimiz gaybi haberlerdir”** Yani bu kıssalar, sana verdiğimiz gaybi bilgilerdir. Cin suresinin sonunda da şöyle buyurulmuştur: “Allah gayp ilmini bilmekte ve onu sadece veli kullarına bağışlamaktadır. O halde gayp ilmi Allah’a mahsustur, eğer Allah isterse, gayp ilminden bir miktarını veli kullarına verir”

Mesajlar:

1- Peygamberlerin sadakati o kadar yücedir ki, kendilerinden bir güç alınınca bunu hemen insanlara ilan ederler. **“De ki: ...Demiyorum”**

2- Peygamberlerin işi hurafeciler ve sahte şahsiyetçilikle savaşmaktır. (Ayete bu anlamı ifade etmektedir.)

3- Peygamberlerden yersiz beklentiler içinde olmayın. **“Size Allah’ın hazineleri elimdedir demiyorum”**

4- Rehberin hayatı, hedefi ve iş metodu açık olmalı ve insanlara beyan edilmelidir.

5- İnsanların sizi olduğunuzdan daha fazla görmesine izin vermeyin. (Şahsiyetler kendilerine isnat edilen yalancı

lakapları reddedecek olurlarsa her türlü aşırılıkların ve sapmaların önüne geçilir.

6- Peygamberler para, tehdit ve tamahlandırma metoduyla hareket etmiyorlardı ki başkaları da korku ve tamah üzere onların etrafına toplanmasınlar. (Dolayısıyla insanlar, Peygamber ile birlikte oldukları taktirde sorunlarının gayp ilmi veya ilahi hazineler vesilesiyle hal olacağını sanmasınlar.

7- Peygamber şahsi hayatı veya bir hükümeti idare etmek için başkaları gibi normal yoldan hareket ederler. Gayp ilminden ve ilahi hazinelerden asla istifade etmezler, ama nübuvtlerini ispat etmek için de bu yoldan istifade etmeleri gerekir.

8- Gerçi Peygamberin ilahi hazineleri ve gayp ilmi yoktur, ama kendisine vahyedildiği için ona uymak gerekir.

9- Peygamberin işi hayal, zevk, toplumsal temayüller veya çevreden etkilenme esasına dayalı değildir, Peygamberin işi sadece vahye uyma yoluyladır. **“Ben ancak bana vahyolunana uyuyorum”**

10- Peygamberlere uymak basirettir, onlardan yüz çevirmek ise körlüktür. **“Görenle görmeyen bir midir?”**

11- Doğru bir düşünce insanı Peygamberlere uymaya davet eder. Her türlü bahane ve boş beklentileri kenara iter. **“Düşünmüyor musunuz?”**

12- Peygamberlerin söz ve davranışları bizler için hüccettir. Çünkü vahy esasına dayalıdır. Ben ancak bana vahy olunana uyuyorum.

13- Bütün Peygamberlerin halka davranış şekli bir olmuştur. Bu sözü Hz. Nuh da insanlara aynen buyurmuştur. (Hud suresi, 31. ayet)

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِّنْ
دُونِهِ وَّلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّهُمْ يَتَّقُونَ (51)

51. Rablerine toplanacaklarından korkanları Kur'an ile uyar. O'ndan başka bir dost ve aracılığı yoktur. Umulur ki Allah'tan sakınırlar.

Nükteler:

- Kur'an'da defalarca Peygambere uyarılarının sadece Allah'tan korkan kimselerin kalbini etkileyeceği beyan edilmiştir. Örneğin: “Şüphesiz sen zikre tabi olanları ve rahmandan korkanları uyarırsın” ve hakeza, “+”

Mesajlar:

1- Bireylerin hazırlıklı oluşu, Peygamberlerin hidayetinin etkilemesinin ilk şartıdır. “**Korkanları**”

2- Ahirete iman, takvanın anahtarıdır. “**Toplanacaklarından korkanlar...Umulur ki Allah'tan sakınırlar**”

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا
عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ
فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ (52)

52. Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın.

Nüktele:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle yer almıştır: “Zengin olan kafirler, Peygamberin etrafını, Ammar, Bilal, Habbab gibi fakir kimselerin sardığını görünce, Peygambere onları kovmasını ve böylece kendilerinin etrafını saracaklarını teklif ettiler. El- Menar tefsirinin dediğine göre ikinci halife şöyle dedi: “İmtihan etmek için onların planını kabul edelim” Bunun üzerine bu ayet nazil oldu. Bu ayetin bir benzeri ise Kehf suresinin 28. ayetidir.

- Kurtubi'den nakledildiği üzere Allah Resulü (s.a.a) bu ayet nazil olduktan sonra fakirler kalkmadıkça, fakirlerin meclisinden kalkmaz oldu.

- Sabah akşam, isteyerek yalvarmaktan maksat, belki de günlük namazlardır. (el- Mizan)

Mesajlar:

1- İhlas sahibi güçleri, fakirleri ve mücahitleri korumak, kafir zenginleri kazanma ihtimalinden daha önemlidir.

“Kovma”

2- İslam, ayrıcalık, ırkçılık, imtiyaz talep etme ve haraç isteme saplantılarıyla savaşılan bir mekteptir. (Ayetin nüzul sebebine teveccühen)

3- Hiçbir üstünlük imana denk değildir. **“Rablerinin rızasını isteyerek”**

4- +++

5- Hedef, asla vesileyi meşru kılamaz. Dolayısıyla önde gelen kafirleri kazanmak için mevcut müslümanlara ihanet etmemek gerekir. **“Kovma”**

6- Bahane peşinde koşanlar rehber ve mektebi kınayamasalar, bu defa takipçileri ve onların mali durumlarını kınarlar. (Nüzul sebebine teveccühen)

7- Ölçü, insanların şimdiki durumudur. Eğer fakir müminlerin önceden yaptıkları kötü şeyler varsa, bunların hesabı Allah'a kalmıştır.

8- Herkesin hesabını Allah görecektir. Hatta Resul-i Ekrem bile günahları bağışlama veya cezalandırma hususunda yetkili değildir. (Hıristiyanlarda bunun tam tersi geçerlidir ve papazlar günahları bağışlamaktadır) **“Sana bir sorumluluk yoktur.”**

9- Peygamber-i Ekrem'in bile bir hesabı ve kitabı vardır. **“Sana bir sorumluluk yoktur.”**

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
مَنْ بَيْنَنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ (53)

53. Böylece, “Aramızdan Allah bunlara mı iyilikte bulundu?” demeleri için onları birbiriyle denedik. Allah şükredenleri iyi bilen değil midir?

Nükteler:

- Defalarca Kur'an'da zenginlerin fazla ve yersiz beklentileri söz konusu edilmiş ve kınanmıştır. Onlar Kur'an'ın kendilerine vahy olmasını bekliyorlardı. Nitekim Kamer suresi, 125. ayette şöyle buyurulmuştur: “+” Yani biz zenginler arasında vahiy sadece ona mı nazil oldu. Hakeza Zuhruf suresi, 31. ayette de şöyle buyurulmuştur:

“+” Yani neden vahiy o iki şehirden bir büyüğe nazil olmadı!” diyorlardı.

- Gerçek mümin iman nimetine şükreden kimsedir. Bir şahıs İmam Kazım'ın (a.s) yanında fakirliğinden dolayı şikayette bulundu. İmam ona, “sana göre insanların en zengini kimdir?” O Harun'ur- Reşid'dir.” Dedi. İmam, “İmanını ona verip kendisinden serveti almayı ister misin?” diye sordu. O şahıs, “hayır” dedi. İmam şöyle buyurdu: “O halde sen daha zenginsin. Zira sen servetiyle değiştirmeye yanaşmadığın bir nimete sahipsin” (Etyeb'ul-Beyan tefsiri)

Mesajlar:

1- Toplumsal farklılıklar, bazen bir imtihan, hasletlerin tomurcuklanması ve gelişimlerinin bir vesilesidir. Zenginler de fakirlerle imtihan olmaktadır. **“Onları birbiriyle denedik”**

2- Zenginler fakirleri aşağılar. **“Bunlara mı?”**

3- İmanlı fakirler Allah'ın seçkin kullarıdır. **“Allah bunlara mı iyilikte bulundu?”**

4- Peygamberler şükredenlerin en açık örneğidir. **“Şükredenleri”**

5- Allah'ın fakirlere iyilikte bulunması, onların şükretmesinin bir neticesidir. **“Allah iyilikte bulundu, şükredenler”**

6- Kafirlerin küçümsemelerine cevap olarak, Allah'ın müminlere karşı yumuşaklığı söz konusu edilmiştir. **“Onlara mı, şükredenleri iyi bilen”**

7- Allah kendi hikmeti üzere amel eder, insanların beklentisi üzere değil. “Allah şükredenleri iyi bilen değil midir?”

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ
رُبُّكُمْ عَلَيَّ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ
تَابَ مِن بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (54) وَكَذَلِكَ نَفْصَلُ
الْآيَاتِ وَلِتَسْتَسِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ (55)

54. Ayetlerimize İman edenler sana gelince: “Size selam olsun” de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tövbe eder ve nefsini düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır. O, bağışlar ve merhamet eder.

55. Suçluların yolu belli olsun diye, böylece ayetleri uzun uzun açıklarız.

Nükteler:

- Bu surede Allah iki defa “ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır.” İfadesini kullanmıştır. Birincisi bu dünyada teselli vermek içindir. (Bu ayetin anlamı) diğeri de ahiret içindir. “+” (12. ayet)

Mesajlar:

1- Eğer inatçılık ve kibir üzere günah işlenmezse, bağışlanabilir. “**Bilmeyerek**”¹

¹ Cehalet bazen ilmin karşısında yer almakta, bazen de aklın. Bu ayette aklın karşısındaki cehalet kastedilmiştir. Yani akılsızlık ve

2- +++

3- +++

4- Pedegog ve davetçi bir insan, insanlara sevgi göstererek şahsiyet kazandırmalıdır. **“Size selam olsun”**

5- Allah rahmeti kendisine farz kılmıştır, ama rahmete mazhar olanlar, sadece tövbe edenlerdir. **“Üzerine almıştır...Sonra tövbe eder”**

6- Tövbe sadece bir lafızdan ibaret değildir, karar ve islah da gerekir. **“Tövbe eder ve nefsini düzeltirse”**

7- Müminin tövbesi kabul edilir, herkesin değil. **“Sizden işlerde”**

8- Allah’ın affı rahmet ile birlikte. **“O bağışlar ve merhamet eder”**

9- Suçlu insanların yüzünü açığa çıkarmak hata eden ve komplo ehli olan kimselerin yolunu açıklamak mektebin hedeflerindedir

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَأَتَّبِعُ
أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ (56)

56. De ki: “Allah’tan başka, yalvardıklarınıza kulluk etmekten men olundum.” “Sizin heveslerinize uymayacağım, yoksa sapıtmış, doğru yolda gidenlerden olmamış olurum” de.

Mesajlar:

içgüdülerin fırtınasına kapıldığı için günaha düşmüşlerdir, bilmedikleri için değil.

1- Gerçek temayüllere cevap olarak açık bir şekilde olumsuz cevap vermek gerekir. **“Men olundun, uymayacağın, sapıtmış olurum.”**

2- Allah Resulü'nün (s.a.a) tavır ve davranışlarının kaynağı vahiydir. **“De ki, de!”**

3- Şirkten beri olduğunu ilan etmek, İslam'ın bir parçasıdır. **“Kulluk etmekten men olundun”**

4- Şirkin kökü heva ve hevesine tapmaktır. **“Sizin heveslerinize uymayacağım.”**

5- Davetçiler insanların heva ve heveslerini tatmin etmenin peşinde olmamalıdır. **“Sizin heveslerinize uymayacağım.”**

6- Heva ve hevesine tapmak, hidayet için gerekli ortamı yok etmektedir. **“Sizin heveslerinize uymayacağım...Doğru yoldan gidenlerden olmamış olurum.”**

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ
بِهِ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يُلْقِصُ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ (57)

57. De ki: “Ben Rabbim'den bir belgeye dayanmaktayım, halbuki siz onu yalanladınız; acele istediğiniz de elimde değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O, hükmedenlerin en iyisi olarak gerçeği anlatır.”

Nükteler:

- “Beyyine” kelimesi, “beynune” ayrılık kelimesinden türemiş olup tümüyle ve açık bir şekilde hak ve batılı birbirinden ayıran delil anlamındadır.

- Kafirler şöyle diyorlardı: Eğer doğru söylüyorsan neden Allah'ın azabı bizlere inmiyor? **“Acele istediğiniz”** Bu ayetin benzeri bir ayette ise şöyle diyorlardı: “Eğer bu konu doğruysa, Allah gökten bizlere taş indirsin: **“Gökten üzerimize taş yağdırsın.”** (Enfal suresi, 32. ayet)

- Peygamberlerin mucize ve delilleri ne ağır idi ve ne de anlaşılabilir bir şeydi. Bu delil ve mucizeleri herkes anlıyordu. Meğer inatçı olmasalardı, bunun can ve gönülden kabul ederlerdi. Bu yüzden Peygamberler kendilerini “beyyine” sahibi olarak tanıtırıyorlardı.

- Acele istemek ve azap dilemek, önceki topluluklarda da var olmuştur. Salih, Hud ve Peygamberlere de şöyle diyorlardı: “Eğer doğru söylüyorsan, bizlere vaad ettiğin azabı getir: **“Bizlere vaad ettiğini getir”** (A'raf suresi, 70 ve 77. ayetler, Hud suresi, 32. ayet)

Mesajlar:

1- Peygamberlerin daveti beyyine esaslıdır; hayal ve körü körüne taklit esasınca değil. **“Bir belgeye dayanmaktayım”**

2- Peygamberler ilahi beyyine sahibi olmalıdır; insanların günlük istekleri esasınca iş yapmazlar. **“Ben rabbimden bir belgeye dayanmaktayım”**

3- Kafirler Peygamberlerin beyyinesini ve açık delilini yalanlıyorlardı. Ama aynı zamanda ondan, nefsanî heva ve heveslerine uymasını istiyorlardı. **“Halbuki siz onu yalanladınız, acele istediğiniz de elimde değildir”**

4- Bahane peşinde koşanlarla açık bir şekilde konuşunuz. **“Elimde değildir.”**

5- Bu ayet, hem kafirleri tehdit etmektedir, hem de Peygambere teselli vermektedir. **“O hükmedenlerin en iyisidir”**

6- Peygamber mantık ve beyyine ile gönderilen bir elçidir, varlık aleminin düzeni ise Allah'ın elindedir. (Peygamberden varlık alemini alt üst etmesini istemeyin)

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّيَ الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ (58)

58. De ki: **“Acele istediğiniz şey elimde olsaydı, benimle aranızdaki iş bitmiş olurdu.” Allah zulmedenleri en iyi bilendir.**

Mesajlar:

1- Bütün cezalar Allah'ın elindedir. Lakin o hikmet ve sünneti esasınca zalimlere fırsat verir.

2- İnsanların acele davranması, Allah'ın hikmetini asla değiştirmez.

3- İlahi azap ve kahrıda erteleme kafirlerin küfürlerinin unutulduğunu sanmalarına sebep olmaktadır. **“Allah zulmedenleri en iyi bilendir.”**

4- İmandan yüz çevirmek ve azap hususunda acele davranmak da zulümdür. **“Zulmedenleri”**

5- Eğer Allah kafirlerin azap istekleri hususunda acele davransaydı, hiçkimse baki kalmazdı. **“İş bitmiş olurdu”¹**

¹ Tıpkı şu ayet gibi: “+” (Yunus suresi, 11. ayet)

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ
وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا
رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (59)

59. Gaybın anahtarları O'nun katındadır, onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı bilir. Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi, yaşı kuru-yu ki apaçık Kitab'tadır ancak O bilir.

Nükteler:

- Mefatih hem hazine anlamındadır (meftah kelimesinin çoğuludur) hem de anahtar anlamındadır (mifteh'in çoğulu) ama birinci anlam burada daha uygundur. (El-Mizan Tefsiri)

- Kara, deniz, yaş ve kuru kelimesi birbiri karşısında yer alan herşeyden kinayedir. Ölüm ve hayat, sıhhat ve hastalık, fakirlik ve zenginlik, iyilik ve kötülük, soyut ve somut gibi. Bu konu şu ayette de açık bir şekilde dile getirilmiştir: “+” (Yasin suresi, 11. ayet)

Mesajlar:

1- Allah her şeyi bilen ve varlık aleminin tüm detayından haberdar olandır. O halde amellerimize dikkat etmek zorundayız.

2- Allah'tan başka hiç kimse kendi kendine gayp ilmine sahip değildir. **“O'nun katındadır”**

3- Yaprakların düşüşünden maksat belki de nüzuli (iniş ifade eden) hareketlerdir. Yerin karanlıklarında olan tane- den maksat ise (suudi) yükseliş ifade eden hareketlerdir.¹

4- Alemde bilgi için bir merkez vardır. **“Apaçık kitap”**

5- Varlık alemi görüldüğü şekilde programlanmıştır. **“Apaçık kitaptadır”**

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ (60)

60. Geceleyin sizi ölü gibi uyutan, gündüzün yaptıklarınızı bilen, mukadder olan hayat süreniz doluncaya kadar gündüzleri sizi tekrar kaldıran O'dur. Sonra dönüşünüz O'nadır, işlediklerinizi size bildirecektir.

Nükteler:

- “Cerehtum” kelimesi “carihe” kökünden türemiş olup organ anlamındadır, kendisiyle çalışılan ve kazanç elde edilen uzuv demektir.

Mesajlar:

1- Uyku, geçici bir ölümdür, uyanmak ise bir tür diriliştir. **“Sizi uyutan, sizi kaldıran”**

2- İnsanın gerçeği ruhudur. “Ruhunuzu uyutan” yerine **“Sizi uyutan”** denmiştir.

¹ Fi Zilal'il- Kur'an tefsiri

3- Her gece canınız Allah'a teslim olmaktadır ve her gece ilk kabir gecesi gibidir, her uyanışımız da bir tür diriliştir. (Ölüm ve diriliş hakkındaki bütün bu örneklerle rağmen neden hala şek etmekteyiz)

4- Doğal kanun gecenin uyku, gündüzün ise iş için oluşudur. **“Gündüzün yaptıklarınızı, geceleyin sizi uyutan”**

5- Ömrün her günü bir fırsattır ve yeni bir diriliştir. **“Sizi tekrar kaldıran”**

6- Bizim hayatımızın bir tarihi, programı ve belirli bir müddeti vardır. **“Mukadder olan hayat süreniz”**

7- Kendinizi kıyamet günü cevap vermeye hazırlayın. **“Dönüşünüz O'nadır”ü**

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ
أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ (61)

61. O, kulların üstünde yegane kahirdir, size koruyucular gönderir. Artık birinize ölüm gelince elçilerimiz, bir eksiklik yapmaksızın onun canını alırlar.

Nükteler:

- Ruhun alınış meselesi Kur'an'da Allah'a isnad edilmiştir. **(Allah canları alır.)** Canları almak aynı zamanda ölüm meleğine ve meleklerle de isnad edilmiştir.

- Koruyucu meleklerden maksat belki de insanları olaylardan koruyan meleklerdir. Nitekim Ra'd suresi, 11. ayette şöyle buyurulmuştur: + (el- Mizan tefsiri) Belki de ko-

ruyucu meleklerden maksat insanların amellerini ve yaptıklarını kaydeden görevli meleklerdir.

Mesajlar:

1- Allah'ın kullarına hakimiyet ve egemenliği hiç kimşenin karşı koyamayacağı kadar güçlüdür. **“O kulların üstünde yegane kahirdir”**

2- Yaratılış sisteminde çeşitli gözetmeler ve korumalar mevcuttur. **“Koruyucular”**

3- Allah kamil bir kudret ve sulta sahibidir. Eğer sizleri özgür bırakırsa bu onun lütfü üzere verilen bir mühlettir. **“O kahirdir”**

4- Meleklerden her grubun belli bir görevi vardır. **“Koruyucular, elçilerimiz, canını alırlar”**

5- Melekler görevlerini yerine getirmede asla ihmalkarlık etmezler ve onlar masumdurlar. **“Eksiklik yapmaksızın”¹**

6- Meleklerin insanı gözetlediğine iman etmek Allah'a şükretme sebebidir. Aynı şekilde diğer ayetlerde de yer aldığı üzere meleklerin insanın amelleri kaydettiğine iman etmek de haya ve takva sebebidir.

ثُمَّ رُدُّوْا۟ اِلَى اللّٰهِ مَوْلَا۟هُمْ الْحَقُّ اِلَّا لَهٗ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ
الْحٰسِبِيْنَ (62)

¹ Başka bir ayette ise şöyle yer almıştır: “+” (Tahrim suresi, 16. ayet)

62. Sonra gerçek mevlaları olan Allah'a döndürülürler. Haberiniz olsun, hüküm O'nundur. O, hesap görenlerin en süratlisidir.

Nükteler:

- Rivayetlerde de yer aldığı üzere Allah kullarının hesabını bir an içinde bir koyunun sütünü sağma müddetince gerçekleştirmektedir. (Mecme'ul- Beyan ve Nur'us-Sakaleyn tefsirleri)

İmam Ali'ye (a.s) şöyle soruldu: “Allah kullarını kendisini görmedikleri halde nasıl hesaba çeker?” İmam şöyle buyurdu: “Onlar kendisini görmediği halde, kendilerini rızıklandığı gibi” Onu görmedikleri halde kendilerine rızık verdiği gibi onları hesaba da çeker.

Bir soru: Bütün bu rivayetler ve ayetlere rağmen kıyamet gününün uzamasının sebebi nedir?

Cevap: (Etyeb'ul- Beyan tefsirinde yer aldığı üzere) Kıyamet gününün uzunluğu bir tür cezadır, işin yoğunluğu veya çabuk hesap görmekten aciz kalmak sebebiyle değildir.

Mesajlar:

1- Hepimizin dönüşü Allah'adır ve Allah kıyamet günü yegane hüküm vericidir. **“Sonra gerçek mevlaları olan Allah'a döndürülürler”**

2- Gerçek mevla yaratma, kontrol, uyku, uyanıklık, ölüm, bi'set, hüküm verme ve hesap görme işini yapan kimsedir ve o da Allah'dır. **“Sonra gerçek mevlaları olan Allah'a döndürülürler”**

3- İlahi mahkemede hazır bulunmak mecburidir.

“Döndürülürler”

4- Diğer bütün mevlalar ya batıldır, ya da mecazi mevlalardır. Gerçek mevla ise Allah'tır. **“Gerçek mevlaları olan Allah”**

5- Kıyametten korkmak bizim kendi suçlarımızdan korkmamızdandır. Yoksa Allah, hem mevladır ve hem de haktır.

فُلٌ مِّنْ يُنَجِّيْكُمْ مِّنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا
وَّخُفْيَةً لَّئِنْ أَنجَانَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ (63) قُلِ اللَّهُ
يُنَجِّيْكُمْ مِنْهَا وَمَنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ (64)

63. De ki: “Kara ve denizin karanlıklarından sizi kim kurtarır? Bundan bizi kurtarırsan şükredenlerden olacağız diye O’na gizli gizli yalvarır yakarırız.”

64. De ki: “Allah sizi ondan ve her sıkıntıdan kurtarır, sonra da O’na ortak koşarsınız.

Nükteler

- Bir grup yüksek sesle dua ediyorlardı. Peygamber onları bundan sakındırdı. Ve Allah'ın duyan ve yakın olduğunu söyledi. (Nur'us Sakaleyn) bu ayetin bir benzeri Yunus Suresi 13. ayettir. Şüphesiz insan bir tehlikeyle karşı karşıya kalırsa uyuduğu yattığı ve oturduğu yerden Allah'ı hatırlar ve ona yalvarıp yakarır. + ama sorunları hallolunca başını önüne eğip gider adeta Allah'a hiç yalvarıp yakarmamış gibi davranır.

Mesajlar

1- Maddi sebeplerin kesilmesi. Allah'ı bulma ruhunu tomurcuklandırır. Ve insan müşkülâtlar içinde Allah'ın kudret elini görür. Fıtrat ve vicdanları tehlikeleri hatırlatmakla uyandırmak gerekir.

+++

3- Dua fıtratın çehresidir. **Ona yalvarıp yakarırsınız.”**

4- Tebliğin ve öğüdün metotlarından biri de insanların vicdanına sormaktır. **“Sizi kim kurtarır.”**

5- İnsan tehlike ve zorluklar anında bir takım vaadlerde bulunur. **“Andolsun bizi kurtarırsan şükredenlerden olacağız.”**

6- Sürekli olarak herkes için mevcut problemler en büyük problemlerdir. **“Bundan”**

7- İnsan sözünde durmayan bir varlıktır ve Allah karşısında verdiği sözleri hususunda vefasızdır. **“sonrada ona ortak koşarsınız.”**

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجَالِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ (65) وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ (66)

65. De ki: “Üstünüzden ve altınızdan size azâb göndermeğe, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmağa Kadir olan O’dur.” Anlasınlar diye ayetleri nasıl yerli yerince açıkladığımızı bak.

66. Gerçekten, senin kavmin hak olduğu halde Kur’an’ı yalanladı. “Ben sizden sorumlu değilim” de.

Nükteler

- “Lebz” kelimesi karışmak anlamındadır. “şiya” kelimesi ise Şia'nın çoğulu olup grup anlamındadır.
- Önceki ayette Allah'ın kurtarıcı gücü söz konusu edilmişti. Burada ise Allah'ın kahır ve gazabı beyan edilmiştir.
- Üstten ve alttan inen azaptan maksat ya semavi ya gök ve yerden gelen azaplardır veya yüksek makamlardan inen azaplardır veya alt sınıftan gelen (bozgunculuk, boykot, krev...) baskılardır. Aynı zamanda hava saldırıları yer altı patlamaları gibi bir takım doğal veya doğal olmayan azapları da kapsamaktadır.

Mesajlar

- 1- Allah hem kurtarıcıdır ve hem de azap edici. Bilinçli bir şekilde Allah'tan başkasının kapısını çalan kimse Allah'ın azabının beklentisi içinde olmalıdır. **“De ki...göndermeye kadir olan O'dur.”**
- 2- Tefrika ve ayrılık ilahi azaplardan biridir. Ve semavi gök ve yer azaplarının yanında söz konusu edilmiştir. **“Sizi fırka fırka yapıp.”**
- 3- Bazen insanlar birbirlerinin eliyle azaba uğrar ve tenbih edilir. **“Kiminize kiminizin hıncını tattırmaya.”**
- 4- Yolunun hak olduğu için insanların yalanlamasından endişeye kapılmayın. **“Hak olduğu halde.”**
- 5- Sen görevinden sorumlusun neticeden sorumlu değilsin. **“Ben üzerinizde vekil değilim.”¹**

¹Peygambere yapılan başka bir takım taibrlerde bu anlamı beyan etmektedir: +

لَّكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ (67)

67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır ki siz onu yakında bileceksiniz.

Mesajlar

1- İlahi haberler kesindir.

2- Bütün ilahi programlar hikmet ve belli bir zaman esasınca gerçekleşmektedir.

3- Gerçi iman etmek zorunda değilsiniz ama işinizin sonunu iyice düşününüz. **“Siz onu yakında bileceksiniz.”**

4- Çabuk hüküm vermeyin ve Allah’ın verdiği mühlet ve fırsatları Allah’ın kendinizden haşa gafletinin bir nişanesi olduğunu sanmayın.

وَإِذَا رَأَيْتَ الدِّينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى
يَخُوضُوا فِي حَدِيثِ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ
الدُّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (68)

68. Ayetlerimizi çekişmeye dalanları görünce, başka bir bahse geçmelerine kadar onlardan yüz çevir. Şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra artık zulmedenlerle berâber oturma.

Nükteler

- Kur’anda “hevz” kelimesi batıl şeylerle meşgul olmak anlamındadır.

- **“ba'dez zikra” (hatırladıktan sonra)** ifadesi insanın bizzat hatırlaması veya hatırlatması anlamına gelebilir.

- Peygamberler hatalardan bile masumdurlar. O halde şeytanın unutturma hususundaki tesirinden maksat sadece bir varsayımdır. Örneğin bir ayette şöyle buyurulmuştur: **“Eğer şirk koşarsan amellerin batıl olur.”** Ve hakeza şu ayet: **“Bizlere bir takım sözler isnat edersen.”** Burada, “Eğer şirk koşarsan veya bizlere bir şey isnat edersen” ifadesi onun böyle olduğu anlamında değildir. *“Kızım sana diyorum gelinim sen anla!”* deyimine benzer ifadelerdir.

Bu ayetin bir benzeri ise Nisa Suresi 140. ayettir. +

Mesajlar

1- Düşmanlara karşı itikadi mukaddesat hakkındaki dini gayret ve tutuculuğunuzu açıkça gösterin. **“Yüzçevir.”**

2- Kötülüklerden yüz çevirmek ve kötü insanlara karşı pasif direniş sergilemek de kötülükten sakındırma metotlarında biridir.¹

3- Bir toplum grup veya cemaatin fesadında kaybolma yerine onların durumunu değiştirmeye çalışın. **Başka bir bahse geçmelerine kadar.”**

4- Sadece sözde beri olduğunu ilan etmek veya kınamak yeterli değildir. Tavır almak ve müdahalede bulunmak gerekir.

5- Zalimlerle oturup kalkmak doğru değildir. O halde bundan sakının. **“Oturma.”**¹

¹ Peygamber (s.a.) ve imamlardan nakledilen çeşitli rivayetlerde günah ehliyle oturmak günah işlenen bir oturma katılmak ve insanın öneleme gücünün olmadığı bir yerde bulunmak yasaklanmıştır. Bu insanın yakınları bilir olsa farketmez. Nitekim Ali (a.s) oğluna şöyle vasiyet etmiştir: “Allah kulağı günah ve gıybetten hoşnut olmamasını farz kılmıştır. (Nur'u Sakaleyn Tefsirinde bu ayetle ilgili hadisler

6- Teklif şartı teveccüh ve bilinçli olmaktır. **Şeytan sana unutturursa.”**

7- Kur'an ayetleri hususunda haksız meşguliyette (İstihza, kendi görüşü esasınca tefsir etme, bidat ve tahrif) zulümdür. **“Zulmedenlerle”**

8- Batıl sözlerle kulak vermek (Saptırıcı kitaplar okumak kınanmıştır.)²

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرِي
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ (69)

69. Sakınan kimselere, onların hesaplarından bir sorumluluk yoktur. Fakat bir hatırlatmadır; belki sakınırlar.

Nüktele

- İlahi ayetleri çekişmeye dalanlarla oturmayı haram kılan ayet nazil olunca bir grup şöyle dedi: **“O halde Mescid’ul Harama gitmemek ve tavaf etmemk gerekir. Çünkü onların alaya alışları oraya kadar varmıştır.”**

- Günah ehlinin oturumlarına katılmak kötülükten sakındırmak ve irşat niyetiyle olursa sakıncasızdır. Oraya katılan kimselerin kendisi de takvalı olmalı ve kendisi de etkilenmemelidir. Aksi taktirde bir çok kimse başkalarını kurtarmaya gittikleri halde kendileri batmaktadır. Nitekim Sadi şöyle demektedir:

Bir köle arpa suyu getirmek istedi.

¹ Ali (a.S) şöyle buyurmuştur: “Kötülerle oturmak iyilere kötü zanda bulunulmasına neden olur.”

² Sapık kitapları yasaklamanın delili hususunda bu ayete istinat edilebilir.

Arpa suyu geldi ama köle gitti.

Mesajlar

1- Olayları önemli ve en önemli diye ayırmak akli ve İslami temel ilkelerdendir. Cevap vermek veya sapıkları ebedi olarak kurtarmak için boş sözleri ve çekişmeleri dinlemek caizdir.

2- Takva insanın günahlar karşısında koruyan bir vesiledir. İtfaiye memurlarının ateş karşısında giydiği yanmayan elbiseler gibidir.

3- İnsan bizzat takvalı olmaya çalışması gerektiği gibi başkalarını da takvalı etme düşüncesi içinde olmalıdır. **“Belki sakınırlar.”**

وَدَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَدَكَّرَ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ
وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَأَيُّوْحَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ
أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ (70)

70. Dinlerini oyun ve eğlenceye alanları, dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Kur'an ile öğüt ver ki, bir kimse kazandığıyla helake düşmeye görsün, o takdirde Allah'tan başka ona ne bir yardımcı, ne de bir şefaathçi bulunur; her türlü fidyeyi de verse kabul olunmaz. Kazandıklarından ötürü yok olanlar işte bunlardır. İnkâr etmelerinden dolayı kızgın içecek ve can yakıcı azâb onlardır.

Nükteler

- Ayetteki bırakmaktan maksat, nefret izharında bulunmak ve ilişkilerini kesmek anlamındadır ve bu bazen onlarla savaşımaya kadar varmaktadır, yoksa onlarla cihadi terk etmek anlamında değildir.

- Dini alaya almanın her zaman farklı bir şekli vardır. Ya inançlar hurafedir, ya hükümlerin icra edilemeyeceğini söylemektedirler, ya günahlar için bir yorum getirilmektedir, ya bid'attır, ya kendi görüşünce tefsir etmektir, ya da şüpheli şeylere uymaktır.

Mesajlar:

1- Dindarlık, gevşemek, lakayt davranmak ve mektebi alaya almakla uyumlu değildir. **“Oyun ve eğlenceye alanları”**

2- Dünyaya aldanmak, dini alaya almaya ortam sağlar. **“Dünya hayatının aldattığı kimseleri”**

3- Hatırlatma ve öğüt Allah'ın azap ve kahrından kurtulmaya sebep olur. **“Öğüt ver ki”**

4- Dünyaya aldanmayın, kıyamet günü Allah'tan başka hiçbir şey size yardıma koşamaz. **“Allah'tan başka ona ne bir yardımcı, ne bir şefaathçi bulunur”**

5- İnsanın mutsuzluklarının sebebi, bizzat kendisi ve yaptığı işlerdir. **“Kazandığından ötürü, kazandıklarından ötürü, küfrettiklerinden dolayı”**

6- Dini gayret, dinsiz insanları korkutmaya ve toplumdaki mektep muhaliflerini boykot etmeye sebep olur. **“...Kimseleri bırak”¹**

¹ Bu ayetin bir benzerinde şöyle buyurulmuştur: **“Onlardan yüz çevir, onları bırak da yesinler ve faydalansınlar. Onlar için hüznün yoktur”**

قُلْ أَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرُدُّ عَلَى
أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ
حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ
هُوَ الْهُدَى وَأُمْرًا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ (71) وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاتَّقُوا وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (72)

71. De ki: “Arkadaşları bize gel diye doğru yola çağırırken, şeytanların yeryüzünde şaşırttıkları bir kimse gibi geriye mi dönelim. Allah bizi doğru yola eritirdikten sonra, bize faydası olmayan, zarar da veremeyen Allah’tan başka şeylere mi yalvaralım?” De ki, “Doğru yol ancak Allah’ın yoludur. Âlemlerin Rabbine teslim olmakla emrolunduk.

72. Namazı dosdoğru kılın ve Allah’tan sakının (diye de emrolunduk.) Kendisine toplanacağınız O’dur.

Nükteler:

- 72. ayette bütün görevler arasında sadece namaza ve bütün inançlar arasında sadece ahirete işaret edilmiştir. Bu da namaz ve ahiretin önemini göstermektedir.

Mesajlar:

1- Şirk mantıksızdır. Zira teveccühlerin ve ibadetlerin hedefi ya bir fayda elde etmek ya da bir zararı def etmektir. Putlar ise hiçbir fayda verme veya zarara uğratma hususunda güç sahibi değildir. “Bize faydası olmayan, zarar da veremeyen”

2- Şirk inanç açısından bir tür geri dönüştür. **“Geriye mi dönelim?”**

3- Şirk, başı boş gezmek ve şaşkınlıktır. **“şaşırtıkları”¹**

4- +++

5- Ahirete iman etmek, namaz kılmak ve takva kurtuluşun en büyük etkilerindendir.

6- Sadece namaz ile birlikte olan takva faydalıdır. **“Namazı dosdoğru kılın ve Allah’tan sakının”**

7- Ahirete iman takvanın ortaya çıkış sebebidir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ (73)

73. Gökleri ve yeri gerçekle yaratan O’dur ki “Ol” dediği gün hemen olur; sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümlerlik O’nundur. Görülmeyeni de görüleni de bilir. O hikmet sahibidir, haberdardır.

Nükteler:

- Bu ayette sura bir defa üflenileceği söz konusu edilmiş, Zümer suresi, 68. ayette ise Sur’a iki defa üfleneceği

¹ Bir olan Allah’a tapmada huzur ve bir yoğunlaşma söz konusudur. Ama birden fazla şeye tapmak, şaşkınlık ve hayrete sebep olur: “+”, Allah da biridir. **“De ki Allah birdir”**, hem de çok çabuk razı olmaktadır. **“Ey çabuk hoşnut olan”** Ama Allah’tan gayrisi hem fazladır, hem herbirisinin çeşit çeşit yersiz beklentileri vardır ve hem de çabuk hoşnut olmazlar.

2- Sapıklıklar karşısında apaçık bir tutum içinde olmak gerekir. **“De ki: Dostuğru yol, ancak Allah’ın yoludur.”**

ifade edilmiştir. Birisi her şeyi altüst etmek, diğeri ise insanların dirilişi içindir. +

- Önceki ayetlerde Allah'ın karşısında teslimiyet ve namaz kılma söz konusu edilmişse, burada da bunun sebebi zikredilmiştir. Çünkü bütün yaratılış alemleri bütün bir yaratılış O'nun elindedir, o hikmet sahibidir, bilendir ve herşeyden haberdardır.

Mesajlar:

1- Yaratılış hikmete dayalıdır ve bir hedefi vardır. **“gerçekle”¹**

2- Allah'ın iradesi için hiçbir engel söz konusu değildir. **“Ol dediği gün hemen olur”**

3- Gayp, şuhud, gizli ve açık Allah için aynıdır. **“Görülmeveni de görüleni de bilir.”**

4- İlahi hükümetin temelleri, hikmet ve ilme dayalıdır. **“Hükümlerlik O'nundur...O hikmet sahibidir”**

5- Kıyamette ilahi kudret, herkes için aşikar bir şekilde tecelli edecektir. Çünkü orada sebepler ve araçların hiçbir etkisi yoktur. **“Hükümlerlik O'nundur”**

6- Varlık aleminin yaratıcısı ve tedbir edicisi hikmet sahibidir, herşeyden haberdardır. O halde rahat olun.

7- Sur'a üfürülünce, evrenin düzeni altüst olur. Ama hesap ve kitap olduğu şekliyle, dakik ve bakidir. **“Görülmeveni de görüleni de bilir, o hikmet sahibidir, haberdardır”**

¹ Bu noktaya bir çok ayetler, örneğin Sad suresi, 27. ayette işaret edilmiştir: **“Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri boş yere yaratmadık.”**

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ آزرَ اتَّخِذْ أَصْنَامًا آلِهَةً إِنِّي أَرَاكَ
وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (74)

74. İbrahim, babası (amcası) Azer'e, "Putları ilah olarak mı benimsiyorsun? Doğrusu ben seni ve millerini açık bir sapıklık içinde görüyorum" demişti.

Nükteler:

- "Eb" kelimesi doğal olarak baba anlamındadır. Ama babanne, amca ve pedegoga da denmektedir.

- Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ben ve Ali bu ümmetin babasıyız." Azer İbrahim'in amcasıydı, babası değildi. İbrahim'in bütün babası ve atası, muvahhid (tevhid ehli) idiler. Ehl-i Sünnet alimlerinden, Taberi, Alusi ve Siyuti de Azer'in İbrahim'in babası olmadığını söylemiş ve bundan da öte, İbrahim'in babası ve annesi için dua ettiğini dile getirmişlerdir. **"Rabbimiz, beni ve anne babamı bağışla"** (İbrahim suresi, 41. ayet)

- Oysa Müslüman bir kimse, müşrik bir kimse için her ne kadar akrabası da olsa dua edemez. İbrahim'in amcası Azer için dua etmesi de onun küfür haletinin açığa çıkmasından önce idi. İbrahim Azer'in hakkı kabul etmediğini görünce ondan uzak durdu ve ondan ayrıldı. (Tevbe suresi, 114. ayet) Bütün bunlardan da anlaşıldığı üzere, bu ayette geçen "eb" kelimesi baba anlamında değildir, tarihte de İbrahim'in babasının adının "Tareh" olduğu söylenmiştir, Azer değil. (El- Mizan tefsiri)

Mesajlar:

1- Hakka davet metodunda yakın akrabalardan başlamak gerekir. **"Babasına"**

2- Tavır ve tutumda ölçü haktır, yaş değil. İbrahim kendisinden büyük olan amcasına açıkça hakkı beyan etmiş ve uyarmıştır.

3- Cemiyet, geçmiş ve yaş durumu batıl bir şeyi hakka dönüştürmez. **“Ben seni ve milletini açık bir sapıklık içinde görüyorum”**

4- Putperestlik, salim vicdanların ve aklın eleştirdiği bir sapıklıktır. **“Putları ilah olarak mı benimsiyor sunuz... Açık bir sapıklık”**

5- Putperestlik tarihi İsa, Musa ve hatta İbrahim'den öncesine kadar uzanmaktadır.

6- Gerçi İbrahim, hilim ve sabır sahibi biriydi. + Ayrıca Peygamber, Firavun'a karşı bile yumuşak konuşmak zorundadır. Ama İbrahim'in bu ayetteki sert konuşması, Amcasının küfürdeki ısrarı sebebiyledir. **“Doğrusu ben seni ve milletini açık bir sapılık içinde görüyorum”**

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ

الْمُوقِنِينَ (75)

75. Böylece yakın edenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu gösterdik.

Nükteler:

- “Melekut” kelimesi, “mülk” kökünden türemiştir. Sonundaki “vav” ve “ta” harfleri tekit ve mübalağa için eklenmiştir. Göklerin melekutu demek, mutlak ve hakiki malikiyeti anlamındadır.

- Alemler dört kısma ayrılmıştır: Lahut (uluhiyet alemi ki Allah'tan başka hiç kimse ondan haberdar değildir) Ceberut alemi (soyut varlıkların bulunduğu alem) Melekut

alemi (cisimler alemi) ve Nasut alemi (Vücuda gelme ve bozulma, değişiklik ve başkalaşım alemi)¹

- Melekut alemi, sırlar, düzen, ilginçlikler ve gayp alemidir. (Kamus, Mu'cem'ul- Vesit)

- Göklerin melekutu, onların ilginçlikleridir. (Alusi)

- İbrahim, yer ve göklerin melekutunu görünce, Allah'ın Rububiyet, Hikmet, yaratılış ve sünnetini daha yakından tanıdı ve İmam Bakır'ın (a.s) buyurduğu üzere, Allah İbrahim'in gözüne, yer ve göklerin derinliğini görmesi için bir güç ve nur verdi. (Nur'us- Sakaleyn)

Mesajlar:

1- Her kim hakkı tanır, ona davet eder ve hiçbir şeyden korkmazsa, Allah ona melekuti bir bakış açısı verir. (Tıpkı İbrahim gibi, önceki ayetin ifade ettiği üzere)

2- Genç bir insan da manevi rüşt sayesinde, melekuti bir bakış açısı elde edebilir. (Çeşitli tefsirler esasınca, İbrahim o zaman genç biriydi.)

3- Sağlam bir delil getirmek ve başkalarına karşı ilmi bir tavır sergilemek, kalbi bir imanı gerektir. İbrahim de yakın elde ettikten sonra, bir takım deliller ortaya koymaya başlamıştır. (Sonraki ayetlerde, el- Mizan tefsiri)

4- Yakın iman derecesinin en yücesidir. **“Yakin edenlerden olması”**

5- Melekuti bakış açısının etkilerinden biri de yakındır. **“Edenlerden olması”**

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ
لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ (76)

¹ Etyeb'ul- Beyan tefsiri

76. Gece basınca bir yıldız gördü, “işte bu benim Rabbim” dedi; yıldız batınca, “batanları sevmem” dedi.

Nükteler:

- İbrahim'in müşriklerle mücadelesi ve tartışması ve tartışmalarda yumuşaklık göstermesi, karşı tarafın inancını reddetmek içindi, ona kalbi olarak inandığından değil ve dolayısıyla da onun ismetine aykırı bir durum olmamıştır. Sonraki iki ayette yer alan, **“Ey kavmim”** kelimesi de **“İşte bu benim rabbim”** kelimesi de sözde tartışmanın nişanesidir. Bu yüzden ay ve güneşin batışını görünce, “Ben sizin şirk koşmanızdan uzağım” demiştir, “kendi şirkimden uzağım” dememiştir. (78. ayet)

- Doğan ve batan bir varlık bir takım kanunlara esirdir, kanunların hakimi değildir. Hareket sahibi bir varlık hadistir (sonradan vücuda gelmiştir) ve hadis bir varlık asla Allah olamaz. İbrahim önce geçici olarak onu kabul ettiğini kabul ediyor ama sonra ortaya koyduğu delillerle bunu reddediyor.

Mesajlar:

1- Fıtratları uyandırmak, düşünceleri harekete geçirmek ve duygulara teveccüh etmek, tebliğ metodunun en iyilerindedir.

2- Gerçek sevgili değişen geçici, sınırlı ve çeşitli mekânın esiri değildir. **“Batanları sevmem”**

3- Mabud, mahbub ve sevgili olmalı, ibadetler de aşk üzere yapılmalıdır. Zira dinin ruhu aşktır. **“Batanları sevmem”**

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ
يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ (77)

77. Ayı doğarken görünce, “işte bu benim Rabbim” dedi, batınca, “Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi and olsun ki sapıklardan olurdu” dedi.

Nükteler:

- “Baziğ” kelimesi “bezeğe” kökünden türemiş olup, yarmak, kan akıtmak anlamındadır. Adeta ay ve güneşin doğuşu, karanlık perdeleri yarmakta ve kendi etrafında soluk bir kırmızılık vücuda getirmektedir. (Nümune tefsiri)

- İbrahim (a.s) hem yıldıza tapanlara karşı tavır sergiledi ve hem de ay ve güneşe tapanlara

Mesajlar:

1- eleştiri hususunda adım adım methodundan istifade etmek gerekir. Önceki ayette, **“batanları sevmem.”** Burada ise şöyle buyurmuştur: “Aya tapmak bir sapıklık ve delalettir.”

2- Tanıma yolunda ilahi feyiz ve hidayet dayanmak gerekir. İlahi feyiz ve hidayet olmaksızın marifetlerin berrak kaynağına ulaşmak mümkün değildir. **“Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi.”** (El Mizan Tefsiri)

3- İnsanın içinde kaybettiği bir şey vardır. Bazen bu kaybettiği şeyi bulma hususunda çeşitli ve bazen de sapık örneklerin ve mistakların peşine düşmektedir.

4- Peygamberler de ilahi hidayete muhtaçtırlar. **Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi”**

5- İnsan çıkmaza sürüklendiği her varsayımda inada düşmeksizin hemen yolunu değiştirmelidir. Erkeğin sözü hak olmalıdır, bir değil.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَارِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ
قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (78)

78. Güneşi doğarken görünce “işte bu benim Rabbim, bu daha büyük” dedi; batınca, “Ey kavmim! Doğrusu ben ortak koştuklarınızdan uzağım” dedi.

Nükteler

- Bu ayette de İbrahim (a.s) tartışma be konuşma makamındadır. “İşte bu benim Rabbim”, araştırma ve şahsi inancı makamında değil. Hakeza, “Ey Kavmim!” ve “şirk koştuklarınızdan” ifadesi İbrahim’in önceden de aya yıldıza ve güneşe tapmadığının delilidir. (Etyeb’ul Beyan)

Mesajlar

1- Cisimlerin büyüklüğü ve küçüklüğü önemli değildir. Her şey değişken ve yok olucudur. O halde bunların hiç birisi Allah olamaz. **“bu daha büyük”**

2- Rabbin yüceliğine ve nuraniyetine inanmak her ne ve kim olursa olsun insanın ruhunun derinliklerinde yer alan bir inançtır. Peygamberler de Allah’a davet hususunda bu ortamdan istifade etmişlerdir.

3- Hakkı öğretim veya batılı eleştirme metodu adım adım izlenmelidir. (yıldız, ay ve güneş, yıldızdan güneşe kadar)

4- Kemali istemek insanların fitri bri isteğidir. Batmak ve yok olmak ise bir noksanlıktır.

5- Şirk ve müşriklerden beraat ilanında bulunmak İbrahim'i bir feryattır.

6- Beraat şirktedir; fertlerden değil. (Şirk koştuğunuzdan, sizlerden değil.)

7- Beraat ilanında bulunmak bürhan ve istidlalden sonradır. (önce batmak söz konusu edilmiş sonra şirkten beraat ilanında bulunulmuştur)

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا
أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (79)

79. “Doğrusu ben yüzümü, gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim, ben müşriklerden değilim.”

Nükteler

- “hanif” kelimesi “hanf” kökünden türemiş olup halis ve sapmamış anlamındadır.

- Fıtrat da yaratmak anlamına gelmektedir ve aslında yarmak anlamını içermektedir. Bu belki de şöyle diyen günümüz ilmine işaret etmektedir: Evren ilk önce tek bir kütle idi sonra birbirinden ayrıldı ve semavi gezegenler birbiri ardınca ortaya çıktı. (Tefsir-i Numüne)

Mesajlar

1- Hak yolu bulunca kesin bir şekilde ilan edin. İlerle-
yin ve yalnızlıktan korkmayın. **“Şüphesiz ben”**

2- Tikel, maddi, sınırlı ve fani tapmayı aşan kimse tü-
mel manevi, sonsuz ve ebedi bir gerçeğe ulaşır.

3- Cilvelere ve tecellilere boğulmayın zira bunlar er ve-
ya geç silinir. O halde yaratılışın cilvesi olan Allah’a tevec-
cüh edin.

4- İnsan nesillerin ve asırların batıl inançlarını yerle bir edeceği bir makama ulaşabilir.

5- Halis bir iman ve tevhid, şirkten beraat ilanında bulunmakla birlikte. **“Doğrusu ben ortak koştuğunuzdan uzağım.”**

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ (80)

80. Milleti onunla tartışmaya girişti. **“Beni doğru yola erdirmişken, Allah hakkında benimle mi tartışıyorsunuz? O’na ortak koştuğunuzdan korkmuyorum, meğer ki Rabbim bir şeyi dilemiş ola. Rabbim ilimce her şeyi kuşatmıştır; hâlâ öğüt kabul etmez misiniz?” dedi.**

Mesajlar

1- Borçlu kimseyi rahat bıraktığınız takdirde alacaklı halle geleceği gibi sapık bir toplulukta şirkinde utanacağı yerde ortaya çıkarak delil getirmeye çalışır. **“Milleti onunla tartışmaya girişti.”**

2- Muvahhid bir insan eğer yalnız kalırsa bir topluluğa karşı koyma hususunda endişeye kapılmaz. **“Milleti”**

3- Hakkı aramak insandan hidayet ise Allah’tandır. **“Doğru yola erdirmişken.”**

4- Allah’ın hidayetini mazhar olan bir insanın asla korkusu olmaz. **“Doğru yola erdirmişken...korkmuyorum.”**

5- Allah’tan başkasında korkmamak tevhidin göstergesidir.

6- Şirkin kökü zarar hayalinde bulunmak ve putların zarar vereceğinden korkmaktır. **“Ortak koştuklarınızdan korkmuyorum.”**

7- Hakkı elde etmek için hatırlatmak yeterlidir. **“Hala öğüt kabul etmez misiniz?”**

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (81)

81. **“Allah’a koştuğunuz ortaklardan nasıl korkarım? Oysa siz, Allah’ın hakkında size bir delil indirmediği bir şeyi O’na ortak koştuktan korkmuyorsunuz. İki taraftan hangisine güvenmek daha gereklidir, bir bilseniz. “**

Nükteler

- Allah’a inanmanın sebebinin korku olduğuna inananların aksine bu ayet korkuyu şirke düşmenin sebebi olarak göstermektedir.

Mesajlar

1- Müşrik insanın delili ve bürhanı yoktur. **“Allah’ın hakkında size bir delil indirmediği.”**

2- Emniyet ve güvenlik Allah’ın sayesinde. **“iki taraftan hangisine güvenmek daha gereklidir.”**

3- Doğru bir ilim Allah’a doğru yol bulma vesilesidir. Eğer onu doğru kullanırsanız doğru bir neticeye ulaşırsınız. **“Bir bilseniz.”**

4- Tartışma ve konuşmada insanların tutuculuğunu tahrik etmemek gerekir. **“İki taraftan hangisine”** diye buyurulmuştur. **“Kesinlikle bize güvenmek daha güvenmek daha gereklidir.”** Diye buyurmamıştır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ
مُهْتَدُونَ (82) وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (83)

82. İşte güven; onlara, iman edip haksızlık karıştırmayanlardır. Onlar doğru yoldadırlar.

83. Bu, İbrahim'e, Kavmine karşı verdiğimiz hüccetimizdir. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Doğrusu Rabbin hikmet sahibidir, bilendir.

Nükteler

- **“lubs”** kelimesi örtmek anlamındadır.ç buradan da anlaşıldığı üzere iman fitri bir gerçek olduğu için yok oluca değildir. Sadece üzerini bir takım tozlar kaplamaktadır.

- Gerçi 82. ayette de Allah'ın bir beyanıdır. Ama hadislerde de yer aldığı üzere bu ayet önceki ayette yer alan İbrahim'in halka buyurduğu sözün bir devamıdır.

- Bazı rivayetler esasınca ayette geçen zulümden maksat şirktir. Bazı rivayetler de imandan sonra ilahi önderleri bir kenara itmenin ve başkalarının peşice gitmenin zulmün bir örneği olduğunu bildirmektedir. (Tefsir-i Numune Nur'us Sakaleyn'den naklen)

Mesajlar

1- Zulüm imanın afetidir. Ve iman hakkında kötü etkilere sahiptir.

2- Zulmü terketmek hidayetın şifresidir ve zulüm hidayete engel olmaktadır. **“Onlar doğru yoldadır, haksızlık karıştırmayanlardır.”**

3- İmanı korumak imandan daha önemlidir. **“İman edip haksızı karıştırmayanlardır.”**

4- Gerçek emniyet ve hidayet iman ve adalet sayesinde. **“İşte güven, doğru yoldadırlar.”** Ne zalim müminler hidayete erişmişlerdir. Ne de imansız adalet dileyenler.

5- İman halis olmadıkça insan ıstırap içinde kalır. **“İşte güven onlardır.”**

6- Toplumun sapıklıklarına delil ve bürhanla karşı koyan tevhid ehli bir kimse, bire takım derecelere sahiptir. **Dereceler.”**

7- İlahi dereceler hikmete dayalı olarak bireylere verilmektedir. **“derecelerle yükseltiriz... hikmet sahibidir.”**

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ
وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ
وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (84)¹

84. Ona İshak ve Yakub’u bağışladık, her birini doğru yola erıştirdik. Daha önce Nuh’u ve soyundan

¹ Ayette geçen “zürriyetihî” kelimesinde iki ihtimal vardır. Birincisi bu zamir (zurriyetihî kelimesindeki “hî” harfî) İbrahim’i ifade etmektedir. Zira önceki ayette onun hakkındadır. Bu fertlerin çoğu onun soyundandır. Rivayette bunu ifade etmektedir. Diğer bir ihtimale göre bu zamir Nuh peygamberi ifade etmektedir. Zira bu zamir onun adına daha yakındır. Onun soyundan da Lut gibi bir takım peygamberler gelmiştir.

Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Mûsa'yı ve Harun'u doğru yola eriştirdik. Biz işlerini iyi yapanlara böylece karşılık veririz.

Nükteler

- Gerçi İsmail İbrahim'in en büyük oğluydu. Ama İshak da kısır olan bir anneden yaşlılık çağlarında doğmuştur. Ayete onu önemle vurgulamaktadır.

- Bu ve sonraki iki ayette toplam olarak peygamberlerden on yedisinin adı zikredilmiştir. Bu tertip ne zaman ile ilgili bir tertiptir. Ve ne de rütbe hasebiyle. Belki de bu üç ayette onların zikredildiği tertip ve sıralama şu esas üzere-dir: 48. ayette hükümet sahibi peygamberlerin adı 85. ayette fakir olup ve hiçbir dünyalığa sahip olmayan peygamberlerin adı ve 86ç ayette ise özel bir takım sorunları belalara duçar olan peygamberlerin adı zikredilmiştir. (EL Mizan Tefsiri)

Mesajlar

1- Salih evlat (temiz bir soy vasıtasıyla insanın tevhide düşüncesinin sürmesine sebep olmaktadır.) en büyük ilahi bir bağış ve hediyedir. **“bağışladık, karşılık veririz.”**

2- Peygamberin soyundan gelmek tek başına bir kıvanç değildir. İbrahim'in soyu kendiliğinden bir takım kemallerle sahipti ve ilahi hidayetden nasiplenmişlerdi. **“Her birini doğru yola eriştirdik.”**

3- Beşer tarihinde sürekli olarak hidayet ve biset sünneti cereyan etmiştir. **“Daha önce Nuh'u doğru yola eriştirdik.”**

4- İlahi lütuflar insanlara hesapsız ve sebepsiz verilmez. **“Böylece karşılık veririz.”**

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِيلَىٰ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ (85)
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ
(86) وَمِن آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (87)

85. Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı da, (doğru yola iletmiştik.) Hepsi de iyilerden idi.

86. İsmail'i, Elyesa'yı, Yunus'u, Lut'u da (doğru yola eriştirdik) Hepsini alemlere üstün kıldık.

87. Babalarından, soylarından, kardeşlerinden bir kısmını seçtik ve doğru yola eriştirdik.

Nükteler

- Zürriyyet, erkek çocuk tarafından insana isnat edilen çocuklar anlamındadır. Hz. İsa'nın babası olmadığı halde ve sadece anne tarafından İbrahim'e mensup olduğu halde yine de bu ayette İsa da İbrahim'in zürriyetinden sayılmıştır. **“Soylarından...ve İsa'yı”** İmam Sadık ve İmam Kazım (a.s) da bir rivayette bu ayete istinat ederek, anne tarafından Peygamber'e mensup olan Ehl-i Beyt'i, Resulullah'ın zürriyeti ve Allah Resulü'nün çocukları saymışlardır. (Nur'us- Sakaleyn, c. 1, s. 743 Aynı zamanda Fahr'ur- Razi'de kendi tefsirinde c. 3, s. 66'da bu konuyu kabullenmiştir. Hakeza Tefsir'ul- Menar'da Sahih-i Buhari'den Ebu Bekir vasıtasıyla nakledilen bir rivayette de Allah Resulü (s.a.a) zürriyet kelimesini İmam Hasan (a.s) hakkında kullanmıştır.)

- el- Yesa' kelimesinin müstakil bir isim mi olduğu yoksa, “Vus'at” kökünden türemiş olup Vese'a filinin Muzari' mi olduğu (Yahya gibi) veya bir takım değişiklik-

lerle İbranice'den Arapça'ya girmiş olan "Yuşa'a" mı olduğu hususunda farklı görüşler vardır.

- Gerçi bazı tarih kitapları Yunus'un İbrahim'in soyundan olmadığını kabul etmişlerdir, ama bu ayette o da İbrahim'in soyundan sayılmıştır. Dolayısıyla biz de tarih kitaplarının naklettiği sebebiyle Kur'an ayetlerinden el çekecek değiliz. Aksine tahminleri Kur'an ayetleriyle mukayese etmek zorundayız. (Kur'an'a uymadığı taktirde onları terk etmek durumundayız.) Bu şüphe Lut hakkında da zikredilmiştir.

- Bazıları "Min abaihim" cümlesindeki "min" (den...) edatı sebebiyle Peygamberlerin babaları arasında da sapık kimselerin bulunduğunu iddia etmişlerdir. Ama Kur'an'ın ifadesi babaların nübuvvet için seçilip seçilmediği makamdadır. Onların küfür veya imanını beyan etmek makamında değil. (Tefsir-i Numune)

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا
لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (88)

88. Bu, Allah'ın kullarından dilediğini erıştirdiği yoludur. Şirk koşarlarsa amelleri boşa çıkar.

Mesajlar:

1- Gerçek hidayet Allah'ın hidayetidir, diğer hidayetler birer seraptır. **"Bu Allah'ın geliştirdiği yoldur."**

2- İlahi hidayetın kapısı herkesin yüzüne açıktır. **"Dilediğini"** Ama biz kalbimizi ve kulaklarımızı hakkı kabul eder ve vahyi duyar bir hale getirmekle mükellefiz.

3- Herkes, hatta Peygamberler bile Allah'ın irade ve lütfuna mazhar olmadığı müddetçe kendilerinden bir hi-

dayet yoluna sahip değillerdir. **“Dilediğini eriştirdiği yoludur”**

4- şirk tüm ilerin batıl ve yok oluş nedenidir. **“Boşa çıkar”**

5- İlahi sünnette ayrıcalık yoktur. Hatta Peygamberler bile şirk koşacak olurlarsa tenbih edilirler. Çünkü asalet hak iledir, şahıslarla değil. **“şirk koşarlarsa”** (Önceki ayetlerin Peygamberlerle ilgili olduğuna teveccühen)

6- Peygamberler masumdur ve asla şirk pisliğine bulaşmamışlardır. Ayette geçen şirk varsayımı farz- 1 muhal olarak Peygamberlere isnat edilmiştir. **“Koşarlarsa”**

7- Hayatta bir anlık şirk bile rehberlik makamından düşmeye neden olur. **“şirk koşarlarsa”**¹

8- İlahi dünya görüşünde, değ er sadece ihlas ve ilahi ruha sahip olmaktadır. Eğer ihlas ruhu olmasaydı, herşey boşa çıkardı. **“şirk koşarlarsa amelleri boşa gider”**

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِن يَكْفُرْ بِهَا
هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لِّيَسُؤُوا بِهَا بَكَافِرِينَ (89)

89. Kendilerine kitab, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz işte bunlardır. Kâfirler onları küfredelerse, küfretmeyecek bir milleti onlara vekil kılıyoruz.

Nükteler:

- “Hüküm” kelimesi hem hükümet ve idarecilik anlamındadır, hem yargı ve kazavat ve hem de derk ve akıl anlamındadır. Müfredat-i Rağib kitabında hükümün asıl anlamının men etme ve alıkoyma olduğu ifade edilmiştir.

¹ Etyeb’ul- Beyan tefsirinde şöyle yer almıştır: “Eşreku” mazi (geçmiş) zamana delalet eden fiildir. İnsanın geçmiş tarihindeki bir anlık şirki de kapsamaktadır.

Akıl, yargı ve gerçek bir hükümet yanlışlıklara ve sapmalara engel olduğu için onlara da hüküm denmiştir. (Tefsir-i Numune)

- El- Menar ve Ruh'ul- Meani tefsirinde, diğer tefsirlerden nakledildiği üzere **“Küfretmeyecek bir milleti onlara vekil kılarız”** ifadesinden maksat İranlılardır. (Tefsir-i Numune)

Mesajlar:

1- Bir grubun küfre sapmasıyla, hak mezhebi asla tarafsız kalmaz. Yol hak ve ilahi olduktan sonra şahısların giriş çıkışı insanı asla etkilememelidir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا
إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ (90)

90. İşte bunlar Allah'ın doğru yola erıştirdikleridir, onların doğru yoluna uy, “Sizden buna karşılık bir ücret istemem, bu sadece herkes için bir hatırlatmadır” de.

Nükteler:

- “İktedih” kelimesinde yer alan “ha” harfi zamir değildir. Durmayı ifade eden bir harftir ve vakfetmek (durmak) için kullanılmaktadır.

Mesajlar:

1- Peygamberlerin hidayetine uymak, ilahi hidayete uymak demektir. **“Allah'ın doğru yola erıştirdikleridir, onların yoluna uy.”**

2- Allah'ın veli kullarının adı, yadı ve yolu canlı tutulmalıdır. Ortaya konan yeni şeyler, önceki değerleri unutturmamalıdır. **“Eriştirdikleridir, onların doğru yoluna uy.”**

3- İnsanların değeri, fikri çizgileri ve ameli siretleri esaslıdır. (“Onlara uy” denmemiştir, **“Onların doğru yoluna uy”** denmiştir.)¹

4- Bazı cüz'i hükümlerin neshedilişi veya değiştirilişi, usul ve külliyatı batıl olduğunun delili değildir. O halde Peygamberlerin tümel çizgisi devam ettirilmelidir. **“Onların doğru yoluna uy”**

5- Din davetçisi, dünya düşkünü ve maddiyatla itham edilen kimseler olmamalıdır. **“De ki: Sizden buna karşılık bir ücret istemem”**

6- Peygamber ile rehberlik ve devrimcilik iddiasında bulunan diğerlerin farklılığı da Peygamberlerin hedefinin maddi olmayışıdır. **“Sizden bir ücret istemem”**

7- İnsanların en başarılısı, öncekilerin kemallerinden, güzel ahlakından ve sağlam metodundan istifade eden kimselerdir. **“Onların doğru yoluna uy”**

8- Peygamberler unutkan insanların hatırlatıcısıdır. **“Hatırlatmadır.”**

9- İslam evrensel bir dindir. **“Herkes için”**

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُحْفُونَ كَثِيرًا وَعُلَّمْتُمْ مَا لَمْ

¹ El- Mizan tefsiri

تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
(91)

91. “Allah hiçbir insana bir şey indirmemiştir” demekle Allah’ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: “Mûsa’nın insanlara nur ve yol gösterici olarak getirdiği Kitab’ı kim indirdi? Ki siz onu kağıtlara yazıp bir kısmını gösterip çoğunu gizlersiniz, atalarınızın ve sizin bilmediğiniz size onunla öğretilmiştir.” “Allah” de, sonra da onları daldıkları sapıklıkta bırakarak, oynasınlar.

Nükteler:

- Bu ayet, “Allah hiçbir Peygambere bir kitap nazil buyurmamıştır” diye cedelleşen bir grup Yahudilere cevap vermektedir.

Mesajlar:

1- Peygamberleri göndermek ve semavi kitaplar indirmek, Allah’ın kullarına bir lütfüdür. Onları inkar edenler gerçekte Allah’ın sünnetini, hikmetini ve rahmetini inkar etmektedirler. **“Allah’ı gereği gibi değerlendiremediler.”**

2- Gerçek Tevrat, bir nur ve hidayet idi. **“Nur ve yol gösterici”**

3- Dini marifetleri parçalamak (bir kısmını gösterip, çoğunu gizlemek) onlarla oynamaktır. **“Kağıtlara...oynasınlar”**

4- Vahiy olmaksızın insan bir çok marifetlere ve bilgilere ulaşamaz. **“Sizin bilmediğiniz, size onunla öğretilmiştir.”**

5- İnsana kafirlerin inkarı ve inatçılığı karşısında güç veren şey, Allah'a tevekkül etmektir. **“Allah de”**

6- Peygamberlerin görevi, tebliğ etmektir; zorlamak değil. **“Onları bırak”**

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَسُنَدِرُ أُمَّ
الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى
صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ (92)

92. Bu indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan Mekke'lileri ve etrafındakileri uyaran mübarek Kitaptır. Ahirete İman edenler buna inanırlar, namazlarına da devam ederler.

Nükteler:

- Ayette “Litunzire” yerine “ve litunzire” denmiştir. Belki de bu Kur'an'ın başka bir takım hedefleri de bulunduğu işaretler. Bunlardan biri de Mekkelileri ve etrafındakileri uyarmaktır.

Mesajlar:

1- Kur'an bütün bereketleri kapsayan bir kitaptır. (Tedebbür, etmek, ibret almak, şifa, rüşd, izzete ulaşmak sembolü... tümü Kur'an'da yer almıştır.) **“Mübarek”**

2- Kur'an diğer semavi kitaplarla uyum içindedir. Bu da onların ilahi ve bir tek hedefe sahip olduğunun nişanesidir. **“Doğrulayan”** Nefsani istekler ve sınırlandırmalarla iç içe olan beşeri kitaplar birbiriyle uyum içinde değildir.

3- Mekke Ümm'ül- Kura'dır. (şehirlerin annesidir.) İslam dünyasının ilmi ve ruhi gıdası programları ve ümit verici ilkeleri oradan temin edilmelidir. Tıpkı çocuğun

ümit, kurulma, beslenme, terbiye ve rüştü için bir vesile olan bir anne gibi.

4- Peygamberler, hidayet ve kurtuluş müjdecileri olduğu halde yine de insanın çoğu çabaları daha çok zararı def etmek içindir ve insan ruhsal açıdan uyarılmaya daha çok muhtaçtır. Bu yüzden Kur'an'da uyarıcı kelimesi, müjdeleme kelimesinden daha çok kullanılmıştır. Uyarılmak 120 defa, müjde ise 80 defa kullanılmıştır. **“Uyaran”**

5- Tebliğ metodu, adım adım olmalıdır. Önce akrabalar, **“Yakın akrabalar”** sonra bölge halkı, **“Mekkeliler”** sonra da tüm insanlar **“Alemlere rahmet”**¹, **“Tüm insanlara”**², **“+”**³ ve **“Bu sadece alemlere bir uyarıdır.”**⁴

6- Ahirete inanmak, nübuvvete inanmaya ortam hazırlar. **“Ahirete iman edenler, buna inanırlar”**

7- İmanın en açık göstergesi, namazdır. **“Namazlarına”**

8- Ahirete iman, namaza dikkat etme sebeplerindedir. **“Ahirete, namazlarına da devam ederler.”**

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمْرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْرُونَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ (93)

¹ Enbiya suresi, 107. ayet

² Sebe' suresi, 28. ayet

³ En'am suresi, 19. ayet

⁴ En'am suresi, 90. ayet

93. Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine bir şey vahyedilmemişken "Bana vahyolundu, Allah'ın indirdiği gibi ben de indireceğim" diyenden daha zalim kim olabilir? Bu zalimleri can çekişirlerken melekler ellerini uzatmış, "Canlarınızı verin, bugün Allah'a karşı haksız yere söylediklerinizden, O'nun ayetlerine büyüklük taslamanızdan ötürü alçaltıcı azâbla cezalandırılacaksınız" derken bir görsen!

Nükteler:

- Bu ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle yer almıştır: "Vahy katiplerinden olan Abdullah b. Sa'd adında bir şahısı Allah Resulü, yaptığı hıyanet sebebiyle kovdu. O da insanları bir araya toplayarak şöyle dedi: "Ben de Kur'an'ın benzeri ayetler getirebilirim."

Bazıları ise bu ayetin nüzul sebebinin "Müseylemet'ül-Kezzap" adlı sahte Peygamberin iddiaları olarak kabul etmişlerdir. Müseyleme, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hayatının son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla nüzul sebebinin "Müseylemet'ül- Kezzab" olduğunu söyleyenler, bu ayetin de Medeni olduğunu ve Peygamberin emriyle buraya koyulduğunu sanmışlardır.

- "ğemerat" kelimesi insanı çepre çevre kuşatan ölümün şiddetli anı anlamındadır. "Ğemre" kökünden olup aslında etkilerinin ortadan kalkması ve içine gömülme anlamını ifade etmektedir.

Mesajlar:

1- Kültürel zulüm ve ehli olmayanların Peygamberlik iddiası en büyük zulümdür. **"Daha zalim...Bana vahyolundu diyenden"**

2- Dinde bid'at –ki bazı halifeler de buna bulaşmışlardır- yalan atmak ve Allah'a iftirada bulunmanın örneklerindedir.

3- Hak düşmanı olan kimse, ya hak cephesini aşağı düşürür veya kendi sözlerini yüceltir. Önce, “Kur'an efsanedir” der, eğer başarılı olamazsa, “Ben de Kur'an gibi ilginç sözler söyleyebilirim” der. **“Allah'ın indirdiği gibi ben de indireceğim”**¹ Başka bir yerde ise şöyle der: “İstersek biz de onun benzerini söyleriz.”

4- Dini makamları ve dinde uzmanlık iddiasında bulunan ehliyetsiz ve yalancı kimseler çok kötü can verirler. **“Bu zalimleri bir görsen...”**

5- Kibirleşmenin, vahy ve dini aşığılamanın cezası, alçaltıcı bir azaptır. **“Alçaltıcı azapla alçaltılacaksınız”**

6- İlahi ceza, ölüm anından itibaren başlamaktadır. Ruh ve canı almak Allah'ın işi olduğu halde, kafirlere, “can ver, öl” denmektedir. **“Canlarınızı verin”** ifadesi bir tür aşığılamadır.

7- İnsanın ruhu bağımsızdır. **“Canlarınızı verin”**

8- Dünyada kibirleşmenin sonucu, ahirette alçalmaktır. **“Alçaltıcı azapla...Büyüklik taslamanızdan”**

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ
وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ
شُرَكَاءَ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ (94)

94. Onlara: “And olsun ki, sizi ilk defa yarattığımız gibi size verdiklerimizi ardınızda bırakarak bize

¹ Peygamberlik iddiasında bulunanların bazısı şunlardı, “Yemen’de Müseyleme, Yemen’de Esvet, Ensa ve Ben-i Eset kabilesinden Tulehya Esedi (Tefsir-i Meraği)

birer birer geldiniz; içinizde Allah'ın ortakları olduğunu sandığımız şefaathçilerinizi berâber görmüyoruz. And olsun ki aranızdaki bağlar kopmuş, ortak sandıklarınız sizden ayrılmışlardır” denecek.

Nükteler:

- Bu hitap ölüm anında veya kıyamet koptuğunda müşriklere yapılacaktır.
- “Hevvelna” kelimesi, “hevel” kökünden (amel kipinde) türemiş olup yöneticiye ihtiyacı olan bir hayır anlamındadır ve genellikle mallar hakkında kullanılmaktadır.

Mesajlar:

- 1- Kıyamet ve kabirde insan doğduğu günkü gibi yalnızdır. **“Birer birer”**
- 2- İnsan kıyamet için haşrolunca doğduğu zamanki gibi, çıplak, aciz ve fakirdir. **“Sizi ilk defa yarattığımız gibi”**
- 3- Ahiret cismanidir. **“Sizi ilk defa yarattığımız gibi”**
- 4- Müşrikler dört şeye dayanırlar: Kavim ve kabile, mal ve varlık, tağutlar ile rabler ve putlar.
Bu ayette ölümden sonra ve kıyamette bu dört şeye dayanmanın da faydasız olduğu söz konusu edilmiştir.
“Birer birer” yani, kavim ve kabile olmaksızın.
“Size verdiklerimizi arkada bırakarak” yani mal ve servet olmaksızın.
“Şefaathçilerinizi beraber görmüyoruz” yani hiçbir dost ve arkadaş olmaksızın.
“Ortak sandıklarınız sizden ayrılmışlardır” Yani hayali kudretin hiç bir himayesi olmaksızın.

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ
الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ (95)

95. Taneyi ve çekirdeği yaran şüphesiz Allah'tır; ölüyü çıkarır. İşte Allah budur, nasıl yüz çevirirsiniz?

Nükteler:

- Ayette geçen “falik” kelimesi, yarmak anlamına gelen “feleke” kökündendir. “Habbe” ise yiyilen taneler anlamındadır. Biçilen buğday ve arpa gibi. Elbette diğer tanelere de “habbe” denilmektedir. Ayette geçen “neva” kelimesi ise, çekirdek anlamındadır.

- Cansız bitkiden canlı hayvan ve canlı hayvanda da cansız süt meydana gelmektedir. Cansız çeyirdekten canlı ve üretken bir ağaç, gelişmiş ağaçtan da cansız çekirdekler meydana gelmektedir. Rivayetlerde yer aldığı esasınca, imansız insanlardan mümin kimseler ve müminden de bazen kafir çocuklar vücuda gelmektedir. **“Ölüden diriye ve diriden de ölüyü çıkarır.”**

Mesajlar:

1- Tane ve çekirdeği gömmek insanın işidir, ama yarmak ve yetiştirmek, Allah'ın işidir. **“Yaran”**

2- Sizin rızkınız da bu tanelerden ve tohumlardandır. O halde nereye ve kime gidiyorsunuz. **“Nasıl yüz çevirirsiniz.”**

3- Doğal etkilere dikkatlice bir bakmak, Allah'ı tanımanın en iyi yoludur.

فَالِقُ الإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا
ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (96)

96. Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, güneş ve ayı vakit ölçüsü kılandır. Bu, güçlü olanın, bilen nizamıdır.

Nükteler:

Ayette geçen isbah kelimesi hem sabah anlamındadır ve gem de sabahın girişi anlamında. Ama burada maksat sabahtır.

- Önceki ayette Allah'ın yeryüzündeki kudret ve hikmetinden üç alamet söz konusu edilmişti. Bu ayette ise Allah'ın göklerdeki kudretinden örnekler verilmektedir. Gece ve gündüz Allah'ın kudretlerinden iki nişanedir. **“Gece ve günümüz iki ayet kıldık.”** (İsra sure, 12. ayet) Gecede, istirahat, münacaat, mirac, Kur'an'ın inişi ve teheccüt namazı söz konusudur.

Mesajlar:

1- Gece ve gündüzün her anının ortaya çıkışı, yararı olan Allah'ın kudret ve hikmetini gerektirmektedir. Zira bu iş belli bir taktir ve ölçü esasınca gerçekleşmektedir.

2- Geceleyin çalışmak, yolculuk etmek ve hayvan kesmek rivayetlerde de kınanmıştır.¹

3- Güneş ve ay, düzenleme, hesaplama ve programlama vesilesidir.²

¹ İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah geceyi herşey için bir dinlenme vesilesi kılmıştır.” (Nur'us- Sakaleyn tefsiri, c.1, s. 749, Tehzib'den naklen)

İmam Rıza (a.s) ise şöyle buyurmuştur: “Evliliği gece gerçekleşiriniz, çünkü hem gece, hem de eş insanın sükunet ve huzur sebebidir.” (a.g.e, Kafi'den naklen)

² Belki de güneş ve ayın bu ayette hesap vesilesi olarak zikredilişinden, hem şemsi takvimin, hem de kameri takvimin muteber olduğu istifade edilebilir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ (97)

97. O, yıldızları kara ve denizin karanlıklarında yol bulasınız diye sizin için var edendir. Bilen kavim için ayetleri uzun uzadıya açıkladık.

Nükteler:

Astronomi ilmi, beşerin en eski ilimlerinden biridir ve eskiden beri, zamanı, ciheti, kibleyi... tanıma hususunda insan çöl ve deniz yolculuklarında yıldızlardan istifade etmiştir. Bu ilim, emin, sürekli, dokunulmamış, doğal, genel ve masrafsız bir araçtır.

- İslam, tabiatın zevahirine ve görünümüne özel bir ilgi göstermiştir. Bazı surelerin adı doğal eşyalardan alınmıştır. İslami ibadetler de tabiattaki eşyayla iç içedir. Vakti tanıma, kibleyi tanıma, güneş tutulması, ay tutulması, ayat (tabiataki korku verici olaylar esnasında kılınan) namazlar, ayın ve hilalin evveli gibi bir çok hususlarda islami ibadetler, tabiata düğümlenmiş durumdadır. Bunlar müslümanın astronomi ilmini öğrenmesine, Bağdat, Dimeşk, Kahire, Merağe ve Endülüs'te bir çok rasathanelerin teşkiline ve bu konuda sayısız kitapların müslümanlarca yazılmasına sebep olmuştur.

Mesajlar:

1- Yıldızlar, Allah'ın yaratıklarıdır ve yol bulma için kullanılan bir vesiledir, yaratıcı ve müdebbir değildir. **“Sizin için var edendir.”**

2- Yıldızların düzeni o kadar dakik ve hesaplıdır ki yolu onunla bulmak mümkündür. **“Yol bulasınız diye”**

3- İnsanın ömründe az gerçekleşen çöl ve deniz yolculukları için Allah bir kılavuz tayin etmiştir. O halde Allah'ın insanların sürekli hareketi ve hak yolundan sapmaları hususunda bir kılavuz ve önder tayin etmediğini nasıl kabul edebiliriz? Şüphesiz Allah bunun içinde imamet ve risaleti taktir etmiştir.¹

4- Yıldızların ağırlığını, hacmini, mesafesini, hareketini ve yörüngesini tanımak ve genel anlamda astronomi ve yıldızlar ilmi, tek başına insanı Allah'a ulaştıramaz. İnsan irade etmeli ve bu yolla Allah'ı tanımayı istemelidir. **“Bilen kavim için”**

Bir çok ayna satan kimselerin düzensiz bir yüzü vardır ve asla aynaya bakmazlar. Dolayısıyla islah olmanın şartı, irade ve hedeftir; sadece aynanın varlığı ve ona bakmak değil.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ
فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ (98)

98. O, sizi bir tek nefisten yaratmıştır. Böylece bazıları karar kılınmış (normal hayatını yaşar) ve bazıları da (babaların sulbünde ve anaların rahminde) intikal halindedir. Anlayan kavim için ayetleri uzun uzadıya açıkladık.

Nükteler:

- Ayette geçen “enş’e” kökü hususunda iki nükte gizlidir:

¹ Hadislerde şöyle yer almıştır: “Ayette geçen hidayet edici yıldızlardan maksat, masum önderler ve Allah'ın veli kullarıdır.”

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

1- Eşsiz bir şekilde yaratmak, sürekli terbiye etmek ve yetiştirmek

İnsanın yaratılışında hem yenilik ve eşsizlik söz konusudur ve hem de sürekli bir terbiye. Dolayısıyla taklit ederek yaratmak, veya yaratıp terketmenin hiçbir değeri yoktur.

- Ayette geçen “müstekar” ve “müstedve’ ” tabirleri hususunda başka bir takım anlamlar da verilmiştir. Örneğin şöyle denmiştir: “Yani sizler, kalıcı ruhlar ve geçici bedenlere sahipsiniz, sizler kalıcı iman veya geçici bir iman sahibisiniz, sizler kadının rahminde kalıcı olan nütfe ve geçici olan erkeğin nütfesinden yaratıldınız, veya kıyamet gününe kadar yeryüzünde karar kılacak ve kabirlere bırakılacaksınız veya nimetler bazen kalıcıdır ve bazen de geçicidir.

İmam Sadık'dan (a.s) bir duasında şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Gadir namazını kıldıktan sonra, Allah'tan nimetlerini bizler için devamlı kılması talep edilmelidir. Çünkü Allah şöyle buyurmuştur: **“Böylece bazıları karar kılınmış (normal hayatını yaşar) ve bazıları da (babalarının sülbünde ve analarının rahminde) intikal halindedir.”** (Nur'us- Sakaleyn, bu ayetin tefsirinde)

Mesajlar:

1- Hepinizin kökü ve aslı birdir, o halde bu ayrıcalık gözetmenin ve üstünlük taslamanın sebebi nedir? **“Bir tek nefisten”**

2- İnsanın yaratılışında görülen bütün bu yenilikler ve çeşitlilikler Allah'ın azametinin göstergesidir.

3- İnsana verilen herşey kalıcı değildir. Nimet ve imkanlar olduğu halde ondan en iyi şekilde istifade etmeye bakınız. **“Böylece bazıları karar kılınmış ve bazıları da intikal halindedir”**

4- İnsanlar, anlayış ve kavrayış ehli olmadıkça, marifetlerden ve ilimlerden istifade edemezler. “Anlayan kavim için”

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ
فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنَ
طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا
وَوَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ
لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (99)

99. O, gökten su indirendir. Her bitkiyi onunla bitirdik, ondan bitirdiğimiz yeşilden, birbirine benzeyen ve benzemeyen yığın yığın taneler, hurmaların tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdiklerinde ürünlerine, olgunlaşmalarına bir bakın. Bunlarda, İman edenler için, şüphesiz, deliller vardır.

Nükteler:

- Önceki ayetlerde tüm insanların bir tek nefisten olduğu ifade edilmişti, bu ayette ise bütün bitkilerin, ağaçların ve meyvelerin bir kaynaktan olduğu, yani yağmur suyundan meydana geldiği ifade edilmiştir.

- Ayette geçen “müterakib” kelimesi “rukub” kökünden türemiş olup “yığın yığın taneler ve üstüste binmiş meyveler” nalmındadır.

- Ayette geçen “tel” kelimesi ise, hurma tohumcukları anlamındadır. “kınvan” kelimesi ise sonradan hurma tohumcukları olan ince dallar anlamındadır. “daniyye” ke-

limesi ise, yoğunluk sebebiyle bir birine yakın veya ağırlık sebebiyle yere yakın salkımlar anlamındadır. “Müteşabih” kelimesi ise zeytin ve nar gibi zahiren birbirine benzeyen ağaçlar anlamındadır. (Bu surenin 141. ayetinde de aynı anlamda ifade edilmiştir) Birbirine benzememesi ise, tat ve özellikleri sebebiyledir veya birbirlerine benzemeleri, hepsinin su ve topraktan oluşu, birbirine benzememeleri ise meyve ve ağaçları sebebiyledir. Meyvelerin bazıları birbirine benzer, bazıları ise birbirine benzemez ve farklılık arzeder. “Yen” kelimesi ise meyvelerin yetiştirme tarzı anlamındadır. Bu ve önceki iki ayette ise, “li kavmin ye’lemun, li kavmin yefkehun ve li kavmin yufkihun” (bilen topluluk için, düşünen topluluk için ve iman eden topluluk için) tabirleri birbiri ardında yer almıştır. Bunun sırrı ise aşağıdaki mesajlar bölümünde beyan edilmiştir.

Mesajlar:

1- Bütün bitkilerin ve ağaçların kaynağı yağmur suyudur. **“O gökten su indirendir, her bitkiyi onunla bittirdik”**

2- Hem yağmurun yağışı, hem tanenin yarılması ve hem de bitki ve meyvelerin yetiştirilmesi, Allah’ın kudretiyedir. **“İndirendir, yarandı, çıkardı”**

3- Konuları beyan etmede öncelikli olanlara riayet edilmesi gözardı edilmemelidir. (Ziraat ve buğdat, hurma, üzüm, zeytin, nar)

4- Meyvelerle ilişki maddi ve beslenmeye dayalı bir ilişki olmamalıdır, fikri ve tevhidi bir ilişki olmalıdır. **“Bir bakın”**

5- Hem yıldızlardan, ilimden ve uzmanlıktan faydalanmak gerekir. **“Bilen topluluk için”** hem de bütün insanlık kervanının bir tek nefisten olduğunu ve bu kervanın kalıcı veya geçici bir şekilde, cereyan halinde olduğu

derk edilmelidir. Bu konuda derin bir derk sahibi olmak gerekir. **“Düşünen topluluk için”** hem de bitkilerden, yağmurdan ve meyvelerden manevi istifade edilmesi gerekir. Bütün varlık aleminin ve bitkilerin Allah’tan olduğundan gaflet edilmemelidir. Bunun da imana ihtiyacı vardır. **“İnanan topluluk için”**

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ
عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ (100)

100. Cinleri O yaratmışken kâfirler Allah’a ortak koştular. Körü körüne O’na oğullar ve kızlar uydurdular. Haşa, O onların vasıflandırmalarından yücedir.

Nükteler:

- “Helk” (yaratmak) kelimesi bir şeyi hesap üzere vücuda getirmektedir. “Herk” kelimesi ise bir şeyi hesapsız ve düzensiz şekilde parçalamak anlamındadır. “ihtirak” kelimesi ise hesapsız ve rasgele söylenen yalanlar anlamındadır. O halde “hereku” kelimesi dikkatsiz boyutlarını ve gereklerini incelemeyen bir konuyu açıklamak ve iddia etmek anlamındadır. (Tefsir-i Numune)

Kur’an’ın tabiriyle Hıristiyanlar İsa’yı, Yahudiler ise Uzeyr’i Allah’ın oğlu olarak kabul etmektedirler. Zuhruf suresi, 19. ayette de beyan edildiği gibi bir grup ise melekleri Allah’ın çocukları olarak kabul etmektedirler. Zerdüşterler ise cinden olan Ehrimen’i, Allah’ın ortağı saymakta ve tüm kötülükleri kendisine isnat etmektedirler. Bazı araplar ise Allah ve cinler arasında bir soy/aile olduğuna inanmaktadırlar. + (Saffat suresi, 158. ayet)

Mesajlar:

1- Cehalet hurafeye düşmenin kökü mesabesindedir.
“Uydurdular...körü körüne”

2- Yaratılmış bir varlık nasıl yaratıcının ortağı olabilir?
“Yaratmışken”

3- Evlenmek ve çocuk yapmak, bir eksiklik ve noksanlığın teminidir. Allah bu ayıptan münezzehtir. “O yücedir”

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُن لَّهُ صَاحِبَةٌ
وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (101)
ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ (102)

101. O, gökleri ve yeri yoktan Yaratandır. Zevcesi olmadan nasıl çocuğu olabilir? Oysa her şeyi O yaratmıştır, her şeyi bilir.

102. İşte Rabbiniz, Allah budur. O'ndan başka ilah yoktur, her şeyin yaratandır. Öyleyse O'na kulluk edin; O her şeye de vekildir.

Nükteler:

- Gökleri ve yeri hiçbir şeyi taklit etmeden ve önceden bir plan ve tasarıya dayanmadan yaratan bir varlığın çocuk ve eşe ne gibi bir ihtiyacı olabilir. O bir tek irade ile istediğini yaratabilir.

Mesajlar:

1- Alemlerin yaratıcısı güçlüdür, eş ve çocuğa hiçbir ihtiyacı yoktur. (Önceki ayetin sonu ile bu ayetin sonuna tevaccühen)

2- Kur'an'ın tanıtmış olduğu Allah'ı, başkalarının inandığı tanrı ile mukayese ediniz. **“İşte Allah budur”**

3- İslami inançlarda yaratıcı ve rab birdir. **“İşte rabbiniz Allah budur”** (ama müşrikler, yaratıcının Allah olduğuna inandıkları halde, birden fazla rabbin olduğuna da inanmaktadırlar)

4- Allah'ın mutlak yaratıcılığı tevhidin en büyük delilidir. **“Ondan başka ilah yoktur, herşeyin yaratanıdır”**

5- Hem yaratılış Allah'ın elindedir, hem de herşeyin bekası ve sebatı, Allah'ın iradesiyledir. **“Yaratan... vekil”**

6- Allah'ın rububiyeti ve yaratıcılığı, bizim ibadetlerimizin felsefesidir. **“Herşeyin yaratanıdır, öyleyse ona kulluk et”**

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

(103)

103. Gözler O'nu görmez, O bütün gözleri görür. O latiftir, haberdardır.

Nükteler:

- Allah asla görülemez (len terani –beni asla göremezsin- Allah'ın Musa'ya –a.s- ifadesir. –A'raf suresi, 143. ayet) Ehl-i sünnetten bazıları Allah'ın kıyamet günü görüleceğine ve buna delil olarak da **“Rabbine bakar”** ayetini göstermektedirler. (Eş'ariler ve el- Menar tefsiri) Oysa bunlar Allah'ın cisim ve madde olmadığından gaflet etmektedirler. Ayette geçen bakmaktan maksat ise, kalp

gözüyle bakmaktır. Allah'ın lütuflarına ve eserlerine teveccühen gözle görmek, cisim, mekan, sınırlılık ve renk sahibi olmayı gerektirir. Tıpkı ayette ifade edildiği gibi + Oysa bunların hiçbirisi, Allah hakkında geçerli değildir.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Zahiri duyu organlarımız, onu derk etmekten acizdir, doalyısıyla onun diğer yaratıklardan farklı olduğunu bilmemiz gerekir. Onu inkar edemeyiz.”

Başka bir hadiste ise şöyle yer almıştır: “Allah'ı görme hususunu Peygambere isnat etmekten utanmıyor musunuz? Oysa Kur'an şöyle buyuruyor: **“O'nun bir benzeri yoktur”** ve hakeza, **“Onu ihata edemezler”** (Nur'us-Sakaleyn tefsiri)

Latif kelimesinin birkaç anlamı vardır:

- 1- Kendi ihsanını az, insanların itaatini ise çok sayan kimse
- 2- Çok dikkatli olan kimse
- 3- İşleri gizlice takip eden, inceden inceye araştıran, zarif ve görülmeyen şeyleri yaratan
- 4- Dost ve iyi geçinen
- 5- Vefa ehlini mükafatlarından ve cefa ehlini bağışlayan kimse

Mesajlar:

- 1- Allah cisim ve maddi bir varlık değildir. **“Gözler onu göremez”**
- 2- Hiçkimse onun zatından haberdar değildir. **“O latiftir”¹**
- 3- Allah beşerin fikri ihatasının dışındadır. **“O latiftir”¹**

¹ İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah çok ince ve zarif şeylerin yaratıcısıdır ve hem de onlardan haberdardır. **“Latiftir, haberdardır.”**

4- Hiçbir perde ve engel Allah'ın ilmini engelleyemez.
“O latiftir, haberdardır.”

5- Allah varlık aleminin tüm inceliklerini, batınını ve zahiri gizemlerini bilmektedir. **“O latiftir, haberdardır”**

6- İlahi derk, Allah'ın ilmidir. Yani Allah zihin, fikir ve beyin hücreleriyle derk etmemektedir. Semi' ve Basir de Allah'ın duyulan ve görülen şeyler hakkındaki ilmini ifade etmektedir.

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ
فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ (104)

104. Doğrusu size Rabbiniz'den açık belgeler gelmiştir; kim görürse kendi lehine ve kim körlük ederse kendi aleyhinedir. Ben sizin bekçiniz değilim.

Nükteleler:

- 95. ayetten buraya kadar (104. ayete kadar) hep Allah tanıtılmış ve şirk kınanmıştı. Bu ayet ise, önceki ayetlerin bir özeti konumundadır.

- Bu ayetin bir benzeri, Kur'an'ın bir çok yerinde yer almıştır. Bu ayet iman ve küfrün, iman veya kötülüğün, basiret veya kalp körlüğünün sonuçlarını bizzat insanı kendisinden bilmektedir. Nitekim şöyle buyurmuştur: **“+”**

- Körlük ya bir zorlamaya dayanmaktadır ve doğaldır ki bu anne babanın sağlık şartlarına riayet etmemesinin sonucudur, ya da insanın imtihanı için olan ilahi taktire da-

¹ İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sadece gözler değil, vehimler ve fikirler de onu ihata edemez.” (Tefsir-i Safi)

yanmaktadır veya seçime dayalı bir körlüktür ki insan bilerek, gözlerini hakikatlere karşı yummaktadır.

Mesajlar:

1- Küfür için hiçbir özür yolu kalmamıştır, böylece insanın helak oluşu veya kurtuluşu bilinç ve iradesine dayanmaktadır. **“Rabbinizden açık belgeler gelmiştir”**

2- İnsanlar yol seçimi hususunda özgürdürler. **“Kim görürse...kim körlük ederse”**

3- Peygamberin görevi zorlama değil, sadece tebliğ etmektir. **“Ben sizin bekçiniz değilim”**

4- İnsanların iman veya küfrünün fayda ve zararı bizzat kendilerine dönmektedir, Allah'a değil. **“Kendi lehine...kendi aleyhine”**

5- Ey Peygamber: “Senin mesajında hiçbir kusur yoktur, onların kalp gözü problemlidir. **“Kim körlük ederse”**

وَكَذَلِكَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

(105)

105. Sana, “sen okumuşsun” derler; oysa biz, öğrenecek kimselere ayetleri böylece türlü türlü açıklamaktayız.

Mesajlar:

1- Beyan, istidlal ve eğitim araçlarının çeşitliliği insanlar için kabullenme yolunu daha bir açmaktadır. **“Türlü türlü açıklamaktayız”**

2- Başkalarını küçümsemenin yollarından biri de bağışsızlığı reddetmektir. Kafirler şöyle diyorlardı: “Bu

sözler, peygamberin kendisine ait değildir, bunu başkalarından öğrenmiştir. **“Sen okumuşsun”**¹

3- İlahi ayetlere karşı bazıları iftira ve inkar ederek direnmişlerdir. **“Sen okumuşsun”** Bazıları ise ehli olduğu için doğru yolu bulmaktadırlar. **“Öğrenecek kimselere”** Kur’an din ehli kimseler için şifa, zalimler için ise hüsrana sebebidir.

Nitekim Sa’di şöyle buyurmuştur:

“Tabiatının letafetinde şek edilmeyen yağmur

Bahçede lale yetiştirir, çorak yerde çamur+”

4- Aşağılamaya karşı aşağılamakla cevap verilir. Onlar Peygambere ders okuduğu ve başkalarından öğrendiği şeklinde iftirada bulunuyorlardı. Kur’an’da kapalı bir şekilde onları cahil bilmiş ve Kur’an’ın beyanının illim ve anlayış ehli kimselere özgü olduğunu ifade etmiştir. **“Öğrenecek kimselere”**

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْمُشْرِكِينَ (106)

106. Rabbinden sana vahyolunana uy, O’ndan başka ilah yoktur, müşriklerden yüz çevir.

Nükteler:

- Önceki ayette müşriklerin Peygambere yaptıkları itham söz konusu edilmişti. Müşrikler Peygamber’e şöyle diyorlardı: “Senin sözün vahiy değildir, sana mutlaka başkaları öğretmiştir.” Bu ayette ise Peygamber’e, “Sen

¹ Başka bir yerde ise şöyle buyurulmuştur: **“Şüphesiz ona bir beşer öğretmiştir”** Hakeza şöyle demişlerdir: **“Ona başka bir topluluk yardım etmektedir.”**

kendi işine bak ve muhaliflerin sözüne itina etme” denilerek teselli verilmektedir.

Mesajlar:

- 1- İlahi önderler düşmanların ithamları, aşağılamaları ve yanlış tahlilleri ve ithamları sebebiyle kendi yollarında gevşeklik göstermemelidirler. **“Uy”**
- 2- Allah risalet çizgisinin destekçisidir. **“Rabbinden”**
- 3- Haddinden fazla kendini din yolunda meşakkate düşürme. **“Yüz çevir”**
- 4- İtinasızlık da düşmanın tebliğatına ve propagandalara karşı koymanın metotlarından biridir. **“Yüz çevir”¹**

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا وَمَا أَنْتَ

عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ (107)

107. Allah dileyeydi şirk koşmazlardı. Seni onlara koruyucu yapmadık, onların vekili de değilsin.

Mesajlar:

- 1- Allah'ın irade ve sünneti, insanları özgür bırakmayı öngörmüştür. Şirk ve müşriklerin varlığı da bu özgürlüğün bir göstergesidir. **“Allah dileyeydi şirk koşmazlardı”**

¹ Elbette metotlar, çeşitli durumlarda farklılık göstermektedir. Örneğin: Bazen selam vermektir, **“Cahiller kendilerine hitap edince, “selam” derler**”, bazen sessiz kalmaktır **“Onları bırak, Allah bize yeter”**, bazen yüz çevirmektir. **“Onlardan yüz çevir”** Bazen de şiddetli davranmaktır, **“Onlara şiddetli davran”** Bazen de aynıyle mukabelede bulunmaktır. (Örneğin Uhut savaşında müslümanların attığı sloganlar, müşriklerin attığı sloganlara karşılıklı veya Kafirun suresinin ayetleri de aynı şekilde mukabele hükmündedir.

2- Peygamber, ne müşrik insanlardan belaları def etmekle sorumludur ve ne de onlar için bir menfaat elde etmekle görevlidir. **“Koruyucu...vekil”**

3- İlahi Peygamberler insanların pedagoğu ve öğretmenidir; kendilerine zorla emreden gardiyanları değil. **“Seni onlara koruyucu yapmadık”**

4- Toplu sapmalar sebebiyle sevinç ve mutluluğunu kaybetme. (ayetin anlamına tevaccüh)

5- Peygamberler de tüm hedeflerine ulaşmış değildir. Gösterdikleri tüm çabalara rağmen bir çok insan müşrik olarak kalmıştır.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ
عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ
فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (108)

108. Allah’tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki onlar da bilmeyerek aşırı gidip Allah’a sövmesinler. Böylece her ümmete işini güzel gösterdik, sonra Dönüşleri Rab’lerinedir. O, işlediklerini haber verir.

Nükteler

- Her işin bir tesiri vardır. Allah insanı, günahlarının yavaş yavaş ruhunu etkileyeceği, onu adet edineceği ve böylece çirkinini güzel göreceği bir şekilde yaratmıştır. Bu etki bazen insanların telkiniyle, bazen şeytanın vesvesesiyle ve bazen de amelin doğal yansımasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden çirkin işleri güzel göstermek, hem Allah’a isnat edilmiştir. **“Güzel gösterdik”** Burada günahın etkilerinin ruhta yaratan anlamındadır ve hem de bu güzel gösterme eylemi, şeytana isnat edilmiştir. Zira

şeytan da vesvese ve verdiği vaadlerle insana çirkin işleri güzel göstermektedir. **“Şeytan onlara güzel gösterdi”**

Mesajlar:

1- Sövmek ve kötü söz söylemekle insanları yanlış yoldan alı koymak, mümkün değildir. **“Sövmeyin”**¹

2- Her grup kendi inançları hususunda bağnaz ve tutucudur. **“Sövmeyin ki onlar da aşırı gidip”**

3- Sövmek, ya bir mantık sahibi olmamanın, ya da edep ve sabırdan mahrumiyetin göstergesidir. Müslümanlar kötü söz söylemekten sakınarak sabır mantık ve hedef sahiplerini göstermelidirler. **“Sövmeyin”**

4- Mukaddesatımızı küçümseyen her iş haramdır. **“Allah'a sövmesinler”**

5- Tebliğat, tartışma ve kötülükten sakındırma metodlarında sövgüden istifade etmek yasaklanmıştır. (Tefsir-i Fahr'ur- Razi)

6- Başkalarını günaha düşüren her iş haramdır. (Tefsir-u Mecme'il- Beyan)

7- Bazen insan bilmeden başkalarının günahına da ortak olur. Zira başkasının günahına ortam hazırlamaktadır.

8- Emir'el- Müminin'den nakledilen bir hadiste de yer aldığı üzere, Allah'ın velisine sövmek de gerçekte Allah'a sövmektir. (Tefsir'ul- Mizan)

9- Müşriklerden beraat etmek ve uzak durmak, sövmekten apayrı bir şeydir. Hatta beddua bile sövmekten farklı bir konudur.

¹ Hz. Ali (a.s) da askerlerine Siffin savaşında Muaviye'nin takipçilerine sövmemelerini tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: “Ben sizin sövücüler olmanızı hoş görmüyorum. Sakın söven kimselerden olmayın, onların gerçek yüzünü ortaya koyun. Bu sövgüden daha iyidir.” (Nehc'ül- Belağa, 206. hutbe)

10- Yakışmayan sözler söylemek de büyük bir günahdır ve kıyamette kötü etkileri vardır. “O işlediklerini haber verir.”

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَّيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ
إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ
(109)

109. Kendilerine bir mucize gösterilirse, mutlaka ona inanacaklarına dair bütün güçleriyle Allah’a yemin ederler. De ki: “Mucizeler, ancak Allah katındadır” ; onların, mucize geldiği zaman da inanmayacaklarını anlamıyor musunuz?

Nükteler:

- Kureyş kafirlerinden bir grup Peygamberin yanına gelerek şöyle dediler: “Sen de İsa ve Musa (a.s) gibi bir takım mucizeler göster ki sana iman edelim” Peygamber, “ne yapayım?” diye sordu. Onlar şöyle dediler: “Mekke’de bulunan safa dağına altına çevir, ölülerimizi dirilt, Allah ve melekleri bizlere göster...” Bu taktirde iman edeceklerine dair de Allah’a yemin ettiler. Burada Cebrail nazil olarak, mucizelerin Allah’ın eliyle gerçekleştiğini, onların heva ve heveslerine tabi olmadığını bildirdi. (Tefsir-i Mecme’ul- Beyan ve Tefsir-i Numune)

- Ayrıca yapılan önerilerden bazısı da akla aykırıdır. Dünya bir gösteri salonu değildir ve varlık düzeni de müşriklerin heva ve heveslerinin oyuncağı olmamıştır.

Mesajlar:

1- Kafir ve muhaliflerin yalan yere yaptıkları yeminlere ve attıkları sloganlara aldanmamak gerekir. **“Bütün güçleriyle Allah’a yemin ederler.”**

2- Delil istemek doğrudur, ama müşriklerin heva ve heveslerine, nazlanmalarına teslim olmak mümkün değildir. **“Mucizeler ancak Allah katındadır”**

3- Peygamberlerin mucizeleri Allah’ın eliyledir. **“Mucizeler ancak Allah katındadır”**

4- İnatçılık ilacı olmayan bir hastalıktır. İnatçı kimseler, her türlü mucizeleri görseler bile yine de iman etmezler. **“İnanmayacaklarını”**

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدْرُهُمْ
فِي طُعْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ (110)

110. Onların kalplerini, gözlerini, ona ilk defa inanmadıkları gibi çeviririz; onları taşkınlıkları içinde şaşkın şaşkın bırakırız.

Mesajlar:

1- Günah ve inatçılık insanın bakış açısını değiştirir. **“Onların kalplerini çeviririz.”**

2- Gerçi Allah kalplerin çeviricisidir, ama iman veya küfrü seçerek bu değişikliğe ortam sağlayan bizzat ortamın kendisidir. **“Çeviririz...ilk defa inanmadıkları gibi”**

3- Tuğyan ve isyan küfrün köküdür. **“İnanmadıkları gibi...taşkınlıkları içinde”**

4- Allah’ı terk eden kimse, şaşkınlık içinde bocalar, durer. **“Taşkınlıkları içinde şaşkın şaşkın bırakırız”**

وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ
كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
يَجْهَلُونَ (111)

111. Eğer biz onlara melekleri indirsek, ölüler onlarla konuşsa ve her şeyi karşılırlarına toplasaydı, Allah dilemedikçe, yine de iman etmezlerdi; fakat onların çoğu bunu bilmiyorlar.

Nükteler:

- Ayette geçen “kubul” kelimesi, ya mukabil anlamındadır, ya da gurup ve bölük anlamına gelen “kabil” kelimesinin çoğuludur.

Önceki iki ayette müşriklerin yalan iddiaları söz konusu edilmişti. Zira müşrikler şöyle demişlerdi: “Eğer mucizeleri gösterirsen sana iman ederiz.” Burada o mucizelerin örnekleri beyan edilmiştir.

Allah eğer isterse zorla da herkesi mümin yapabilir. Ama bu iş Allah’ın hikmetine aykırıdır.

Mesajlar:

1- İnatçı kalpler için hiçbir mucize ve ayet iman etmelerine vesile olamaz. **“İman etmezlerdi”**¹

¹ Nitekim Sa’di şöyle demiştir:
Eğer kök kabullenen bir cevher olursa
Terbiye onda etki eder
Hiçbir cila güzelleştiremez
Zatı kötü olan demiri
Köpeği yedi denizle yıkayamazsın
Çünkü ıslandıkça daha da necis olur
İsa’nın eşeğini Mekke’ye götürsen bile
Geldiği zaman yine eşektir.

2- Cehalet ilahi ayetlere iman etmemenin en büyük sebebidir. **“Onların çoğu bunu bilmiyorlar”** (Bu ayetin bir benzeri, Hicr suresi, 14. ayette yer almıştır: +)

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنَّ يُوحِي
بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ
فَذَرُهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ (112)

112. Böylece aldatmak için birbirlerine cazip sözler fısıldayan cin ve insan şeytanlarını her peygambere düşman yaptık. (Bunlar),aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileyseydi bunu yapamazlardı, sen onları iftiraları ile baş başa bırak.

Nükteler:

- İki ayet öncesinde, **“Onları taşkınlıkları içinde şaşkın şaşkın bırakırız.”** Burada ise şöyle buyurulmaktadır: **“Sen onları baş başa bırak”**

Mesajlar:

1- Ruhun sükunete erme sebeplerinden biri de tarihten ve başkalarının problemlerinden haberdar olmaktır.

“Böylece”

2- Hak ve batıl savaşı tarih boyunca var olmuştur.

“Böylece”

3- Çatışma ve çekişme insanın özgür gelişimine ortam sağlar. Bu yüzden Allah alemleri izdiham ve çelişki üzere kılmıştır. **“Böylece”**

4- Her önder kendisini muhaliflere ve muhalefetlere tahammül etmeye hazırlamalıdır. **“Böylece”**

5- Kötü insanların kökünü kazımak beklentisi içinde olmayın. **“Böylece...yaptık”**

6- Eziyet eden her insan şeytandır. Hastalık, bazen gizli ve bazen de açık olduğu gibi düşman da bazen gizli ve bazen açıktır. **“Cin ve insan şeytanları”**

7- Peygamberlerin muhalifleri kendi aralarında da birbirlerine tebliğde bulunurlar. **“Birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar”**

8- Kelimelerin güzelliği ve gizlenen metodu fitnecilik ruhuyla insanları kandırma sebeplerinden biridir. **“Yaldızlı sözler fısıldarlar”**

9- Allah insanı özgür yaratmıştır ve dünya çatışma meydanıdır. **“Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı”**

10- Varlık düzeninde tek bir irade hakimdir; iki kudret değil! Yezdan ve Ehrimen (iyilik ve kötülük tanrıları) birbirine zıt değillerdir. Sapma çabaları da Allah'ın kudret ve sultanının dışında değildir. **“Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı.”**

11- İnsanın çöküş aşamaları şeytanın vesveselerini kabul etmekle başlamaktadır. **“İnsanların göğüslerine vesvese eder.”** Dolayısıyla her kim şeytani vesveselerden etkilenirse, şeytanın dostlarından olur. **“Şeytanın kardeşleri”** ve sonunda da bizzat şeytanın kendisi olur. **“İnsan şeytanları”**

وَلْتَصَعَىٰ إِلَيْهِ أَفْعَدَةُ الدِّينِ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَيَرْضَوْهُ
وَلَيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُّقْتَرِفُونَ (113)

113. Ahirete inanmayanların kalpleri ona (yaldızlı söze) kansın, ondan hoşlansınlar ve işledikleri suçu işlemeye devam etsinler diye (böyle yaparlar).

Nükteler:

- Ayette geçen “tesğâ” kelimesi, temayül ve istek anlamına gelen “seğv” kökünden türemiştir. Elbette bu temayül duyma yoluyla ortaya çıkan temayüldür.

- Ayette geçen “iktiraf” (yekterifu) kelimesi de kazanmak ve elde etmek anlamındadır.

Mesajlar:

1- Sloganlar, vesveseler ve yapılan tebliğatlar tek başına sapma sebepleri değildir. Kulak vermek, gönlünü vermek, cezbolmak ve razı olmak da bu konuda etkilidir.

“Kansın, ondan hoşlansınlar”

2- İnsanın sapma yolu, genellikle şöyle gerçekleşmektedir: İşitmek, razı olmak, beğenmek ve amel etmeye başlamak. **“Kansın, hoşlansın, işlemeye devam etsin”**

3- Şeytan ve vesveseleri sadece ahirete iman etmeyen kimselerin kalbinde etkilidir. **“Ahirete inanmayanların kalpleri ”** Ama ahirete iman, insanın başkalarının etkisinde kalmasına engel olur.

أَفَعَيَّرَ اللَّهُ أَبْتَعِيَ حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ
مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ
بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ (114)

114. Allah size Kitab'ı açık açık indirmişken O'ndan başka bir hakem mi isteyeyim? Kendilerine Kitab verdiklerimiz, onun gerçekten Rableri katından indirilmiş olduğunu bilirler. Öyleyse, sen şüpheyi düşenlerden olma!

Nükteler:

Nur Tefsiri

- Bazıları “hekem” kelimesini “hakim” ile aynı anlama geldiğini kabul etmişlerdir. Ama bazıları “hekem” kelimesini kavgalı tarafların kendisini seçtiği “hakem” anlamına geldiğini, ama hakimin ise her türlü hakemliği kapsadığını söylemişlerdir. (Tefsir-i Numune, el- Menar tefsirinden naklen)

- Mecme’ul- Beyan’da şöyle yer almıştır: “Hekem” hak üzere hakimlik eden kimsedir, ama hakim ise her türlü kadıya ve hüküm verene denmektedir.

- Birkaç ayet öncesinde kendileriyle ölümler bile konuşsa ve kendilerine melekler bile inse asla iman etmeyecekleri söz konusu edilmişti. Bu ayet ise şöyle buyurmaktadır: “Kitap ehli, Kur’an’ın vahiy olduğunu bilmektedir. Dolayısıyla onların başka mucizeler peşinde koşmaları sadece bir bahanedir.

- Peygamber (s.a.a) kendi yolu hususunda hiçbir şey ve şüphe içinde değildir. Dolayısıyla **“olma”** ifadesi, endişeye kapılmaması gereken müslümanlara bir uyarıdır.

Mesajlar:

1- Allah’tan başka hiç kimsenin kanun koyma ve hakiyet hakkı yoktur. **“Ondan başka bir hakem mi isteyim?”**

2- İslami hüküm ve kanunların hiçbir belirsizliği yoktur. **“Açık açık indirmişken”**

3- İslam’ın hakkaniyetinin delillerinden biri de geçmiş peygamberlerin, Tevrat’ın ve İncil’in verdiği müjdelerdir. **“Onun gerçekten rableri katından indirilmiş olduğunu bilirler”**

4- Kitap ehli, hem İslam peygamberini ve hem de Kur'an'ı çok detaylı bir şekilde tanımaktaydı. **“İndirilmiş olduğunu bilirler”¹**

5- Rehber ve önder olacak kimse, kendi daveti yolunda şüphe kabul etmeyen bir kesinlik ve metanet içinde olmalıdır. **“Öyle ise olma”**

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (115)

115. Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlandı. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O, işitir ve bilir.

Mesajlar:

1- Kur'an İslam dininde kamil ve tamdır. **“Rabbinin sözü tamamlandı.”**

2- İlahi dinin tün haberleri doğru ve hükümleri adildir. **“doğruluk ve adaletle”²**

3- İlahi vaat ve sünnetler asla değişmez. **“Onun sözlerini değiştirebilecek yoktur.”**

4- Kur'an asla tahrif edilemez. **Onun sözlerini değiştirebilecek yoktur.”**

¹ Başka bir ayette ise şöyle buyurulmuştur: **“Onlar peygamberi kendi çocuklarını tanıdıkları gibi tanılar”**

² Başka bir ayette ise şöyle yer almıştır:Ç **“ve Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır?”** (Nisa Suresi 121. ayet) hakeza şöyle buyurulmuştur: **“Allah'tan daha doğru konuşan kimdir?”** (Nisa Suresi 89. ayet)

وَإِنْ تُطِيعُوا أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ (116)

116. Yeryüzündekilerin çoğunluğuna itaat edersen seni Allah yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar, sadece tahminde bulunurlar.

Nükteler

Ayette geçen “hers” (yehrusun) kelimesinin anlamı tahminde bulunmaktır. Daha önceleri ağaçtaki meyvenin miktarı hakkında yapılan tahminler için kullanılmış ve daha sonra da her türlü tahmini kapsamıştır. Bazı tahminler doğru olmadığı için de yalan anlamına da gelmektedir. (Tefsiri Numüne)

Mesajlar

1- Hayal ve söylenti pazarı sürekli kalabalıktır. (Her zaman hayal edilir ve söylenti çıkarılır.) insanların çoğunun hareketi burhan ve mantık esasına dayalı değildir. Dolayısıyla burhan ve hak pazarı kesattır. **“Yeryüzündekilerin çoğu seni saptırır.”**

2- *Sapıklıkların kökü zan ve tahminlere itimat etmektir. **“Yeryüzün seni saptırırlar, onlar ancak zanna uyarlar.”**

3- Çoğunluğun beğenisini toplamak bazen insanın yok olması ve saptırması pahasına gerçekleşmektedir. **“İtaat edersen seni saptırırlar.”**

4- Çoğunluğun birtakım cilveleri ve çekiciliği vardır dolayısıyla peygamberi bile bu konuda uyarmak gerekir. **“İtaat edersen.”**

5- Çoğunluk hakkaniyetin delili değildir. Ölçü haktır sayı değil. Nitelik her zaman nicelikten önceliklidir.

6- Burhan ve delil yerine hayal tahmin ve heveslerinin peşine koşan çoğunluk eleştirilebilir. **“Onlar sadece tahminde bulunurlar.”**

7- Yol seçiminde burhan gereklidir. Tahmin kıyas isve tihzan (güzel görmek) değil. **“Onlar ancak zanna uyarlar sadece tahminde bulunurlar.”**

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

(117)

117. Doğrusu Rabbin, yolundan kimin saptığını daha iyi bilir. Doğru yolda olanları da en iyi O bilir.

Nükteler

- Mehdi ve muhtedi arasındaki fark şudur: Mehdi tıpkı masum imam gibi baştan beri ilahi yolu bulmuş kimsedir ama muhtedi isxe daha önce delalette olup daha sonradan hidayet bulan kimse demektir. (Etyeb'ul Beyan) insanın akıl tecrübe ve meşveret yoluyla tanımanın sınırlı bir neticesi vardır. İnsanı gerçek tanıyan kimse Allah'tır. Bizler bütün araç ve gereçlerle alim olurken Allah hiçbir araç ve gereç kullanmadan en çok bilen kimsedir.

- Gösteriş ve yaltaklık yaparak kendinizi ve başkasını saptırmayın. **“Kimin saptığını daha iyi bilir.”**

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ (118)

118. Allah'ın ayetlerine inanıyorsanız, üzerine Allah'ın adı anılmış olan şeyden yiyeceksiniz.

Nükteleler

- Hayvan keserken de Allah'ın adını zikretmek de maddi şeylere bir tür dokunulmazlık elbisesini giydirmek ve imanı sahnelemektir. Allah'ın adını her işte anmak güzeldir. Canının alınması söz konusu olan hayvan kesiminde ise Allah'ın adını anmanın zarureti daha fazladır.

- Cüzi bir iş olan hayvan kesiminde bile bunca şartın varolması (başkasının değil Allah'ın adını anmak, kesen kimsenin kafir değil müslüman olması, başka bir yöne değil kıbleye dönmesi, başka bir şeyle değil demirle kesilmesi, boğmakla ve benzeri bir yola değil kesmekle gerçekleşmesi...) İslam milleti için tüm işlerde mektep ve ilahi cihetin korunması ve gözetilmesi gerekmektedir.

Mesajlar

1- Müminin yiyeceği bir hedef ve amaç içinde olmalıdır. **“Allah'ın adı anılmıştır.”**

2- Allah'ın adı hayvanların etinden istifade etmeden istifade etmenin dosyası ve tüketmenin caiz olduğunun mührüdür. **“Allah'ın adı anılmış olan şeyden yiyin.”**

3- Tevhid temellerini sağlamlaştırmak için her fırsattan hatta hayvan kesiminden ve yiyeceklerden de istifade etmek gerekir. Tevhid sadece zihni bir kavram değildir.

4- Helal yoldan beslenmek imanın şartı ve göstergesidir. **“Allah'ın ayetlerine inanıyorsanız.”**

5- İslam kapsamlı bir ekoldür. Hayvan kesimi gibi bir çok cüzi meselede bile bütün bu şartları ortaya koymuştur. Hem mektebi (Allah'ın adını) hem vesileyi (demiri) hem damarları kesme metodunu, hem ümmeti (hayvan

kese kimse'nin Müslüman oluşunu) hem de yönü (kible-yi) şart koştur.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ
مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ
بِأَهْوَائِهِمْ بَغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ (119)

119. Size ne oluyor ki, Allah size darda kalmanızın dışında, haram olanları genişçe anlatmışken adının üzerine anıldığı şeyden yemiyorsunuz? Doğrusu çoğunluk, heva ve heveslerine uyarak, bilmeden sapıyorlar. Aşırı gidenleri en iyi bilen Rabbidir.

Nükteler

- Temelsiz tahrimler (haram kılmalar) kınanmıştır. Haram kılınan bire şeyi helal kılmak kınandığı gibi helal olan bir şeyi de haram kılmak yasaklanmıştır. **“Size ne oluyor ki”**

2- Hayvan eti yemek de ilahi bir renk taşıdığı taktirde helaldir. Aksi taktirde haramdır. **“Adının üzere anıldığı şeyden.”**

3- Bütün haram kılınan şeyler semavi ekollerde beyan edilmiştir. **“Anlatmışken”¹**

4- İslam kolay ve rahat bir dindir. İslam'ın hiçbir çıkmaz yolu yoktur. **“darda kalmanız dışında”**

6- Tüketim meseleleriyle ilgili bahane peşinde koşmak insanların sapma yollarından ve düşmanın tebliğ araçlarından biridir. **“sapıyorlar.”**

¹ Bu tedaylı anlatım Nahl süresi 115. ayette işaret etmektedir. (el Mzian tefsiriinden naklen)

7- İnsanların saptırmak toplum haklarına zulüm ve te-cavüzde bulunmaktır. “aşırı gidenleri en iyi bilen Rabbindir.”

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ
بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (120)

120. Günahın açığını da gizlisini de bırakın. Günah kazananlar, kazandıklarına karşılık şüphesiz ceza göreceklerdir.

Nükteler

- Hem cahiliye döneminde ve hem de günümüzde insanların bir çoğu sadece açık olan günahlardan kaçınmış ve kaçınmaktadırlar.

- Zahiri ve batını günahlar için bir çok örnekler zikredilmiştir. Bu husus etkileri hızlı ve herkes için açık olan günahlar ile böyle olmayan tıpkı kalbi katılaştıran haram yiyecekler gibi bazı günahlar.

Mesajlar

1- Günahın bir cazibesi ve çekiciliği vardır dolayısıyla kesin bir iradeyle onu kalpten atmak gerekir. “**bırakın.**”

2- İlahi ceza ilim ve bir kasıt üzere gerçekleşen günahlar içindir. “**Kazandıklarına karşılık**”

3- İslam hem zahiri taharet ve terbiyeye hem batına ve hem de temiz kalpli kimselere teveccüh etmektedir. Ve aynı şekilde zahire riayet etmeyen münafıkları da kınamaktadır. “**Günahın açığını da gizlisini de**”

4- İnsan günah işlemek hususunda özgürdür. “**Kazandıklarına karşılık**”

5- Kıyamet ve ahiret cezası uzak değildir. “Ceza göreceklendir.”

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَيْكُمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ (121)

121. Üzerine Allah'ın adının anılmadığı kesilmiş hayvanları yemeyin, bunu yapmak Allah'ın yolundan çıkmaktır. Doğrusu şeytanlar sizinle tartışmaları için dostlarına fısıldarlar, eğer onlara itaat ederseniz şüphesiz siz müşrik olursunuz.

Nükteler

- Haram yemek kalbin katılaşmasına ve başka bir takım günahlara da ortam hazırladığı için islam bunu şiddetle yasaklamıştır.

- Maide suresi 5. ayette şöyle yer almıştır: “**kitap ehlinin yiyecekleri sizler için helaldir.**” Bu ayette ise şöyle buyurmaktadır: “**Allah'ın adının anılmadığı her hayvanın eti haramdır.**” Kitap ehli bu şarta riayet etmediği için de onların kestiği hayvanların eti bize haramdır. Neticede bu ayetteki taamdan/yiyecekten maksat tahıl ürünleri ve benzeri şeylerdir. (el- Mizan Tefsiri)

- İnsandan ve cinlerden şeytanların vesvesesi şöyledir: “Murdar bir hayvanı Allah öldürmüştür. Allah'ın öldürdüğü şey ise insanın öldürdüğünden daha iyidir.” Oysa murdar olan hayvan pis kanları bedeninden çıkmadığı için genelde bir takım hastalıkları içinde barındırmaktadır.

Mesajlar

1- Müslüman yiyecek işlerinde hatta yiyecek lokmasında bile dini sorumluluklara ameli ve itikadi sınırlara riayet etmelidir. **“yemeyin.”**

2- Hayvan keserken Allah'ın adını zikretmek bir teşrifat ve gösteriş değildir. İcra edilmesi gereken kesin bir hükmüdür ve onu terketmek kesin bir suçtur. **“Allah'ın yolundan çıkmaktır.”**

3- İnsan bazen meşru olmayan bir tek lokmayla fasık olmaktadır. **“Allah'ın yolundan çıkmaktır.”**

4- Şeytanlar ilham ve ilka gücüne sahiptir. **“Fısıldarlar”**

5- Şeytanın vesvesesi sadece kendi dostları üzerinde etkilidir, Allah'ın dostları üzerinde değil. **“Dostlarına”**

6- İlahi hükümlerde cedelleşmek ve çene çalmak şeytanın silahlarından biridir. **“sizinle tartışmaları için”**

7- İnsan özgür tüketim sebebiyle bir çok ilka ve telkinlere maruz kalmaktadır. **“Fısıldarlar”**

8- Cüzi meseleler konusunda cedelleşmek insanın şirke düşürür. **“Müşrik olursunuz.”**

9- Cedelleşmenin dayanağı ve hedefi vesveseler ve nefsanî isteklerdir. **“Sizinle tartışmaları için dostlarına fısıldarlar.”**

10- Amelde Allah'tan başkasına itaat eden muvahhid kimseler bile müşriktir. **“Şüphesiz siz müşrik olursunuz.”**

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ
كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ
لِّلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (122)

122. **Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimse-
nin durumu, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimse-
nin durumu gibi midir? Kâfirlere de, işledikleri güzel
gösterilmiştir.**

Nükteler

- Bu ayet Peygamberin amcası Hz. Hamza'nın iman etmesi hakkında nazil olmuştur. Hz. Hamza Ebu Cehil'in Allah Resulüne eziyet ettiğini duyunca onun yanına giderek yumruğuyla Ebu Cehil'in başına vurdu ve sonra şöyle dedi: Bugünden itibaren ona iman etti. artık ömrümün sonuna kadar İslam için imanlı ve kamil bir komutan olacağım.

Mesajlar

1- Küfür ölümdür. İman hayattır ve iman ölü olan insan ve topluluğu diriltir. İnsanın gerçek hayat ve ölümü iman veya küfrüdür. **“Ölü iken diriltip.”**¹

2- Her ne kadar insan hidayet için gerekli ortamı bizzat sağlasa da İrşat ve hidayet Allah'ın elindedir. **“diriltip”**

3- Mümin asla çıkmaza ve çaresizliğe düşmez. **“yürürken önünü aydınlatacak bir nur.”**

4- Nur olmazsa çeşitli zulmetler insanı çepeçevre kuşattır. **“Karanlıklarda”**

¹ Kur'an çeşitli tabirlerle ölüm kelimesini hem nutfeden önceki aşlama için kullanmıştır. **“Siz ölülerdiniz böylece de sizi diriltti.”** Hem sapıklık hakkında kullanılmıştır: **“Veya ölü olan”** hem bitkisz ve kurak bölge hakkına kullanılmıştır. **“Böylece ölü beldeye sevkederiz.”** Hem geçici ölüm hakkında kullanılmıştır: **“Onlara “ölün” dedi. sonra da onları diriltti.”** Hem de gerçek ölüm hakkında kullanılmıştır: **“Şüphesiz ki sen ölüsün.”**

5- Hak birdir batıl ise birden çoktur. (nur kelimesi tekil olarak kulanıldığı halde zulumat) karanlıklar kelimesi çoğul olarak kullanılmıştır.

6- Rivayetlerde ilahi imamet ve rehberlik makamı nurun kamil bir örneği olarak zikredilmiştir.¹

7- İlahi hidayet ve nurdan başka hiçbir şey insan için kurtarıcı değildir. Karanlıklarda kalıp çıkamayan.

8- İnsanın işleri bakış açısında ve tefekküründe etkilidir. **“Kafirlede de işledikleri güzel gösterilmiştir...”**

9- Kafirlerin yenilikleri, teknolojisi, buluşları ve medeniyeti gibi bir takım ilgi çekici işleri kendilerine öyle bir süslenmiştir ki artıkinsanlığın çöküşünü ve doğru yoldan sapmalarını derkedememektedirler. **“Kafirlere de işledikleri güzel gösdterilmiştir.”**

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَارَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (123)

123. Bunun gibi, her kasabanın bir takım ileri gelenlerini orada hile yapan suçlular kıldık. Oysa yalnız kendilerine hile yaparlar da farkına varmazlar.

Nükteler

- Önceki ayetin nuzül sebebi hakkıdna Ebu Cehilin İslamla karşı koyma hususudnaki çabalarına işaret edilmişti. Bu ayette ise şöyle buyurmuştur: Ebu Cehillerin varlığı yeni bir şey değildir. Sürekli ve her yerde hak davetler karşısında böylesine bozuk kimseler hep olagelmıştır: **“Bunun gibi”**

¹ Nitekim İmam Bakır (a.s) da şöyle buyurmuştur: “İnsanlar arasında doğru yolu yanlış yoldan ayırt eden nur semavi imam ve önderdir. (el- Mizan)

Hüccet'ül- İslam ve'l- Müslimin Muhsin Kıraati

- Allah'ın sürekli sünneti hak ve batıl ile taraftarlarının kesintisiz ve çatışmasız bir şekilde devam etmektedir. Elbette bunların insanın özgürlüğü ile hiçbir aykırılığı yoktur bu yüzden hem önceki ayette ve hem insanların ilahi nur altındaki hareketi kendisine isnat edilmiştir. **“kıldık”** ve hem de bu ayette büyük suçluların varlığı bizzat insanların kendisine isnat edilmiştir. **“Her kasabanın bir takım işleri gelenlerini suçlular kıldık.”** Nur ve suçlu insanın varlığı ilahi kudrete çerçevesinde tahakkuk etmektedir.

Mesajlar

1- İyi ve kötülerin tüm çabaları ilahi kudret çerçevesinde gerçekleşmektedir. **“kıldık”**

2- Bozuk önderlerin varlığı toplumun fesat kökleridir. (Yani bir takım ileri gelenlerin mali askeri fikri ve siyasi kutupları tüm sefaletlerin ve çaresizliklerin kaynağıdır.)

3- Hile ve aldatma bozuk önderlerin kullandığı bir silahtır. **“Hile yapan”**

4- Sefa ve sadakati kaybetmek ve ilahi gazaba uğramak hilekar insanların bizzat kendilerine vurduğu en büyük darbedir. **“Yalnız kendilerine”**

5- Her hastalıktan daha kötüsü hastalığı bilmemektir. Hilekarlıktan daha kötüsü ise yaptığı işlerin kötü etkilerinin kendisine dönüşüdür. **“farkına varmazlar.”**

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ
اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ (124)

124. Onlara bir ayet geldiği zaman, “Allah’ın peygamberlerine verilen size de verilmedikçe inanmayız” derler. Allah, peygamberliğini vereceği kimseyi daha iyi bilir. Suç işleyenlere Allah katından bir aşağılık ve hilelerinden ötürü de şiddetli bir azâb erişecektir.

Nüktelr

Bu ayetin nuzül sebebi hakkında şöyle denmiştir. Kafirlerin düşünen beyniş olan Velkid bin Muğire şöyle diyor: benim malım ve servetim Muhammed’den daha çok olduğu için ban ada vahyedilmesi gerekiyordu.” Bu sözün bir benzxeri Ebu Cehilden de nakledilmişti.

Mesajlar

1- Güç sahibi büyükler hiçbir mantıkları olmaksızın sadece kendilerini büyük gördüklerinden dolayı islâmın davetini kabul etmemişlerdir. **“İnanmayız derler.”**

2- Suçlu insanlar kibirli insanlardır. (Önceki ayette “ileri gelenleri” diye buyurulmuştur. Bu ayette ise “inanmayız” sözlerine yer verilmiştir.)¹

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ
يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ
كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ (125)

¹ Kendilerini büyük gördüklerinin nişanelerinden biri de sahip oldukları yersiz beklentilerdir. “+

² Allah resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “göğüs genişliğinin nişanesi şu birkaç şeydir: “Ebedi kalış yurduna dönmek, aldatış yurdundan ayrılmak ve ölüm inmeden ölüme hazırlıklı olmak” (el

125. Allah kimi doğru yola koymak isterse onun kalbini İslam'a açar, kimi de saptırmak isterse, göğsü yükseliyormuş gibi, kalbini dar ve sıkıntılı kılar. Allah böylece, inanmayanları pislik içinde bırakır.

Nükteler

- İlahi hidayet ve delaletten maksat liyakat sahibi insanlara hidayet sebeplerinin temini ve ehil olmayan kimseler için hidayet sebeplerinin ortadan kaldırılmasıdır.

- “Sadr” kelimesinden maksat ruh ve kalptir. Göğüs genişliğinden ve açılmasından maksat ise akıl ve fikir ufuklarının genişlemesi ve hak ile hidayeti kabul için ruhun yücelmesidir. Bu da heva ve hevesleri terketmeye kalbin temennilerinden uzaklaşmaya ihtiyaç duymaktadır. Göğüs genişliği olmayan kimse sürekli olarak kendi kabuğunda kalır ve dışarı çıkamaz. Gönüz genişliğinin neticelerinden biri basiret ve nuraniyet, biri de dost ve hakkı kabule den bir kalptir.

Mesajlar

1- Hakkı kabul etmek deruni bir ortam ve kapasite gerektirmektedir. **Kalbini açar**

2- Hakkı kabul etmeye hazır bulunmayan kimse marifet göklerine uçamaz. **“göğsü yükseliyormuş”**

Mizan Tefsiri) imam Seccad (a.s) da bu anlamı ifade eden Ramazan ayının yirmi yedinci gecesinin duasını sürekli okurdu. (Mefatih'ul Cinan) İlmi açıdan da şöyle söylenmiştir. Dar göğüsler gökte uçuşma haleti gibidir. Yukarlarda yeterli miktarda oksijen olmadığı için insanın nefesi daralmaktadır. (Abdulfettah Tebbare'den naklen)

3- Fıtrat akıl ve tabiat yörüngesinden çıkmanın sonucu nefesin daralması kalbin sıkıntılı olmasıdır. **“Göğe yükseliyormuş gibi.”**

4- Sapıklar her ne kadar zahirde kendilerini açılım ve ilerleme ehli gösterebilirler de gerçekte darlık ve sıkıntılarla maruzdurlar. **“Kalbini dar ve sıkıntılı kılar.”**

5- Sabırsızlık ve kapasitesizlik ruhun bir tür aşağılığı ve kirliliğidir. **“pislik içinde bırakır.”**

6- Hakka iman etmeyen kimse yavaş yavaş kirliliğe bulaşır. **“Allah böylece inanmayanları pislik içinde bırakırç”**

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ
(126)

126. Rabbinin dosdoğru yolu işte budur. İbret alan kimselere ayetleri uzun uzadıya açıkladık.

Nükteler

- Allah'ın sünnetlerinden biri hakkı kabul eden temiz kalpli insanlar için göğüs genişliği taktir etmesi imandan kaçan inatçı kimseleri ise başarısızlık ve pisliğe maruz bırakmasıdır.

- “Bu” kelimesi belki de (önceki ayette geçen, “İslam’a” ifadesindeki “islam”) kelimesine işaret eder.

1- Allah'ın yolu dışında diğer bütün yollar çıkmazdır ve yoldan sapmazdır. **“Rabbinin dosdoğru yolu işte budur.”**

2- Hatırlatmak için detaylara inme çeşitleme ve tekrar etmek gerekir. **“uzun uzadıya açıkladık”**

3- Allah herkese hücceti tamamlamıştır. Eğer dikkat ehli olurlarsa hakkın bütün ayetleri ve nişaneleri farklı ifadelerle apaçık ortaya konmuştur. **“İbret alan kimselere”**

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (127)

127. Rablerinin katında selamet yurdu onlarındır. O, işlediklerinden ötürü onların dostudur.

Mesajlar

1- Cennette şiddet, huşunet, rekabet, çelişki iftira, haset ve kin yalan hüznün ve kin herhangi bir rahatsızlık ölüm hastalık ve fakirlik yoktur. **“Selamet yurdu.”**

2- Güvenlik ve İslam nimetinin daha üstünü Allah'ın özel lütfunun gölgesinde olmaktır. **“Rablerinin katında”**

3- İlahi güvenlik ve velayet makamına ulaşmak amel sayesinde mümkündür. **“İşlediklerinden ötürü.”**

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِّنَ الْإِنْسِ
وَقَالَ أَوْلِيَائُهُمْ مِّنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا
أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ
اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (128)

128. Allah hepsini toplayacağı gün, “Ey cin topluluğu! İnsanların çoğunu yoldan çıkardınız” der, insanlardan onlara dost olanlar, “Rabbimiz! Bir kısmımız bir kısmımızdan faydalandık ve bize tayin ettiğin sürenin sonuna ulaştık” derler. “Cehennem, Allah'ın dilemesine bağlı olarak, temelli kalacağınız

durağınızdır” der. Doğrusu Rabbin bilendir ve hikmet sahibidir.

Nükteler

Önceki ayetlerde 112. ve 121. ayetler gibi şeytanların işlerine ve vesveselerine işaret edilmişti. Burada ise şeytanın vesveselerine kapılmanın akibeti olan cehennem beyan edilmiştir. Ayrıca Kru'nun ifadesi ile de şeytan cinlerdendir. İnsanlardan büyük bir kısmını saptıran cin şeytanın kendisidir.

Mesajlar

- 1- Şeytan cinlerdendir. Cinlerde mükelelf olup irade sahibidir. O da ceza ve karşılık görür. **“Ey cin topluluğu”**
- 2- Şeytan az bir grubu saptırmaya razı olmaz. Razi olmamıştır ve bu yüzden de insanlardan büyük bir kısmını saptırmıştır. **“İnsanların çoğunu yoldan çıkardınız.”¹**
- 3- İlahi mahkeme ve cezalandırma kıyamette açıkça yapılacaktır. **“Hepsini toplayacağı gün, ey cin topluluğu!”**
- 4- Sürekli olarak işlerinizin akibetini düşünün. **“gün”**
- 5- Kıyamette bütün insanlar ve şeytanlar bir araya toplanır ve bir arada haşrolurlar. **“Hepsini”**
- 6- Şeytani vesveselere uymak yavaş yavaş insanı şeytanlar ünsiyet kurmaya ve hükümetini kabul etmeye zorlar. **“Onlara dost olanlar”**
- 7- Şeytana uymanın hedefi faydalanmaktır. **“faydalandık”**
- 8- İnsan özgürdür ve hem etkilenmekten uzak durabilir ve hem de başkalarına aldanmayabilir. **“bir kısmımız”**
- 9- Bütün sapıkların tek bir cezası vardır ve o da ateşte ebedi olarak kalacaklardır. **“Allah’ın dilemesine bağlı olarak”**

¹ başka birayette ise şöyle buyurulmuştur:Ç +

10- İlahi mahkemenin hükümleri ilim ve hikmet esasına dayalıdır. **“Bilendir ve hikmet sahibidir.”**

وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعُضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (129)

129. Zalimlerin bir kısmını, kazandıklarından ötürü diğer bir kısmına böylece mûsallat ederiz.

Nükteler

- Rivayetler esasına iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmaya terkedenlerin humus zekat ve benzeri şeri hakları ödemeyenlerin zalimlere yardım edenlerin cezası zalimlerin kendilerine galebe çalmasıdır. (Etyeb'ul- Beyan tefsiri) Nitekim bir hadiste şöyle yer almıştır: “Allah bir topluluktan razı olursa, işlerini iyilere havale eder. Eğer bir topluluktan razı olmazsa, o zaman da işlerini kötülerinin eline bırakır” (Keşf'ul- Esrar)

Mesajlar:

1- Ayyaşlık ve zevkine düşkünlük batıl hükümetlerin hakimiyetine ve zalimlerin sultasına ortam hazırlar. **“Faydalandık- böylece musallat ederiz.”** Zalimlerden kurtuluş yolu, ayyaşlığı ve nefsine düşkünlüğü terketmektir.

2- Sadece hakimler zalim değildir, korkak, sessiz kalan ve ayyaş mahkumlar da zalimdir. **“Bir kısmının diğer bir kısmına”**

3- Zalimlerin sulta sebebi, insanların bizzat kendi amelleridir. **“Kazandıklarından ötürü”¹**

¹ Hakeza şöyle buyurulmuştur: “+” (Şura suresi, 30. ayet)

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ
آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنفُسِنَا
وَعَرَّيْتَهُمُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ
(130)

130. “Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan, bugünle karşılaşmanızdan sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?” “Kendi hakkımızda şahidiz” derler. Dünya hayatı onları aldattı da kafir olduklarına, kendi aleyhlerinde şahitlik ettiler.

Nükteler:

- Kur’an ayetlerinden de istifade edildiği üzere Hz. Muhammed (s.a.a) ve Kur’an cinler için de gönderilmiştir. Onlar da Kur’an’ı kolayca anlıyorlardı. Onlardan bir grubu bu yüzden iman etmişlerdi. (Cin suresinin ilk ayetleri ile Ahkaf suresi 28. ayet) Bazı müfessirlerin (Alusi, Kurtubi, Tebersi, Furkan ve Fi Zilal) gibi dediği esasınca cinden olan elçiler vahyi insanlardan olan elçiler yoluyla elde ediyor ve kendi soylarına ulaştırıyorlardı. (İbn-i Abbas’tan nakledilen bir hadis esasınca) Resul kelimesi insandan gayrisi için de kullanılmaktadır. + (Haşr suresi, 75. ayet)
- Bu ayette iki acı ikrar ve itiraf vardır. Birisi Peygamberlerin kendilerine geldiğine tanıklık etmek, ikincisi ise kendi küfürlerine itiraf etmek
- Kıyamet merhaleleri farklıdır. Önce kendi sapıklıklarını inkar ederler. Bu surenin 23. ayetinde buyurulduğu gibi. “Allah’a yemin olsun ki biz müşrik değildik.” Sonra da kıyametin inkar yeri olmadığını anlayınca bu küfürlerini itiraf ederler.

Mesajlar:

1- Cinler ve insanların her ikisi de Peygamberlerin davetini kabul etmekle mükelleftir. Her iki soy için de elçiler gelmiştir. **“Cin ve insan topluluğu”**

2- Uyarı insanları terbiye eden en güçlü manivela ve metottur. **“Sizi uyarın”**

3- Fert ve toplumu islah etmek için ilahi hükümlerin icra edilmesinin en güçlü garantisi ahirete imandır. **“Size gelmedi mi?... Sizi uyarın”**

4- Kıyamet günü gizleme yeri değildir. İnsanlar kendi aleyhlerine itirafta bulunurlar. **“Kendi aleyhlerine şahitlik ettiler”**

5- Dünya ve refah düşkünlüğü, Peygamberlerin davetine itinasızlığın sebebidir. **“Dünya hayatı onları aldattı”**

6- Dünyaya aldanmak, ahireti unutmaya sebep olur. **“Onları aldattı- Bugünle”**

7- Dünyaya ilgi insanı küfre sürükler. **“Onları aldattı- Kafirler”**

ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ (31)

131. Bu, haberleri yokken kasabalar halkını Rabbinin haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır.

Tefsir

- İlahi sünnetlerden biri de Peygamberlerin gönderilişi ve farklı uyarılarla insanlara doğru ve yanlış yolun gösterilmesi, hakikatlerin beyan edilmesi ve böylece hüccetin tamamlanmasıdır. Bu taktirde itinasızlık ederlerse Allah onları cezalandırır. Bu genel kanun ve sünnet çeşitli ayetlerde de beyan edilmiştir. Örneğin Şuara suresi, 208. ayette şöyle buyurulmuştur: **“Biz uyarıcıları olmadıkça hiçbir bel-**

deyi helak etmedik” Hakeza İsrâ suresi, 15. ayette şöyle buyurulmuştur: **“Biz bir Peygamber göndermedikçe azap edici değiliz.”**

Mesajlar:

- 1- İlahi cezalar, rububiyet makamı sebebiyledir. **“Rabbinin”**
- 2- Beyan ve uyarı olmaksızın cezalandırmak, zulüm ve çirkin bir iştir.

(132) وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ (132)

132. İşlediklerine karşılık her birinin dereceleri vardır. Rabbin onların işlediklerinden habersiz değildir.

Nükteler:

- Ayette geçen “derece” kelimesinden maksat, sadece gelişim dereceleri değildir. Çöküş ve iniş aşamalarını da kapsamaktadır.

Mesajlar:

- 1- Allah adildir, herkesin rütbe ve makamını amelleri esasınca taktir eder. **“İşlediklerine karşılık”**
- 2- İnsanların mutluluk veya mutsuzluğu kendi amellerine bağlıdır. **“İşlediklerine karşılık.”**¹

¹ Şefaate insanın ameli sayesinde mümkündür. Nitekim bir hadiste şöyle yer almıştır: *“Bizim şefaatiimize sadece amelle erişmek mümkündür.”* Bu yüzden bazen insanlar uygun olmayan amelleri sebebiyle şefaatten mahrum kalırlar. Nitekim Kur’an’da şöyle buyurulmuştur: **“Onlara şefaathçilerin şefaati de fayda vermez”** (Müdeşşir suresi, 48. ayet) Onlar büyük bir hasret ve ah çekerek kıyamet günü bir şefaathçi bulmanın derdine düşerler. **“Bize bir**

3- İnsan zeki olmalıdır, zira kontrol altındadır. **“Rabbin onların işlediklerinden habersiz değildir”**

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ
مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمٍ آخِرِينَ (133) إِنْ مَا
تُوعَدُونَ لَأْتٍ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ (134)

133. Rabbin müstağni ve rahmet sahibidir. Dilerse, sizi başka bir milletin soyundan getirdiği gibi, sizi yok eder, dilediğini yerinize getirir.

134. Size vadedilen, mutlaka yerine gelecektir; siz O’nu aciz kılamazsınız.

Nükteler:

- Önceki ayetlerde adilce ve zulüm olmaksızın verilen mükafatlar söz konusu edilmişti. Burada ise Allah’ın ihtiyaçsız oluşu ve rahmeti söz konusu edilmiştir ve her ikisi de Allah’ın adaletinin delilidir.

- “el- geniy” kelimesinde var olan bir detay “ganiy” kelimesinde söz konusu değildir ve bu (el- geniy kelimesinde “el” edası) Allah’ın zatındaki ihtiyaçsızlığı bir tür özgün kılmaktadır.

Mesajlar:

1- İhtiyaçsızlık Allah’a mahsustur, sizler asla kendinizi ihtiyaçsız görmeyiniz. **“Rabbin müstağnidir”¹**

şefaati yok mudur?” (A’raf suresi, 53. ayet) Evet şefaati ve mükafat elde etmek sadece amel sayesinde. **“İnsan için sadece çaba gösterdiği vardır.”** (Necm suresi, 39. ayet)

¹ Fatır suresi, 16. ayette de şöyle buyurulmuştur: “Ey insanlar! Siz Allah’a muhtaçsınız, Allah ise müstağni ve övülmüştür.”

2- Günahkarlar bu dünyada da korku içinde yaşamalıdır. Zira onların Allah'ın kudretiyle yok oluşu çok kolaydır.

“Sizi yok eder”

3- Zulmün kökü (önceki ayette işaret edilmişti) ya ihtiyaçtandır, ya da taş kalplilikten. Her ikisi de Allah'ta mevcut değildir. **“Rabbın müstağni ve rahmet sahibidir.”**

4- İyi bir terbiye edici olmanın şartı, ihtiyaçsızlık ve merhamet sahibi olmaktır. Elbette bazen de kudret ve tehditle iç içedir. **“Rabbın müstağni ve rahmet sahibidir.”**

5- Beşeri toplulukların bekası, Allah'ın iradesine bağlıdır. **“Dilerse sizi yok eder.”**

6- Allah ibadetlerimizden müstağnidir. İbadet hususundaki emirler, bizzat kendimizin gelişim sebepleridir. **“Müstağni”**

7- Allah'ın rahmeti bir takım hususlara özgüdür. Bazen de hikmeti esasınca gazabıyla herşeyi yok etmektedir. **“Rahmet sahibidir...yok eder.”**

8- İlahi vaadler kesindir, şaka değildir. **“Getirir”¹**

9- Suçlular kıyamet günü Allah'ın kudretine karşı koyamazlar. **“Onu aciz kılamazsınız”**

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ
تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (135)

135. De ki, “Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın, doğrusu ben de yapacağım. Sonucun kimin için hayırlı olacağını bileceksiniz. Zulmedenler şüphesiz kurtulamazlar.

¹ Başka bir ayette ise şöyle yer almıştır: “Allah vaadine aykırı davranmaz.”

Mesajlar:

1- Peygamber-i Ekrem kendi yolu hususunda yakın sahibi olduğu için ortaya koyduğu tavırlarda da kesin ve metanet sahibidir. **“Durumunuzun gerektirdiğini yapın”**

2- İnsanların kaderi kendi amellerine bağlıdır. **“Yapın... bileceksiniz”**

3- İnsanların isyanı Peygamberlerin görevini değiştirmez. **“Ben de yapacağım”**

4- Başarılı olmanın ölçüsü güzel bir akıbetdir; gösterişler ve çabalar değil. **“Sonucun kimin olacağını”**

5- Zalim asla kurtuluşa eremez. **“Kurtulamazlar”**

6- Allah ve Peygamberine karşı çıkmak zulümdür. **“Zulmedenler”**

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ (136)

136. Kendi zanlarına göre, “Bu Allah’ındır, bu da ortaklarımızındır” diyerek, Allah’ın yarattığı hayvanlar ve ekinlerden pay ayırdılar. Putları için ayırdıkları Allah için verilmez, ama Allah için ayırdıkları putlarına verilir; ne kötü hüküm veriyorlardı!

Nükteler:

- Peygamberlerin terbiye yörüngesinden sapanların ve hayal vadisine yuvarlananların sözleri ve kararları da hayali ve mantıksızdır. Onlar kendilerini herşeyin maliki olarak görmekte ve bir takım bölüştürmelere gitmektedirler. Bazen erkek çocuklarını kendilerine, kız çocuklarını ise Allah’a bölüştürmektedirler. Nitekim Necm suresi 21. ayette

şöyle buyurulmuştur: “+” Bazen de tahıl ürünlerini ve hayvanları kendi hayallerince bölüştürmektedirler.

- Müşrikler putların paylarının asla değişmeyeceğini zannetmekte ve bu yüzden de bu paylarını puthanelere ve putların hizmetine harcamaktaydılar. Ama Allah’ın payını göklerin yaratıcısı ihtiyaçsız olduğu için az veya eksik gelme durumlarında puthanelere harcıyorlardı. Çocuklara fakirlere ve misafirlere harcamıyorlardı.

Mesajlar:

1- Hayvancılık ve ekincilikte her ne kadar insanın rolü olsa da gerçek ekici ve yaratıcı Allah’tır. **“Ekinlerden”**¹

2- Bir tür zekat ve gelirler ile menfaatleri bölüştürmek, her ne kadar hurafe şeklinde de olsa bütün insanların inancında var olmuştur. **“Bu Allah’ındır, bu da ortaklarımızındır”**

3- Peygamberlerin risaleti, hurafelerle savaşmaktır. **“Ne kötü hüküm veriyorlardı.”**

4- Müşrikler, putlarını Allah’ın ortağı kabul ettikleri halde, yine de Allah için özel bir izzet ve zenginlik durumuna inanıyorlardı. Gördükleri zararları Allah’ın payından azaltıyor ve, “onun hiçbir ihtiyacı yoktur” diyorlardı.

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءُهُمْ
لِيُرُدُّوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ
وَمَا يَنْتَرُونَ (137)

137. Böylece, putlara hizmet edenler, puta tapanların çoğunu helake sürüklemek, dinlerini karma karı-

¹ Başka bir ayette ise şöyle yer almıştır: “Siz mi onu ekiyorsunuz yoksa bizler mi ekiciyiz” (Vakıa suresi, 64. ayet)

şık etmek için çocuklarını öldürmelerini onlara iyi göstermişlerdir. Allah dileseydi bunu yapamazlardı. Sen onları ve iftiralarını bir tarafa bırak.

Nükteler:

- Ekin ve hayvanların Allah ve ortaklar arasında bölüştürülmesi her ne kadar çirkin bir hayal da olsa onların gözüne süslü görünmüştü. Putlara aşık olmak ve putlar için çocuklarını öldürmek de şeytanın kendilerine güzel gösterdiği vesveselerdendir.
- “İrda” kelimesi (yurduhum) hleak ve yok olmak anlamındadır.

Mesajlar:

- 1- İlahi terbiyeye sahip olmayan bir topluluk, kendi çocuklarını bile taştan putlara kurban eder, onunla övünür ve bunu ibadet bile sayarlar. **“Çocuklarını öldürmelerini onlara iyi göstermişlerdir”**
- 2- Suçlu kimseler, kendi çocuklarını öldürmeyi dahi bir tür tevcih ve te'vil etmişlerdir. **“İyi göstermişlerdir”¹**

¹ Veya şöyle diyorlardı: “Kız bir utançtır” bu yüzden de diri diri toprağa gömüyorlardı. Nitekim Nahl suresi, 58. ayette şöyle buyurulmuştur: “+” veya şöyle diyorlardı: “Ona bakacak durumda değilim ve onun yok olması gerekir.” Nitekim En'am suresi, 157. ayette de şöyle buyurulmuştur: “+” veya bunu bir tür putlara yakınlaşma olarak kabul ediyorlardı. Bunların hepsi de şeytanın bir tür süsleme ve iyi göstermekten ibaretti.

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِجْرًا لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بَرَعِمِهِمْ
وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً
عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ (138)

138. “Bu hayvanlar ve ekinleri dilediğimizden başkasının yemesi yasaktır; bir kısım hayvanların sırtlarına yük vurmamak da haramdır” diye sanarak ve bir kısım hayvanları keserken de Allah’ın adını anmamak suretiyle O’na iftira ederler. Allah, yaptıkları iftiralara karşı onları cezalandıracaktır.

Nükteler

- “Hicr” kelimesi alı koymak anlamındadır. Dolayısıyla “hicare” ve “tehcir” kelimesi de etrafı taşla örülen, başkalarının girişine engel olunan ve bu sebeple sahiplenilen bölge anlamındadır. Hicr-i İsmail de taş duvarla Mescid’ul- Haram’dan ayrılan yer demektir. Akla da hicr denilmesinin sebebi, insanları çirkinliklerden alıkoyduğu sebebiyledir. “+”
- Önceki iki ayette müşriklerin, Allah ve putların mahsul ve hayvanlar hakkındaki hürafe inançlarını söz konusu etmişti. Bu ayette ise putların payının harcanış niteliği beyan edilmiştir. Hiçkimse bu paydan istifade etme hakkına sahip değildi. Sadece müşriklerin dilediği putlara ve puthanelere hizmet edenler bundan istifade edebiliyordu.
- Hayvanlardan istifade etmenin haram kılınışı, cahili bid’atalardan biriydi. Maide suresi, 103. ayette bu beyan edilmiştir.

Mesajlar:

- 1- Hürâfeler ve sapıklıklarla mücadele de Peygamberlerin asıl görevlerinden biridir. **“İftira ederler”**
- 2- Din, ilahi ve Allah’a mensup olmalıdır; tahmin, hayal, kıyas ve istihsana dayalı değil. **“Diğer sanarak”**
- 3- Bid’at, helalların haram kılınışı ve haramların helal edilmesi bir tür Allah’a iftiradır. **“İftira ederler”**
- 4- İslam çok kapsamlı bir dindir. Dolayısıyla hayvanlardan istifade hususundaki sapmalara bile tahammül etmemektedir. Kur’an hayvanlardan istifade edilmemesine ve onlara binilmemesine itiraz ettiği halde insanların, kaynakların, sermayelerin ve kabiliyetlerin kullanılmamasını ve onlardan istifade edilmemesini daha çok kınamaktadır.
- 5- Bid’at çıkaran kimseler, kendi hayali kanunların cezasını beklemek durumundadırlar. **“Cezalandıracaktır”**

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَيَّ
أَرْوَاجِنَا وَإِن يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ إِنَّهُ
حَكِيمٌ عَلِيمٌ (139)

139. “Bu hayvanların karınlarında olan yavrular yalnız erkeklerimize mahsus olup, eşlerimize yasaktır. Ölü doğacak olursa hepsi ona ortak olurlar” dediler. Allah bu türlü sözlerin cezasını verecektir, çünkü O hikmet sahibidir, bilendir.

Mesajlar:

- 1- Kadın ve erkek arasındaki yersiz ayrıcalık cahili bir işittir. **“Yalnız erkeklerimize mahsus”**

¹ Kur’an hayvanların yaratılışından maksadın, onlara binmek ve etlerinden istifade etmek olduğunu beyan etmektedir. Nitekim Gafir suresi, 79. ayette şöyle buyurulmuştur: “+”

2- Kadınları o kadar aşağıyorlardı ki, hatta ölü hayvanları bile onlara vermiyorlardı, sadece bir bölümünü veriyorlardı. **“Ortak olurlar”**

3- Cahiliye dönemi hurafelerini tanımak insanı Allah Resulünün çektiği zahmetlerle tanıştırır ve insandaki kıymet bilme ruhunu tomurcuklandırır.

4- Kıyamette ilahi mükafat, insanların niteliklerinin, nefsanî haletlerinin ve melekelerinin etkileri ve tecessümüdür. **“Bu türlü türlü sözlerin cezasını verecektir”**

5- İlahî ceza ve karşılık vermek, Allah’ın ilim ve hikmeti esasıncadır. **“Cezasını verecektir, çünkü o hikmet sahibidir, bilendir.”**

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ
اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ (140)

140. Beyinsizlikleri yüzünden, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah’ın kendilerine verdiği nimetleri Allah’a iftira ederek haram sayanlar mahvolmuşlardır; onlar sapıtmışlardır, zaten doğru yolda da değillerdi.

Nüktele:

- İbn-i Abbas şöyle buyurmuştur: “Her kim cahili kavimlerin cehaletlerinin ölçüsünü bilmek istiyorsa, En’am suresinin ayetlerini (bu geçen birkaç ayeti) okumalıdır. (Tefsir-i Numune)

- Arap cahilleri putlara yakınlaşmak hayaliyle veya haysiyetlerini koruma hayaliyle, kızlarını putlara kurban ediyor veya diri diri toprağa gömüyorlardı.

- Adamın biri Peygambere (s.a.a) rahatsızlığının sebebini şöyle beyan etmiştir: “Allah cahiliye döneminde bana bir

kız verdi. Onu öldürmek istedim, eşim engel oldu. Kızım büyüdü ve onu istemeye geldiler. Kıskançlığım buna izin vermedi. Öte yandan evlenmemesini de uygun görmedim. Dolayısıyla bir gün onu çöle götürerek onu bir kuyuya attım. Kızım her ne kadar bağırıp çağırdıysa da ona itina etmedim. Bunun üzerine Allah Resülü (s.a.a) ağladı ve şöyle buyurdu: “Eğer geçmiş günahlar bağışlanmasaydı seni cezalandırırdım”

Mesajlar:

- 1- Hürafeleri en şiddetli açıklamalarla kınayınız. **“Mahv olmuşlardır, beyinsizlikleri yüzünden körü körüne, iftira ederek, zaten doğru yollarda da değillerdi”**
- 2- Cehalet ve beyinsizlik, mahvolma ve hüsrana sebebidir. (Çocuğunu kaybetmek, duygusunu yitirmek, helal nimetlerden mahrum olmak, cehennem ve ilahi azap gibi bir hüsrandır.)
- 3- En büyük hüsrana insanın batıl yolda feda oluşudur. (İster putlara kurban olmak ve isterse de hayal ve yersiz kıskançlıklara feda olmak)
- 4- Birşeyi haram kılmak, şer'i veya akli bir delil gerektirir. **“Körü körüne, Allah'a iftira ederek”**
- 5- Helalları yersiz yere haram kılmak, Allah'a bir tür iftira-dır ve yasaklanmıştır. **“Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri haram sayanlar”**

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ
وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا
مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ (141)

141. Çardaklı ve çardaksız bağları inşa eden Allah'tır. Tatları çeşitli ekin ve hurmaları, zeytin ve narı birbirine benzer ve benzemez şekilde yaratan O'dur. Ürün verdiği zaman ürününden yiyin, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin; israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez.

Nükteler:

- "Cennat" kelimesi, ağacı bol ve toprakları ekinle kaplanmış bahçeler demektir. Ayette geçen "me'ruş" kelimesi ise çardağa ihtiyacı olmayan ağaç demektir. "ukl" kelimesi ise yiyecek anlamındadır.

- Bu surenin 99. ayetinde şöyle buyurulmuştur: **"Ağaç ürün verdiği zaman dikkatle ürününe bakınız."** Bu ayette de şöyle buyurulmuştur: **"Ağaç Ürün verince meyvesinden yiyiniz"** O halde netice şu olmaktadır: "Sizin yemeniz, dikkat ve düşünceyle olmalıdır, gafilde değil."

Mesajlar:

1- Ayet tüketim izni, mahrum sınıflar ve onlara infakla birlikte Allah'ı tanıma derslerini vermektedir. **"İnşa eden, yiyin, verin, israf etmeyin"**

2- İslam itidal ve ıdımlılık dinidir. Hem yersiz haram kılımlar yasaklanmıştır hem de gereksiz tüketimleri. **"İsraf etmeyin"** Önceki ayette ise şöyle buyurulmuştur: **"Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri haram sayanlar"**

3- Tüketim şartı, mahrumların hakkını vermektir. **"Yiyiniz, hakkını verin."**

4- Tüketim miktarı, israf olmamasıyla sınırlıdır. **"Yiyin, israf etmeyin."**

- 5- Ürünler devşirildiği zaman mahrum kimseleri hatırlamak gerekir. **“Devşirildiği ve biçildiği gün”**
- 6- Ürünleri gündüz devşirin ki başkaları için de istifade ortamı olsun. **“Devşirildiği ve biçildiği gün”**
- 7- Ürünleri devşirme ve biçme gün ruh haleti infak için daha çok hazırlıklıdır. O halde fırsatı kaybetmeyin. **“Devşirildiği ve biçildiği gün”**
- 8- Yetişmemiş meyveyi yemeyiniz. **“Ürün verdiği zaman”** ve meyveleri taze haliyle tüketiniz. **“Ürün verdiği zaman”** Meyveler doğal olarak yetişmelidir, doğal olmayan yollarla değil. **“Ürün verdiği zaman”**
- 9- İsraf eden kimseyi Allah sevmez. **“Allah sevmez”**

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ (142)

142. Hayvanları da yük ve kesim için yaratan Allah'tır. Allah'ın size verdiği rızıktan yiyin, şeytanın adımlarına uymayın, o size apaçık bir düşmandır.

Nükteler:

- Ayette geçen “ferş” (sergi) kelimesinden maksat, bedenleri yere yakın olduğu için sergi mesabesine olan koyun gibi bir takım dört ayaklılardır veya yün, kürk, kıl gibi halı dokunan şeyler anlamındadır. Nahl suresi, 80. ayette de hayvanın yün, kıl ve derisinden istifade edilmesine işaret edilmiştir. +
- Önceki ayette, çeşitli meyveler zikredildi, burada ise hayvanların bereketi söz konusu edilmiştir. Dolayısıyla ayetteki yük ve kesim için yaratılan hayvanlar önceki ayette yer alan meyvelere ve hayvanlara atfedilmiştir.

- Mufessirlerin çoğu ayette geçen “hemule” kelimesini yük hayvanları “ferş kelimesini ise yük taşımayan hayvanlar anlamına almışlardır. Önceki ayette çiftçiliğe işaret edilmişti, burada ise hayvancılığa işaret edilmiştir.

Mesajlar:

1- Varlık alemi ve bütün yaratılmışlar, bir hedef doğrultusunda ve bir hikmete dayalı olarak, insanın emrine verilmiştir. **“Hayvanları da yük ve kesim için yaratan Allah”**

2- Hayvanlarda genel ve asıl kanun onları kullanmanın helal olduğudur. Elbette delil üzere haram kılınanlar da vardır. **“Yiyn”**

3- Eti helal olan hayvanlar sadece dört ayaklı hayvanlara özgü değildir. “Hayvanlardan yiyn” yerine **“Allah’ın size verdiği rızıktan yiyn”** denmiştir.

4- Helal olan şeylerin yersiz olarak haram kınımı, şeytanın adımlarından biridir. **“Yiyn, Şeytanın adımlarına uymayın”**

5- Karnını doldurmak, sapmaya ortam hazırlar. O halde uyanık olmak gerekir. **“Yiyn, Şeytanın adımlarına uymayın”**

6- Bir ekol olarak ham ve pişmemiş şeyler yemek, bidattır ve yasaklanmıştır. **“Allah’ın size verdiği rızıktan”**

7- Şeytanın saptırmak için dayandığı ilk manivelası yemektir. (yasaklanmış ağaç hususunda) O halde yiyecekler hususunda çok dikkatli olmak gerekir. **“Yiyn...uymayın”**

8- Allah’ın sofrasının başında düşmana itaat etmeyin. **“Allah’ın size verdiği rızıktan...uymayın”**

9- İlahi nimetlerden doğru istifade ediniz, ne ihtirasa kapılınız, ne de başkalarının malını elde etmeye çalışınız. **“Allah’ın size verdiği rızıktan...yiyn ve uymayın”**

10- Şeytanın etkileme yollarından biri de midelerini düşkünlük ve haram yoldan beslenmektir. **“Yiyin..ayak uydurmayın”**

11- Şeytanın siyaseti tedrici olarak ve adım adım saptırmaktır, bir defada değil. **“Şeytanın adımlarına”**

ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلِ الذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ
أَمَ الْأُنثَيَيْنِ أَمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبُؤُونِي بِعِلْمٍ إِن
كُنْتُمْ صَادِقِينَ (143)

143. Allah sekiz çift hayvan yaratmıştır: Koyundan iki ve keçiden iki; de ki: “iki erkeği mi, yoksa iki dişi mi veya o iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Doğru sözlü iseniz bana bilgiye dayanarak cevap verin.”

Nükteler:

- Ayette geçen “zevc” kelimesi hem dişi ve erkeğe bir bütün olarak ve de dişi ve erkeği her birine denmektedir. Bu ayette ise her biri için ayrı ayrı kullanılmıştır ve sekiz çiftten maksat da, sekiz tanedir, yani dört erkek ve dört dişi olarak kullanılmıştır. Bu sekiz taneden dördü bu ayette, diğer dördü ise sonraki ayette beyan edilmiştir. Hakeza Necm suresi, 45. ayette de “+” zevc kelimesi bireyleri hakkında kullanılmıştır- ikisi hakkında değil.”

- Bazı rivayetlerde ise sekiz çift (ki onaltı tane olmaktadır) beyan edilmiştir ve dört türden (koyun, keçi, deve, inek) biri ehli, biri vahşi, biri erkek ve biri de dişi olarak kastedilmiştir.

- Zümer suresi, 5. ayette ise insanın yaratılışının yanında sekiz erkek ve dişi zikredilmiştir. “+” belki de bu insanın yaratılışının onların yaratılışına benzemesi sebebiyledir.

Mesajlar:

1- Hurafeleri ortadan kaldırmak ve beyinlere çöreklenen batıl inançları temizlemek için hak inançları oldukça açık ve aydın olarak söz konusu etmek gerekir. Nitekim Kur’an bu ayette müşriklerin hurafe inançları hakkında çok açık ifadeler kullanılmıştır.

2- Fetva vermek hususunda veya bir şeyin helal veya haram olduğu hususunda bir ilim gereklidir. **“Bana bilgiye dayanarak cevap verin”**

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ
أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّاكُمُ
اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ
بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (144)

144. Deveden iki, sığırdan iki yaratmıştır; de ki: “iki erkeği mi, yoksa iki dişi mi veya o iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Yoksa Allah size bunları buyururken orada mı idiniz?” İnsanları, bilmediklerinden saptırmak için Allah’a karşı yalan uyduranlardan daha zalim kimdir? Allah, zalim milleti doğru yola erdirmez.

Nükteler:

- İhtimalen dört tür hayvanlardan zikrediliş sıralaması, onların tüketimindeki üstünlüğüne işarettir. (Koyun, keçi, deve ve inek)

Mesajlar:

- 1- Allah'a iftirada bulunmak en büyük zulümdür. **“Daha zalim”**
- 2- Allah'a karşı yalan uydurmak insanları saptırma vesilesidir. **“İnsanları saptırmak için”**
- 3- İftira ve zulüm insanı hidayeti kabul hususunda liyaketten uzak düşürür. **“Doğru yola erdirtmez”**

قُلْ لَّا أجدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ
يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا
أَهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ (145)

145. De ki: “Bana vahyolunanda, leş, akıtılmış kan, domuz eti ki pistir ve günah işlenerek Allah’tan başkası adına kesilen hayvandan başkasını yemenin haram olduğuna dair bir emir bulamıyorum; fakat darda kalan, başkasının payına el uzatmamak ve zaruret miktarını aşmamak üzere bunlardan da yiyebilir.” Doğrusu Rabbin bağışlar ve merhamet eder.

Nükteler:

- Leş yemenin haram oluşu, sadece kendi kendine ölen hayvanlar hakkında değildir. Emredildiği üzere İslami esaslara göre kesilmeyen hayvanlar da leş hükmündedir.

- Leş ve kanın haram oluşu, Kur'an'da dört defa beyan edilmiştir. İki defa Mekki surelerde ve iki defa da Medeni surelerde açıkça ifade edilmiştir. Bu ayet onların ilkidir.
- Ayette geçen "uhille" kelimesi ayın hilalini gördüğününde yüksek sesle bağırma anlamına gelen "ihlal" kökünden türemiştir. Daha sonra da her türlü yüksek ses hakkında kullanılmıştır. Müşrikler hayvanları keserken de yüksek sesle putların adını zikrediyorlardı. Bu yüzden ona da "uhillu" denmiştir.
- **"Bulamıyorum...leş dışında"** cümlesi müşriklerin cahilce haram kılışları karşısında yer almaktadır. Yoksa bazı kuşlar ve yırtıcı hayvanlar da haramdır. İstilahen bu sınırlılık izafi/göreliliği bir sınırlılıktır; hakiki değil.¹ Tefsiri Meraği de bu ayete istinaden haram kılınan dört ayaklı hayvanların sadece bu dört husus olduğu söylenmiştir. Dolayısıyla başka hayvanların haram olduğunu bildiren rivayetler, kerahet ve mekruh oldukları anlamındadır. Ama bu doğru değildir. Örneğin köpek eti yemek de mekruh mudur? Diye sormak gerekir.

Mesajlar:

1- İlk kanun ve asıl olan şey hayvanların helal olduğudur.

"Bulamıyorum"

2- Biz zahirle görevliyiz. Ayet ve rivayetlerde bildirilen haramlar, insana bir teklif ve görev yükler. Ama arar ve incelemeyen sonra herhangi bir haram bulamazsa o şey bizim için helaldir. (Elbette İslam Peygamberi hakkında,

¹ Örneğin, "falan şahıs insanların en kötüsü veya insanların en iyisidir" deyince, maksat bütün dünya insanların en iyisi veya en kötüsü değildir. Maksat kendi işinde, bölgesinde veya mahallesinde bulunan insanların en iyisi veya en kötüsüdür. Bu tür tabirler, istilahen, izafi/göreliliği olarak adlandırılmaktadır. Bütün dünya insanların kastedildiği isnat ise hakiki ve mutlak bir isnattır.

derk etmemek o şeyin yok olduğu anlamındadır) **“Bulamıyorum”**

Söylemek gerekir ki bu ayetin nüzulundan önce haram kılınan şeyler bu birkaç şey idi: “O halde başka bir takım hayvanların haram kılışının bu ayetle aykırılığı yoktur. Zira onların haram oluşu, daha sonradan Kur'an veya Peygamber-i Ekrem ya da Ehl-i Beyt'in değerli beyanında söz konusu edilmiştir.

3- Yiyip yememesi hususunda bizzat Peygamberin kendisi bile vahiyden emir almak zorundaydı, başkaları kendi yanından bir takım şeyleri nasıl haram kılmaktadırlar.

4- Beslenme kanunu kadın ve erkek için eşittir. **“Başkasını yemenin”** Müşrikler hurafe inançları esasınca o hayvanların etinin, erkeklere helal ve kadınlara haram olduğunu söylüyor ve şöyle delil getiriyorlardı: “+”

5- Kanunlarda önemli ve en önemli şeylere dikkat etmek gerekir. Canı korumak leş tüketmekten daha önemlidir. **“Fakat darda kalan”**

6- İslam'da çıkmaz diye bir şey yoktur. Darlık ortaya çıkınca haram helal olur.

7- Kanunlardan ve istisnai durumlardan kötü istifade etmek yasaklanmıştır. Bu darda kalış miktarıyla yetinmek gerekir. **“Darda kalan, başkasının payına el uzatmamak”**

8- Haram kan hususu şer'i olarak kesildikten sonra, damarlarda ve etlerin arasında kalan kanlar değildir. Çünkü onlar haram sayılmamıştır. Dökülmüş olan kan haramdır. **“Akitilmiş kan”**

9- Haram kılınışın sebepleri bazen maddiyatın kötü etkileridir. **“Pistir”** bazen de Allah'ın adından gaflet veya manevi etkileri olan şirkin cilveleridir. **“Günah işleyerek”**

10- Mecburi olarak ortaya çıkan darlık karşısında haram etten istifade edilebilir. Ama kendi elimizle darlığa düşer-

sek yine de haramdır. (Bu yüzden “izterre” yerine “uzturre” denmiştir.)

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا
عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا
اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (146)

146. Yahûdilere tırnaklı her hayvanı haram kıldık. Onlara sığır ve davarın sırt, bağırsak ve kemik yağları hariç, iç yağlarını da haram kıldık. Aşırı gitmelerinden ötürü onları bu şekilde cezalandırdık. Biz şüphesiz doğru sözlüyüzdür.

Nükteler:

- Önceki ayette islamda haram kılınan şeyler bu ayette ise Yahudilere haram kılınan şeyler beyan edilmiştir. Böylece müşriklerin hurafelere dayanan inançlarının semavi dinlerin hiçbirisiyle uymadığı ortaya konmuştur. (Numune tefsiri)

- Ayette geçen “zufur” kelimesi tırnak anlamındadır. Ama aynı zamanda (at nalı veya devenin ayağının ucu gibi) yarığı olmayan hayvanların nallarına da denmektedir. Bu yüzden ister dört ayaklı, isterse de kuşlardan olsun deve ve nalları olmayan (tırnaklı) tüm hayvanlar Yahudilere haramdır. (Tevrat, Laveliler seferi, 11. bölüm)

- Ayette geçen “hevaya” kelimesi de “haviye” kelimesinin çoğulu olup karında yer alan şeylerin muhteviyatının geneline denmektedir. (Tefsir-i Numune)

- Bu ayetin muhtevası Tevrat'ta Laveliler seferi, yedinci bölüm, yirmi dördüncü ayette olduğu gibi yer almıştır.

- Nisa suresi, 16. ayette şöyle buyurulmuştur: **“Yahudileri, yaptıkları zulümleri sebebiyle onlara haram kıldık...”** Bunun yanısıra Yahudiler de müşrikler gibi bir takım şeyleri kendilerine haram kılmışlardı.¹

Mesajlar:

- 1- Yahudilere haram kılma olayı geçici idi ve Hz. İsa tarafından ortadan kaldırılmış oldu.²
- 2- İlahi hükümler üç kısımdır:
 - a- Gerçek bir maslahata veya fesada dayanmaktadır. Hükümlerin çoğunda olduğu gibi.
 - b- Bir imtihana dayalıdır. Örneğin İbrahim'in kesilmesinin emredilmesi gibi
 - c- Bir ceza boyutuna dayanmaktadır. Bu ayette olduğu gibi. Allah'ın azaplarından biri de hiç şüphesiz geçim şartlarının daraltılmasıdır.
- 3- Sapıklara, asilere ve zindandaki mahkumlara yiyecekleri sınırlamak sakıncasıdır.
- 4- İlahi cezalar sadece ahirette değil, dünyada da söz konusudur. **“Aşırı gitmelerinden ötürü onları bu şekilde cezalandırdık”**

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ
الْمُجْرِمِينَ (147)

147. Seni yalanlarsa, “Rabbinizin rahmeti geniştir; O'nun azabı suçlu milletten geri çevrilemez” de.

Mesajlar:

¹ “+” Al-i İmran suresi, 93. ayet

² “+” Al-i İmran suresi, 50. ayet

- 1- Önder olan kimse bazı kimselerin iftiralarına ve yalanlamalarına hazır olmalıdır. **“Seni yalanlarsa”**
- 2- Yalanlayanlara karşı hem hayırlarını dileyerek ve nasihat ederek davranmak gerekir. Eğer bunun etkisi olmazsa, o zaman tehditten istifade etmek mümkündür. **“Rahmeti geniştir- O'nun azabı çevrilemez”**
- 3- Mürebbi ve pedagoğ olan kimse rahmetin dalgalı denizi olmalıdır. **“Rabbinizin rahmeti geniştir.”**
- 4- Korku ve ümit yanyana olursa etkili olur. **“Rahmeti, azabı”**
- 5- İlahi rahmet kapıları hatta Peygamberlerin muhaliflerinin yüzüne bile kapanmamıştır. **“Seni yalanlarsa rahmeti geniştir”**

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا
مِنْ شَيْءٍ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ
هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ
إِلَّا تَخْرُصُونَ (148)

148. Puta tapanlar, “Allah dileseydi babalarımız ve biz puta tapmaz ve hiçbir şeyi haram kılmazdık” diyecekler; onlardan öncekiler de, bizim şiddetli azabımızı tadana kadar böyle yalanlamışlardı. Onlara “Bize karşı çıkarabileceğiniz bir bilginiz var mı? Siz ancak zanna uyuyorsunuz ve sadece tahminde bulunuyorsunuz” de.

Nükteler:

- Eğer Allah dileseydi biz ve babalarımız müşrik olmazdı” bahanesi defalarca Kur’an’da yer almıştır. Örneğin Nahl

suresi, 35. ayet ile Zuhruf suresi 20. ayette bu iddia yer almıştır.

- Burada, “söyleyeceklerdir” diye buyurulmuştur. Nahl suresi 35. ayette ise, “dediler” diye buyurulmuştur. **“Şirk koşanlar dediler”** Bu da bir tür gaybi bir haberdir.

Mesajlar:

1- Bil ki gönderilen bütün Peygamberler, semavi kitaplar ve tevhide davetler insanların özgürce ve iradetiyle muvahhit olmalarını sağlamaktır. Dolayısıyla müşriklerin, “eğer Allah dileyseydi” mantığı yanlıştır. **“Allah dileyseydi babalarımız ve biz puta tapmazdık.”**

2- Dini önderler ve düşünürler, gelecekteki şüphelere ve bahanelere cevap vermeye hazırlıklı olmalıydılar. **“Diyecekler”**

Buradan fikri veya kültürel saldırılara mukabelede bulunmaya hazırlıklı olmanın zarureti anlaşılmaktadır.

3- Günahtan daha kötüsü, günahı tevîl etmektir. Müşrikler kendi şirklerini ilahi irade ve meşiyete isnat etmişlerdi. **“Allah dileyseydi”**

4- Cebir inancı sapıkların temelsiz yorumlarından biridir. Sapıkların önderi olan şeytan da kendi sapıklığını Allah'a isnat etmiştir. **“+”**

5- Allah iman istemektedir, zorla iman değil. Kur'an'da defalarca şöyle yer almıştır: “Eğer Allah dileyseydi, herkesi hidayet ederdi, ama mecburi imanda ne bir terbiye unsuru vardır ve ne de bir gelişim. Hatta Peygamber bile imana zorlama ve mecburi bırakma hakkına sahip değildir. Peygamber, ne zorbadır ve ne de insanların vekilidir.

6- Kur'an muhalif kimselerden bile delil ve kaynak istemektedir. **“Bir bilginiz var mı?”**

7- Cebre inanan kimselerin mantığı yoktur ve kendi hayallerine kapılmışlardır. **“Siz ancak zanna uyuyorsunuz.”**

8- Tarihte sürekli olarak cebir manivelasına dayanılarak Peygamberler tekzip edilmiştir. **“Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı.”**

9- Eğer kader bahanesiyle sorumluluktan kaçınacak olurlarsa, Allah’ın azabını tatmayı beklemelidirler. **“Azabımı-zı tadana kadar”**

10- Eğer ilim ve yakin yerine zan ve tahminlerin peşinde koşturursak sapıklardan oluruz. **“ve sadece tahminde bulunuyorsunuz”**

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ (149)

149. **“Üstün delil Allah’ın delilidir. O dileyeydi hepinizi doğru yola eriştirirdi” de.**

Nükteler

- Allah insanda taktir ettiği tevhit fıtratıyla, Peygamberlerin ve aklın hidayetiyle insanlara hücceti tamamlamış, iyilik ve kötülük yolunu, iyilik ve kötülüğün sonunu tek tek beyan etmiştir. Hata eden kimselere tövbe ve telafı etme kapısını açık tutmuştur. Peygamberlerin apaçık mucizeleri, onların güzel davet metotları, sağlam delilleri, dinin fıtrat ve akılla uyumluluğu, bütün bunların hepsi hücceti tamamlamış ve her sapıklığa ve Allah’ın yolu dışında katedilen her yola karşı tüm yolları kapatmış ve hiçkimseye cevap imkanı bırakmamıştır.

- Bütün bunlara rağmen müşriklerin temelsiz tahminleri ve zanları dışında hiçbir delilleri olmaksızın şirk koştaktadırlar. Allah’ın yolu dışında herhangi bir yolu katedecek olurlarsa şüphesiz hayallere, zaafılara, ilmi ve fikri sınırlılıklara, içgüdülere ve nefsanî isteklere uymuş olurlar.

- Nur’us- Sakaleyn tefsirinde şöyle yer almıştır: “Allah kıyamet günü insana şöyle buyuracaktır: “Biliyor muydun

yoksa bilmiyor muydun?” diye sorar. “Biliyorduk” derlerse bu defa şöyle sorar: “Neden amel etmedin?” Eğer o “bilmiyorduk” derse de bu defa şöyle sorar: “Neden öğrenmeye çalışmadın?” Allah’ın insanlara üstün delili işte budur.

Mesajlar:

1- Sadece Allah’ın üstün delili vardır ve hepimiz buna karşı cevap vermekten aciziz, eli boş ve kusurluyuz. **“Üstün delil, Allah’ın delilidir”**

2- Allah yolunda hiçbir belirsizlik ve muhaliflerin sarılabilecekleri hiçbir bahane söz konusu değildir. Ne istidlal hususunda, ne geçmişinde, ne Peygamberlerin sıfatlarında, ne de onlara karşı sergilenen tutumlarda herhangi bir bahane söz konusu değildir. **“Üstün delil, Allah’ın delilidir”**

3- Allah’ın meşiyet ve iradesi, insanın özgürlüğü veya iradesi esasıncadır. **“O dileseydi, hepinizi doğru yola eriştirirdi”**

قُلْ هَلَمْ شُهَدَاءُكُمْ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا
فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ (150)

150. De ki: “Allah’ın bunu haram kıldığına şahidlik edecek şahidlerinizi getirin.” Şahidlik ederlerse, onlarla berâber olup sözlerini kabullenme; ayetlerimizi yalanlayanların ve ahirete inanmayanların heveslerine uyma; onlar Rablerine başkalarını eşit tutuyorlar.

Nükteler:

- İslam mantık ve özgürlük dini olduğu için muhaliflerin de bürhan ve delil istemiştir. Önceki iki ayette onlara şöyle sormuştu: **“Bize karşı çıkabileceğiniz bir bildiğiniz var mı?”** Burada ise şöyle buyurmuştur: **“Şahitlik edecek şahitlerinizi getirin”**

- Bu ayette önce şöyle buyurmaktadır: **“Şahitlik edecek şahitlerinizi getirin”** daha sonra şöyle buyurmaktadır: **“Şahitlik ederlerse sözlerini kabullenme”** (Çünkü asla doğru değildir)

- Ayette geçen “ye’dilun” kelimesi eş anlamına gelen “idl” anlamındadır. O halde “birebbihim ye’dilun” cümlesi, “Onlar rablerine başkalarını ortak, eş ve benzer kıyırlar.” Anlamındadır. (Tefsir-i Numune)

Mesajlar:

1- İslam bürhan ve mantık dinidir. Muhaliflerinden bile kanıt istemektedir. **“Şahitlerinizi getirin”**

2- Her şahadet ve şahitliğin itibarı yoktur. **“Şahitlik ederse sözlerini kabullenme”**

3- Dikkat edin ki toplumdaki şartlar ve atmosfer, sizi de tuzığa ve yanlışlığa düşürmesin. **“Şahitlik ederlerse sözlerini kabullenme”**

4- İlahi ayetleri inkar edenler, insanların önderi olamaz. **“Heveslerine uyma”**

5- Kafirlerin heva ve heveslerinden kaynaklanan beşeri kanunlar uyulacak kanunlar değildir. **“Heveslerine uyma”**

فُلْ تَعَالَوْا أَتَلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِّنْ إِمْلَاقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ

وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ
(151)

151. De ki: “Gelin size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri söyleyeyim: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anaya babaya iyilik yapın, yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin sizin ve onların rızkını veren biziz, “Gizli ve açık kötülöklere yaklaşmayın, Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Allah bunları size düşünesiniz diye buyurmaktadır.”

Nökteler:

1- Bu ve sonraki ayette haramlardan on ilke beyan edilmiştir. İlk önde tevhitte başlamış, sonra ihtilaflar reddedilmiş ve Tefsir-i Mizan’ın dediğı gibi bu ayet tüm dinlerin ortak kabul edeceği ilkeleri sıralamıştır. Tevrat’ta da (Çıkış seferi, 20. bölüm) bu emirlerin benzeri yer almıştır. - Medine’nin önde gelenlerinden iki kişi, Peygamberin huzuruna vardılar. Peygamber onlara bu iki ayeti okuyunca hemen müslöman oldular ve kendi kavimleri için davetçi isteğinde bulundular. Peygamber de Mus’ab b. Umeyr’i onlarla birlikte gönderdi. İşte bu hareket Medine halkının Müslöman olmasına ortam sağladı.

Mesajlar:

1- İnsanlar için haramları beyan etmek de Peygamberlerin görevlerinden biridir. “Haram kıldığı şeyleri söyleyim”
2- Herşeyde asıl helal oluşudur. Bu yüzden helal olan şeylerin sayısı ve tilavet edilmesi yoktur. Dolayısıyla haram

kılınan şeyleri söylemek gerekir. **“Haram kıldığı şeyleri söyleyeyim”**

3- Dinin haram kıldığı şeyler, Allah tarafından haram kılınmıştır, Peygamber kendi yanından hiçbir şeyi haram kılamaz. **“Rabbinizin haram kıldığı şeyler”**

4- Kötü şeylerin yasaklanması insanın tekamülüne ve terbiyesine neden olmaktadır. **“Rabbinizin haram kıldığı”**

5- Şirk büyük bir zulüm ve fesatların kökü olduğu hasebiyle yasaklanmış ve Allah tarafından men edilmiş şeylerin başında yer almıştır. **“Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın.”**

6- Tevhitten sonra anne babaya iyilik aile düzenin korumak yer almıştır. **“Anne babaya iyilik yapın”** Kur’ân’da dört defa anne babaya itaat tavsiye edilmiştir ve hepsi de tevhit meselesinden ve şirkten sakındırmadan sonra yer almıştır.¹

7- Bu ayette yer alan bütün emirler yasaklama kalıbında ortaya konulmuştur. Ama anne babaya iyilik bir emir şeklinde ifade edilmiştir. Yani bu da, “onları üzmemekle kalmayın, hatta ihsanda bulunun anlamındadır.”

8- Fakirlik korkusundan çocuğunu öldürmek ve kürtaj yaptırmak cahilce bir ameldir. Eğer Allah insanın rızkını garantilemişse o halde fakirlikten korkunun ne anlamı vardır? **“Sizin ve onların rızkını veren biziz.”**

9- Hem toplumu fesatlardan kurtarmak gerekir, hem de ruhu kötülüklerden ve aşağılıklardan islah etmek icab eder. **“Gizli ve açık kötülükleri”**

10- Bir günaha bulaşmak diğer günahlara da ortam sağlar ve bu yüzden, “kötülük” yerine “kötülükler” denmiştir.

¹ Yaratılış hususunda da önce Allah vardır. Sonra anne ve baba. Bu da önce Tevhittir, sonra anne babaya iyilik. Ayette haramlar sayıldığı için dolayısıyla anne babaya iyilik yapmayı terk etmek de haramdır.

11- Bazı günahlar, o kadar tehlikelidir ki onlara yaklaşmamak gerekir. Benzin gibi alevlenecek türden günahlardır. **“Yaklaşmayın”**

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا
قُلْتُمْ فَأَعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ
بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (152)

152. Yetim malına, erginlik çağına erişene kadar en iyi şeklin dışında yaklaşmayın; ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz. Konuştuğunuzda, akraba bile olsa sözünüzde adil olun. Allah'ın ahdini yerine getirin. Allah size bunları öğüt almanız için buyurmaktadır.

Nükteler:

- Allah işlerini en güzel şekilde yapmaktadır. **“Yaratıcıların en güzeli, en güzel surette, en güzel sözü indirdi.”** Bizden de işlerimizi en güzel şekilde yapmamız istenmiştir. Gerek yetimlerin malına müdahale hususunda, gerek düşmanlarla mücadele şeklinde ve gerekse de başkalarının sözlerini kabulleniş hususunda en iyilerine uymamız istenmiştir. Aynı zamanda insanların kötülüklerine de en iyi şekilde karşılık vermek durumundayız. Bütün bu hususlarda “en güzel” tabiri ifade edilmiştir.

Mesajlar:

1- Yetimlerin haklarını korumak için en iyi şekilde amel etmek gerekir. **“En iyi şekil”** İktisadi ehliyet ve takva

sahibi kimseler dışındakilerin buna yaklaşmaması gerekir.

“Dışında yaklaşmayın.”

2- Yetimler, gerekli rüşte erdikten sonra onlar üzerindeki sultanızı kaldırın. **“Erginlik çağına erişene kadar”**

3- Ekonomik düzen, adalet üzere olmalıdır. **“Adil olun, Doğru yapın”¹**

4- Eğer gerçek adaleti icra etmek mümkün değilse, güç ve imkanlar ölçüsünde riayet etmek gerekir. **“Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz”**

5- Kur’an ayetlerinde ilahi emir ve yasaklar, beşerin gücünün üstünde değildir. **“Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz.”**

6- Tekliflerini yerine getirme hususundaki kudret ve güç şartı, her türlü zorluğu ve külfeti reddetmek, çok önemli fıkhi kanunlardan biridir. **“Gücünün yeteceği kadar”**

7- İslam’da teklif güç ölçüsüncektir. Her kim daha güçlü olursa, teklifi de/görevi de daha ağır olur.

8- Konuşmalarda, ve tanıklıklarda duyguların etkisinde kalmayınız, hak ve adaleti ayaklar altına almayınız. **“Sözünüzde adil olun”**

9- Adalet hem davranışlarda, hem de sözlerde uyulması gereken bir ilkedir. **“Ölçüyü ve tartıyı doğru yapın...sözünüzde adil olun.”** Ve aynı zamanda ikrar, tanıklık, vasiyet, kazavet/yargı, hükümlerin verilisinde, eriştirilerde ve övgülerde adil olmak gerekir.

10- İlahi ahitlere (ki emirleri, yasakları, vicdanı ve fitratı da kapsamaktadır) vefalı olun.

11- Akrabalık ilişkilerini, hak ve adalet ilkelerine tercih etmeyin. **“Akraba bile olsa”**

¹ Şuayb Peygamberin kavmi ölçü ve tartıyı doğru yapmadıkları için azaba düşer oldular. Kur’an da üç defa ölçüyü ve tartıyı doğru yapmamaktan sakındırmıştır.

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ
عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (153)

153. Bu, dosdoğru olan yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı düşürecek yollara uymayın. Allah size bunları sakınasınız diye buyurmaktadır.

Nükteler:

- Peygamber-i Ekrem, (s.a.a) bu ayeti izah etmek için gösteri ve görsel metottan istifade etmiştir. Kendi eliyle yere düz bir çizgi çizerek şöyle buyurmuştur: “Bu bir tek olan doğru yoldur.” Daha sonra bu doğru yolun etrafına bir takım sağ ve sol çizgiler çizerek şöyle buyurmuştur: “Bunlar da çeşitli yollardır ve her birine bir şeytan davet etmektedir.” Daha sonra da bu ayeti tilavet buyurmuştur. (Tefsir-i Meraği, İbn-i Mes’ud’dan naklen)

- Resul-i Ekrem (s.a.a) bu ayet esasınca insanlarla üç defa biatleşmiştir. (Tefsir-i Furkan)

- Sonra üç ayetin sonunda üç farklı tabir yer almıştır: “Şirk, cinayet ve kötülükten sakındıran 151. ayette “düşünesiniz diye” ifadesi vardır. Yani bu işlerin çirkinliği az bir düşünce ve fikirle herkes için anlaşılacak konumdadır.” Yetim malını korumayı, adalete riayet etmeyi ve ahitlere vefa göstermeyi emreden, 15. ayette ise “öğüt almanız için” ifadesi yer almıştır. Yani adaletin dilediğini herkesin fitratı ve batını kabul eder, sadece uyarmak gerekir. Allah’ın emirlerine itaati emreden bu ayette ise “**Sakınasınız**” ifadesi yer almıştır. Çünkü takva Allah’ın emrine itaat, yoluna ayak basmanın bizzat kendisidir.”

Mesajlar:

1- Nur tek ve zulumat (karanlıklar) çok olduğu gibi doğru yol da tektir. Çünkü bütün hareketler ve metotlar bir tek hedefe varmaktadır. Ama sapık yollar çeşitlidir. (Sırat kelimesi tekil olarak “subul” yollar kelimesi ise çoğul olarak kullanılmıştır)

2- Tüm ilahi dinlerin esası, Allah’ın yoluna tabi olmak ve diğer yollardan sakınmaktır. **“Dosdoğru yolun, uyun, yolları uymayın”¹**

3- Takvayı elde etmenin yolu, çeşitli ve farklı yollardan ve çizgilerden uzak durmaktır. **“Yolla uymayın...sakınasınız”**

4- Şöyle demek mümkündür: “İnsanın rüşt ve kemalinin aşamaları şunlardan ibarettir: Düşünmek, ibret almak ve sakınmak (Nitekim, her üç ayetin sonunda şöyle buyurulmuştur: **“Düşünesiz, öğüt almanız için sakınasınız”** Önce düşünmek, sonra öğüt almak ve cezbolmak, sonra da hak yolda bulunmak ve diğer yollara itina göstermemek)

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَالِمِهِمْ بِإِقْدَارِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ (154)

154. Sonra, iyilik işleyenlere nimeti tamamlamak, her şeyi uzun uzadıya açıklamak, doğruyu göstermek ve rahmet olmak üzere Mûsa’ya Kitab’ı verdik. Rablerine kavuşacaklarına belki artık iman ederler.

Nükteler:

¹ Şura suresi, 12. ayette ise şöyle buyurulmuştur. **“Dini ayakta tutun ve dinde dağılmayın”**

- Kur'an ve Tevrat arasında bir takım benzerlikler vardır. Nitekim rivayetlerde de yer aldığı üzere Müslümanların kaderi de bazı açılardan İsrailoğullarının kaderine benzetilmektedir. İncil öğütlere dayanmaktadır, Zebur dualara dayanmaktadır, ama kanun açısından Tevrat'ın Kur'an'a benzerliği daha çoktur. Bu yüzden Tevrat'a da "imam" denmiştir. Nitekim Hud suresi 18. ayette şöyle buyurulmuştur: "+” Bu ayette de Tevrat bir rahmet, hidayet ve herşeyin beyan edicisi olarak tanıtılmıştır.

Mesajlar:

- 1- Her semavi kitap kendi zamanına göre kamildir. **"Tamamlamak"**
- 2- Sadece iyiler ve iyi düşünen kimseler semavi kitapların mesajlarını ve peygamberlerin yolunu en iyi şekilde algırlarlar. **"İyilik işleyenlere"**
- 3- İnsanın manevi tekamüle ermesi için gerekli olan herşey semavi kitaplarda mevcuttur. **"Herşeyi uzun uzadıya açıklamak"**
- 4- Peygamberlerin göz önünde bulundurduğu husus kıyamettir. **"Rablerine kavuşacaklarına"**

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
(155) أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلَي طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا
وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ (156)

155. Bu, indirdiğimiz kutsal kitaptır, ona uyun. Ve sakının ki merhamet olunassınız.

156. "Bizden önce iki topluluğa kitab indirildi, bizim onların okuduklarından haberimiz yok" demeyesiniz diye;

Nükteler:

- Mübarek ve bereket kelimesinde iki mesele söz konusudur:

1- Sabit ve güçlü bir kök

2- Sürekli gelişim

Kur'an hem temelli, değişmez ve sağlam konuları içermektedir, hem de zaman geçtiği halde sürekli olarak sıraların perdesini açığa çıkarmakta ve günden güne daha çok tecelli etmektedir

- Ayette geçen "en tekulu" kelimesi, "iella tekulu" **"Demekten sakının"** anlamındadır. Yani böyle demekten sakının ve bahane peşinde koşmayın.

- Ayette geçen "diraset" kelimesi de tilavet etmek ve ilim anlamındadır.

Mesajlar:

1- Kur'an sadece teori ve nazari bir kitaptan ibaret değildir. Kur'an amel ve program kitabıdır. **"Uyun"**

2- İnsanın saadeti iki şeyde gizlidir: Hakka itaat ve batıldan sakınmak **"Uyun- Sakının"**

3- Kur'an'a uymak yolun sadece bir bölümüdür, yolun diğer bir bölümü ise Peygamberlerin ve ilahi masum velilerin sünnetine uymaktır. **"Sakının ki merhamet olunasınız"**

4- Allah insanlara hücceti tamamlamıştır. **"Demekten sakının"**

5- Müslümanların tebliğ teşkilatı, her ülke, millet ve din için evrensel düzeyde doğru programlar hazırlamalıdır ki herkes için hüccet tamamlanmış olsun. **"Demekten sakının ki"**

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةً فَمَن أَظْلَمُ مِمَّن كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَن آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ (157)

157. Veya “Bize Kitab indirilseydi onlardan daha doğru yolda olurduk” demeyesiniz diye (Kur’an’ı indirdik). Şüphesiz o, size Rabbinizden belge, yol gösteren ve rahmet olarak gelmiştir. Allah’ın ayetlerini yalanlayandan ve onlardan yüz çevirenden daha zalim kimdir? Ayetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü, kötü bir azâbla cezalandıracağız.

Nükteler:

- Ayette geçen “sedef” kelimesinden maksat, bir şeyden düşünmeden ve tefekkür etmeden şiddetle yüz çevirmektir.

Mesajlar:

- 1- Kur’an delil, hidayet ve rahmet kitabıdır. **“Belge yol gösteren ve rahmet olarak inmiştir”**
- 2- İmtihandan önce iddia edenler çoktur, ama imtihan doğrulukları açığa çıkarır. **“Daha doğru yolda olurduk...Yüz çevirenden”**
- 3- İnsanlığa en büyük zulüm semavi kitaplardan yüz çevirmektir. **“Daha zalim”**
- 4- Yersiz olarak hak dinden yüz çevirmenin cezası şiddetli azaptır. **“Yüz çevirmelerinden ötürü kötü bir azapla”**

5- İnsanın sefalat ve çaresizliğinin temel sebebi bizzat kendi yaptıklarıdır. **“Yüz çevirmelerinden ötürü”**

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ
آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ
تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انظُرُوا إِنَّا
مُنْتَظِرُونَ (158)

158. Onlar kendilerine meleklerin gelmesini mi, yoksa Rabbinin gelmesini mi, yahut Rablerinden bir takım mucizelerin gelmesini mi bekliyorlar? Rabbinin bir takım mucizeleri geldiği gün, bir kimse daha önce inanmamışsa veya imanı ile bir iyilik kazanmamışsa, imanı ona fayda vermez. Onlara: **“Bekleyin, doğrusu biz de bekliyoruz”** de.

Nükteler:

- İsrâ suresi, 91. ayette de kafirlerin yersiz beklentileri söz konusu edilmiştir. Kafirler şöyle demişlerdi: **“Gökleri başımıza indirmedikçe veya Allah ve melekler yanımıza gelmedikçe sana asla iman etmeyeceğiz.”** İşte bu beklentiler bu ayette reddedilmiştir.

Mesajlar:

- 1- İnatçı kafirler, ilahi mucizeleri görse bile asla teslim olmazlar. **“Gelmesini mi bekliyorlar”**
- 2- İman hususunda yüksünmek ve bahane peşinde koşmak, şekavet ve mutsuzluktur. **“İmanı ona fayda vermez.”**

3- İman ve amel özgür ve doğal şartlarda faydalıdır; çaresizlik ve can korkusu durumunda değil. **“Rabbinin bir takım mucizeleri geldiği gün imanı onlara fayda vermez”**

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا
أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (159)

159. Fırka fırka olup dinlerini parçalayanlarla senin hiçbir ilişiğin olamaz. Onların işi Allah'a kalmıştır, yaptıklarını onlara sonra bildirecektir.

Mesajlar:

1- Dini marifetler arasında hiçbir farklılık yoktur, bazısına değil hepsine iman ve amel etmek gerekir. **“Dinlerini parçalayanlar”**

2- Toplumun dağılması genellikle mektepte baş gösteren değişiklikler ve tahrifler sebebiyledir. **“Fırka fırka olup dinlerini parçalayanlar”**

3- İslam düzeninin tümünü kabul etmeyenlerle işbirliği yapmamak gerekir ve onları kendimizden saymamalıyız. **“Senin hiçbir ilişiğin olamaz”**

4- Dinde tefrika çıkarmak da bir tür şirktir. Nitekim Rum suresi 32. ayette şöyle buyurulmuştur: **“Dinlerini fırka fırka yapıp parçalayan müşriklerden olmayınız.”¹**

¹ Açıklama: Dinde tefrika yaratmak, bid'at çıkarmak, dini nefsanî heva ve hevesler üzere yorumlamak, mektebi başka düşüncelerle karıştırarak beyan etmek, metotların en kötüsü ve en tehlikeli olanıdır. Kur'an ve hadislerde bu tür kimseler hakkında en şiddetli tabirler yer almıştır. Bunlardan bazısına tevceüh ediniz: Nitekim Kur'an şöyle buyurmuştur: “+” Bakara suresi, 79. ayet

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ (160)

Ali (a.s) ise şöyle buyurmuştur: “Bid’at geldiği zaman sünnet gider.” (Bihar’ul- Envar, 2/264) Peygamberlerin ve alimlerin görevlerinden biri de Bid’atları ortadan kaldırmak ve tahrifleri önlemektir. (el- Hayat, 2/344)

Rivayetlerde şöyle yer almıştır: “Bid’at sahibinin tövbesi asla kabul olmaz.” (Bihar’ul- Envar, 72/216)

Hakeza: “Allah Bid’at çıkaran kimsenin hiçbir amelini kabul etmez.” (Kenz’ul- Ummal, 11115. hadis)

Hakeza: “Ameller, dini esaslar üzere olmadıkça kabul edilmez.” (Bihar’ul- Envar, 2/261)

Bid’at çıkaran birine saygı gösteren veya tebessüm eden kimse, dini yok etme yoluna koyulmuştur.

Allah Resulu (s.a.a) ise şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin arasında tartışma ve ihtilaf ortaya çıkınca, benim sünnetim ve sözüm üzere amel edip, başka kalabalıkların ve seslerin peşice gitmeyen kimsenin sevabı, yüz şehidin sevabı gibi olacaktır.” (Bihar’ul- Envar, 2/262)

Kur’an’da defalarca, Yahudi alimleri dinde ortaya çıkardıkları tahrifler sebebiyle kınanmıştır. Nitekim Hz. Musa (a.s) hakkında şöyle okumaktayız: “Hz. Musa, şiddetli rahatsızlığı sebebiyle Kur’an levhalarını yere attı, kendisinin yerine geçen kardeşinin sakalından tutarak şöyle buyurdu: “Neden ümmetim sapıklığa düştü?” Harun ona cevap olarak şöyle buyurdu: “Onların sapıklığını önlemek hususunda şiddet kullandığım taktirde insanların dağılmasından ve senin, “neden insanlar fırka fırka oldular” demenden korktum” (Senin dönüşünün bile islah edemeyeceği tarzda fırka fırka olmalarından endişe ettim.

Bu ayet ve rivayetler, din ehline mektebin asaletini korumak ve fikri sapıklıklara karşı koymak hususunda çok ağır sorumluluklar getirmektedir ve aynı zamanda ümmetin toplumsal ve fikri birliğini korumak gerektiğini beyan etmektedir.

160. Kim ortaya bir iyilik koyarsa ona on katı verir; ortaya bir kötülük koyan ise ancak misliyle cezalandırılır; onlara haksızlık yapılmaz.

Nükteler:

- “Cae” kelimesinden de anlaşıldığı üzere ayette geçen ceza ve mükafat kıyamet mahkemesi ile ilgilidir. Aksi takdirde nice saptmalar tövbe sayesinde ortadan kalkmaktadır. (Tövbeyi kabul etmek Allah’ın sıfatlarından biridir) veya nice kötülükler iyiliğe dönüşmektedir. **“Allah kötülüklerini iyiliklere çevirir”** veya Allah’ın affına uğrar. **“Allah çoğunu affeder”** Nice iyilikler de, riya, kendini beğenmişlik ve diğer günahlar sebebiyle ortadan kalkar. O halde, sevap veya ceza ölçüsü olan ameller kıyamet sahnesine taşınan amellerdir. **“Orataya koyarsa”**
- Gerçi bu ayet iyi ve kötü ameller hakkındadır, ama rivayetler esasınca iyi niyet eden kimsenin de sevabı vardır. Ama kötü niyetin amel aşamasına varmadıkça cezası yoktur, ve bu da Allah’ın bir fazlı ve ihsanıdır.
- Rivayetlerde şöyle yer almıştır: Her kim her ay üç gün oruç tutarsa bütün ay boyu oruç tutmuş gibidir. **“On katı esasınca”** her gün on gün sayılır.

Mesajlar:

- 1- İslam’ın terbiyevi ve pedagojik metodunda teşvik, tenbih etmenin on katıdır. **“On kat”**
- 2- On kat teşvik, zulüm değildir, ama birden fazla ceza zulümdür.
- 3- Allah mükafat hususunda fazlı ve ihsanıyla davranır, ama ceza hususunda adalete riayet eder.¹

¹ Bir soru: Eğer ceza günah miktarıncaysa, o halde neden bir gün orucunu batıl etmenin cezası, atmış gün kefarettir?

4- On kat mükafattan, sadece bir bölümü mükafat, diğer dokuz bölümü ise Allah'ın fazlı ve ihsanıdır. Nitekim Maide suresi, 173. ayette şöyle buyurulmuştur: “+”

5- İnsanın ameli sürekli ve her yerde insan ile birlikte dir. **“Kim ortaya bir iyilik koyarsa...ortaya kötülük koyan ise”**

6- On kat mükafat herkes içindir, ama bazı ameller başı şartlarda ve bazı fertler için yediyüz kat ve hatta hesapsız mükafat görmektedir.

قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (161)

161. “Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, gerçek dine, doğruya yönelen ve müşriklerden olmayan İbrahim’in dinine iletmiştir” de.

Nükteler:

- Hiçbir surede, bu surede olduğu kadar “kul” (de ki:) kelimesi yer almamıştır. Bu kelimenin bu surede kırk dört defa tekrarlanması belki de müşriklerin yersiz beklentilerini, sapıklıklarını ve batıl inançlarını reddetmek için beyan edilmiştir. Zira bu konuda kesinlik ve metanet içinde olmak gerekir. Bu da Allah Resülü’nün (s.a.a) ilahi bir görev olduğunu ve vahyin metnini söylemekle emrolduğunu göstermektedir.

Cevap:Bu ayetteki **“On kat”** ifadesinden maksat sayı değildir, nitelik ve keyfiyettir. Ramazan ayı orucu hususunda bir günün önemi, Ramazan ayı dışındaki atmış güne denktir. Nitekim Kadir gecesinin önemi de bin aya denktir. Bu konunun önemini beyan etmek içindir, sayısal üstünlüğünü değil.

- “Kıme” ve “keyyim” kelimesi, hem doğruluk ve sağlamlık anlamındadır, hem de süreklilik ve kapsamlılık anlamına gelmektedir. Yani insanların dünya ve ahiretteki maddi ve manevi meselelerine teveccüh eden bir dini ifade etmektedir.

Mesajlar:

1- Peygamberin söz ve buyrukları, onun şahsi görüşleri değildir, ilahi vahyin metnidir. **“De ki:”**

2- Allah Resulü hem doğru yoldadır, hem de doğru yola hakimdir. (Burada, **“doğru yola”** demiştir. Yasin sure-sinde ise **“Doğru yol üzere”** ifadesi yer almıştır.)

3- Hidayet sadece Allah’ın işidir, Peygamberler de ilahi hidayet sayesinde doğru yolu bulurlar. **“Şüphesiz rabbin beni doğru yola ilettiştir.”**

4- İbrahim’in yolu, tevhit yoludur, şirk kokan düşünceler değil. **“Doğruya yönelen ve müşriklerden olmayan”** Müşrikler sapık inançlarını maalesef İbrahim’e isnat ediyorlardı.

5- Putları kırmak ve şirkten yüz çevirmek, sadece İslam Peygamberinin yaptığı bir şey değildir. Peygamber de Hz. İbrahim’e (a.s) uyararak böyle bir işe kalkışmıştır. **“Müşriklerden olmayan”**

6- Tarih boyunca tevhidi dinlerin esas ve usulü bir olmuştur. İslam İbrahim dininin bizzat kendisidir. Şirkten nefret etmek bütün Peygamberlerin yolu olmuştur.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
(162) ¹ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ (163)

162. De ki: “Namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi Allah içindir.

163. O’nun hiçbir ortağı yoktur; böyle emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.

Nükteler:

- Ölüm, hayatı, hayat ibadetleri ve ibadetler de namazı ihata etmiştir. O halde namaz, ibadetlerin içinde merkezi bir çekirdek konumundadır, ibadetler de hayatın metninde/içinde merkezi çekirden konumundadır.

- İslam, Allah’ın emrine teslim olmak anlamındadır ve bütün Peygamberlere isnat edilmiştir. Adem ve Nuh kendisini müslüman olarak kabul etmişlerdir. Nitekim bu gerçek Ahkaf suresi, 15. ayet ve Yunus suresi 72. ayete beyan edilmiştir. İbrahim de Allah’tan kendisini müslüman kılmasını dilemiştir. **“Bizleri müslüman kıl”** Allah Resulünün müslüman oluşu ya kendisi zamanında müslüman oluşu veya teslim makamında herkesten öncelikli oluşu anlamındadır.

Mesajlar:

1- İhlas sahibi insanlar, hem tekvini hareketleri (ölüm ve hayat) ve hem de teşrii seyirlerini (namaz ve ibadetlerini) sadece Allah için görmektedirler.

2- Namaz ibadetlerin bir parçası olduğu halde, ibadetlerin yanında ayrıca zikredilmesi onun önemini göstermektedir.

¹ Rivayet edildiği üzere Resul-i Ekrem (s.a.a) namaz esnasında bu ayetleri okuyordu. (Kurtubi, Hz. Ali’den (a.s) naklen

- 3- Sapık yollar karşısında kendi yolunuzu büyük bir açıklık ve kıvançla ilan ediniz. **“De ki”**
- 4- Allah Resulü (s.a.a) bizim için bir örnektir. Onun gibi tüm hayatımız, ölümümüz ve yaşantımız Allah için olmalıdır.
- 5- Hayat ve ölüm önemli değildir. Önemli olan Allah için ve Allah yolunda olmaktır. **“Allah için”**
- 6- Allah için olan şey gelişir ve rüşde erer. **“Alemlerin rabbi olan Allah için”**
- 7- Namazda “kurbet” (Allah için oluş) niyeti gerekli olduğu gibi, her nefes almakta, diri kalmakta ve ölmekte de kurbet (Allah’a yakınlık) niyeti kastedilebilir.
- 8- Ölüm ve hayat bizim elimizde değildir, sadece ona yön vermek bizim elimizdedir. **“Allah için”**
- 9- İşlerinde ihlas sahibi olmak ilahi bir emirdir. **“Emroldundum”**
- 10- Önder olan kimse yolu katetmede, davet ve emirlerle amel etmede öncü olmalıdır. **“Müslümanların ilkiyim”**

قُلْ أَعْيَرَ اللَّهُ أَبْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ
إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ (164)

164. De ki: “Allah her şeyin Rabbi iken O’ndan başka bir Rab mi arayayım? Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz; sonunda dönüşünüz Rabbinizedir, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.”

Nükteler:

Nur Tefsiri

- İlahi adalet ve hiç kimsenin başkasının günah yükünü yüklenmeyeceği konusu sadece İslam'da değil, hatta Kur'an'ın ifadesiyle, İbrahim ve Musa'nın (a.s) kitaplarında da söz konusu edilmiştir: Nitekim Necm suresi, 37. ayette şöyle okumaktayız: “+”

Soru: Eğer birisi, hiçbir delil olmaksızın başkasının günahını yüklenmiyorsa, o halde Kur'an'da neden sapık önderlerin, kendi takipçilerinin günahlarını yüklediği ifade edilmiştir. Nitekim Nahl suresi, 25. ayette şöyle buyurulmuştur: “+”

Cevap: Bu delilsiz bir iddia değildir. Sapıklığın önderleri, başkalarını saptırmaya sebep olmuşlardır. Gerçekte bu saptırmanın günahını yüklenmek anlamındadır.

Soru: Eğer birinin ameli başkalarına fayda vermiyorsa, o halde ibadetlerde niyabet konusu neden geçerlidir?

Cevap: Amellerin doğal etkileri intikal edici değildir, ama amellerin sevabı başkalarına hediye edilebilir.

Mesajlar:

1- Uyanık olan vicdan deruni sorulara cevap veren en iyi mahkeme konumundadır. **“Ondan başka bir rab mi arayayım?”**

2- Allah herşeyin rabbidir, Allah'tan başkaları ne işe yarar? **“Allah herşeyin rabbi iken”**

3- Herkesin amelinin sorumluluğu kendi üzerinedir. **“Kimse başkasının yükünü taşımaz”**

4- İnsanların küfür, şirk, iyiliği ve kötülüğü Allah'a hiçbir zarar veremez. Bütün bunlar insanın bizzat kendisine döner. **“Herkesin kazandığı kendisinedir”**

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ لِّيُبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ
رَّحِيمٌ (165)

165. Verdikleriyle denemek için sizi yeryüzünün halifeleri kılan ve kiminizi kiminize derecelerle üstün yapan O'dur. Doğrusu Rabbinin cezalandırması süratlidir. Şüphesiz O bağışlar, merhamet eder.

Nükteler:

- En'am suresi, Allah'a hamd ile başladı ve bu ayette de Allah'ın rahmetiyle son bulmaktadır.
- Ayette geçen "Helai'el- Arz" tabirinden maksat, Allah'ın yeryüzündeki halifeleridir veya önceki ümmetlerin yerine geçenlerdir.

Mesajlar:

- 1- İnsan, yeryüzünün halifesi ve emiridir. Varlık aleminin hakimidir; varlık aleminin esiri değildir. **"Yeryüzünün halifeleri kılan"**
- 2- Allah'ın verdiği şeyler, insanın üstünlük ölçüsü değildir, imtihan vesileleridir. **"Denemek için"**
- 3- Herkesin imtihan miktarı, imkanları ölçüsünceidir. **"Verdikleriyle denemek için"**
- 4- İlahi ihsanlar ve dereceler daimi değildir, belki geçicidir ve hem de imtihan içindir. (İmtihanın özelliği almak ve vermektir)
- 5- İmtihandan sonra Allah inkarcılara karşı **"cezalandırması süratlidir"** kabul edenlere karşı ise **"Bağışlar, merhamet eder"**

En'am Suresinin Sonu

ⁱ Şu andaki avesta kitabı, Ehrimen'i karanlıkların tanrısı, Ahura Mezda'yı ise nurun tanrısı olarak kabul etmektedir ve bu ikisi arasında bir çelişki olduğuna inanmaktadır. (Tefsir'ul- Kaşif)